

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

- + *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.
- + *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.
- + *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.
- + *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse <http://books.google.com>

PL
125
.D57

A 3 9015 00365 443 4
University of Michigan - BUHR

PROPERTY OF

*The
University of
Michigan
Libraries*

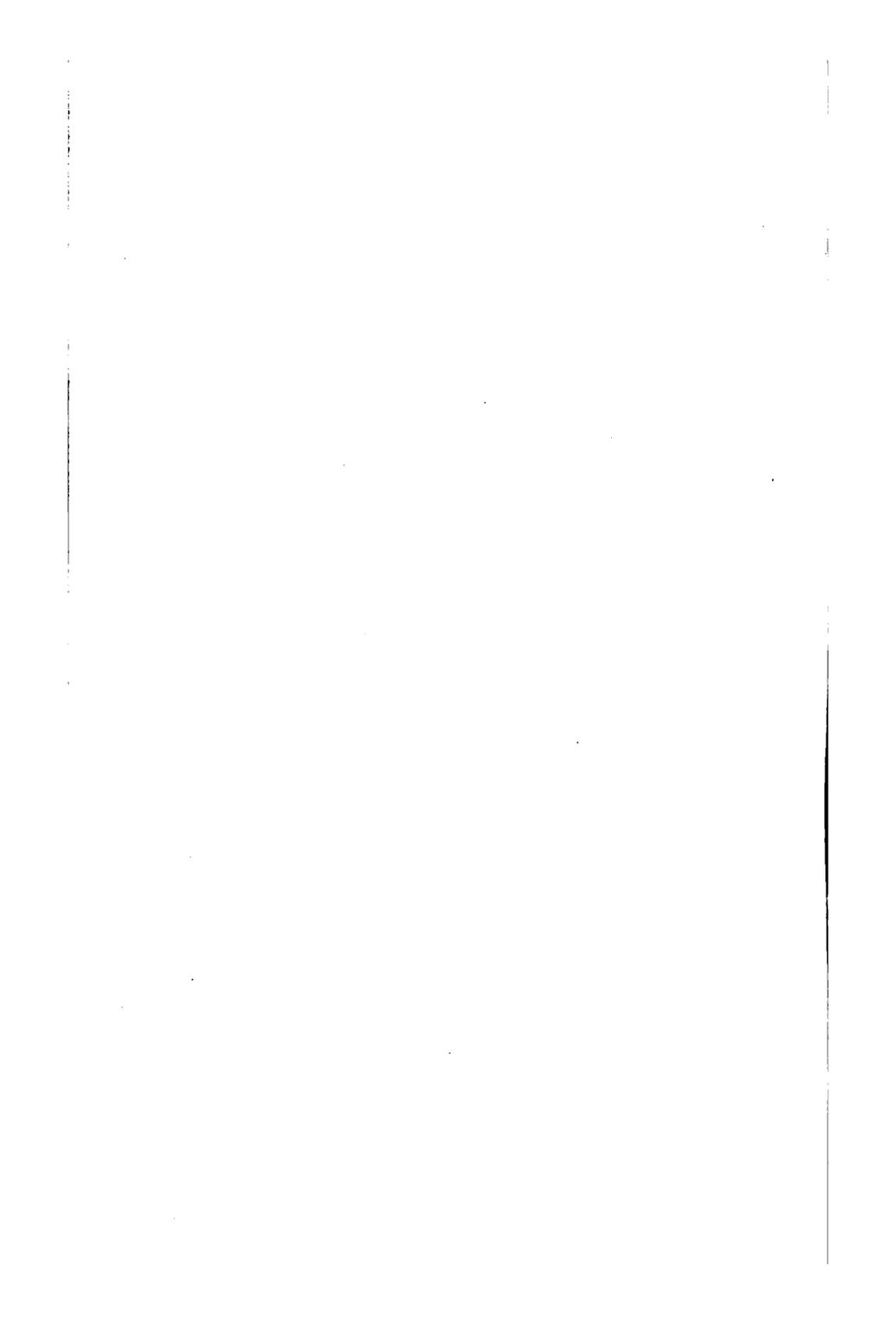
1817

ARTES SCIENTIA VERITAS

826 dlt.

Friedrich Veit.

CHRESTOMATHIE OTTOMANE

PRÉCÉDÉE

DE TABLEAUX GRAMMATICAUX

ET SUIVIE

D'UN GLOSSAIRE TURC-FRANÇAIS

PAR

FR. DIETERICI,

DR. EN PHIL., PROFESSEUR A L'UNIVERSITÉ DE BERLIN, MEMBRE DES SOCIÉTÉS ASIATIQUES
FRANÇAISE ET ALLEMANDE.

BERLIN.

CHEZ GEORGE REIMER.

1854.

PL
125
D57

Le petit nombre de livres turcs qui sont à notre portée faisait éprouver depuis longtemps le besoin de posséder un manuel qui offrît aux commençants les moyens d'apprendre et d'étudier la langue turque, qui a acquis tant d'importance de nos jours.

Les littératures arabe et persane ayant exercé sur la littérature turque une énorme influence, il s'en est suivi un manque très sensible d'écrits ayant exclusivement le caractère de la nation turque, et en même temps la simplicité d'expression propre à cette langue. Il existe pourtant un certain nombre d'ouvrages destinés au peuple et issus directement de lui. C'est sur ces documents que j'ai spécialement dirigé mon attention.

Parmi les manuscrits de la bibliothèque royale de Berlin, celui de Diez (Q. 57) m'a paru répondre le mieux à mon but. Ce manuscrit porte à la fin la date du 5e Ramadhan 1180, et contient, sous forme de légende, une description de la vie de l'illustre Mahmoud Pacha.

Ce Mahmoud Pacha combattit héroïquement sous Mohammed II, puis tomba en disgrâce et fut injustement mis à mort par la main du bourreau (v. l'histoire authentique de ce grand homme dans: Hammer, Geschichte des Osmanischen Reiches I, 434-513).

Les récits de la vie de Mahmoud Pacha se sont formés dans la bouche du peuple et Mr. de Hammer, dont

les lumières ont jeté tant de jour sur la littérature turque, a fait surtout ressortir la simplicité d'expression de ces récits.

La bibliothèque de la ville de Dresde possède aussi parmi ses manuscrits une description de la vie de Mahmoud Pacha; on a eu la bonté de m'envoyer cet original à Berlin. Le manuscrit de Dresde n'est guères qu'une autre leçon du même récit, car, dans les narrations populaires, chaque écrivain prend la liberté de raconter l'histoire à sa manière.

Le manuscrit de Berlin contient, tout au commencement, un certain nombre de récits moraux qui, par la simplicité de leur style et par leur contenu intéressant, paraissent tout-à-fait propres à servir de manuel pour apprendre la langue turque, d'autant plus que ce style se rapproche beaucoup de la langue usitée dans la narration. J'ai choisi à cet effet quinze de ces morceaux détachés (p. 18-31).

A ces récits d'un contenu moral, j'en ai ajouté sept autres du spirituel bouffon Nasr-ed-din, tirés d'un manuscrit de la bibliothèque royale de Berlin (Diez O. 124). Comme en France Mr. de la Palisse et le baron de Crac, Nasr-ed-din est devenu chez les Turcs un être imaginaire sur le compte duquel on met toutes les saillies populaires.

Un autre manuscrit de la même bibliothèque (Diez Q. 16) qui contient, sur 23 feuilles, de courtes anecdotes du même auteur, prouve à quel degré Nasr-ed-din, qui était en relation avec Timourlenk, vit encore dans le souvenir du peuple. Le manuscrit dont je viens de parler renferme aussi quelques-unes des anecdotes ci-jointes, mais plus en abrégé.

A ces écrits émanés du peuple je joins quelques fragments d'écrits destinés au peuple.

D'abord quelques extraits du livre de Mohammed Ben Pir - Ali el Berkevi, concernant la religion et les moeurs. Ce livre a été composé en 970 de l'hégire; je me suis servi de l'édition de Scutari de l'an 1218. Il contient les doctrines fondamentales de la religion Mahométane, et c'est à ce titre que les Turcs apprécient tant son contenu et sa forme *).

Pour montrer le contraste qui existe entre le style dogmatique et de morale, et la langue populaire, j'ai cru devoir faire suivre ce morceau d'une adresse aux chrétiens qui a été imprimée en lettres arméniennes, à Malte, en 1828. Cette adresse a été écrite dans la langue du peuple, afin qu'il pût bien la comprendre. Ce petit livre se trouve dans la bibliothèque de Berlin sous le titre „Bir jeñi iurek tchodjouga eñ eñi chei”.

A la page 47 commencent quelques articles puisés dans le Djihan numa (miroir du monde), célèbre ouvrage de Moustafa ben Abdallah Katib Tchelebi Hadji Khalifa (†1068 de l'hégire). Dans ce livre plein d'érudition l'auteur a réuni et élaboré, pour la géographie de l'Asie, tous les matériaux qui existaient de son temps.

J'ai tiré de ce trésor les morceaux suivants:

- 1) p. 47 - 50 (٥٣٣) sur le café du Yemen. Mr. S. de Sacy a fait imprimer dans sa chrestomathie arabe (II. p. 480) une traduction de cette notice par Mr. Armain.
- 2) p. 50 (٥٥٥) sur la mer Morte.

*) Garcin de Tassy, exposition de la foi musulmane 1828.

3) p. 51 (۵۴۳) sur Aleppo.

4) p. 53 (۵۴۳) sur Hébron.

5) p. 54 (۵۴۳) sur Gaza.

J'ai ajouté quelques articles tirés du grand dictionnaire turc *Lehdjet ul loughat* par le cheikh ul islam Asad effendi, imprimé à Constantinople l'an 1216 de l'Hégire. Le dernier morceau de cette chrestomathie est un article extrait du *Moniteur Turc* (8. Janv. 1842).

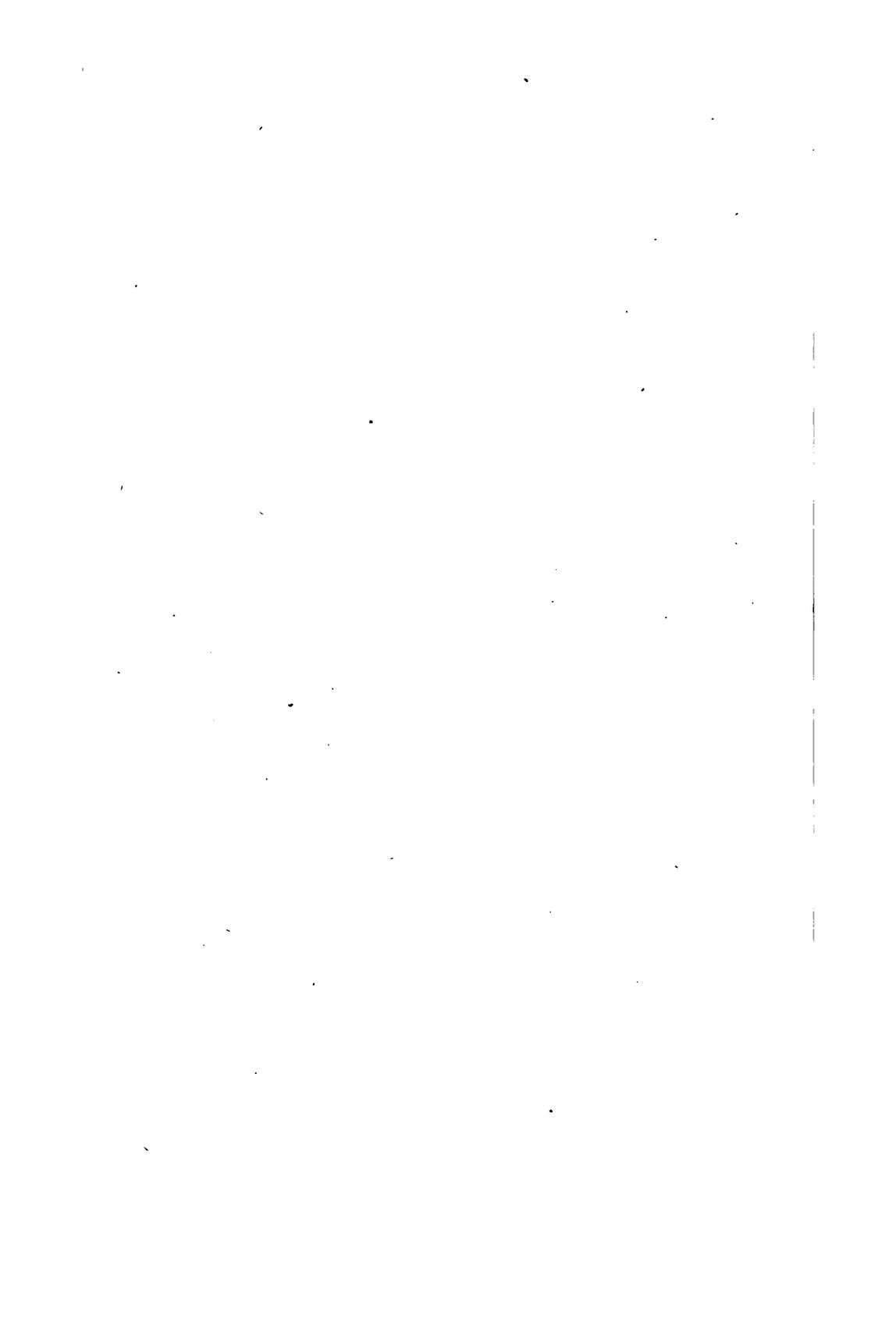
L'orthographe des manuscrits turcs étant extrêmement arbitraire, d'abord je m'étais attaché à écrire les lettres de direction, mais dans la suite j'ai jugé convenable de les omettre partout où les voyelles radicales les rendaient évidentes. Je me suis conformé aussi quelquefois aux manuscrits qui souvent joignent immédiatement les lettres de la déclinaison à une voyelle finale comme, par exemple: کشیده, quoiqu'il vaille mieux écrire کشیده.

En terminant cette préface, je me fais un plaisir de remercier Mr. Guébhard, professeur de langue française à Berlin, de l'empressement avec lequel il a bien voulu revoir la traduction française.

Berlin, Juillet 1854.

FR. DIETERICI.

TABLEAUX GRAMMATICaux.

La langue turque est une ramification d'une grande souche de langues, qui probablement tira son origine de l'Altaï et des montagnes qui s'y rattachent. Cette souche donna le jour à quatre grandes ramifications ou familles de langues: le Turc, le Finnois, la langue Mongole et celle des Tongous. *)

Le Turc est parlé dans une grande partie de l'Asie centrale et occidentale.

Cette langue se divise en trois dialectes principaux:

1. le *Tchagataïen* ou *dialecte oriental* qu'on parle dans le Turkestan. Des livres rédigés dans ce dialecte ont été imprimés à Kazan seulement.
2. le *Tartare* proprement dit dans le Kypchtak et dans la Sibérie.
3. le *dialecte occidental*, c'est-à-dire *Pasmanli*, dans le Sud-Est de l'Europe et l'Asie mineure. **)

De ces dialectes le premier et le dernier ont acquis une importance historique, et ont exercé la plus grande influence sur le développement de la civilisation Mahométane.

Dans la plupart des dialectes turcs il est entré un grand nombre de mots arabes et persans, ce qu'il faut attribuer à l'influence des littératures arabe et persane.

Les lettres arabes que les Turcs mahométans ont adoptées pour écrire leur langue sont bien peu propres à en représenter les sons; cette observation s'applique surtout aux voyelles.

Voici l'alphabet ottoman avec la prononciation.

*) cf. Schott Über das altaische oder Finnisch-tartarische Sprachgeschlecht. 1849.

**) comp. Berésin: système des dialectes turcs. Kazan 1848. pag. 26, 27. il faut y ajouter 4. le dialecte des Yakoutes peuple de la Sibérie orientale, et 5. celui des Tchouvaches parlé dans le gouvernement de Kazan.

II

NOMS.	ISOLÉES.	INITIALES.	MÉDIALES.	FINALES.	VALEUR DES LETTRES EN CARACTÈRES FRANÇAIS.	VALEUR NUMÉRIQUE DES LETTRES.
<i>Élif</i>	ا			ا	leger hiatus	1
<i>Bè</i>	ب	ب	ب	ب	<i>B</i>	2
<i>Pè</i>	پ	پ	پ	پ	<i>P</i>	
<i>Tè</i>	ت	ت	ت	ت	<i>T</i> doux	400
<i>Sè</i>	ث	ث	ث	ث	<i>S</i> et <i>ç</i>	500
<i>Djîm</i>	ج	ج	ج	ج	<i>Dj</i>	3
<i>Tchîm</i>	چ	چ	چ	چ	<i>Tch</i>	
<i>Ha</i>	ح	ح	ح	ح	<i>H</i> aspiré	8
<i>Khy</i>	خ	خ	خ	خ	<i>Kh</i>	600
<i>Dal</i>	د	د	د	د	<i>D</i>	4
<i>Zal</i>	ذ	ذ	ذ	ذ	<i>Z</i>	700
<i>Rè</i>	ر	ر	ر	ر	<i>R</i>	200
<i>Zè</i>	ز	ز	ز	ز	<i>Z</i> doux	7
<i>Jè</i>	ژ			ژ	<i>J</i>	
<i>Stn</i>	س	س	س	س	<i>S</i>	60
<i>Chîm</i>	ش	ش	ش	ش	<i>Ch</i>	300
<i>Sad</i>	ص	ص	ص	ص	<i>ç</i> dur	90
<i>Zad</i>	ض	ض	ض	ض	<i>Z</i> dur	800
<i>Thy</i>	ط	ط	ط	ط	<i>Th</i> dur	9
<i>Zhy</i>	ظ	ظ	ظ	ظ	<i>Z</i> dur	900
<i>Ain</i>	ع	ع	ع	ع	un hiatus assez sensible	70
<i>Ghain</i>	غ	غ	غ	غ	<i>Gh</i>	1000
<i>Fè</i>	ف	ف	ف	ف	<i>F</i>	80
<i>Qaf</i>	ق	ق	ق	ق	<i>Q</i> dur	100
<i>Kef et Guef</i>	ک	ک	ک	ک	<i>K</i> et <i>Ki</i> , <i>G</i>	20
<i>Saghyr Nun</i>	ن	ن	ن	ن	<i>N</i> nasal	

NOMS.	ISOLÉES.	INITIALES.	MEDIALES.	FINALES.	VALEUR DES LETTRES DE CARACTÈRES FRANÇAIS.	VALEUR NUMÉRIQUE DES LETTRES.
<i>Lam</i>	ل	ل	ل	ل	<i>L</i>	30
<i>Mim</i>	م	م	م	م	<i>M</i>	40
<i>Nun</i>	ن	ن	ن	ن	<i>N</i>	50
<i>Vao</i>	و			و	<i>V</i>	6
<i>Hè</i>	ه	ه	ه	ه	<i>H</i>	5
<i>Jè</i>	ج	ج	ج	ج	<i>J</i>	10

REMARQUES SUR LES LETTRES.

I. CONSONNES.

1. Les consonnes *ث*, *ص*, *ظ* ne se rencontrent que dans les mots arabes.

2. Le *ش* ne se trouve qu'au milieu ou à la fin d'un mot; il se prononce comme *n* nasal et quelquefois comme *m*, mais originairement il avait la valeur de l'articulation *ng* en allemand ou en anglais. Quoiqu'on ne distingue pas dans les manuscrits turcs *ك* de *ش* on le fait très souvent dans les impressions occidentales pour faciliter l'intelligence du texte.

3. Il n'y a pas de mots Turcs qui commencent par les lettres *ر*, ou *غ*.

4. Le *غ* *ghaïn* entre deux voyelles est très adouci; il a quelquefois la valeur d'un *v* ou d'un *h* p. e. *آغز* *avz*, *آغاج* *ahadj*. Mais à la fin d'une syllabe on le prononce comme *ou* p. e. *طاغ* *thaou*. *ك* se prononce entre deux voyelles et à la fin d'un mot comme *i*.

5. Les mots de plusieurs syllabes finissant par *ق*, *ك* (*k*), *ت* changent ces lettres en *غ*, *ك* (*ç*), *و* quand ils prennent une terminaison grammaticale.

IV

6. Au commencement des mots on prononce souvent ط comme د.

7. L'accent tombe généralement sur la syllabe finale; le mot peut changer de signification suivant la place de l'accent p. e. اير *eïer* selle اكر *eïer* si.

On évite le hiatus en insérant un ی p. e. قپويده *qapouïa* ou en reprenant un *n* essentiel qui aurait été supprimé après les consonnes seules p. e. كدينك *kediniñ*.

II. VOYELLES.

1. Les voyelles turques se divisent en deux classes:

a. les voyelles fortes *a, o, ou, y*.

b. les voyelles faibles *e, eu, u, i*.

Une voyelle est forte ou par sa nature, ou par l'influence d'une voyelle forte qui la précède.

2. Pour exprimer toutes ces voyelles on fait usage des consonnes arabes و, ا, ي, و, و et quelquefois mais bien rarement du ع p. e. عورت *avret*. On les remplace aussi par les signes des voyelles arabes correspondantes: — pour *a, e*; — pour *y, i*; — pour *o, ou, eu, u*; dont le redoublement exige la prononciation nasale: — pour *oun* etc.; — *in, yn*; — ou — pour *an*. Cette manière de prononcer les voyelles est employée de préférence dans les mots arabes.

3. Ordinairement on se content d'écrire une seule voyelle et il y a beaucoup de mots où l'on n'en met point du tout. C'est pour cela que nous ajoutons dans les dictionnaires turcs la prononciation des mots. Les textes tchagataïens seuls nous présentent toutes les voyelles des mots turcs.

Rem. On omet de préférence la voyelle dans les syllabes fermées. Dans les syllabes ouvertes on l'exprime toujours quand elle est la seule lettre radicale ou quand elle termine le mot p. e. بلمك *bilmek*, سكرتمك *seïrtmek*, mais قومق *qomaq* (et non قوق), كلدى

guelidi (et non *كلد*). La voyelle ne peut être supprimée au commencement d'un mot.

3. Les consonnes ح, خ, ع, غ, ق, ص, ط sont toujours accompagnées de voyelles fortes, soit que la voyelle les suive ou qu'elle les précède.

Rem. 1. Les consonnes ك, گ se prononcent dans les mots turcs avec des voyelles faibles. Quand l'*élif* signe d'un *a* fort précède ou suit une de ces consonnes, le mot est d'origine étrangère p. e. *کاتب* *kiatib*. Si le ك est suivi d'un *élif* ou d'un و on prononce ces voyelles en insérant un *i* très bref p. e. *کون* *guiun*.

Rem. 2. Comme il n'y a pas de différence de prononciation entre ص et س, ط et ت on choisit ص et ط si le *S* ou le *T* doit être prononcé avec une voyelle forte. Cependant on trouve aussi ت et س avec des voyelles de cette classe p. e. *توز* *toz* poussière et *توز* *touz* le sel (il vaudrait mieux écrire sans exception *طوز*).

4. Le *l* dans les mots turcs précédé d'une consonne se prononce *a* p. e. *يان* *ian*, *دار* et *طار* *dar*, *صائمق* *sanmaq*; cependant le *e* des terminaisons grammaticales s'écrit quelquefois *l* p. e. *کلان* *guelen* ce qui vient. Au commencement des mots le *l* peut exprimer *a, e, y, i* p. e. *آقق* *aqmaq*, *اللمک* *ellemek*, *اقلق* *qlyq*, *الک* *ilik*. Si le *l* initial a la valeur de *a* nous l'écrivons avec un *medda* آ.

Rem. Il faut observer ici que dans les mots arabes et persans le *l*, و et ی représentent des voyelles longues, ce qui n'a jamais lieu dans les mots turcs.

5. Le و voyelle représente les voyelles dures *o, ou* et les voyelles molles *eu, u*. Si des consonnes dures se rencontrent dans un mot, le و ne peut avoir d'autre valeur que celle d'un *o* ou d'un *ou*; p. e. *قول* *qoul*, *قوبون* *qo'oun*. Accompagné de consonnes molles le و se prête au son de *o, ou, eu, u*, mais ك et گ se prononcent toujours avec *eu, u*; p. e. *کور* *kieur*, *گوزل* *guzel*.

VI

Si la syllabe précédente a pour voyelle un *e* le *و* a la valeur de *i*; si elle a pour voyelle un *a* le *vav* se prononce comme *y*; p. e. *آيو* *aiy*, *آيو* *aiy*, *آيو* *aiy*.

Le *و* représente aussi *ouu*, *ov*, *euv*, *av*, *ev*; p. e. *صوق* *soouq* froid, *قوومق* mieux *قوومق* *qoomaq* chasser, *كوده* *gueuodé* corps, *صومق* *savmaq* passer, *سومك* *sevmek* aimer.

Rem. Quelques mots écrits de la même manière se distinguent par une prononciation différente du *و*; p. e. *قول* *qoul* esclave, *قول* *qol* bras.

6. Le *ى* voyelle correspond aux voyelles *i*, *y* et *u*; plus rarement à, *ou* et aux diphtongues *aï*, *ei*, *oui*. Le *ى* voyelle radicale n'est pas autre chose que *i*, *y* ou diphtongue; cf. *ميرى* *miri* trésor public, *قيش* *qych* hiver, *قيرمق* *qyrmaq* rompre, *سوزى* *souzu* sa parole, *قيغو* *qaiǧhou* chagrin, *كبيك* *guèik* cerf, *قيروق* *qouirou* queue.

7. Le *Hè s* voyelle a la valeur de *a* ou de *e*; on ne le trouve qu'à la fin des syllabes et des mots; p. e. *دره* *deré* vallée, *قرا* *qara* noir. Comme voyelle il ne se lie jamais à la consonne suivante; cf. *كلامدى* comme *كلامدى* *gelemedi*, *بقامدى* comme *بقامدى* *baqamady*, *چشمينك* *tchechmenin*.

8. Un *Elif* au commencement des mots est souvent suivi d'un *و* ou d'un *ى*; il résulte de cette combinaison une diphtongue ou quelque chose d'analogue; p. e. *او* *av* chasse, *او* *ev* maison, *آي* *ay* lune, *ايلمك* *ellemek*. Souvent *ا* forme une syllabe à elle; p. e. *آوار* *avar* injustice, *آياق* *ayaq* pied, *اير* *e'er* selle, *آيو* *aiy* bon. Mais si un mot turc commence par une voyelle, dont le représentant est *و* ou *ى* on lui ajoute comme appui un *ا* qui précède; p. e. *اوت* *ot* herbe, *اولمق* *olmaq* être, *اورمق* *ourmaq* frapper, *اود* *eud* bile, *اويله* *euïle* ainsi, *ايراق* *iraq* loin, *ايچمك* *içmek* boire.

9. Tous les signes de rapports grammaticaux ont pour voyelles *a, e* ou *y, i*; *a, e* est la voyelle du datif et de quelques terminaisons du verbe. Les autres cas du nom, les pronoms suffixes et la plupart des affixes du verbe ont *y, i*. Le choix entre les voyelles *a, y* ou *e, i* se décide suivant que la voyelle est forte ou faible.

i ne peut être placé qu'après *e* ou *i*; p. e. الہ *el*, الی *eli*, النکتہ *clinîh*, کلدیم *gueldim*. Après *a* ou *y* on met *y*; p. e. قلیج *qlydj*, قلیجی *qlydji*, آباق *ābaq*, آباغی *ābaghy*, الدی *aldy*.

Après *eu* et *u* on change *i* en *u* quoiqu'on écrive *ی*; p. e. سوز *seuz*, سوزم *seuzum*, سوزونی *seuzunu*, اوتچنایجیسی *utchundjisunu*, کولدیمی *guldu-mu?*

Après *o* et *ou* l'*i* devient *ou*; p. e. قول *qol*, قولون *qoloun*, قورقوسون *qorqousounou*, اولدیدی *oldoudou (oldoum-idi)*.

10. Le premier *i* changé exerce son influence sur toutes les voyelles suivantes, même si le mot devient très long. Mais quelques petits mots ajoutés s'opposent à cette influence. Cela a principalement lieu dans *کی* et *کن* dont le *k* résiste à l'influence d'une voyelle forte; p. e. اولورکن *olourken*, آنکی *anynki*. D'un autre côté la syllabe qui désigne le temps présent sonne toujours *io* et exige une voyelle forte après elle quand même une voyelle faible précéderait; p. e. دیورم *daiourum*.

L'influence d'une voyelle sur la suivante est annulée si une voyelle d'une autre espèce se glisse entre les deux; p. e. کورمدیم *gurmedim*, اولمدیم *olmadym*.

11. La voyelle du participe en *r*, au moyen duquel on forme le présent et l'imparfait, est généralement *a, e*. Souvent elle est *i*, mais cet *i* peut devenir *y, u, ou* pour se conformer à la voyelle radicale qui précède; p. e. سو *so*, سور *sever*; دوک *deui*, دویر *deuir*, دویرم *deuirum*; اول *ol*, اولور *otur*; بول *boul*, بولور *boulour*.

VIII

Cependant de قورق on forme قورقور *qorqar* et de گورمک *gueur-mek*, گورر *gueurer*.

12. Quelques mots de plusieurs syllabes ne se conforment pas aux lois de l'harmonie des voyelles; p. e. **الما** *elma* pomme, **عورت** *aoret* femme. Dans les mots arabes cela a lieu plus souvent; p. e. **قلم** *qalem* plume, **آدم** *adem* homme, **زمان** *zeman* temps, **مبارک** *mubarek* béni, **مذکر** *muzakker* masculin.

LES SIGNES ORTHOGRAPHIQUES.

1. *Djezm* ° indique que la consonne, au-dessus de laquelle il est placé, ne doit être accompagnée d'aucune voyelle dans la prononciation, p. e. **جزم** *djezm*, **قتل** *qatl*, **تشديد** *techdid*.

2. *Techdid* ° se place sur une consonne quelconque pour indiquer qu'elle doit être redoublée, p. e. **محمد** *mohammed*, **قوة** *quvet*.

3. *Medd* ~ ne se met pour l'ordinaire que sur l'*Elif*, il indique dans les mots arabes que le son de cet *Elif* doit être prolongé, p. e. **آخر** *akhyr*, **آن** *an*. Au commencement des mots turcs le *Medd* désigne la prononciation *a*, p. e. **آلماق** *almaq*, **آنلامق** *añlamaq*.

4. Le *Hams* ° se place :

- 1) dans les mots arabes au-dessus de tout *Elif* consonne, p. e. **تأثير** *te'écir*, **تأبيد** *te'ebid*;
- 2) le و et le ی sont munis de ce signe lorsqu'ils remplacent l'*Elif* consonne, p. e. **سائل** *sa'il*, **مؤبد** *mu'ebbed*.
- 3) le *Hams* seul sans aucune lettre pour le supporter à la fin des mots tient lieu d'un ا, و ou ی consonne qui est supprimée p. e. **عبر** *ber*, **جزء** *djus*, **اعطاء** *ta'*, **اجراء** *idjra'*.
- 4) Après une voyelle finale exprimée par و ou ی le *Hams* remplace la voyelle *i* qui est alors marque d'un génitif exprimé à la persane. Elle peut désigner en outre le

rapport entre un substantif et son adjectif si ce dernier est postposé. Enfin il se place quelquefois au lieu de **بی** (Acc.) à la fin des mots terminés par une voyelle.

5. Le *Vasle* se met sur l'*Elif* de l'article arabe **أل** pour indiquer que ce **ل** se doit prononcer avec la voyelle du mot précédant.

LE NOM.

Nous donnons d'abord les paradigmes pour montrer les lois de l'harmonie des voyelles (de l'euphonie) appliquées à la déclinaison des mots turcs.

I. Noms finissants par une consonne.

Singulier.

N.	قاش <i>qach</i> sourcil	ال <i>el</i> main	دل <i>dil</i> langue
G.	قاشق <i>qachyñ</i>	الک <i>elin</i>	دلک <i>dilñ</i>
D.	قاش <i>qacha</i>	الہ <i>elé</i>	دلہ <i>dilé</i>
A.	قاشی <i>qachy</i>	الی <i>eli</i>	دلی <i>dili</i>
V.	یا قاش <i>ia qach</i>	یا ال <i>ia el</i>	یا دل <i>ia dil</i>
Abl.	قاشدن <i>qachdan</i>	الدين <i>elden</i>	دلدن <i>dildan</i>

Pluriel.

N.	قاشلر <i>qachlar</i>	اللى <i>eller</i>	دللى <i>diller</i>
G.	قاشلرک <i>qachlaryñ</i>	اللىک <i>ellerin</i>	comme
D.	قاشلره <i>qachlara</i>	اللىه <i>elleré</i>	اللى
A.	قاشلرى <i>qachlary</i>	اللىرى <i>elleri</i>	
V.	یا قاشلر <i>ia qachlar</i>	یا اللى <i>ia eller</i>	
Abl.	قاشلردن <i>qachlardan</i>	اللىردن <i>ellerden</i>	

Singulier.

N.	قول <i>qoul</i> esclave	قول <i>qol</i> bras	سوز <i>seuz</i> mot
G.	قولک <i>qoulouñ</i>	قولک <i>qolouñ</i>	سوزک <i>seuzuñ</i>
D.	قوله <i>qoula</i>	قوله <i>qola</i>	سوزه <i>seuzé</i>
A.	قولى <i>qoulou</i>	قولى <i>qolou</i>	سوزى <i>seuzu</i>
V.	یا قول <i>ia qoul</i>	یا قول <i>ia qol</i>	یا سوز <i>ia seuz</i>
Abl.	قولدن <i>qouldan</i>	قولدن <i>qoldan</i>	سوزدن <i>seuzden</i>

X

	Pluriel.		
N.	قوللر <i>qoullar</i>	قوللر <i>qollar</i>	سوزلر <i>seuzler</i>
G. etc.	comme		comme
	قاشلر		الر

II. Noms finissants par ت et ی.

	Singulier.		
N.	قورت <i>qourt</i> loup	بالتق <i>balyq</i> poisson	وق <i>oq</i> flèche
G.	قوردون <i>qourdoun</i>	بالغتك <i>balyghyñ</i>	وقتك <i>oqouñ</i>
D.	قوردا <i>qourda</i>	بالغدا <i>balygha</i>	وقدا <i>oqa</i>
A.	قوردی <i>qourdou</i>	بالغی <i>balyghy</i>	وقی <i>oqou</i>
V.	یا قورت <i>ia qourt</i>	یا بالتق <i>ia balyq</i>	یا وق <i>ia oq</i>
Abl.	قورتدن <i>qourtdan</i>	بالتقدن <i>balyqdan</i>	وقدن <i>oqdan</i>
	Pluriel.		
N.	قورتلر <i>qourtlar</i>	بالقلر <i>balyqlar</i>	وقلر <i>oqlar</i>

III. Noms finissants par des voyelles.

	Singulier.		
N.	بابا <i>baba</i> père	قپو <i>qapy</i> porte	کدی <i>kedi</i> chat
G.	بابانک <i>babanyñ</i>	قپونک <i>qapynyñ</i>	کدینک <i>kediniñ</i>
D.	بابایه <i>babaia</i>	قپویه <i>qapyia</i>	کدییه <i>kediie</i>
A.	بابایی <i>babaiy</i>	قپویی <i>qapyiy</i>	کدییی <i>kediï</i>
V.	یا بابا <i>ia baba</i>	یا قپو <i>ia qapy</i>	یا کدی <i>ia kedi</i>
Abl.	بابان <i>babadan</i>	قپودن <i>qapydan</i>	کدیدن <i>kediden</i>
	Pluriel.		
N.	بابالر <i>babalar</i>	قپولر <i>qapylar</i>	کدیلر <i>kediler</i>

	Singulier. (irrégulier)		
N.	سو <i>sou</i> eau	A. صویی <i>souiy</i>	Pluriel.
G.	سویک <i>souiyñ</i>	V. یا سو <i>ia sou</i>	N. سولر <i>soular</i>
D.	سویه <i>souia</i>	Abl. سودن <i>soudan</i>	

R e m a r q u e s.

1. On voit d'abord que les cas des mots se forment par l'addition de différentes lettres: un ك marque le génitif, un و le datif, un ی l'accusatif et la syllabe ین l'ablatif.

On y peut ajouter encore un cas que l'on peut appeler le commoratif ou locatif parcequ'il a la valeur de „rester, demeurer dans” et que l'on forme en ajoutant la syllabe ید, p. e. اليد *eldé* dans la main, قولده *qolda* dans le bras, سوزده *seusdé* dans le mot. La même formation a lieu dans le pluriel اللده *ellerdé* dans les mains, قوللده *qollarda* dans les bras etc.

2. Les voyelles au moyen desquelles on joint ces lettres de cas à un mot quelconque, sont choisies selon les règles de l'euphonie que nous avons expliquées p. VII.

3. Le ق et le ت se changent en غ et د si le mot reçoit des additions grammaticales, cf. p. III, 5. Cette règle cependant n'est pas applicable à un nombre de mots monosyllabes, tels que بوق *boq* et اوق.

4. Les mots finissants par une voyelle reprennent au génitif le *Noun* radical de ce cas. Dans le datif et l'accusatif des mots de ce genre on évite le hiatus en insérant un ی (cf. p. VI, 6.).

5. Le pluriel ture est formé par la syllabe لr prononcée *lar*, si la voyelle radicale est forte et *ter*, si la voyelle radicale est molle. Le pluriel des noms qui ne sont pas d'origine turque se forme en général d'après la même règle, p. e. بابلر, باب *bablar*, دولت, دولت *devoletler*, گلر, گل *guller*. Mais il faut savoir que nous trouvons assez souvent le pluriel original des noms persans. On en a deux, l'un pour les mots qui signifient un être humain, on le forme en ajoutant la syllabe ان *an*, et un autre pour les noms persans qui signifient un objet inanimé, on le forme en ajoutant la syllabe ها;

XII

p. e. مردان *merdan* homme, زنان *zen* femme, گلها *gulha* rose, چراغها *cheragha* flambeau. Les noms persans d'animaux forment leur pluriel tantôt en آن et tantôt en ها. On trouve même des noms d'objets inanimés munis de la syllabe آن pour le pluriel. Si les noms persans qui devaient former leur pluriel en آن finissent par un ة ils forment leur pluriel au moyen d'un گ cf. خواجگان *khodjagan*, مردهگان *murdegan*, گشتهگان *guchtegan*. Si les mots de ce genre devaient former leur pluriel en ها ils perdent généralement le ة devant cette syllabe, خانها *khanha* de خانه.

Les mots arabes sont susceptibles de trois nombres grammaticaux, le singulier, le duel et le pluriel; le duel se forme en آن *an* pour le nominatif et en ین *ein* pour le génitif et l'accusatif; cf.

خَطَّ *khatt*, خَطَّان *khattan*, خَطَّيْن *khattein*,

دولتان *deoletan*, -تین.

Le pluriel régulier arabe des noms de forme masculine est en وُن *oun* pour le nominatif et en ین *in* pour le génitif et l'accusatif; p. e. مذکورون *mezkiouroun*, مذکورین *mezkiourin*.

Le nom féminin arabe finissant en ة ou ت forme le pluriel régulier par le changement de ce ت en ات, p. e. خیرة *khairat* pl. خیرات *khairat*. Il y a un grand nombre de formes de pluriels irréguliers pour les mots arabes. Ces pluriels irréguliers qui causent beaucoup d'embarras aux étudiants sont rangés dans notre glossaire parmi les autres mots selon l'ordre alphabétique.

6. Les Turcs ne distinguent jamais le genre par des terminaisons. Quelquefois ils emploient des mots signifiant homme ou femme, mâle ou femelle en les plaçant devant le mot. Ces mots sont ار ou ارکک *er* ou *erkek* homme, قاری *qary* femme ou قیز *qiz* fille, قیز قزنداش *qiz qaryndach* femme, p. e. ارکک قزنداش *erkek qaryndach* frère, قیز قزنداش *qiz qaryndach* soeur, قاری اشجی *qary achjy* cuisinière, ارکک ارسلان *erkek arslan* lion, دیشی ارسلان *dichi arslan* lionne.

7. Les mots arabes de la forme *af'al* qui a généralement la valeur du comparatif, forment leur féminin en *fū'la*. Cette forme est écrite bien souvent *fū'la*, p. e. اصغر *asghar* le plus petit, صغرى *soughra*, اطول *athoal* le plus long, طولا *thoula* la plus longue.

8. Le diminutif des mots turcs est formé par l'addition de la syllabe *جك* *djik* ou *جكز* *djiguz*, p. e. عورت *avret*, عورتجك *avret-djik*, عورتجكز *avretdjiguz* une petite femme.

9. Les pronoms possessifs sont ajoutés comme suffixes aux noms. Nous en donnons les paradigmes.

Singulier.

قاشم <i>qachym</i> mon sourcil	قولم <i>qoloum</i> mon bras
قاشك <i>qachyñ</i> ton sourcil	قولك <i>qolouñ</i> ton bras
قاشمىز <i>qachymyz</i> notre sourcil	قولمىز <i>qoloumouz</i> notre bras
قاشكىز <i>qachyñyz</i> votre sourcil	قولكىز <i>qolouñouz</i> votre bras
قاشى <i>qachy</i> son sourcil	قولى <i>qolou</i> son bras.

Pluriel.

قاشلرم <i>qachlarym</i> mes sourcils	قوللرم <i>qollarym</i> mes bras
قاشلرئى <i>qachlaryñ</i> tes sourcils	قوللرئى <i>qollaryñ</i> tes bras
قاشلرمىز <i>qachlarymyz</i> nos sourcils	قوللرمىز <i>qollarymyz</i> nos bras
قاشلرئىز <i>qachlaryñyz</i> vos sourcils	قوللرئىز <i>qollaryñyz</i> vos bras
قاشلرى <i>qachlary</i> ses, leur, leurs sourcils	قوللرى <i>qollary</i> ses, leur bras.

Singulier.

والدم <i>validem</i> ma mère	ال <i>elim</i> ma main
والدئى <i>validen</i> ta mère	الئى <i>elin</i>
والدمىز <i>validemiz</i> notre mère	الئىمىز <i>elimiz</i>
والدئىز <i>valideniz</i> votre mère	الئىئىز <i>eliniz</i>
والدمسى <i>validesi</i> sa mère	الى <i>eli</i>

XIV

Pluriel.

والدهلرم <i>validelerim</i> nos mères	اللم <i>ellerim</i> mes mains
والدهلرته <i>validelerin</i> tes mères	اللرته <i>ellerin</i>
والدهلرهمز <i>validelerimis</i> nos mères	اللمهمز <i>ellerimis</i>
والدهلرتهمز <i>valideleriniz</i> vos mères	اللرتهمز <i>elleriniz</i>
والدهلري <i>valideleri</i> ses, leur, leurs mères	اللري <i>elleri</i>

Singulier.

Pluriel.

سوزم <i>seuzum</i> ma parole	سوزلرم <i>seuzlerim</i> mes paroles
سوزته <i>seuzun</i>	سوزلرته <i>seuzlerin</i>
سوزهمز <i>seuzumuz</i>	سوزلرهمز <i>seuzlerimis</i>
سوزتهمز <i>seuzunuz</i>	سوزلرتهمز <i>seuzleriniz</i>
سوزي <i>seuzu</i>	سوزلري <i>seuzleri</i>

Noms suivis de l'affixe de la troisième personne du singulier.

a) terminé par une consonne.

b) terminé par une voyelle.

Singulier.

قولو <i>qoulou</i> son esclave	قپوسى <i>qapysy</i> sa porte
قولونته <i>qoulounun</i>	قپوسننه <i>qapysynyn</i>
قولونه <i>qoulouna</i>	قپوسنه <i>qapysyna</i>
قولونو <i>qoulounou</i>	قپوسني <i>qapysyny</i>
قولوندىن <i>qouloundan</i>	قپوسندىن <i>qapysyndan</i>

Pluriel.

قوللري <i>qoullary</i> ses esclaves	قپولرى <i>qapylary</i> ses portes
قوللريننه <i>qoullarynyn</i>	قپولرننه <i>qapylarynyn</i>
قوللرينه <i>qoullaryna</i>	قپولرينه <i>qapylaryna</i>
قوللريني *) <i>qoullaryny</i>	قپولريني *) <i>qapylaryny</i>
قوللرىندىن <i>qoullaryndan</i>	قپولرىندىن <i>qapylaryndan</i>

*) Généralement on trouve *قپولرين* au lieu de *قپولريني*.

L'ADJECTIF.

1. L'adjectif turc qui sert à qualifier les noms, les verbes et d'autres adjectifs, suit toutes les règles du substantif qu'il remplace bien souvent. Il ne subit jamais aucun changement car il reste le même pour tous les genres, nombres et degrés de comparaison; cf. *ابو آدم* *ei adam* bon homme, *ايوقارى* *ei qary* bonne femme pl. *ايوقاريلر*, *ايو ادملر* etc.; *كتابلرڭ ايبوسى* *kitablerin̄ eiisi* le meilleur des livres.

2. Pour renforcer la valeur de l'adjectif on emploie quatre mots: *دخى* ou *دها* *dakhy* ou *daha* davantage, encore; ce mot a alors le sens du comparatif, cf. *دورت ائدن دها غيرتلودر* *qourt iden daha ghairiteli* dir le loup est plus courageux que le chien. *اڭ* *en̄* au suprême degré. *پك* *pek* très, *چوق* *tchoq* beaucoup. Ces trois mots donnent à l'adjectif le sens du superlatif, *ادملرڭ اڭ ايبوسى* *ademlerin̄ en̄ eiisi* le meilleur des hommes.

3. La syllabe *رق* *raq* ou *رك* *rek* ajoutée aux adjectifs forma anciennement une espèce de comparatif, p. e. *يشلرک* *iechilrek* plus vert, *الچق* *altchaq* bas, *الچقراق* *altchaqraq* plus bas.

4. Le comparatif et le superlatif des adjectifs persans se forment en *تر* *ter* et *ترین* *terin*, p. e. *بر* *ber* haut, *برتر* *berter* plus haut, *برترین* *berterin* le plus haut.

5. Les adjectifs d'origine arabe suivent parfois les mêmes règles que les noms arabes; ils forment généralement leur féminin par l'addition de *ه*, p. e. *ظاهر* *zahyr* p. *ظاهره* *zahyra*. On en peut former un duel et un pluriel. Pour les degrés de comparaison il sera utile d'en savoir quatre formes: *فَاعِل* *fa'il* simple adjectif, p. e. *عَلِم* *a'lim* un homme qui sait; *فَاعِل* *fa'il*, p. e. *هَلِيم* un homme qui a l'habitude de savoir, un savant. *فَعَال* et *فَعَاله* *fa'al* comme *عَلَام* *allam*

XVI

ou علامه *allamé* très savant et أفعل *af'al* comme أعلم *a'lam* le plus savant. (cmp. pag. XIII, 7.)

LES NOMS DE NOMBRE

s'emploient sans subir aucun changement à moins qu'ils ne soient pris substantivement.

Les noms de nombres cardinaux simples de la langue ottomane sont les suivants :

بیر <i>bir</i> un	اوتوز <i>otouz</i> trente
ایکی <i>iki</i> deux	قرق <i>qyrq</i> quarante
اوچ <i>utch</i> trois	الی <i>elli</i> cinquante
دورت <i>deurt</i> quatre	آلتمش <i>altmych</i> soixante
بش <i>bech</i> cinq	یتمش <i>ietmich</i> soixante-dix
آلتی <i>alty</i> six	سکسان <i>seksan</i> quatre-vingt
یدی <i>iedi</i> sept	طقسان <i>dhoqsan</i> quatre-vingt-dix
سکز <i>sekis</i> huit	یوز <i>iouz</i> cent
طقوز <i>dhokouz</i> neuf	بیگ <i>bin</i> mille
اون <i>on</i> dix	یوز بیگ <i>iouz bin</i> cent mille
یگرمی <i>iigirmi</i> vingt	مليون <i>millioun</i> million

2. Les noms de nombre cardinaux composés se forment par juxtaposition, p. e. اون ایکی *douze*, دورت سکسان *cent quatre-vingt-quatre*, اون بیگ *10533* etc. Le nombre le plus grand se met toujours le premier.

3. Les noms de nombre ordinaux se forment des noms de nombre cardinaux en ajoutant à la fin *ndji* ou *indji*, p. e. بیرنجی *birindji* le premier, اوچننجی *utchundju* le troisième, دورت یوزنجی *deurt iouzundju* le 400ième. ایکننجی *ikindji*, آلتیننجی *altyndji*, ییدننجی *iedindji*, الیننجی *ellindji*. Le mot دورت et ses composés font quatrième en changeant le *t* final en *d*.

L'interrogatif numéral cardinal **قچ** combien? forme l'interrogatif numéral ordinal **قچنجی** *qatchyndjy* le combien?

4. Pour indiquer la distribution relative on ajoute un **ر** aux noms de nombres cardinaux turcs, p. e. **بیرر** *birer* un à chacun, **اوجر** trois à chacun. Mais si la dernière lettre du nombre cardinal est une voyelle on intercale un **ش** entre celle-ci et le **ر**, p. e. **ایکیشر** *iki-cher* deux à chacun, **آلتیشر** *altychar* six à chacun.

Le mot **دورت** *deurt* change son **ت** en **د** devant le **ر**, p. e. **دوردر**.

Pour les centaines et les milliers, c'est le mot qui en indique le nombre qui prend le signe du distributif, p. e. **آلتیشر بیگ** *alty-char bin* sept mille à chacun.

5. Les fractions sont généralement formées par deux noms de nombre cardinaux turcs: celui de deux qui indique le dénominateur de la fraction se place le premier et prend la postposition **د** après lui. Le nombre qui suit est le numérateur: **بیر** *ikidé bir* un sur deux, **اوند** *ajuz* trois sur dix. On ajoute assez souvent l'un des mots **جزء** *djuz* portion, **پای** *pai* part, **قسم** *qysm* partie, **حصه** *hysca* lot, à chaque partie de la proposition fractionnaire, p. e. **اون پایده اوج پای**.

On emploie aussi les nombres fractionnaires arabes jusqu'aux dixièmes pour les dénominateurs et les noms de nombre cardinaux turcs pour les numérateurs: **بیر نصف** *bir nisf* une moitié, **اوج ربع** *utch rub'* trois quarts etc. Les numératifs fractionnaires depuis un tiers jusqu'à un dixième sont des formes **فعل**, **فعل**, ex. **ثلث** *suls* et *sulus*, **سدس** *suds* et *sudus* un sixième, **ثمان** *sumn* et *sumun* un huitième.

Voici les formes des chiffres que l'on emploie en arabe, persan et turc:

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۰
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

XVIII

LE PRONOM.

1. La classe des pronoms comprend les pronoms personnels, les pronoms démonstratifs et les pronoms interrogatifs.

Table des pronoms personnels.

Singulier.

	1. prs.	2. prs.	3. prs.
N.	بن <i>ben</i> je, moi	سن <i>sen</i> tu, toi	او <i>o</i> il, elle, lui
G.	بنیم <i>benim</i> de moi	سنتی <i>seni</i> de toi	آنکی <i>anyñ</i> de lui, d'elle
D.	بنما <i>baña</i> à moi	سانما <i>saña</i> à toi	آنما <i>aña</i> à lui, à elle
A.	بنی <i>beni</i> moi, me	سنى <i>seni</i> toi, te	آنی <i>any</i> le, la
Abl.	بندن <i>benden</i> de moi	سندن <i>senden</i> de toi	آندن <i>andan</i> de lui, d'elle

Pluriel.

N.	بیز <i>biz</i> nous	سیز <i>siz</i> vous	آنلر <i>anlar</i> ils, elles, eux
G.	بیزیم <i>bizim</i> de nous	»	»

2. Le pronom réfléchi est représenté dans la langue ottomane par le mot *کندو* ou *کندی* *kendi*.

Singulier.

1. prs.	کندم, کندو <i>kendim</i> moi-même
2. prs.	کندگ, کندو <i>kendiñ</i> toi-même
3. prs.	کندوسی, کندو <i>kendisi</i> lui-, elle-même

Pluriel.

1. prs.	کندیمز ou کندو <i>kendimiz</i> nous-mêmes
2. prs.	کندگیز ou کندو <i>kendiñiz</i> vous-mêmes
3. prs.	کندولری, کندولر ou کندو <i>kendiler</i> eux-, elles-mêmes

3. Les pronoms démonstratifs sont en turc: *بۇ* ou *اشبو* *bou* ceci, celui-ci, celle-ci; *شو* *chou* ou *او* *o* celui-là, celle-là. En persan: *این* *in* ceci et *آن* celui-là; en arabe: *هَذَا*, *هَذِهِ* *hasa*, *hasihi* ceci et *ذَلِكَ* *zaliké* celui-là.

Singulier.		
Nom.	Gen.	Dat.
بو <i>bou ceci</i>	بونوڻ <i>bounouñ</i>	بوڻا <i>bouña</i>
شو <i>chou cela</i>	شونوڻ <i>chounouñ</i>	شوڻا <i>chouña</i>
	Acc.	Abl.
	بوني <i>bounou</i>	بوندين <i>boundan</i>
	شوني <i>chounou</i>	شوندين <i>choundan</i>
Pluriel.		
	بونلر <i>bounlar ceux-ci</i>	
	شونلر <i>chounlar ceux-là</i>	

4. Les pronoms interrogatifs sont: کم ou کيم *kim* qui? pour les personnes, نه *né* quoi? pour les choses et قنغی *qanghy* (*hanghy*) lequel, laquelle? pour les personnes et les choses également. Le pluriel de ces pronoms est کيملر *kimler* qui? quels hommes? نلر *neler* quoi? quelles choses? et قنغيلر *qanghytar* lesquels? lesquelles?

Ces trois mots et les autres interrogatifs simples ou composés, tels que قچ *qatch* combien? قاچجی *qachjy* le quantième? نصل = اصل *nasl* comment? نره *neré* où?, précédés du mot هر *her* tout, chaque, s'emploient d'une manière indéfinie, p. e. هر کيمر *herkimr* quiconque, هر نه *herné* quoi que, هر قنغی *herqanghy* quelconque, هر نصل *hernasl* de quelque espèce que, هر نره *herneré* quelque endroit que.

5. Le seul affixe pronominal relatif est که *ki*. On s'en sert pour les personnes et pour les choses; il est tour à tour adjectif et substantif. En qualité d'affixe il s'attache aux noms et aux pronoms substantifs par l'intermédiaire de la particule du génitif و *u* ou نڻ *niñ*, p. e.:

پدر *peder*, پدر و *peder u*, پدر نڻ *peder niñ* celui ou celle du père.
 سن *sen*, سن نڻ *sen niñ*, سن نڻ کي *sen niñki* celui qui est à toi, le tien.
 بو *bou*, بو نڻ *bou niñ*, بو نڻ کي *bou niñki* celui qui est à lui, le sien.
 بن *ben*, بن نڻ *ben niñ*, بن نڻ کي *ben niñki* celui qui m'appartient, le mien.
 بيز *biz*, بيز نڻ *biz niñ*, بيز نڻ کي *biz niñki* celui qui est à nous, le (la) nôtre.

XX

Le pluriel est formé de la même manière: پدراکيلر, سنگکيلر
seninkiler.

L'affixe pronominal possessif introduit dans cette combinaison se place immédiatement après le nom :

پدراکيلر *pederiminki* celui qui est à mon père.

Ce même affixe peut être ajouté à un nom au locatif :

پدراکيلر *pederiminki* celui qui est auprès du père,
شهرده کي *shehrde ki* celui qui est dans la ville,
چهر *chehr*, شهرده کي *shehrde ki* celui qui est auprès de moi.

Cet affixe *کي* se combine aussi sans l'intervention d'aucune préposition avec les noms qui font la fonction d'adverbes de temps :

بوکون *boukiounki* aujourd'hui, بوکونکي *boukiounki* celui d'aujourd'hui,
دون *doun* hier, دونکي *dounki* celui d'hier,
صبح *sabakhi* matin, صباحکي *sabahki* celui du matin.

V E R B E.

R e m a r q u e s.

1. Par les exemples donnés dans la table ci-jointe il sera évident que les verbes sont composés d'une racine immuable et d'un nombre de terminaisons.

2. On forme les dérivés d'un verbe en ajoutant à la racine différentes syllabes, savoir: *in* pour le réfléchi, *ich* pour le réciproque, *dir* pour le causatif, *ma, me* (ما, مے) *) pour le négatif, *ama, eme* (اما, امة) pour l'impossible, *il* pour le passif. Le grand nombre de verbes dérivés résulte de la combinaison de plusieurs syllabes de cette espèce.

3. L'idée représentée par la plupart des dérivés du verbe est fort évidente, elle est déjà expliquée par leurs dénominations: le réciproque en *ich* signifie faire mutuellement, le causatif en *dir*lais-

*) Les lettres *l* et *v* dans le négatif sont des lettres de direction et sont généralement omises tandis que le *v* de l'impossible est un signe caractéristique.

ser faire, le négatif en *ma*, *mé* ne pas faire, l'impossible en *ama*, *emé* ne pouvoir faire et le passif en *il* être l'objet de l'action. Ce n'est que la valeur du verbe réfléchi qui offre quelque difficulté; car bien qu'elle ait quelquefois un objet direct, l'action de ce verbe ne se rapporte jamais à autre chose qu'à son sujet, p. e. باقنمق *baqynmaq* regarder çà et là sans objet fixe, گزیمک *guezinmek* se promener seulement pour l'exercice.

4. Le passif des verbes neutres, réfléchis et réciproques a quelque chose d'étranger pour nous. Ces formes n'énoncent pas une action passive directe du sujet, mais l'idée exprimée par ces formes est: être ou pouvoir être le moyen par lequel, ou l'objet pour lequel l'action exprimée par la forme active se fait, p. e. گیتیمک *guitmek*, کیدیلیمک *guidilmek* *) être tel qu'on puisse y aller ou qu'on puisse aller par-là.

5. Le causatif est formé généralement par *dir*, mais si la dernière syllabe d'une racine se compose de deux consonnes avec ou sans lettre de direction ou de prolongation entre elles et dont la dernière est *ل* ou *ر*: alors le causatif se forme en ajoutant un *ت* quiéscent au lieu de la syllabe *dir*, p. e. گتوریمک *guetirmek*, caus. گتورتیمک *guetirtmek* faire apporter, اوكسريمك *euksurmek* tousser, اوكسرتيمك *ouksurtmek* faire tousser. La même chose a lieu si la dernière syllabe est composée d'une seule consonne avec sa voyelle, p. e. اوقوتيمق *oqoutmaq* faire lire. Il y a encore beaucoup de verbes qui subissent différentes irrégularités en formant le causatif. Souvent, par exemple, on supprime le *d* en conservant le *r* seul:

*) Le *ت* se change en *د*, cmp. la règle donnée ci-dessus p. III, 5. Conformément à cette règle le *ت* se change en *د* si l'on y ajoute une syllabe commençant par une voyelle, cf. ايديمك *idirmek*, ايدشيمك *idichmek* faire réciproquement, ايديميمك *idememek* ne pas pouvoir faire.

XXII

كچچمك *guetchirmek*, كچورمك *itchemek*, ايچچمك *itchim-mek* boire.

6. Les racines dont la dernière lettre radicale est une *ل* et celles qui finissent par une voyelle, forment leur passif en ajoutant à la racine un *ن* au lieu de *ل*. Le passif de ces verbes devient donc identique pour la forme avec le réfléchi, cf. *النمق alynmaq* être pris, *بولنمق boulounmaq* être trouvé, *اوقونمق oqounmaq* être lu.

7. Si la dernière consonne d'une racine est munie d'une voyelle on intercale dans les verbes impossibles la syllabe *يه ya* au lieu de *s*, cf. *اوزامق ouzamaq* traîner en longueur, *اوزامامق* ne pas traîner en longueur, *اوزايمامامق ouzaiamamaq* ne pas pouvoir traîner en longueur.

8. On peut ajouter aux verbes dérivés une espèce de verbes résultant du rapprochement de deux verbes dont le deuxième se conjugué tandis que du premier il ne reste que la racine terminée en *e* ou en *ie* accessoires. C'est au moyen de cette périphrase qu'on exprime la possibilité si le deuxième verbe est *بلمك bilimek* (savoir, pouvoir), ou la facilité s'il est *ويرمك virmek* donner.

PARADIGME DU VERBE.

Nous donnerons les paradigmes d'une racine forte et d'une racine faible, *آلق* prendre et *بلمك bilimek* savoir.

Impératif.

آل <i>al</i> ou آلك <i>alyñ</i> prend	بل <i>bil</i> *)
آلسون <i>alsyn</i> qu'il (elle) prenne	بلسون <i>bilston</i>
آلالر <i>alalym</i> prenons	بللر <i>bilelim</i>
آلنيز <i>alyñyz</i> prenez	بلنيز <i>biliniz</i>
آلسونلر <i>alsynlar</i> qu'ils (elles) prennent	بلسونلر <i>bilsinler</i>

*) La seconde personne de l'impératif est représentée par la racine seule.

Présent défini.

آلیورم <i>alloroum</i> je prends (dans cet instant même)	بلیورم <i>biloroum</i> *)
آلیورسن <i>alīorsoun</i>	بلیورسن <i>bilīorsoun</i>
آلیور <i>allor</i>	بلیور <i>bilīor</i>
آلیورز <i>ālīarouz</i>	بلیورز <i>bilīarouz</i>
آلیورسئز <i>alīorsouñouz</i>	بلیورسئز <i>bilīorsounouz</i>
آلیورلر <i>alīorlar</i>	بلیورلر <i>bilīorlar</i>

Imparfait défini.

آلیور ایدم <i>alīor idim</i> je pre- nais (dans cet instant même)	بلیور ایدم <i>bilīor idim</i> etc.
آلیور ایدئ <i>alīor idin</i>	بلیور ایدئ
آلیور ایدی <i>alīor idi</i>	بلیور ایدی
آلیور ایدک <i>alīor idik</i>	بلیور ایدک
آلیور ایدئز <i>alīor idiniz</i>	بلیور ایدئز
آلیور ایدیلر <i>alīor idiler</i>	بلیور ایدیلر

Présent indéfini (Aoriste) **)

آلورم ou آلرم <i>alrym</i> je prends (habituellement) je prendrai	بلورم et بلرم <i>bilirim</i>
آلورسن ou آلرسن <i>alrysın</i>	بلورسئ <i>bilirsin</i>
آلور ou آلر <i>alry</i>	بلور بلر <i>bilir</i>
آلورز ou آلرز <i>alryz</i>	بلورز بلرز <i>biliriz</i>
آلورسئز ou آلرسئز <i>alrysıniz</i>	بلورسئز بلرسئز <i>bilirsiniz</i>
آلورلر ou آلرلر <i>alrylar</i>	بلورلر بلرلر <i>bilirlir</i>

*) Cf. pag. VII, 10. Le présent défini est très déterminé dans son rapport au présent.

***) Le présent indéfini indique plutôt une habitude générale, il se rapporte aussi au futur et implique alors une chose qui doit se faire encore. Cette forme est employée très souvent comme aoriste dans les narrations. La voyelle qui précède le *r* de l'aoriste est un

Passé.

آور ایدم <i>alyr idim</i>	ou	آردم <i>alyrdym</i>	je prenais (habituellement),
آور ایدڭ <i>alyr idin̄</i>		آردڭ <i>alyrdyn̄</i>	je prendrai,
آور ایدی <i>alyr idi</i>		آردی <i>alyrdy</i>	j'aurais pris
آور ایدک <i>alyr idik</i>		آردق <i>alyrdyq</i>	
آور ایدڭز <i>alyr idin̄iz</i>		آردڭز <i>alyrdyn̄yz</i>	
آور ایدیله <i>alyr idiler</i>		آردیله <i>alyrdylar</i>	

ou آوردم *alyrdym* بلوردم *bilirdim*

بلردڭ *bilirdin̄*

بلردی *bilirdi*

بلردک *bilirdik*

بلردڭز *bilirdin̄iz*

بلردیله *bilirdiler*

Parfait.

آدم <i>aldym</i>	j'ai pris	بلدم <i>bildim</i>
آدڭ <i>aldyn̄</i>		بلدڭ <i>bildin̄</i>
آدی <i>aldy</i>		بلدی <i>bildi</i>
آدق <i>aldyq</i>		بلدک <i>bildik</i>
آدڭز <i>aldyn̄yz</i>		بلدڭز <i>bildin̄iz</i>
آدیله <i>aldylar</i>		بلدیله <i>bildiler</i>

Plusqueparfait.

آدیدم <i>aldydym</i>	ou	آیدی <i>aldydym</i>	آردیدم <i>bilididim</i>
آدیڭ <i>aldydn̄</i>		آیدیڭ <i>aldydn̄</i>	آردیدڭ <i>bilididin̄</i>
آیدی <i>aldydy</i>		آیدی <i>aldydy</i>	آردیدی <i>bilididi</i>
آدیڭ <i>aldydyk</i>		آیدیڭ <i>aldydyk</i>	آردیدک <i>bilididik</i>
آدیڭز <i>aldydn̄yz</i>		آیدیڭز <i>aldydn̄yz</i>	آردیدڭز <i>bilididin̄iz</i>
آدیله <i>aldylar</i>		آیدیله <i>aldylar</i>	آردیدیله <i>bilididiler</i>

a ou un *i*, qui selon la loi de l'euphonie se prononcent différemment *a* (*e*), *i* (*y*, *u*, *ou*), *p. e.* قورقماق *qorqmaq*, قورقار *qorqar*, كزىمك *guezzer*, اولور *olour* de اولماق *olmaq*, كتورر *guetirir* de كتورمك. Pour indiquer les voyelles on se sert souvent d'un *l* pour *a* et d'un *و* pour *i*, *y*, *u*, *ou*; mais le *l* et le *و* n'étant que des lettres de direction on les omet aussi souvent.

Parfait indéterminé.

آلمشمر <i>almychym</i>	j'ai pris, je prenais	بلمشمر <i>bilmichim</i> *)
آلمشسن <i>almychsyn</i>		بلمشسن <i>bilmichsin</i>
آلمشدر ou آلمش <i>almych dyr</i>		بلمشدر ou بلمش <i>bilmichdir</i>
آلمشز <i>almychyz</i>		بلمشز <i>bilmichiz</i>
آلمشسئز <i>almychsyz</i>		بلمشسئز <i>bilmichsînz</i>
آلمشلر <i>almychlar</i>		بلمشلر <i>bilmichler</i>

Plusqueparfait indéterminé.

آلمشدم <i>almychdym</i> j'avais pris	بلمشدم <i>bilmichdim</i>
آلمشدئ <i>almychdyn</i>	بلمشدئ <i>bilmichdin</i>
آلمشدى <i>almychdy</i>	بلمشدى <i>bilmichdi</i>
آلمشدىق <i>almychdyq</i>	بلمشدىق <i>bilmichdik</i>
آلمشدىئز <i>almychdynyz</i>	بلمشدىئز <i>bilmichdinîz</i>
آلمشدىلر <i>almychdylar</i>	بلمشدىلر <i>bilmichdiler</i>

Futur.

آلجغم <i>aladjghym</i> je vais prendre	بلجگم <i>bilédjeim</i>
آلجقسن <i>aladjaqsyn</i>	بلجقسن <i>bilédjeksîn</i>
آلجق <i>aladjaq</i>	بلجق <i>bilédjek</i>
آلجغز <i>aladjaghyz</i>	بلجغز <i>bilédjeîz</i>
آلجقسئز <i>aladjaqsyz</i>	بلجقسئز <i>bilédjeksînz</i>
آلجقلر <i>aladjaqlar</i>	بلجقلر <i>bilédjekler</i>

Futur passé.

آلجق ايدم <i>aladjak idim</i>	بلجك ايدم <i>biledjekidim</i> etc.
آلجقلر ايدى, ايدئ, ايدك, ايدى, ايدئ	
<i>aladjaqlaridi</i>	

*) Ce parfait se compose du participe parfait en مش et du verbe défectueux م, ايم, ايم. En vertu de l'euphonie la syllabe مش est prononcée différemment, ex. اورمش *ourmouch* de اورمق *ourmuq* et اولمش *oulmush* de اولمك *oulmek*.

Nécessitatif.

ألملويم <i>almalyrym</i>	il faut que je	بلملويم <i>bilmel'ım</i>
ألملوسن <i>almalysyn</i>	prenne	بلملوسن <i>bilmelisin</i>
ألملو <i>almaly</i>		بلملو <i>bilmeli</i>
ألملويز <i>almalyryz</i>		بلملويز <i>bilmel'iz</i>
ألملوسنيز <i>almalysyn'yz</i>		بلملوسنيز <i>bilmelisin'iz</i>
ألملولر <i>almalylar</i>		بلملولر <i>bilmeliler</i>

Parfait.

ألملو ايدم <i>almaly idim</i>	il me	بلملو ايدم <i>bilmeli idim</i>
fallait prendre		

Optatif.

Présent.

ألايم <i>alaiym</i> ou	ألام <i>alam</i>	que	بلايم <i>bil'eim</i>
ألاسن <i>alasin</i>	je	prenne	بلاسن <i>bilésin</i>
ألا <i>ala</i>			بلا <i>bilé</i>
ألاوز <i>alaoz</i> , <i>alazyz</i>			بلاوز <i>biléviz</i> , <i>biléüz</i>
ألاسنيز <i>alasin'yz</i>			بلاسنيز <i>bilésin'iz</i>
ألالر <i>alalar</i>			بلالر <i>biléler</i>

Parfait.

ألا ايدم <i>ala idim</i>	ألايدم <i>alaidym</i>	بلا ايدم <i>bilé idim</i>
ألا ايدن <i>ala idin</i>	ألايدن <i>alaidyn</i>	بلا ايدن <i>biléidin</i>
ألا ايدى <i>ala idi</i>	ألايدى <i>alaidy</i>	بلا ايدى <i>biléidi</i>
ألا ايدك <i>ala idik</i>	ألايدك <i>alaidyk</i>	بلا ايدك <i>biléidik</i>
ألا ايدنيز <i>ala idin'iz</i>	ألايدنيز <i>alaidyn'iz</i>	بلا ايدنيز <i>biléidin'iz</i>
ألا ايدلر <i>ala idiler</i>	ألايدلر <i>alaidylar</i>	بلا ايدلر <i>biléidiler</i>

Conditionnel (Aoriste.)

ألسم <i>alsam</i>	si je prends	بلسم <i>bilsem</i>
ألسن <i>alsan</i>		بلسن <i>bilsen</i>

آلسه <i>alsə</i>	بلسه <i>bilse</i>
آلسق <i>alsaq</i>	بلسك <i>bilsek</i>
آلسنژ <i>alsañyz</i>	بلسنژ <i>bilseñiz</i>
آلسلر <i>alsalar</i>	بلسلر <i>bilseler</i>

Parfait.

آلسيدم <i>alsaidym</i> si je pris,	بلسيدم <i>bilseidim</i>
آلسيدڭ <i>alsaidyñ</i> j'avais,	بلسيدڭ <i>bilseidiñ</i>
آلسيدى <i>alsaidy</i> j'eusse pris	بلسيدى <i>bilseidi</i>
آلسيدق <i>alsaidyq</i>	بلسيدك <i>bilseidik</i>
آلسيدنژ <i>alsaidyñyz</i>	بلسيدنژ <i>bilseidiñiz</i>
آلسيدلر <i>alsaidylar</i>	بلسيدلر <i>bilseidiler</i>

Infinitif.

آلمق <i>almaq</i> prendre	بلمك <i>bilmek</i> savoir
---------------------------	---------------------------

Participe.

Présent آلان <i>alan</i> qui prend	بيلن <i>bilen</i> qui sait
Aor. آلور <i>alır</i> et آلور <i>alır</i> qui prend, prendra	بلور <i>bilir</i> et بلور <i>bilir</i>
Passé آلمش <i>almych</i> qui a pris	بلمش <i>bilmich</i>
Parfait آلدق <i>aldyq</i> qui a pris	بلدك <i>bildik</i>
Futur آلدجق <i>aladjaq</i> qui va prendre	بلدجك <i>biledjek</i>

Noms verbaux.

Présent آلمه <i>alma</i> (l'action d')ouvrir
Parfait آلدق <i>aldyq</i> (l'action d')avoir ouvert
Futur آلدجق <i>aladjaq</i> (l'action de) devoir ouvrir

بلمه *bilmé* (l'action de) savoir *)

بلدك *bildik*

بلدجك *biledjek*

*) Les noms verbaux sont déclinés tout-à-fait comme les noms, p. e. بلمه gen. بلمنك ou بلمنك, بلميه ou بلميه; بلمدن ou بلمدن en omettant ou mettant le *z*.

Gérondifs.

ألوب <i>alyp</i> prenant, ayant pris	بلوب <i>bilip</i>
ألوق <i>alaraq</i> prenant, en prenant	بلوق <i>bilerek</i>
أليجق <i>alydjaq</i> } ألنجه <i>alyndja</i> }	بليجك <i>bilidjek</i> بلنجه <i>bilindjé</i>
آله <i>ala</i> prenant	بله <i>bilé</i>
آلمغين <i>almaghyn</i> à cause de prendre	بلمغين <i>bilmezim</i>
آلهلو <i>alaly</i> depuis que j'ai (tu etc.) pris	بلهلو <i>biléli</i>

Modèle

de l'Aoriste de l'Indicatif d'un verbe négatif.

آلمم ou آلمزم <i>almam, almazym</i>	je n'ouvre pas	بلمم, بلمزم <i>bilmem, bilmezem</i>
آلمزسن <i>almazsyn</i>		بلمزسن <i>bilmezsin</i>
آلمز <i>almaz</i>		بلمز <i>bilmez</i>
آلميز ou آلميز <i>almaïyz, almazyz</i>	pas	بلميز, بلميز <i>bilmeiz, bilmeziz</i>
آلميزسن <i>almazsynyz</i>		بلميزسن <i>bilmezsiniz</i>
آلميزلر <i>almazlar</i>		بلميزلر <i>bilmezler</i>

Modèle

de l'Aoriste de l'Indicatif d'un verbe impossible.

آلامم <i>alamam, alamazym</i>	je ne puis, pourrais pas prendre
آلامزسن <i>almazsyn</i>	
آلامز <i>almaz</i>	
آلاميزسن <i>almazsynyz</i>	
آلاميز, آلاميز <i>alamaïyz, alamazyz</i>	
آلاميزلر <i>almazlar</i>	
	بيلمم <i>bilémem, bilemezim</i>
	بيلمزسن <i>bilémezsin</i>
	بيلمز <i>bilémez</i>
	بيلميز, بيلميز <i>bilémeiz, bilemeziz</i>
	بيلميزسن <i>bilémezsiniz</i>
	بيلميزلر <i>bilémezler</i>

Chacun des verbes simples dérivés a une conjugaison entière qui est conforme en toutes choses au modèle que nous venons donner.

Nous indiquons ici la conjugaison d'un verbe passif.

P a s s i f.

Impératif.

آچل <i>atchyl</i> ou آچلک <i>atchylyn</i>	کسل <i>kesil</i>	کسلک <i>kesilîn</i>
آچلسون <i>atchylsoun</i>	sois ouvert	کسلسون <i>kesilsin</i>
آچلالم <i>atchyalalm</i>		کسللم <i>kesilêlim</i>
آچلک <i>atchylyn</i>		کسلک <i>kesilîn</i>
آچلسونلر <i>atchylsounlar</i>		کسلسونلر <i>kesilsinler</i>

Présent.

آچلیورم <i>atchylioroum</i>	je suis ouvert	کسلیورم <i>kesilioroum</i>
آچلیورسن <i>atchyliorsoun</i>	(ON M'OUVRE)	کسلیورسن <i>kesiliorsoun</i>
آچلیور <i>atchylior</i>		کسلیور <i>kesilior</i>
آچلیوروز <i>atchyliorouz</i>		کسلیوروز <i>kesiliorouz</i>
آچلیورسئوز <i>atchyliorsouñouz</i>		کسلیورسئوز <i>kesiliorsouñouz</i>
آچلیورلر <i>atchyliorlar</i>		کسلیورلر <i>kesiliorlar</i>

Imparfait.

آچلیور ایدم <i>atchylior idim etc.</i>	کسلیور ایدم <i>kesilior idim</i>
--	----------------------------------

Aoriste.

آچلورم <i>atchylrym</i>	je suis	کسلورم <i>kesilirim</i>
آچلورسئک <i>atchylrsyn</i>	ouvert	کسلورسئک <i>kesilirsin</i>
آچلور <i>atchylr</i>		کسلور <i>kesilir</i>
آچلوروز <i>atchylryz</i>		کسلوروز <i>kesiliriz</i>
آچلورسئک <i>atchylrsynyz</i>		کسلورسئک <i>kesilirsiniz</i>
آچلورلر <i>atchylrlar</i>		کسلورلر <i>kesilirler</i>

Passé.

آچلور ایدم <i>atchylr idim</i>	کسلور ایدم <i>kesilir idim</i>
--------------------------------	--------------------------------

Parfait.

آچلدیم <i>atchylđym</i>	j'ai été ou-	كسلدم <i>kesildim</i>
آچلدڭ <i>atchylđyn</i>	vert	كسلدڭ <i>kesildin</i>
آچلدى <i>atchylđy</i>		كسلدى <i>kesildi</i>
آچلدىق <i>atchylđyq</i>		كسلدىك <i>kesildik</i>
آچلدىڭىز <i>atchylđyňyz</i>		كسلدىڭىز <i>kesildin'iz</i>
آچلدىلار <i>atchylđylar</i>		كسلدىلار <i>kesildiler</i>

Plusqueparfait.

آچلدیم ایدی <i>atchylđym idi</i>	كسلدم ایدی <i>kesildim idi</i>
----------------------------------	--------------------------------

Futur.

آچلەجغم <i>atchyladjağhym</i>		كسلەجگم <i>kesilédjeim</i>
آچلەجقسىن <i>atchyladjaqsyn</i>	je vais être ouvert	كسلەجكسىن <i>kesilédjeksın</i>
آچلەجق <i>atchyladjaq</i>		كسلەجك <i>kesilédjek</i>
آچلەجغىز <i>atchyladjağhыз</i>		كسلەجگىز <i>kesilédjeiız</i>
آچلەجقسىڭىز <i>atchyladjaqsyňyz</i>		كسلەجكسىڭىز <i>kesilédjeksin'iz</i>
آچلەجقلار <i>atchyladjaqlar</i>		كسلەجكلار <i>kesilédjekler</i>

Futur passé.

آچلەجق ایدىم <i>atchyladjaq idim</i>	كسلەجك ایدىم <i>kesiledjek idim</i>
--------------------------------------	-------------------------------------

Nécessitatif. Présent.

آچلملویم <i>atchylmalıym</i>		كسلملویم <i>kesilmeliim</i>
آچلملوسىن <i>atchylmalısyn</i>	il faut que je sois ouvert	كسلملوسىن <i>kesilmelisin</i>
آچلملو <i>atchylmaly</i>		كسلملو <i>kesilmeli</i>
آچلملویز <i>atchylmalıyz</i>		كسلملویز <i>kesilmeliız</i>
آچلملوسىڭىز <i>atchylmalısyňyz</i>		كسلملوسىڭىز <i>kesilmelisin'iz</i>
آچلملولر <i>atchylmalıylar</i>		كسلملولر <i>kesilmeliler</i>

Parfait.

آچلملو ایدىم <i>atchylmaly idim</i>	كسلملو ایدىم <i>kesilmeli idim</i>
-------------------------------------	------------------------------------

Optatif. Présent.

آچلیتم *atchylaïym*, آچلتم *atchylam* کسلیتم, کسلیتم *kesileïim*, ke-
que je sois ouvert *silem*

آچلیسن <i>atchylasyn</i>	کسلیسن <i>kesilesin</i>
آچله <i>atchyla</i>	کسله <i>kesile</i>
آچلییز <i>atchylaïyz</i>	کسلییز <i>kesileïiz</i>
آچلیسنیز <i>atchylasynïz</i>	کسلیسنیز <i>kesileïsiniz</i>
آچلر <i>atchylalar</i>	کسلیلر <i>kesileler</i>

Parfait.

آچلیدم <i>atchylaïdym</i> que je	کسلیدم <i>kesileïdim</i>
fusse ouvert	
آچلیدتم <i>atchylaïdyñ</i>	کسلیدتم <i>kesileïdiñ</i>
آچلیدی <i>atchylaïdy</i>	کسلیدی <i>kesileïdi</i>
آچلیدتم <i>atchylaïdyq</i>	کسلیدتم <i>kesileïdik</i>
آچلیدتمیز <i>atchylaïdyniz</i>	کسلیدتمیز <i>kesileïdiniz</i>
آچلیدلر <i>atchylaïdylar</i>	کسلیدلر <i>kesileïdiler</i>

Conditionnel. Aoriste.

آچلیسم, آچلیسم <i>atchylsam</i> si	کسلیسم <i>kesilsem</i>
je suis ouvert	
آچلیسنتم <i>atchylsanñ</i>	کسلیسنتم <i>kesilsenñ</i>
آچلیسه <i>atchylsa</i>	کسلیسه <i>kesilse</i>
آچلیسقم <i>atchylsaq</i>	کسلیسقم <i>kesilseq</i>
آچلیسنتمیز <i>atchylsanïz</i>	کسلیسنتمیز <i>kesilseñiz</i>
آچلیسلر <i>atchylsalar</i>	کسلیسلر <i>kesilseler</i>

Parfait.

آچلیسیدم <i>atchylsaïdym</i> si j'é-	کسلیسیدم <i>kesilseïdim</i>
tais, avais été, eusse été ouvert	
آچلیسیدتم <i>atchylsaïdyñ</i>	کسلیسیدتم <i>kesilseïdiñ</i>
آچلیسیدی <i>atchylsaldy</i>	کسلیسیدی <i>kesilseïdi</i>

XXXII

آچلسیدق <i>atchylsäidyq</i>	کسلسیدک <i>kesilseidik</i>
آچلسیدگئر <i>atchylsäidynyz</i>	کسلسیدگئر <i>kesilseidiniz</i>
آچلسیدیلر <i>atchylsäidylar</i>	کسلسیدیلر <i>kesilseidüler</i>

Infinitif.

آچلمق <i>atchylmaq</i> être ouvert	کسلمک <i>kesilmek</i>
------------------------------------	-----------------------

Participes actifs.

Présent	آچلان <i>atchylan</i> qui est ouvert	کسلن <i>kesilen</i>
Aoriste	آچلور <i>atchylor</i> qui est, sera ouvert	کسلور <i>kesilir</i>
Passé	آچلمش <i>atchylmych</i> qui est, a été ouvert	کسلمش <i>kesilmich</i>
Parfait	آچلدىق <i>atchyldyq</i> qui est, a été ouvert	کسلدىک <i>kesildik</i>
Futur	آچلدىق <i>atchyladjaq</i> qui va être ouvert	کسلدىجک <i>kesiledjek</i>

Participes passifs.

Aoriste	آچلدىق <i>atchyldyq</i> par, avec, dans, à, de qui on est ouvert	کسلدىک <i>kesildik</i>
Futur	آچلدىق <i>atchyladjaq</i> par, avec, dans, à, de qui on va être ouvert	کسلدىجک <i>kesiledjek</i>

Noms verbaux.

Présent	آچلمه <i>atchylma</i> être ouvert	کسلمه <i>kesilmé</i>
Parfait	آچلدىق <i>atchyldyq</i> avoir été ouvert	کسلدىک <i>kesildik</i>
Futur	آچلدىق <i>atchyladjaq</i> devoir être ouvert	کسلدىجک <i>kesiledjek</i>

Gérondifs.

آچلوب <i>atchylyb</i> ayant été ouvert	کسلوب <i>kesilib</i>
آچلهرق <i>atchylaraq</i> étant ouvert	کسلهرک <i>kesilerek</i>
آچلدىجق <i>atchylydjaq</i> } quand je etc., étais,	کسلدىجک <i>kesilidjek</i>
آچلدىجى <i>atchylyndja</i> } ai été, serai ouvert	

آچله <i>atchyla</i> étant ouvert	كسله <i>kesilê</i>
آچلمغين <i>atchylmaghyn</i> à cause d'être ouvert	كسلمغين <i>kesilmeyin</i>
آچلهلو <i>atchylaly</i> depuis que je etc. suis,	كسلهلو <i>kesilêli</i>
étais, ai été ouvert	

Verbes auxiliaires.

Parmi les verbes simples il y en a qui servent d'auxiliaires. Les verbes auxiliaires qui sont d'un usage très fréquent sont: ایتمک *itmek* (*etmek*) faire, ایلمک *eïlemek* faire, *) اولماق *olmaq* être et devenir, اولنماق *olunmaq* être fait, devenir. Ces verbes se conjuguent d'après les modèles donnés ci-dessus et c'est pour cela que nous ne donnons ici que la troisième personne du singulier de chacun de leurs temps.

Indicatif.

Impératif	آیت <i>it, et</i> fais	ایله <i>eïlê</i>
Présent	ایدیور <i>idïor</i> il fait	ایلیور <i>eïleïor</i>
Imparfait	ایدیور ایدی <i>idïor idi</i> il faisait	ایلیور ایدی <i>eïleïor idi</i>
Aoriste	ایدر <i>ider</i> il fait, fera	ایلر <i>eïler</i>
Passé	ایدر ایدی <i>ider idi</i> il faisait, fera, aurait fait	ایلر ایدی <i>eïler idi</i>
Parfait	ایتدی, ایتدی <i>itdi</i> il fit, il a fait	ایلدی <i>eïledi</i>
Plusqueparfait	ایتدی یدی <i>itdidi, etti-idi</i> il avait fait	ایلدی یدی <i>eïledidi</i>
Futur	ایدجک <i>idêdjek</i> il va faire	ایلدجک <i>eïlêdjek</i>

*) Le verbe قیلماق *qylmaq* peut être employé dans la même signification, mais cela arrive moins souvent dans la langue ottomane que dans le dialecte du Tchagataï.

XXXIV

Futur passé **ایدی ایدجک** *idédjek idi* il
 allait faire **ایدی ایلیدجک** *eileédjek idi*

Nécessitatif.

Présent **ایتملو** *itmeli* il faut qu'il fasse **ایلملو** *eilemeli*
 Parfait **ایتملو ایدی** *etmeli idi* il fallait
 qu'il fut **ایلملو ایدی** *eilemeli idi*

Optatif.

Présent **اید** *idé* qu'il fasse **ایلیدیه** *eiléyé*
 Parfait **اید ایدی** *idé idi* qu'il fit, qu'il eût fait **اید ایدی** *eilé idi*

Conditionnel.

Aoriste **ایتسه** *itse* s'il fait **ایلسه** *eilesé*
 Parfait **ایتسیدی** *itseidi* s'il faisait, avait fait **ایلسیدی** *eileséidi*
 Infinitif **ایتمک** *itmek (etmek)* faire **ایلمک** *eilemek*

Participes actifs.

Présent **ایدن** *iden* qui fait **ایلن** *ellen*
 Aoriste **ایدر** *ider* qui fait, fera **ایلر** *eiler*
 Passé **ایتمش** *itmich* qui a fait **ایلمش** *eilemich*
 Parfait **ایتدک** *itdik* qui a fait **ایلدک** *eiledik*
 Futur **ایدجک** *idédjek* qui va faire **ایلیدجک** *eileédjek*

Participes passifs.

Aoriste **ایتدک** *itdik* qui est fait (par un
 agent qui fait) **ایلدک** *eiledik*
 Futur **ایدجک** *idédjek* qui va être fait **ایلیدجک** *eileédjek*

Noms verbaux.

Présent **ایتمه** *itme* (l'action de) faire **ایلمه** *eileme*
 Parfait **ایتدک** *itdik* (l'action d')avoir fait **ایلدک** *eiledik*
 Futur **ایدجک** *idédjek* (l'action de) devoir
 faire **ایلیدجک** *eileédjek*

Gérondifs.

ایدوب <i>idib</i> faisant, ayant fait	ایلیوب <i>eiletib</i>
ایدیرک <i>iderek</i> faisant	ایلیرک <i>eileterek</i>
ایدیجک <i>ididjek</i> } quand je etc. fais	ایلدیجک <i>eileledjek</i>
ایدنجه <i>idindje</i> } aurai fait	ایلینجه ou ایلینجه <i>eilendje</i>
ایده <i>idé</i> faisant	ایله <i>eile</i>
ایتمکین <i>itmeün</i> à cause de faire	ایلمکین <i>eilemeün</i>
ایدولو <i>ideli</i> puisque je etc. fais	ایلئولو <i>eileteli</i>

Exemples de ces verbes auxiliaires:

ایدلی تقسیم ایتدی, ایلدی *taqsim idi eiledi* il a fait la division, il a divisé;

ایدلهم ایلئولیم تفریق ایدلهم *tafriq idelim eiletelim* nous voulons faire une séparation, séparons.

Conjugaison du verbe auxiliaire اولماق *olmaq* être
et de son Passif اولنماق *olounmaq*.

Indicatif.

Impératif	اول <i>ol</i> sois اولن <i>oloun</i>
Présent	اوليور <i>olior</i> il est اولنيور <i>olounior</i>
Imparfait	اوليور ایدی <i>olior idi</i> il était اولنيور ایدی <i>olounior idi</i>
Aoriste	اولور <i>olour</i> il est, il sera اولنور <i>olounour</i>
Passé	اولور ایدی { <i>olour idi</i> il était, serait اولوردی { <i>olourdou</i> il aurait été اولنوردی { <i>olounourdou</i> اولنور ایدی { <i>olounour idi</i>
Parfait	اولدی <i>oldou</i> il fut, a été اولندی <i>oloundou</i>

XXXVI

Plusqueparf. اولديدى *oldoudou* } il avait été, il eut été
اولدى ايدى *oldou idi* }

اولنديدى *oloundoudou*
اولندى ايدى *oloundou idi*

Futur اولدجق *oladjaq* il va être

اولندجق *olounadjaq*

Futur passé اولدجق ايدى *oladjaq idi* il allait être

اولندجق ايدى *olounadjaq idi*

Nécessitatif.

Présent اوللو *olmaly* il faut qu'il soit اولنملو *olounmaly*

Parfait اوللو ايدى *olmaly idi* il fallait qu'il fût, il devait, aurait du être اولنملو ايدى *olounmaly idi*

Optatif.

Présent اوله *ola* qu'il soit

اولنه *olouna*

Parfait اوليدى *olaidy* qu'il fût, eût été

اولنيدي *olounaidy*

Conditionnel.

Aoriste اولسه *olsa* s'il est

اولنسه *olounsa*

Parfait اولسيدي *olsaidy* s'il était, avait, eût été

اولنسيدي *olounsaidy*

Infinitif.

Présent اولمق *olmaq*

اولنمق *olounmaq*

Participes actifs.

Présent اولان *olan* qui est

اولنان *olounan*

Aoriste اولور *olour* qui est, sera

اولنور *olounour*

Passé اولمش *olmouch* qui a été

اولنمش *olounmouch*

Parfait اولدق *oldouq* qui a été

اولندق *oloundouq*

Futur اولدجق *oladjaq* qui va être

اولندجق *olounadjaq*

Participes passifs.

Aoriste اولدق *oldouq* par, avec, à, de, dans qui on est

اولندق *oloundouq*

Futur اولدجاق *oladjaq* par, avec, à, de, dans qui on va être

اولندجاق *olounadjaq*

Noms verbaux.

Présent اولما *olma* (l'action d')être اولنما *olounma*

Parfait اولدوق *oldouq* (l'action d')avoir été اولندوق *oloundouq*

Futur اولدجاق *oladjaq* (l'action de) devoir être

اولندجاق *olounadjaq*

Gérondifs.

اولوب *oloub* étant, ayant été

اولنوب *olounoub*

اولارق *olaraq* étant, en étant

اولنارق *olounaraq*

اوليدجاق *oloudjaq* (*olydjaq*) } quand je (etc.) suis, ai été, serai

اولنيدجاق *oloundja*

اولنيديجاق *olounydjaq*

اولننيدجاق *olounoundja*

اولا *ola* étant

اولنا *olouna*

اولماغين *olmaghyn* à cause d'être

اولنماغين *olounmaghyn*

اولالو *olaly* depuis que je (etc.) suis, ai été

اولنالو *olounaly*

On forme par moyen de ces verbes une grande quantité de verbes composés, p. e. :

اولماق ظاهر *zahyr olmaq* être évident, se manifester

اولنور قطع *qath' olounour* il est, sera coupé

اولنور ذكر *zokr olounour* il est, sera mentionné.

Du verbe substantif.

Il y a deux autres verbes substantifs qui sont très souvent employés comme une espèce d'auxiliaires. Ces deux verbes sont défectueux. Le premier en est *dir* c'est, il est, au pluriel *dirler*. Il sert d'affirmation ou de liaison logique entre le sujet et son attribut. Le deuxième de ces verbes: *aymer* (ایمر) se conjugue de la manière suivante:

Impératif manque.

Indicatif.

Présent.

ایم (یم, ام) *im* je suis
 سین *sin* tu es

ایز (یز, ییز) *iz* nous sommes
 سینیز *siniz* vous êtes

III. prs. manque

III. prs. manque

Parfait.

ایدم (دم, ایم) *dim, idim* j'étais, je fus, j'ai été

ایدک (دک, ایدک) *dik, idik*

ایدن (دن, ایدن) *din, idin*

ایدنیز (دنیز, ایدنیز) *diniz, idiniz*

ایدی (دی, ایدی) *idi*

ایدیلر (دیلمر, ایدیلر) *diler, idiler*

Nécessitatif et Optatif
 manquent.

Conditionnel.

Aoriste.

Parfait.

ایسم *isem* si je suis
 ایسن *isen*
 ایسه *ise*
 ایسک *isek*
 ایسنیز *iseniz*
 ایسلر *iseler*

ایسیدم *iseidim* si j'étais, fus, ai été
 ایسیدن *iseidin*
 ایسیدی *iseidi*
 ایسیدک *iseidik*
 ایسیدنیز *iseidiniz*
 ایسیدیلر *iseidiler*

Infinitif et Participes
 manquent.

Noms verbaux.

Présent manque

Parfait ایدک *idik* (l'action de déjà) être

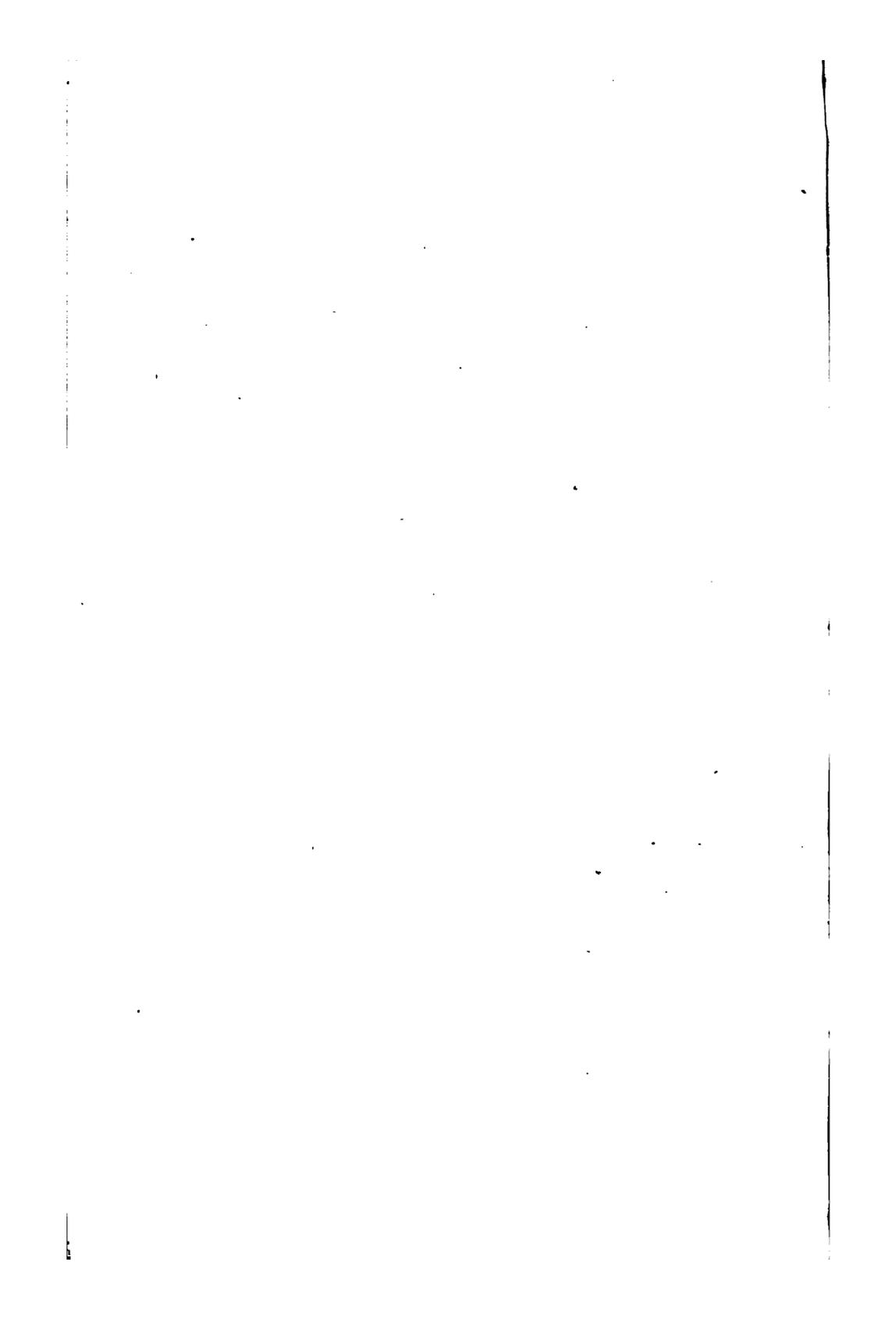
Futur manque

Gérondif.

ایکن *etant.*

TEXTES.

در لیاقت مرحوم محمود پاشا طاب ترابه

مرحوم محمود پاشا زماننده تا وفاتنه دکن واقع اولان احوالی بیان ایدر، ذکر اولنور که اول اسلامبولی فتح ایدن سلطان محمد باباسی مراد غازی [تحمیه] ادرنده ساکن ایکن علق و قانونلری بو ایدی که عدالت و ظلملری معلوم اولسون ایچون هر قاضیلقره کندو جانلرندن [معتمد علیه] کمسهلری حقیه احوال ولایت نجه ایدوکن بلندن اوترو کوندرلر ایدی ونجه ایدوکن معلوم ایدنورلر ایدی، اتفاقا سلطان مرادک املرندن پر صاحب فام کمسنسی روم ایلنه تاجسس ایچون کیدوب قصبه مناستره داخل اولوب مکر ایام بهارده قصبه دن خارج پر یرده کزرن بو کشی اوچ دورت یوز مقداری کشیش کوردی بر یرده جمع اولوب بری پر یله مباحثه ایدرکن راست کلوب رهبانک بریسندن سوال ایدر که بونلرک بو جمعیتلرینه سبب نه در دجکه کشیش جواب ویرر که هر سنه عاتمز بو در که بر مشکل مسئله علم انجیلدن سوال ایدرز دخی ما بینمزه مزاد ایدرز اول ماجلسده اول مسئلهیی هر کم فتح ایدرسه آئی اولو رهبان ایدرز دیدکده سلطان مراد مرحومک طرفندن اولان کمسه قولاق طوتوب بونلرک مباحثه لرین مشاهده ایدوب طوررکن بونلرک آرلرنده بر اوزون بویلو جوان کورر که بونلرک نچه بیلدن برو فتح ایدمدکلری مسئلهیی آباق اوزرینه قالقوب وایلرو واروب فتح ایدوب جواب ویرر

همان رهبانلر بو جوانه التفات و تعظیم ایلیوب کئی رعایتلر ایدرلر ، سلطان مراد مرحومک طرفندن اولان کومه سؤال ایدر که بو قدر رعایتنه سبب نه در جواب ویرلر که علم اناجیل ایچندن اول مشکل مسئله بی بو جوان فتح ایلدی شمدی بو جوانی رهبانلرک بو بولکنه باش تعیین ایندیلر رعایتنه سبب اول در ندی ، بعده سلطان مراد خانک طرفندن کیدن کومه کونلرده بر کون محروسه ادرنهیه کلوب احوال پر ملال که اطرافده مطاع اولشدی سلطان مراد حضرتلرینه عرض ایلدی و اثناء کلامنده مناسبته قصبه مناستره اوغرایوب رهبانلرک اول صکرده ایتدکری جمعیتلری و علم انجیلدن نچه مدت فتح ایدمکدکری مسئله مشکلیبی اول جوان فتح ایتدکنی و زیاده عقلی و فرستی اولدغنی تقریر ایدوب و پلداشاهک بالضروری طبیعت شریفلری اول جوانک ذکاوتنه مثل اولوب حضرت شریفلرینه کتورماک مراد ایدنورلر ، فی الحال باعلر یازلوب املر تدارک اولنوب مناستره بابلسته کوندردلی مکر بر قصابک اوغلی ایلدی نامه نه وصول بولدقد اوغلی واران املر ایله آستاقه سعادتیه ارسال لیلیسن کبر دولتده استفاده لانی ایش دیوب یازلش ، ناکاه املر ایله نامه کلوب مناستره باباسنه واصل اولدی اول دخی بنم اوغلمه شمدی حکم کچمز شمدی رهبانلرک آراسنده در اما رهبانلره واروب سویلیوب بریره جمع اولسونلر اوغلمه دخی احوالی یلدره جمیعسنک اتقاقیله نچه معقول کورورلر ایسه اویلجه اولسون دیدکده ناکاه رهبانلر بریره کلدیلر مشاوره ایتدیلر احوالی جملهسی بلدیلر کمی ویرلسون و کمی ویرلسون دیوب عظیم ماجانلییه نوشدیلر ، آخر الامر قصاب اوغلی مجلسه دعوت ایلدیلر واقع اولان احوالی کندوییه بلدیلر ، مکر نیچه مدت ایش که اول جوان واقعهسنده

کورر ایش که بهر حال ایمانه کلورسن و سلطان مراد خانه داخل اولورسن دیوب بو احوال ایچکون یولر کوزدهد، مرش بو احوال ایشتد کده درونندن جناب حقه شکرلر ایبدوپ جواب ویرر که سز بلورسز بز جمیعاً اولورمز مه مطیع ایو دیر بو کوه کشیشلر که بعضی ویرلسون دیرلر و بعضیسی ویرلسون دیرلر آخر الامر ایچلرندن بری ایدر که کلک ویرلسون دینلر باشقه و ویرلسون دینلر باشقه آیریلار دیرلر تغریق اولدقلرنده ویرلسون ما بینمده اختلال اولمسون دیرلر و لحاصل ویرلسون دینلر زیاده کلوب قرعه ویرلسون دینلر اوزرینه دوشر اول سوزه تابع اولورلر دخسی اول جوانی سلطان مراد که طرفندن کلن کمسنه لره تسلیم ایدرلر هان دخسی اول حینده آدی محمود قودیلر ، دخسی مناستر قصبه سنک اهالیسی بر بره جمع اولوب بر مرمر دیرکی عربیه یوکلندیلر اول جوانی قصبه دن طشره بر میل مقداری بره کورتی کندیلر آیرلدقلری مکاننده اول کتوردکلری مرمر دیرکی دیکوب نشان ایتدیلر شمسی دخسی حالا اول دیکدکلری دیرکه آیریلق مرمری دیرلر ، محصل کلام محمود پاشایی پادشاهه کتوردیلر سلطان مراد خان دخسی اول جوانی کوروب تمام حرکاتن وادابن بکنوب وطن ایتدکندن دخسی زیاده بولوب شان و خرم اولدی ، مکر اول زمانده حضرت منلا کورانی سلطان مراد که خواجهسی بولنور سلطان مراد مرحوم خواجه کلسون دیوب امر ایلدی منلا کورانی دخسی فی الحال کلوب سلطان مراد ایدر خواجه افندی بو جوانک علم انجیلدن معرفتی کمالده ایش رجاء اولنور که علم فرانه دخسی آشنا و مؤنس ایلیبسنس دیر خواجه دخسی امر پادشاهک دیوب بو جوانه بر اوده تعیین ایبدوپ منلا کورانی دخسی بو جوانه ایکی بیبل تمام علم تعلیم ایلدی ، بر کون

پادشاه علمایه خبر کوندرر که بو کون سراى عامر سه جمع اولاسز
امتحان اولاجق قولم واردر دیلمکه سز دخى فصاحتنه و بلاغتنه
جمع اولاسز دیوب بیورر ، بر موجب فرمان سلطان علماء عظام
سراى شاهه جمع اولورلر اول کون عظیم ضیافت اولور و جملةسنه
خلعتلر و بیرلر ، مکر اول زمانک اختیاری اولوب قاضى عسکر
اولان کمسنهیه علی افندی دیرلر ایدی بر فاضل کمسنه ایدی ،
آندن صکره قپوجیلر کتخداسنه اول امتحان اوله جق قرداش
کلسون دیرلر قپوجیلر کتخداسی دخى فی الحال ایچرو کیروب
محمود پاشایی سیاه یلکن ایله طشره چقارر کلرکن قاضى عسکر
اولان علی افندی ایدر آغا اول قرداشی دوندرک باشنه بر دولبند
کیدرک اهل علم مجلسیدر یلکن ایله کلیمک مناسب دکلدنر
دیوب بیوررلر هماندم محمود پاشایی دوندروب و باشنه دولبند
صاروب آندن صکره مجلس علمه کتورلر تعظیما جملهسی
آیق اوزره قالقارلر محمود پاشا دخى حاضر اولان افندیلرک اللربن
اوپوب چاق آشغی بر یره اوتورر ، آندن صکره علماء افندیلم
هر طرفدن بوکما مسئله حواله ایدرلر بلا تردد جملهسنه جواب
ویر بعده قاضى عسکر علی افندی دخى بر مسئله صورر محمود
پاشا سلطانم سز لر اعلم سز دیوب جواب ویرر علی افندیلرک
مبارک الین اوپر دخى یرنده اوتورر علی افندی دخى آفرینلم
ایدر که سز لر بو مسئلهیی دخى بلورسز نهایت مرتبه ادب ایدوب
جواب ویرمدنر ددی ، آندن صکره علی افندی علماء افندیله
جملهسنه دونوب دیرر که افندیلر بو قرداش جملهزدن فاضل
کمسه در دیوب بر دانه محضر یازرلر و پادشاهه کوندررلر
پادشاه محضری کوردکی کی یوزنه و کوزلرینه سوروب علمالره
تکرار خلعتلر کوندرروب تعظیم ایدر ، آندن صکره ایرتسی

سلطان مراد خان وزیر اعظم اولان قوجه ابراهیم پاشایه تذکره شریفترین کونددر که لالا سندن رجاء اولنور که بر اهل علم وصاحب حلم قولم وارد علمنه رعایت و حلمنه حمایت وزیر اعظم ایتمه مراد هاپونددر خاطرمنز ایچون سز دخی معقول کوروب وزیر ثانی اولسوز دیوب اون کوندن صکره محمود پاشایی وزیر اعظم ایدرلر ، عدالتله اوچ سنه تمام وزیر اعظم اولوب عاقبه الامر سائر وزیرلر بنیلک حسدی بنا ایتمه شروع ایتدیلر محمود پاشا حقیقده انواع غلیظه و نامعقول عرضلر صونددرلر و مناسبتسز سوزلر سویلدیلر سلطان مرادی زیاده بییحضور ایدرلر عاقبت بر کون محمود پاشایی تیز طشره سرای اوکنه چقارک دیوب امر ایدر چقاردقلرنده البتّه بوینی اورلسون دیوب امر ایدر سلطان مراد مرحوم دخی سرای اوکنده بر سریره قورلمش اوتورمش و محمود پاشایی الری باغلو اول محله کتورلر پادشاهک اختیار قولری بو احوال کوروب فریاد و فغان ایدرک قانن رجاء ایدرلر سوزلری کچمیوب متخیر قالورلر ، آخر الامر جملهسی جلانه دیرلر که شو مقوله بر وجود شریفی غرض ایله تلف ایلمک لایق دکلدن البتّه پادشاه دخی عفو ایلسون دیوب ابرام ایدرلر جلان دخی آیینی اوزره پادشاهه واروب دیدکده سلطان مراد خان دخی بتر غضبه کلوب یوخسه بنم امر امر دکلمیدر البتّه اورلسون دیوب ابرام ایدوب غضبندن اوچ آدم ایلرو واروب خشم ایلدکده جلان دخی نیلسون تیغ بی امانن چکوب محمود پاشایه جمله ایلدکده هان دم محمود پاشا طوردغی یردن غائب اولور ، ارل آزاده اولانلرک بریسی بو سره واقف اولاملر سلطان مراده دخی زیاده بیحصولق عارض اولوب ابرتسی کون خلق سرایه کلورلر آفرین محمود پاشا ایو باشردی سحر ایله کندویسی

خلاص ایلدی دیوب خلق ولولیه دوشدیلر ، مکر بو احوال
صوگ دیوانده ایدی و

اتفاقا اول هفتهکک جمعه کونی .مصطفی پاشا کوپریسندن
برو بر کوی قوجاجغی سخر وقتنده شه کیدرکن ادرنیه یقین
بر بیره اوترکن ایکی کمسنه کورر بولرک بوی بر پیر محتم
وبریسی دخی ملبس بر کوزل کمسنه اول پیرک اوئنده ادب
وحجاب برله اوترر بو کوی قوجاجغی اول پیر چاغروب اول
دخی مرکبندن اینوب یانلرینه واروب سلام ویردی .علیک دیوب آلورلر
اول پیر کوی قوجاجغنه بزلی بلدگمی دیوب صورلر اول دخی
بلدم دیوب جواب ویرر امدی بنم آم خضر در بو کمسنهکک
آدی .محمود در بو شهر بکنک وزیریدر بوگا .بهتان ایلدیلر
ناحق بیره قتل اتمک دیلدیلر الله امیر ایله بن خلاص ایلدم
امدی سکا بوندن چوق فائده واردر و بو شهرک بکنه واروسن
وینم آغزمدن دیسن که محمودی اول جانب کوندرم اولیه
که بر قلنه خطا کله زیرا چوق ضرر کورر دیسن ، هاندم
اول قوجاجق تعجیلا ادرنیه کلور و سرای قپوسنه طوغرو وارر
مرکبی بر بیره باغلیوب ایچرو پادشاه کیدرکن قپوجیلر قرشو
کلورلر مانع اولایز دیرلر قپو آغاری، بو پیری کورن کلرنده بونده
بر سر واردر دیوب یانلرینه آلورلر بویله عجله ایله کلمکه سبب نه
در ونه خبرک واردر دیوب سؤال ایدرلر پیر دخی پادشاه کزلو
خبرم وار بولشترک دیدکده پادشاه حوص ایدرلو بیورر که
کتورک پیر کلدکی ساعت کوزنجه سلطان مرادک اندامنه
لرزه دوشر یوزی اوزرینه یقلوب عقلی کیدر ایچ آغاری اول
کلن پیره تعجب ایدوب شوم قدم ادم ایمشن دیوب طعن
اتمک باشلدیلر هله پادشاهک باشنه اوشوب صو سرپرلر ، بر مقدار

کوزین آچار واول کمسنهیی ایچورو کتورک دیوب امر ایدر فی الحال
 کتوررلر پیر کلدکی کی پادشاهک حضورده بیر اوپوب ادب
 ارکن ایله طوّرر سلطان مراد دخی نه مقوله کمسنسن دیوب
 سؤال ایدر اول پیر دخی رعایا قولرکوندر بر مصلحت ایچون
 شهره کلرکن هلان محله بر یوکسک بیرده ایکی کمسنه کوردم
 اوتوررلر بری پیز وبری ملبس کشی اول پیر بنی چاغروب دیدی
 که بن خصم وبو کمسنه بو شهر بکنک وزیریدر بوئی ناحق
 بیره قتل اینتهک دیدیلر الله امریله بن خلاص ایلدیم امدی
 یارن محمودی اول جانبه کوندررم اولیه که بر قلنه خطا وضرر
 کله دیوب جواب ایلدی باقی فرمان پادشاهک در دیدی ۴
 سلطان مراد مرحوم غازی پیردن بو خبری اشیدیکک پیره زیله
 رعایتلر ایدوب غنایه واصل ایلدی ۴ آندن صکره پادشاه وزیرله
 امر ایلدی آتلانوک ادره اطرافنده هر قانده ایسه بولورسکر تعظیم
 ایله کتورهسز دیوب وزیرلر دخی فیلسونلر انواع بیحضور ایله
 آتلنوب اول کون ادرنه اطرافنی طولاتورلر بولاندق دیوب کلورلر ۴
 ایتسی کون دیوان کونی در ارباب دیوان جمیعاً دیوانه کلورلر
 اول بیرده که محمود پاشانک بوینی اورلمق قصد اولمشدی
 محمود پاشایی صبح نمازی اداء ایدوب اول بیرده االربین درکاه
 حقه طوتوب تصرع اوزره بولورلر ۴ وزرا هاندیم محمود پاشایی
 کورنجه آیاغنه دوشرلر هزاران التفاتلر ایله سراینه کتوررلر
 سلطان مراد خان دخی سرورندن اول کون دیوان ایتمیوب
 سراینک اورته بیرنک محمود پاشایه قرشو کلدی محمود پاشا
 دخی پادشاهک آیاغنه دوشوب یوزین سورده پادشاه دخی
 آغلیوب محمود سکا ظلم اولدی سکا ایندکم تعدیی عفو
 ایله دیوب عذر ایلدی ۴ محمود پاشا دخی پادشاهک عجب اولر

اهل علم اولانه قديمدين بغض و غرض اوله كليمشدر ، آندن
صنكره محمود پاشايي يوز بيگ آقچه ترقي ايله وزير اعظمغه
مقرر ايدوب سلطان مراد دخي اوچ آيدن صنكره دار آخرته انتقال
ايلدي رحمة الله عليه رحمة واسعة ،

اوغلي محمد خان سرير سلطنته جلوس ايدوب قانونلري
اوزره قرق كون مقداري تمام ماتم طوقه طورركن قريم
جانبدن اوتوز قرق بيگ تاتار سلطان مرادك و فتن ايشتكده
كيچيبي كوندوزه قاتوب ادرنعيه چقه كلوب و شمدن صنكره سلطنت
بومدر ديوب ادرنه اطرافنده قونديلر سلطان مراد هكتدي ديوب
سلطان محمد خانه خبر كوندرييلر ، سلطان محمد خان بو
جواب ايشيديگك محمود پاشايي حضورلرينه چاغروب لالا
ناجه اولمق كركدن ديوب سوال بيوررلر محمود پاشا دخي
پادشاه عالي همكتر بركاتيله آنلرگ تداركلري كورلمشدر ديوب
جواب ايلدي ، محمود پاشا همان تدارك ايدوب تاتارگ اوتوز
قرق بللو باشلورينه قفتانلر احصار ايدوب زهر ايله ملو ايدر دخي
هدايالر ايله محمود پاشا كندوسى تاتار عسكره واروب
پيشكشورين چكر و شمدن صنكره سلطنت سزگ در ديوب سويلر
اما لطف ايلك بزه اون بش كون مهلت ويرگ تاكه ماتمز
تمام اوله وطوارلمز بيانده در كلسونلر اسبابلرمزي كتوره در ديوب
رجا ايدرلر ، تاتار بكلي دخي قبول ايدوب وعده و پيرلر
محمود پاشا دخي ايلتدكي خلعتلري هر بريسنه كندو ايله
گيدرر بعده دونر كلور عجمه ايله پادشاه كلور پادشاه
عون و عنايت حق ايله تاتار عسكريگك شر و فسادلرينك دفعنه چاره
بولدم ديوب خبر و برر تربيت ايدوب هر بريسنه كندو المله
گيدررم ديوب جواب و برر سلطان محمد خان دخي متسلي

اولور ، آندن صڭره محمود پاشا ادرنه ايچنده واقع اولان بكار
 طايفسيله آت اوغلانسی قسمندن اون بيڭك مقداری كمسنه
 بازوب دخی استمالت ويروب وهر بريسنه قلیچ اولشدروب تنبيه
 ایلدی كه اون بش كوندن صڭره خدای متعالی بزه فرصت
 ويرسه كورهيم سزی دیدی ان شاء الله تعالی تاتارڭ جمله مالی
 سزڭدر ديوب وعده ایلدی ، بو جانیده ایسه تاتارڭ بكلیری
 اول زهرلو قفتانلیری كيوب هرکون وعده كوزه دركن اون
 آلتنجی کون تاتار بكلیرينڭ وعدهسی يتوب وفات ايدرلر بوکرة
 باشلی دره دوشوب بكلیرينڭ فراقی جانلرينه كار ايدوب باشلی
 قیدینه دوشوب پراکنده اولورلر ، هاندم محمود پاشا اول حاضر
 ایلدی کی لونداته بزه قومه قوزولرم ديوب اشارت ایلدی عسکر تاتاره
 بو مرتبه قلیچ چالديلرکه تاتاردن آنجق اوچ دورت بيڭك آدم خلاص
 اولدی محمود پاشا دخی عهدی اوززه طویلقلرين جبيعاً
 لونداته ايثار ایلدی عون الله ايله سلطنت عثمانیهیی تاتارلردن
 بو وجهله خلاص ایلدی تاتاره بو هزيمت ماتمڭ قرق برنجسی
 کون واقع اولدی ، آندن صڭره محمود پاشا نداء ايتدرر که
 تحت حکومتلرنده واقع اولان مالک عثمانیهده جبيعاً دونامه
 ایلدیلر بعده سلطان محمد خان حضرتلرينه محمود پاشا القا
 ايدوب دير پادشاهم شمدن صڭره قسطنطنیه فاتحه مباشرت
 لازم کلمشدر همان اول اثناده موجود اولان عسکر اسلام ايله عزيمت
 ايدوب کليبوليدن كچوب بورسعيه وارلر ، سلطان محمد
 خان اجداد عظاملرين زيارت ايدر آندن ازينيقه وارلوب اوچ آی
 مقداری ازينيقده اوتورق اولنوب محمود پاشا نفس ازينيقده
 ساکن اشرف زاده ديگله معروف نام عزيزدن بيعت ايدوب
 وحاجی بيرام سلطانندن دخی ال آلوب اوچ آيدن صڭره

از نیقدن کچورلر قسطنطنیهیه توجه ایدرلر قوجه ایلی طرفندن
 قریدگنر جانینه اسکی حصار نام موضعه قرار ایدرلر و قسطنطنیه
 بکنه آدم کوندرلر که اگر سلطان محمدک بوجانبه کلدگری
 احوالندن سوال اولنورسه بو دیارک آئی ایو و بو عکرانک هواسی
 لطیف اولمغین تحصیل مزاج ایچون بر قاچ کون سزگله قوگشو
 اولمق ایچون کلمشدر دیهسز دیوب وارن آمه تلقین ایلدیلر ،
 اول مکله دخی بر قاچ آئی ساکن اولورلر آخر الامر محمود
 پاشا بر کون محمد خانه دیر که پادشاه بزه قرشو یقاده
 ساکن اولاجق بر بیر اولمیاجق بو شهرک فاحی میسر دکلدلر دیر
 سلطان محمد دخی لالا سن بلورسن نجه بلورسن اویله اوله
 دیوب بیورلر ، هان دم محمود پاشا بر صغر کوننی بر پیشتماله
 قویار پادشاه بر صغر کوننی مقداری بر طلب ایدهلمر دیوب
 قسطنطنیه بکنه اول دری بی کوندرلر ویرن آمه دخی پادشاه
 کاهچه تنفس ایتمک ایچون قرشو یرده بر صغر دریسی قدر
 بر جکر استر ، دیدکده قسطنطنیه بکی بلا ترد باش
 اوزرینه ویره لر دیوب اجازت ویرر محمود پاشایه خبر کلدکده
 فی الحال قرشو یقاده کچوب و کندوسی آئی در میان ایدوب
 بر کسکین بیجاغله اول دری بی ترشه ایدوب آندن صغره مقداری
 بر احاطه ایدرسه بر حصار بنیاد ایدرلر ، بو کره اسلامبول بکی
 بو حالی کورچک ایتدکی ایشه پیشیمان اولدی و تشویشه
 دوشدی لکن پیشیمانلق فایده ویرمز ، اول زمانده ایسه
 اسلامبولک نخیرمسی جمیعاً قریدگنر کلمش کلیبولی بزم
 اولمغله قریدگنر کسی کلدکده بونلر طوب ایله اوروب غرق
 ایدرلر نخیره قلتندن زیاده زبون اولدیلر ، آندن صغره علی
 الغفلة اون بیگ مقداری آدم ایله اوتوز اوچ کونده غلطیی قنج

ایدرلر ، آندن صغره محمود پاشا محمد خانہ پادشام بز بو
 یرده نجه اوتوررز پادشاه دخی لالا نجه بلورسن اویله اوله دیوب
 بیورر محمود پاشا دخی پادشام رهبانلرک قولى بونک اوزره
 در که مسلمانلره اسلامبولک فسخی مکن اولمز حتی قره دن کمی
 یورتمدکچه امدی بز دخی پادشاهک علو همتنده شروع
 ایدرلر ، آندن صغره کدوک پاشایی باننه آلوب اون قپان جانبندن
 بر قدرغه پیدا ایتدیلر وتکرلکلر پیدا ایدوب قره دن کمی
 یورتمکک بر مبارک ساعتده اول قدرغیبی دریایه سالورلر ایچنه
 آملر وطویلر قودیلر ، آندن صغره یلکن ایدوب قرشو یقاندن فم
 قپوسنه طوغرو واررلر طوب ایله دوکوب یقارلر اول کیجه
 کیرویه چلکوب بیکن آدم مقداری غلطیبی حفظ ایچون قورلر
 اون بیکن مقداری آدم ایله صباحه دکن طویلر چکوب طوب
 قپوسندن ودخی سلوری قپوسندن دوکمکک شروع ایدرلر
 ایچوردن کفار خاکسار طشره دن عساکر اسلام ایکی کون ایکی
 کیجه متصل جنک ایدرلر جالشورلر اوچنجهی کون اسلامبوله
 عسکر اسلام قویلدی کفارک مجالری قلیوب فرار ایدرلر عسکر
 اسلام شن وشادمان کقاری قلیجندن کچوروب سلطان محمد
 خان ایله محمود پاشا یهودی قپوسی بانندن بر یوکسک یره
 چقارلر وبر اوق آتارلر قول ایدرلر که هر قنغیمزک اوق آیا صوفییه
 دوشرسه آنک اولسون دیرلر آخر بو قوله راضی اولدیلر که سن
 بر طرفدن بن بر طرفدن کیدلم هرکم اول واررسه اول آنک
 اولسون دیرلر هلندم سکرتم سالورلر محمود پاشانک جامعی
 یری اول زلمن بر عظیم کلیسا ایش آیا صوفیه مانندی ایش
 محمود پاشا اورایه کلور ابو الفتح سلطان محمد دخی آیا صوفییه
 طوغرو وارر چاق اوزرینه راست کلور ، مکر بقیه زبون اولان

کفار جمله آبا صوفیه ایچنه کرمشلر ایش محمود پاشا دخی
 اوزرنه کلدکی کلیسانک ایچنده خیلی رهبانلر بولور جمله سنی
 قیبر اوزرنه آدملر قویوب محمد خانک آردناجه آبا صوفیه
 وارر مکر آبا صوفیه ایچنده خیلی کافر وار ایش جمیعاً قتل
 ایدرلر ، بولردن ما عدا قان کفار قاچار یدی قلعه کیرلر
 اون کوندن صکره یدی قلّه دخی فتح ایدرلر جمیعاً اسلامبول
 قبض ایدرلر وخلق عالم آسوده اولوب جمله ارکان سلطنت
 یرلو بیرنده قرار ایدوب آندن صکره سلطان محمد خان لالا
 چونکه قره دن کمی یورتدک قپودانلغی سنا ویردم بیورلر ،
 محمود پاشا دخی قپودانلغی قبول ایدوب بیرینه کدوک پاشایی
 نائب قویوب کندوسی قارغعلر ایله دریایه کیدر ، بر سنه
 تمام اولدقدن صکره اسلامبول قرینده مکر چتالچه محکم حصار
 ایش ایچنده بش آلتی یوز مقداری کافر اولور ایش هرگاه
 کلوب اسلامبولک اطرافلرنده غارت ایدرلر وعلی الغفله نیچه
 نیچه آدم اولدرلر ایش بو حال محمود پاشانک معلوملری
 اولدقده واروب چتالچهیی دخی فتح ایدوب بعده کلوب سلطان
 محمد خانک الن اوپوب سلطان محمد خان دخی لالا
 شمدن صکره روم ایلینه سفر اندک روم ایلی بکلر بکلکی دخی
 سنا ویردم دیوب بیورر تکرار ال اوپوب روم ایلی بکلر بکلکی
 دخی مقرر ایدر ، اوچ سنه دن صکره قاضی عسکر علی افندی
 دخی پادشاهدن حج شریفه اجازت استر سلطان محمد خان
 دخی یرگزه بر کندوگزدن فاضل کمسنه تدارک ایدک آندن
 صکره حج شریفه وارک دیوب بیورر علی افندی دخی پادشاه
 بو داعیگزدن افضل مکر محمود پاشا قولگز اوله دیوب جواب
 ایلدی ، سلطان محمد خلین دخی محمود پاشایه دونوب

محمود قاضی عسکرک عہدہ سندن کلہ بلورمیسن دیوب بیورر
 محمود پاشا دخی امر پادشاہکدر قاضی عسکر افندی
 اُستادمدر واروب کلناجہ خدمتترین ایدہ لم دیر ، بعدہ علی
 افندی اجازت آلوب حج شریفہ کیدرلر پیر آم ایدی آندہ
 وفات ایدرلر ، بو کترہ سلطان محمد خان قاضی عسکرکی
 دخی محمود پاشایہ اصالۃ تفویض ایدرلر بو اسلوب اوزرہ
 وزیر اعظم ۴ قپودان ۴ روم ایلی بکلر بکیسی ۴ قاضی
 عسکرکی بر یردن تصرف ایدوب دورت منصوبہ حقندن کلوردی
 وھر سنہ کندونک یرینہ آم قویوب اذن پادشاہ ایلہ اربعین
 چقاردی و خلوتہ کیردی ، وحالا جامع شریفی اولدغی یردہ
 عظیم کلیسا ایدی سلطان محمد خاندن رجا ایدر کہ
 پادشاہ کلیسایی یقوب یرینہ جامع شریف بنا ایتمک دلرم اذن
 ۴ ایونکز اولورسہ دیوب سویلر پادشاہ دخی اذنین ویرر ، آندن
 صکرہ کلیسایی یقوب جامع شریفک رسمن قازرکن ناکہ تملندن
 ایکی دانہ خُسروانی کوب ظاہر اولور ایچلرندہ مالا مال آلتون ایلہ
 قضیبیی پادشاہہ عرض ایدر سلطان محمد خان دخی لالا جلمتسی
 سنک اولسون دیوب بیورر ، محمود پاشا دخی جامع شریفہ
 ایشلین معتمد اولانہ واستادلرینہ وینالرینہ وارغادلرینہ ندا
 ایندرر کہ بنمر جامع شریف خرچندہ دخلم یوقدر هیچ بٹا
 احتیاجی یوقدر آقجہسی کندو یرندن چقدی بو جامع
 ایشلینلرہ تنبیہ کہ استرلرسہ اویسونلر واسترلرسہ دیکلتسونلر
 کندولری استندوکی ایشلسونلر زہار کسمعیہ ضرر یوقدر ، چون
 جامع شریف تمام اولدی محمود پاشا ارباب دیواندن نیچہ
 کسمنلر ایلہ جامع شریفک زیارتنہ کلدیلر و محراب اوئندہ بر
 مقدار متوجہ اولور سجادہ اوزرنده اوترو رکن اویقو غلبہ ایدوب

محمود پاشا سلطان الانبياء عليه السلامی دوشنده کورر و جانب شریفلرندن هر نه اشارت اولدی ایسه کندوسی بلور ناکاه اویخودن اویانوب بر مرتبه آغلار که تعیین اولنمز ، بعده جامع شریفک تملندن چقان آلتونک بقیبهسین کتورک دیوب کتوردوب کیسیدن اوکنه دوکوب حضور شریفلرنده اولان ارباب دولته خطاب ایدوب دیر که مسلمانلر سز شاهد اولنمز که آوجده هر نه قدر آلتون چقارسه حق تعالی حضرتلینک بیخ بر اسمی ایچون مدینه منوره فقراسنه وقم اولسون دیوب توکلا صونار بر آوج آلتون آوجلر صایرلر تمام بیخ بر آلتون چقار نه اکسک ونه آرتق شمدی حالا هر سنه مدینه منوره فقراسنه بیخ بر آلتون ویرلر ۵

امدی محمود پاشانک زمان شهادتی قریب اولور زمان شهادتن بیان ایدمه ، محصل کلام مکر محمود پاشانک وزارتندن مقدم وزیر اعظم اولان قوجه ابراهیم پاشانک خاتونی وفات ایدوب سلطان محمد خان کندو خاص اوده لقلرندن بر جاربه ویرمش ایدی وسلطان مراد مرحوم محمود پاشایی علمنه رایه وزیر اعظم ایدوب مذکور ابراهیم پاشا وزیر ثانی ایدی ومحمود پاشایه بعضی وغرضی کتمش ایدی مکر بوندن اقدم محمود پاشایه بر اوغلان ویرمشدی آخر محمود پاشانک هلاکنه اول اوغلان سبب اولدی اول سبب ایله حیلعه مباشرت ایدوب ابراهیم بر کون اول اوغلان مخفی خیر کوندروب دیر که نیلرسک ایله محمود پاشانک مهریله مهرلیوب بکا بر بیاص کاغد کوندردی اول دخی بلمولله بر کاغد مهرلیوب ابراهیم پاشایه کوندردی ، ابراهیم پاشا دخی محمود پاشانک آغزندن کندو خاتوننه خطاباً بر نامه یازار که سن بر نازنین تازه جوان اولسن

ابراهیم پاشا ایسه عمل مانده بر پیر در سنجلین بر پری پیکر
 اول مقوله ناتوانه شکار اولق رومیدر امدی نیلرسک ایله ابراهیم
 پاشایی زهرلیعسن بن سنی تزویج ایدنغیم دیر ودخی نچه بو
 مقوله جوابلر یازوب ابراهیم پاشا نصف الیلده سلطان محمد
 کبیر ، اول زمان وززایه قپوجی یوق ایلدی هر قنغیسی دلرسه
 پادشاهه بولوشردی سرای قپولری آچلوب پادشاهه عرض ایدرلم
 کلسون دیوب بیورر ابراهیم پاشا دخی سلطان محمدک
 اوکنده منافقه اغلار ومحمود پاشانک حقدده احداث ایلدکی
 مکتوبی پادشاهه صونار ، سلطان محمد مکتوبی کورنجه فی
 الحال غضبه کلور امر ایدر که یدی قلده حبس ایدسز اون
 بش نفر قپوجی تعیین اولنور محمد پاشانک سراینه کلورلر
 عبادت اوزره بولورلر امر پادشاهک در دیوب دورت نفر جدمتکار
 اوغلان ایله یدی قلده آلوب کتدی مرحومه یدی قلده
 کردکده علی الساکر ازنیقده بیعت اتدکی اشرف زاده
 سلطانم بزم احوالتر نیه مناجر اولور دیوب بر مکتوب کوندرر ،
 محمود پاشا آدمی اشرف زاده واصل اولدقده شیخ هاندم
 مراقبیه وارر بعده مبارک باشین قالددرر وکلن آومه دیر که وار
 آنکه بن عجله ایله فلان قریبیه وار فلان محلده بر شریفه خاتون
 واردر اول خاتونه بزدن سلام ایله دما ایلسون اولا که پادشاهک
 غضبی دفع اولیدی ددی ، اول آم دخی واروب اول خاتونسی
 بولدی ایچرودن نه خیر دیوب صوردی اول کمسنه دخی بن
 محمود پاشانک آدمی ایم واشرف زاده افندی سزه سلام ایلدی
 محمود پاشایه پادشاه خشم ایلدی خیر دما ایلسون دیوب
 سزدن رجا ایدرلر دیدکده خاتون صدقت یا رسول الله امدی
 اوغل آتلان اوق کورو نوغز اون دورت یلدن برو دما دخی شمدی

قبول اولمش ، امدی محمود پاشایه بد دا ایتمهکه سبب اول
اولدی که اغریبوز قلعهسی فاتحنده بر قاچ غریب نامعقول فعل
اندیلر اول غریبیلر ایچنده بنم اوغلم ده بله ایدلی اول غریبیلر
قتل اولندقده بنم اوغلم ده آنده بله قتل اولنمش اول وقت
محمود پاشا سرعسکر ایمش آجی ایله بنم اوغلم قتل ایدن
کمنه پادشاه خشمه اوغراسون دیوب بد دا ایتمش ایدم
اکرچه که محمود پاشا تعصبا ایتمشدر نظام عالم ایچون
ایتمشدر لکن اوغلق آجیسی بو مرتبه غلبه ایلدی که ناچار بی
اختیار بد دا ایدلم ایدلی بو خصوصده محمود پاشانک آخرتیه
ضرری یوق در بویر وجهله خلاصه طریق یوق در شیخ افندییه
دخی بزدن سلام ایله محمود پاشایه خبر کوندرسون شمدن
صکره آخرت یراغین کورسون دیوب جواب ویرر ، فی الحال
اشرف زاده افندی محمود پاشایه مکتوب یازار شمدن کیرو
بصیرت اوزره اولوب آخرت یراغین کورسن دیوب هیچ غم
چکیمسن بو حال سگما سبب شهادتدر دیوب ، آدمی کلوب
یدی قلده محمود پاشایه مکتوبی تسلیم ایلدی مفهومی
معلوم اولدقدده الحمد لله تعالی بنم دخی مرادم بو ایدلی دیوب
شکرلر ایلدی ، آندن صکره همان دوید و قلمر آلوب سلطان
محمده وصیت نامه یازمغه ناشلدی دیدی که پادشاهم انا لله
وانا الیه راجعون بو اسناد که بو قولرینه اولمشدر الله تعالی
حضرتلرینه معلوم در که ارتکاب ایتمهکه دکل خاطریمه بله
کلممشدر بو خصوصده اصلا صوچم یوقدر نهایت مرتبه قولرینه
سبب شهادتدر جانب حقدن بر نسنه در ظهور ایلدی پادشاهم
صاغ اولسون اما دونتلو پادشاهدن مرادم اولدر که اوقائمی
خواص هابیونه الحاق ایتدرمیوب حالی اوزره قونله امید در که

دولتلو پادشاهم عهدہ وفا بیورہسز دیوب بی نہایت تصرع
ونیا زلر ایلدی ،

بعده وصیت نامهء تمام ایلدکن صکرہ هر کس خواب
عالمندہ ایکن یوسف نام غلامنہ ایدر ابریقہ صوقوی تجدید
وضو ایدہم زیرا آیا صوفیہ طرفندن مشعلہ لر پیدا اولدی بی
قتل اتمکہ کلرلر ددی ، آندن صکرہ آبدست آلوب بر قچ رکعت
عماز قلدی یدی قلہنک قپوسی دق اولدی مکر قپوجیلر ایلہ
جلاد کلمشدی ایچرو کیروب جلاد بی امان تیغ خون فشانہ
مباشرت ایدوب محمود پاشا دخی جلادہ بر پارہ صبر ایلہ تجدید
وضو ایدہم دیر جلادک دخی سابقده جراحی وار ایش امر
پادشاهک دیوب اصلا التفات ایتمیوب هجوم ایدر ، محمود
پاشا دخی جلادہ ال آرقہ سیلہ بر مُشته اورر کہ دپہسی آشوری
یقلر جلاد وقپوجیلر دخی نہ اوررسن دیوب خیلی طعنلر ایتدیلر ،
آندن صکرہ تکرار تجدید وضو ایدر وایکی رکعت عماز قلوب
درکاه حقه دعا وتصرع ایدر وال یوزہ سوردکن صکرہ جلادہ
دیر کہ احمد سکا ایتدکمی تعصبا ایتدم اوردغمه باعث اول
در کہ قچن بر کسمہ قتل ایتمک دلسلر مکن اولدغی قدر
کندوبی قورمق واجب در تا کم ایمانہ خلل کلمیہ بن دخی
مکن اولدغی قدر قورندم کہ شرع شریف برین بولسون
دیوب جواب ویردی ، آندن صکرہ جیبندن بر آوج فلوری
قپوجیلرہ وجلادہ عطاء ایلدی ، امدی شمدن صکرہ حقه
امری نہ ایسه برینه کتورک بلدکزدن قالمک ددی ، آندن
صکرہ جلاد کمد ایلہ بوغار رحمة الله علیه رحمة واسعة ، ایش
تمام اولدقدہ کنہ قلہ قپوسی دق اولور مکر پادشاهدن خبر کلر
کہ محمود پاشای بوغمق تأخیر ایدہسز دیوب نہ فائده بعده

میتنی عربیه یوکلدوب کتوررلر جامع شریفک ایچنده تربه اولدغی برده قورلر ، صباح اولدقده سلطان محمد خان مصاحبلی ایله کلوب محمود پاشانک میتنی زیارت ایدرلر سلطان محمد خان دستمالین یوزینه طوتوب اول قلدو آغلا که وصفه کلمز محمود سکا بو احوالی بن ایتمدم حقدن کلدی سنی آخرت پادشاهی ایلم بولیدی که سنک مرتبه کی بزمد اولیدی دیوب غایت آغلدی آندن صکره مدفون اولدغی برده دفن اتدیلر رحمة الله علیه رحمة واسعة ۵

حکایات مجموعه سی

حکایت ۱

بر کون عیسی پیغمبر علیه السلام بر طاغک دیندن کیدرکن بغایت آسی کون ایدی بو طاغک تپسنه چقدی کوردی کم بر قبا دینده بر کشی نماز قلوب اوتورر عیسی علیه السلام واروب اول کشیه بولشدی وایتدی که ای کشی بو آسیده بو طاغک باشنده نه ایشلرسن پیر ایتدی الله عبادت ایدرم ددی عیسی علیه السلام ایتدی نچه زماندر که بو طاغک باشنده عبادت ایدرسن پیر ایتدی بیگ یلدر که بو طاغک باشنده عبادت ایدرم عیسی علیه السلام ایتدی یا قیشین نچه ایدرسن پیر ایتدی. بازک آسی و قیشک صوقلری

جمله اوستمدن کچر ددی عیسی علیه السلام ایتدی یا بر
 مسکنجاک بنا ایت سکا پیر ایتدی اول مسکنی راپینجه
 عبادتمدن می قلایم دیر عیسی علیه السلام ایتدی ای پیر
 آخر زمانده بر پیغمبر کلسه کرکدر امتنک عمری آلمش ایله
 بتمش آراسنده اوله اما آتله بو دگلو عمر ایله کارکیر بنالر وسرایله
 وکوشکله باپهله که وصفه کلمیه ددی پیر ایتدی تگری حق
 ایچون اکر بن اول زمانه کلیدم اول دگلو عمری بر سجده
 کچررم ددی دخی ایتدی که یا عیسی سن دخی کاشکی
 کلمییدک بنی بو دگلو طاعتدن قومییدک ددی هان ینه نمازه
 مشغول اولدی عیسی علیه السلام دخی قودی کندی ، امدی
 ای عزیز قزندان سن دخی آنجا این آدم اوغلانسن فکر ایله
 کور عمرگی نیه خرج ایلدک یارن قیامت کوننده جواب
 ویرسک کرکدر ✽

حکایت ۲

حسن بصری رحمة الله علیه بر ماجوسی کافر خسته اولش
 حالین صورغه واردی کورمش که حالی ضعف اوزره ماجوسی
 ایدر یا شیخ بن آخرته کیدرم آخرت حقیق بگا هلال ایله ددی
 شیخ ایتدی سکا بر نصیحتم وار ایلسر سنده قبول ایلسن
 ددی ماجوسی ایدر یا شیخ قبول ایدرم ددی شیخ ایتدی
 ایمانه کل ماجوسی ایتدی سکسن یلدر اوده طاہرم عمرم کفر
 ایله کچدی بر کز لا آله الا الله محمد رسول الله دیکله کلام
 عفو اولورمی سن قبیل اول بگا بر کاغد ویر بنم عیلمم یوزمه
 اورلیوب بگا جنت اولسون بن ایمانه کلیم ددی شیخ بو
 سوزی قبول ایدوب بر حاجت یازدی بن کم حسن بصری بر
 فلان ماجوسی ایمانه کلدی انه حاجت ویرلدی اهل جنت

اولسون دیوب و لخاصل یازدی ماجوسنک الله حاجتی تسلیم
 ایلدی بعده ماجوسی ایمانه کلدی وایتندی بتی قبرمه قویجیق
 بو حاجتی بنمله بله قبره قوژ دیوب جان تسلیم ایلدی شیخ
 حسن بصری اول شهرک خلقنه خبر ایدوب نمازینه حاضر اولدیلر
 شیخ حسن نمازین قلوب دفن ایلدی وکتندی کیبجه اولدی
 شیخک خاطرنه شو کلدی که ای قره یوزلو حسن حضرت باری
 تعالی قاتنده شویله مقبول کبسه می اولدک کنبوئی قوردئی
 غیریبه کفیل اولورسن دیوب خاطری ملول اولوب یاتدی دوشنده
 کوردی که قیامت قویمش اول مسلمان اولان ماجوسی کوردی
 بر براغه بنوب جتنه کیدر شیخ ایتدی های سن فلان ماجوسی
 دکلمیسن دیوب مصاححه ایلدی اول دخی ایتدی بی اول بنم
 ددی ودخی ایتدی که یا شیخ حق سبحانه و تعالی یوزمه
 اورمدی رحمتی قتی ایش سنک بزه ویردکک حاجته احتیاج
 قالدی آل کغدک دیوب کاغدی شیخه اوزاندی شیخ دخی
 آلدی بلکلدی شیخ اویاندی اول حاجتی النده بولدی ،
 امدی ای قزندان عار دکلمی بر کشی سکسن یل عمریتی
 کفر ایله کچره بر کره لا اله الا الله محمد رسول الله دیک ایله
 جتنه کیرسون سکسن یل لا اله الا الله محمد رسول الله
 دیهنده آخر نفسده ایمانسز چقدسن ، وار امدی حالکی فکر
 ایدوب بوکا قیاس ایله ۵

حکایت ۳

حضرت رسول زمانده بر کمسنک بر خاتونی وایکی
 اوغلاناجغی واردی بونلر بر هفته کچردی بعض زمان یکه یزردی
 مکر بر کون بر مردن بر مقدار طعام کلمش اما آنجق بر
 کشیه کفایت ایدر ناکاه قنده ایش بر قونق چقه کلدی

وینلره مسافر اولدی بو کشی خاتوننه ایدر خاتون الله تعالی
 بزه برکات ویردی وعلایت ایدوب بو قونق کلدی اوده ییک
 وارمیدر ددی خاتونی ایتدی هاندلم آلجیق بر کشی به یتیک
 قدر وارد ددی بو کشی ایتدی خاتون کوم ایله اوغلانجقلمی
 سن اویت اول طعامی قونق یسون ودخی ایتدی شوپله
 ایلیدر که آخشم اولیجیق سن مومی یاق اول طعامی اورتیه
 کتور صکره مومه طوقن ایت کم های موم دوشدی وارایم یا قایم
 دی بن ییمیم که حاجت دکل مومسز دخی یرو دیم آنک ایچون
 قراگوده الهی الثوب کتورله کن طعامی یمدیلم قونق یزی برلر
 صانوب اول طعامی یسون دیوب اتفاق ایلدیلر اول قونق اول
 کیجه آندله اولدی اول طعامی بو منوال اوزره اول قونغه
 یدردیلمر دخی صباحین اولجه قالقوب قونق کندی اول او اسی
 آپدست آلوب مسجد شریفه واردی کوردی کم رسول الله
 حصرتلری مبارکه آرقسین محرابه ویروب اوتورر بو کشی بی کوروب
 یا فلان سکا بشارت اولسون که جبرایل علیه السلام سنک
 حقه جنت مشتلاقی ددی ودخی ددی که یا کشی حق
 سبحانه و تعالی سکا وخاتونکه چوق نسنظر وعده ایلدی که
 حسابله کلمز دیدی ، امدی او کشی سن دخی فکر ایله هیچ
 شوپله ایتدیمی که اوغلانجقلمی آج ایکن وکندی نفسگدن
 دخی کسوب آخره ویرمسن ۵

حکایت ۴

بر کون عیسی پیغمبر علیه السلام بر دگر کنارنده کورکن
 کوردی کم بر قرلنغج بر دانه یشل یهراق کتوروب بر قوربغه
 آغونه ویردی قوربغه دخی بیراهی آلوب کندی دگره باتدی
 بر زماندن صکره ینه چقدی عیسی علیه السلام اول قوربغیه

صوردی کم اول پیراغی نه ایلدک قوریغه لسانه کلدی ایتدی
یا عیسی اول پیراغی کتورن بر ملکدر بو دگتر دیننده بر بیوک
طاش واردر ایچنده حق تعالی بر جانور خلق ایشدر هر کون
بر پیراق غداسی واردر اول ملک کتورر بن دخی آلوب اول
جانوره انرم قچان کم پیراغی آلوب بر ایدر که سُبْحَانَ مَنْ
یَرَانِ وَیَعْرِفُ مَکَانِ وَیَسْمِعُ کَلَامِ وَیَرِزُقُنِ وَلَا یُنْسَانِ ، امدی
ای قزنداش دگتر دیننده طاش ایچنده بر جانوره رزقین ویرن
پلاشاه هر کز بر یوزنده اولان قولنک رزقین کسز امدی هان
الله توکل اوله کور جیبج امورک آثا اصمرله آندن غیریه
استناد ایلمه ۵

حکایت ۵

ابراهیم پیغمبر علیه السلام هر کز طعام یسه قونقسز
یزدی اوی اوکنده آخشام اولیجق بکلردی کسه کلمسه اول
کیجه طعام یزدی بر کیجه قونق بکلرکن اتفاق بر مجوسی
چقه کلدی ایدر یا ابراهیم بو کیجه سثا قونق اولغه کلم
ابراهیم علیه السلام اول کیجه اول مجوسی بی قونق قبول
ایتمدی مجوسی کچدی کتدی ابراهیم علیه السلام ندا
کلدی که یا ابراهیم بن اول قولمک یتمش بیلدر رزقین کسمدم
عیبین یوزنه اورمدم سن بر کیجه قونق قبول اهدک وار
کتور قونق ایله بعده ابراهیم علیه السلام واروب اول مجوسی بی
بولوب آثا کل قونق اول ددی مجوسی ایدر شمدی نه در یا
ابراهیم بٹا کل دیرسن ابراهیم علیه السلام ایتدی ای
مجوسی سنک ایچون تگری تعالی بٹا خطاب ایلدی
مجوسی ایتدی شول تگری حقی ایچون که دوشمنندن
اوتری دوستنه عتاب ایله بن آثا ایمان کتوررم دیوب مسلمان

اول فرعون ملعونک کندی وقومی دخی کُفری و غروری سببیله
 حالا الی الآن یرک اسقلنه کتمکده درلر قیامتہ دکن ،
 امدی عاقل اولان عبرت آلور غافل اولان غراسی اوزره مُصر اولور
 شیطان دوستی اولور و شیطان ایله معا جهنمه قالور ابو جهل
 اولور زیرا هر نه اولورسک اول دنیاہ صوکی خراب ایله
 بیابدر بنم جانم ۵

حکایت ۸

بر کون عیسی پیغمبر علیه السلام بر شهره کلدی کمسه
 یوق کز رکن اول شهر ایچنده بر کوزل بنا قلنمش بر اوه
 راست کلوب تگری فرمانیله اوڭ ایچنه کردی یعنی بر نداء
 کلدی که یا عیسی بو خانهنک ایچنه کر عجائب کورهن
 ددی عیسی علیه السلام دخی اول خانهنک قپولرین آچدی
 و ایچنه کردی کوردی کم بر معظم سرای ایش ایچنده بر
 میت یعنی بر قبر وار باشی طرفنده بر مصحف شریف وار
 و آبقلری ایچنده بر قلع وار و کندی اوزرینه بر کاغد وار ایدی
 عیسی علیه السلام کاغدی اوقودی و ایچنده یازلمش که بن بر
 اولو پادشاهدم دنیاہ بیکن بیل عمر سوردم و بیکن سرای اتدردم
 بیکن قز نکاح ایلیوب بوزدم و بیکن ملکیت آلدیم قلاجمر ایله
 و بیکن ده خزینه دهن ایلدیم ساییری سن دخی بوئا قیاس
 ایله ، آخر الامر بزه بر قحط و غلا طاری اولدی که نعون بالله
 بفداییک هر اولکنه بشر اولچیک آلتون ویردم بیجک بولدم
 آخر الامر آچلقدن هلاک اولدق دیوب نامده یازلمش مکر اول
 شهر معظمک اهلی جمله آچلقدن هلاک اولمشلر ایش ، امدی
 ای عاقل اسی بوندن عبرت آل بو یلانجی دنیاہ کمسه باقی
 قالمز هر کلن البته کیدر غفلتله کچورمه عمرگی بنم مال و ملک

آنکڙ کي اولو پيغمبره ڦوڳشو اولغه حق سبحانه ميسر ايدرمي
 ديوب آغلدي هان موسي عليه السلام قصاب ايله کورشدي
 ايشته موسي بنم سني کورمکه کلدنم ددي اول دخي موسي
 عليه السلامك ابن اوپدي ودلع ايدوب موسي عليه السلام
 قالقدي کندي ، امدني اي قزنداش زنهاري آنا آنا دطاسين آله
 کور آتاکه آتاکه عاصي اولمه رعيت ايله غافل اولمه ۵

حکاييت ۷

بني اسرائيل زماننده ير مالدار کشي وادي وفات ايلدي ايکي
 اوغلي قالدي ونيچه مالي قالدي وپر سراي قالدي بو ايکي
 اوغلانلر سراي اولشرکن جنک ايلديلر يري دير که سراي بنمدر
 وآخري دير که سراي بنمدر هان باذن الله تعالي سرايکڙ
 ديوارندن ير دانه کريچ باش قالدروب ايدر که اي اوتانلر بو
 سراي نه سنکدر ونه بونکڙ در ين ير اولو پادشاه ايدم دنياده
 اوچ يوز ييل عمر سوردم صکره اولدم اوچ يوز ييل دخي قبرده
 ياندم چوردم طپراق اولدم صکره ير کشي کلوب بني کريچ
 کسدي بر او ياپدي قري ييل ده او اولدم صکره بوزلدم
 يتمش اوچ ييل بيانده ياندم ينه ير کشي دخي کلدني بني
 کريچ کسدي بو سراي ديوارنه قودي شمدي اوچ يوز اوتوز
 ييلد بو ديوارده دوررم بوندن صکره بلزم حالم نه اوله ودخي
 هنوز شمديه دکن آلن اولمش کي جان آجيسي بگا کار
 التيورر وارث سزده بوگا کوره عمل ايلکڙ وپر ايشه مباشرت
 ايلکڙ ديوب صوت کسدي ، امدني اي قزنداش بنم مالمر
 واردر وبنم ملکم واردر ديوب مغرور اولمه سنکڙ مالکڙ وملكڙ
 فرعون وشدان قدر اوليه ان آنا الله ديوب جنت وجهتم تصنيف
 ايليوب تگريکڙ دهواسي ايلمش ايکن مالي وملکي هلاک اولدي

اول فرعون ملعونکڻ کندي وقومي دخي کفري و غروري سببيله
 حالا الی الان یرث اسفله کتمکده درر قیامته دکن ،
 امدی عاقل اولان عبرت آلور غافل اولان غراسی اوزره مُصر اولور
 شیطان دوستی اولور و شیطان ایله معا جهنمده قالور ابو جهل
 اولور زیرا هر نه اولورسکڻ اول دنیاده سوکسی خراب ایله
 بیابدر بنم جانم ✽

حکایت ۸

بر کون عیسی پیغمبر علیه السلام بر شهره کلدی کمسه
 یوق کزرکن اول شهر ایچنده بر کوزل بنا قلنمش بر اوه
 راست کلوب تگری فرمانیله اوڻ ایچنه کردی یعنی بر نداء
 کلدی که یا عیسی بو خاننکڻ ایچنه کر عجائب کورهن سن
 ددی عیسی علیه السلام دخی اول خاننکڻ قپولرین آچدی
 وایچنه کردی کوردی کم بر معظم سرای ایش ایچنده بر
 میت یعنی بر قبر وار باشی طرفنده بر مصحف شریف وار
 و آباقلری ایچنده بر قلیچ وار و کندی اوزرینه بر کاغد وار اییدی
 عیسی علیه السلام کاغدی اوقودی وایچنده یازلمش که بن بر
 اولو پادشاهدم دنیاده بیکن بیل عمر سوردم و بیکن سرای اتدردم
 بیکن قز نکاح ایلیوب بوزدم و بیکن ملکیت آلدیم قلاجمر ایله
 و بیکن ده خزینه دفن ایلدیم ساییری سن دخسی بوڭا قیاس
 ایله ، آخر الامر بزه بر قحط و غلا طاری اولدی که نعوذ بالله
 بغدادیک هر اولجکنه بشر اولچیک آلتون ویزم و بیجک بولدم
 آخر الامر آچلقدن هلاک اولدق دیوب نامعه یازلمش مکر اول
 شهر معظمکڻ اهلی جمله آچلقدن هلاک اولمشلر ایش ، امدی
 ای عاقل آسی بوندن عبرت آل بو یلانجی دنیاده کمسه باقی
 قالمز هر کلن البته کیدر غفلتله کچورمه عمرگی بنم ملاه و ملکم

و منوره وار کولم و صنعتم وار دیوب آنلره مغرور اولمه زیوا بونلم
شول اوت کی در پتر و پتر مجال در که بو پادشاه قدر عمرک
اوله مالک و ملکک اوله و کنه اول پادشاه اوله ایکن آج اولمش
قنده قلدک سن امدی عبرت آل یوله کل ای غافل صامه
کندوگی باقی بو دنیاوه ۵

حکایت ۹

حق سبحانه و تعالی موسی علیه السلامه ایتدی یا موسی
بر آدم کوریم دیدی موسی علیه السلام دخی حق تعالی نکت
الذنیله پیراندی بر آدم بالحققندن اما جانسز دیدی که
یا رب بن صورتن پیراندم سن جان ویر دیدی حق سبحانه
و تعالی اوله اولسون یا موسی دیوب موسی علیه السلامک
پایدهغبی آمه جان ویردی موسی نجا ایلدی اول آدم حیوت
بولوب ایتدی یا موسی قارنم آج دیدی موسی علیه السلام
طوردی واریم یک کتوریم دیدی و کندی کلنجه بو کشی
اولدی موسی علیه السلام کوردی کم بو کشی اولمش ایتدی
الهی نه تیز اولدردگنر ددی یک کتورنجه دیدی الله سبحانه
و تعالی ایتدی یا موسی قولرمی پیرانمزدن اول دورت بیگ بیل
اول رزقلمین پیرانم صکره کندیلرینی پیرانم سن دخی اول بونک
رزقی پیرانم کرک ایدک صکره جانن دلک امک کرک ایدک
ددی ، امدی ای قردناش بلک که رزقک دورت بیگ بیل
سندن اوگندن پیرانمشدر هیچ رزقه زوال اولورمی اولمز رزق
ایچون غم چکمه زنفار توکل اول الله ۵

حکایت ۱۰

سلیمان نبی علیه السلام بر کون اوتردی یافنده بر پیر
دخی اوتردی ناکاه حضرت عزرائیل کلوب سلام ویردی و اول

پیرگ یوزنه قتی پکا بقدی سلیمان نبی ایتدی یا قرداش
 عزرائیل پیرگ یوزنه نه قتی بقدگ دیدی ایتدی یا نبی الله
 حق سبحانه وتعالی شویله ایلدی که بو کشینگ جانن بو
 کون قاف طاغنگ آرندنه قبض ایدهیم بو کشی بونده اوتورر
 حکه الله دیوب قلدی کندی اول پیر ایدر یا نبی الله بو
 کشی کمدر سلیمان نبی ایتدی اللهگ بر قولی پیر ایتدی
 بو کشی قچان کمر یوزمه بقدی صاندم که جمیع اندامر
 کسلدی یا سلیمان حق عز وجل حضرتلری عشقنه یله امر ایله
 بنی بو ساعت قاف طاغنگ آرندنه برقسون شول کشی بر
 دخی کورمعیم دیدی سلیمان حضرتلری قصه بلمشدی یله
 امر ایلدی اول ساعت قاف طاغنگ آرندنه آلوب کندی عزرائیل
 دخی آنده حاضر ایدی هان روحی قبض ایلدی ، امدی ای
 قرداش آجلدن بر کسه امان بولمهز انا کوره عمل ایله ۵
 حکلیت ۱۱

سلیمان نبی الله بر کون اوتوردی بر کوزل یکت کلدی
 حضرت سلیمان ایله کلمات ایلدی اما بویکت پر معرفت یکت
 ایدی که هیچ مثل یوق ایدی بویکدی سلیمان حضرتلری
 بویله سودی که صناسن اوغلی در ناکاه حضرت عزرائیل علیه
 السلام کلدی سلیمان نبی ایتدی یا قرداشم عزرائیل شو یکدی
 کور نه کوزل کشی در بو کشی کبی پر معرفت صاحب
 کورمدم دیدی عزرائیل ایتدی یا سلیمان بو کشینگ عمری
 تمام اولدی هان یدی کون قلدی آندن سلیمان نبی ایتدی
 نولیدی بو دنگلو سویلشمییدگ دیوب ملول اولدی عزرائیل
 قلقوب کندی بو یکت دخی قلقوب کندی اون کوندن صگره
 اول یکت ینه سلیمان حضرتلرینه کلدی سلیمان علیه السلام

آئی کوروب شان اولدی ناکاه عزرائیل دخی کلدی سلیمان علیه السلام ایتدی ای قزندانم عزرائیل بو کشینک یدی کون عمری قلدی دیدک ایدی بو یکت اون کوندن صکره اشته کنه کلدی دیدی عزرائیل علیه السلام ایتدی یا سلیمان بو کشی بر فقیره بر آقچه صدقه ایلدی الله تعالی قتنده اول صدقه قبول اولوب بو یکدک عمری یدی کون ایکن یتمش یل اولدی سلیمان نبی شان اولوب شکرلر ایلدی ای قزندان سن دخی صدقه ویرمکدن غافل اوله الصدقه تره البلاء وتزید العر

حکایت ۱۳

بر زمانده بر فقیر کشی واردی ایکی اوغلانجغی وبر عورق واردی بو کشینک صنعتی یوق ایدی روزکاری فقر اوزره کاجورمشدی عورق وار کشی ات اتمک کتور دیوب سویلدی بو کشی صباحین قلقوب ایرغاد بازارینه واردی تقدیر الهی غیرلری ایشه آلوب کتدیله بونی کمسه آلوب کتدی بو کشی واروب بر مسجده کردی آخشامه دکن عبادت ایلدی آخشام اوینه کلیجک عورق ایدر نیچون ات اتمک کتورمدک دیوب ابرام ایدر بو کشی ایدر یا خاتون بر اولو کمسنک خدمتنده بر اول بگما ایدر سن اجرتک هفته باشنده جمله بر هر دن آل دیر دیدی عورتی شویلجه اناندری هفته آخر اولدی ینه ایشه واردی کمسه بونی کنه آلدی ینه مسجده واردی آخشامه دکن عبادت ایلدی آخشامین اوینه کیدر اولدی اما کوکلنده عورته نه جواب ویرسم دیوب کیدری چون بو فکر ایله اوه کلدی کوردی کم اوجاقده تنجیره قینر عورق خمیر بوغرر وهر جوال اون دخی کوردی بو کشی

سؤال ایلدی بونلردن خاتوننه خاتونی ایتدی ایشین ایشلدکک
 کسه بیخ آقچه کوندرمش دخی دیکله اول کشی بزم
 خدمتیزی ایلسون بز دخی آنک اجرتن زیاده ایدرز دیدی
 پس اول کشی ایتدی بلدم که بو احسان جانب حقنددر
 ملالم عمری واردی هر کون اول مسجده عبادت ایدردی
 هفته باشی کلدکده بر کشی کلوب بر کیسله اون بیخ آقچه
 ویروب بو خاتونه دیدی که بو اشته ولداشک اجرتیدر دیوب
 کیدردی ، امدی ای قزداش کمکه الله ایله اولسه الله دخی
 آنک ایله اولور ۵

حکایت ۱۳

ابراهیم پادشاه ایکن او ایدوب بر طاغده کزکن ناکاه کوردی
 که بر قرغه آغزنه بر پاره اتمک آلوب کیدر پادشاه ایدر شونک
 آردنجه وارک شول اتمکی قنده التر باقک دیوب قوللی آردنجه
 کوندردی واروب کوردیلر که بر آدمی بر آغچه صارمشر بو قرغه
 آغزنده کی اتمکی آنک آغزنه ویروب کندی بر قرغه دخی آغزنه
 صو آلمش اول دخی بو آدمک آغزنه صو ویدری بو کشی ایدر
 الحمد لله کم قولرینه رزقی هر کز اکسک اتمز بونی بویلجه
 کوروب ابراهیم ادهه خبر ویدیلر اول دخی کلوب بو کشیه
 نه در حالک دیدی اول کشی دیر که بن بر بازارکندم بورده
 حرامیلر طوتوب مال آلدیلر بنی بو آغچه صاردیلر قرق کوندر
 که صارمشر طورره کونده بر کز کلوب بر قرغه بر پاره اتمک
 کتورر بر آخری دخی بر مقدار صو کتورر آنک ایله غدا
 آندم تا بو کونه دکن دیدی ابراهیم علیه السلام ایتدی
 سبحان الله بر کشی که الی آباغی بغلو اوله سن آنک رزقین
 ویرسن یا بر قولکده بونجه غوغا رزق ایچون می در دیوب

تاجسی و تختی ترک ایدوب درویش اولدی ، بعد زمان بر دریا
کنارنده خرقه‌سین دیکرکن اکنسی دگره دوشدی بالقره
سویلدی دگر ایچنده بالقر دخی اکنسی بولوب ویردیلس
دنیایی ترک امله قطب المشایخ اولدی ، امدی بنم جانم سن
دخی دنیایه آلدنه دنیایی ترک ایله اکر سکا آخونده بوجه
مقام کرکسه ۵

حکایت ۱۴

بر کون موسی علیه السلام ایتدی یا رب شو دنیایی یعنی
یری کتورن بالغی بگا کوتر دیدی حق تعالی ایتدی یا
موسی صباح فلان دگره وار کنارنده اکلن عجائب کورسین
دیدی موسی علیه السلام دگر کنارنه واردی بو دریا هیتله
چلقلندی بر بالق یوردی کورندی صباح ایدی اوپله وقتنه
دکن کچدی دخی کوزلی کچدی موسی علیه السلام
ایتدی یا رب یری کتورن بالق بومیدی ددی حق سبحانه
وتعالی ایتدی یا موسی. بو دکلدیر یری کتورن بالغه هر کون
قرق بونک کی بالق غداسی واردی دیدی موسی علیه السلام
العظمة لله دیدی وکندی ، امدی ای قزنداش حق تعالی
قتی اولو پادشاهدر غافل اوله ۵

حکایت ۱۵

عیسی علیه السلام بر کون احماییله اوتردی بر آدم
کچدی کندی اول آدم قصار ایدی یعنی بز آفریدیجی ایدی
عیسی علیه السلام ایتدی بو آدم اوپله زمانده اولسه کرکدر
زیرا جبرائیل علیه السلام بگا اوپله خبر ویردی دیدی اول
آدمک نمازینده حاضر اولک دیوب جمله احماینه خبر ویردی بعدنه
عیسی علیه السلام اول آدمی اوپله زمانده یوقلندی دخی

اولمش بولدى تەجىبە كىلدى بەدە جېرا ئېل عليه السلام كىلدى
 ايندى يا جېرا ئېل فلان كىمىنىڭ اولمىسنىڭ خىر و بىرەش ايدىڭ
 اول آدم دخى اولمش ددى جېرا ئېل عليه السلام ايندى كىچىك
 او كىمە اولسە كىرك ايدى زېرا بېزى آرا مىندە بىر يىلان باردى
 آنى اول يىلان سوقسە كىرك ايدى ولكىن اول آدم اوچ پېرچە
 چوركە صدقە ايدى اول سېيدىن الله سبحانه وتعالى اول يىلاننىڭ
 آغزىنە كىم اوردى اول آدمى سوقىدى اول آدمنىڭ عمرىنى شىدى
 اول اوچ پېرچە چوركە صدقە سېپىلە الله تعالى اوچ يىل ايدى
 دىوب جواب ايدى عيسى عليه السلام اول خېرى اشدىچىك
 چوق ئىنالىر ايدى ، امدى بىنم جانم سىن دخى زىنهار صدقە
 وىر زېرا همىرى كىشىنىڭ زىيادەنر صدقە سېپىلە ۵۰

خواجه نصر الدين مرحومنىڭ بعض حكاياتى

حكايت ۱

تېمور لىك كۆرك خواجه نصر الدين افندىنىڭ ولايتىنە
 قۇيىب مەكە كلر و اهل ولايت خوجىبە كلوب جواب ايدىلر كە
 تېمور لىكە كىنور بولشغى قارشو كىت زېرا بىزم امانت سىن سۆال
 جواب اقتضا ايدىر و بىم بعض تكالىفى اولورسە دخ ايله دىدىلر
 خواجه نە بولرە پىك كوزل دىوب وارر بىر بىوك قاوق مەلەر كە
 باش قالدردىق مىن دكل دورت دىرك اوزرىنە دورت آدم قالدردوب
 كىلدىسى آلتىندە چادىر كى بوزىرك تېمور لىكە اولدىشى يۈرە
 دوغرى كىدىركن تېمور اوزاقلىق كورر بو كىن علامت نە در
 دىو سۆال ايدىر تېمورنىڭ آندىلر بونى بىلمىلر جواب ايدىلر كە

ظاهرًا کویک امامیدر وکن مجنون اولق کرک در دیرلر تیمور
 غضبه کلوب جواب ایدر که بن بونی کلدکی کی قتل ایلم
 دیر و زراسی دیرلر که پادشام عجله بیورمیهسز سویلت باق نه
 کونه آمددر بر مقدار کلامته باق نه کونه در صغره قتل مرادگن
 اولورسه قتل اتدرسهسز دینچه تیمور بو سوزی مناسب کوردی
 خواجه ده کله کله تیمورگن اوگنه کلر تیمور ده م غضبی وار
 م کولر و م خوجیه قیام واکرام ایدوب قهوه شربت کلدرر بعده
 تیمور جواب ایدر که نه افندی بو نه شکل قاو قدر خواجه
 جواب ایدر که سلطانم بو بنم کیجه لک قاوغمدر کوندوزلک
 قاوغم کیبرده عربه ایله کلیور دینچه تیمور ده کولوب جواب
 ایدر که یا سن کم سن سگنا کم دیرلر خواجه جواب ایدر که
 سلطانم بن یر تگریسیم تیمور غضبندن کندو کندویه ایدر
 بن بونی قتل ایلم بر سوال وبر اولمز شیء تکلیف ایدیم ده
 صغره قتل ایدیم دیوب اما بو تیمور لنک اصلی تاتار اولغله
 اوگنده تاتار دلبرلی و تازه لری چوق کوزلری آوق همان تیمور
 جواب ایدر که افندی سن چونکه یر تگریسی یم دیورسن
 شو قارشومده دوران تازه لری کوردگی خواجه دیر که کوردم
 لن کوزلری آوق اولغله لطافت یوقدر لن کرم ایدوب
 شونلرگن کوزلری بیوک ایله دینچه همان خواجه نصر الدین
 مرحوم جواب ایدر که پادشاهم بن یر تگریسیم بلندن
 آشاغیده بیویجهک دلک وارسه بیودیم واما بلندن یوقارده
 که بیویجهک دلک کوک تگریسی قارش بن قارشم دینچه تیمور
 بو جوابدن غایت حظ و صفا ایدوب خواجه نصر الدین نه قبالده
 آدم اولدغن بیلوب یچین ایدر که بن سنی قویویرم بنمله به
 کیت پادشاهدر نه دیسون پادشاهدر دیوب جواب ایدر

حکایت ۲

تیمورلنک بر چرکین آدم ایلدی بر کوزی کور ویر آیاغی
 مردن ایلدی بر کون خوجه ایله اوتروب مصاحبت ایدرکن
 تیمور باشی یوقلادی تراشی کلمش بربری امر ایدوب چاغرتدی
 و تراش اولدی بربر تیمورک اننه آینه ویردی تیمور آینهیه باقدی
 کوردیکه صوره سی غایت چرکین در همان باشلدی آغلمغه همان
 خوجه دخی باشلدی آغلمغه بونلر بر ایکی ساعت قدر آغلدیلر
 بعده تیمورک بعض ندیلری ومصاحبلری تیموره تسلی ایدوب
 وحکایات غریبه ایله اکلندروب اونتدریلر تیمور آغلمغه فراغت
 ایلدی خوجه دخی فراغت ایتمیوب دخی زیاده آغلمغه باشلدی
 بعده تیمور خوجیه سؤال ایلدی دیدی که هله بن آینهیه
 باقدم غایت چرکین کوردم کندیمی آکا عمر ایلدم که م
 پادشاه و م ماله جاربهلم چوق کندیم چرکین اولدغه آغلم
 اما سن نیه آغلدک و حالا دورمز آغلسن دیناچه همان خوجه
 ده جواب ایلدی که سن بر کره آینهیه باقوب چه رهکی کوروب
 بر وجهله کندیگی کورمکه صبر ایدمیبوب آغلدک یا بزلر
 کیبجه وکوندوز سنک چه رهکه باقوب دورپورز بزلر آغلمیبوب
 کیملر آغلسون بنده آکا آغلم دیناچه تیمور غیری کوله
 کوله یارلدی ۵

حکایت ۳

بر کون خوجیه سؤال ایلدیله که قنغی سازدن حظ
 ایلرسن نایدیمی طنبوردهمی کماندهمی سکا کتوره دیدیلر
 همان خوجه جواب ایلدی که صحن طنجره سندن پک حظ
 ایلرم آنلری کتورسز که آدمک قارنی دوپورر واما اول بد سازلر
 قارن دوپورمزلر

حکایت ۴

بر کون خوجه مرحوم قوگشوسندن امانت بر طنجره
 آئر اما طنجره صاحی بر دنی و مَراج آدم اولدغندن خوجه آئی
 سومز ایش بعده بو طنجره بر قالج کون دورر بعده طنجره
 صاحی وارر قیویی چالوب طنجره سنی طلب ایلر خوجه ده
 ایچنه بر کوچک طنجره دخی قویوب طنجره صاحبنه تسلیم
 ایدناجه طنجره صاحی باقوب کورر ایچنده بر کوچک طنجره
 دخی واردر دونوب خوجیه دیر که بو کوچک طنجره بنم
 دکلدر ایچنه کیرمش دیناجه خوجه ده دونوب جواب ایدر که
 بن بو طنجره سزدن آلوب کتوردکم کی بر فریاد ایدوب باقدق
 بو فریاد نه در دیدک باقدق که سزگ طنجره مکر کبه ایش
 دوغردی حق سنک در آل حَقّی سنک حَقّک لازم دکلمیدر
 دیدی بعده طنجره صاحی غایت حظ ایلیوب الله تعالی کل
 شیء قادر در دیوب آلدی کندی بعده خوجه مرحوم بر ایکی
 آیدن صکره واردی کنه بر بیوجک طنجره طلب ایلیوب همان
 اول ساعت معهود حریف بر بیوک قزان کتوردی خوجه دیدی
 که بو پک بیوکدر بر کوچکنی ویر دیدی حریف دیدی که
 بوندن کوچک یوق در بو دخی مانع دکلدر بلکه کنه دوغورسه
 بیوک دوغورسون خوجه ده قزانی آلوب اونه کتوروب بر اقدی
 صاحی بر آی قدر صبر ایلدی طلب ایلمدی باقدی ایش
 اوزانی بر کون واردر طلب ایلیناجه خوجه بر کره آه ایلدی
 وجواب ایتدی که دردم تازه لدک بر ایوجه قزان ایدی
 مرحوم اولدی سن صاغ اول دیناجه حریف دیدی که قزان
 هیچ اولمز یا جانم کچن کون طنجره طوغردی الله تعالی قادر
 در دیدک آلدک بوکا اینامزمیسن دیدی ۵

حکایت ه

بر کون خواجه دامه چقوب کرمت اورتهمک لولدی بیکن
 بلا ایله دامه چقدی هنوز اورتهمک باشلدی قپوسی چالندی
 خواجهنک اهلی قپویه واردی کوردی که بر آدم دورر نه در
 دیدی اول آدم دیدی که تیز وار خواجهیی چاغر کلسون لازمدر
 دیدی قاری دیدی که ایشی وار دامه در دیدی یوق اولمز
 وار سویله عجانته کلسون دینجه قاری آشغیدن خواجهیی چاغروب
 سنی قپوده بر آدم طلب ایدر پک عجله ایدیور دیدی خواجه
 دیدی که قاری بن بو دامه بیکن بلا ایله کوچله چقدم نه
 شکل اینعیم وار سویله هر نه سوزی وار ایسه سگما سویلسون
 کل بگما سویله دیدی صکره قاری قپویه واروب اول آمه دیدی
 که یا آدم خواجه دامن اینهمز تهلهکه بر در بلکه اینرکن دوشر
 بگما مرادک نه ایسه سویله بن واریم سگما خپرینی کتوریم
 دیدی همان اول آدم جواب ایلدی که البته کندوسنه سویلرم
 وار سویله کندوسی کلسون البت لازمدر مهمر ایش در
 دینجه تکرار قاری واردی خواجهیی سویلدی خواجه ده بلکه
 یارهلو ایشدر دینجه بیکن بلا ایله اینرکن نردیلن بر آیغسی
 قیرلوب خواجه دوشدی قولنی آغردوب غایت غضبه کلوب کلدی
 قپویی آجدی کوردی که بر دینجی الله رضاسی ایچون بر
 آقچه صدقه ویر دیدی اول ساعت پک کوزل دیوب حریفی
 ایچرویه آلوب اول قرق نردیلن ایله حریفی دامه چقاروب بعد
 حریفه دیدی که وار یا آدم الله ویره دینجه حریف دیدی که
 آشغیده سویلسک اولزمسی دینجه خواجه دیدی که ای
 قودوش سن دخی بر آقچه استهمک کرک قاری یه سویلسک

اولزمی بی دامن اندر مک نه حاجت وینم دوشمکه سبب
اولدک دیوب حربی قودی ۵

خکایت ۶

بر کون خواجه مرحوم خانسند چاماشیر بیقرار امش
کویلرنده بر آدم مرحوم اولوب خواجهیه کلوب دیرلر که کل بو
جنازهیی بیقه قالدیره دیدی جواب ایلدی که بن کیده م بنم
الده چاماشیرم وارد وارک جنازهیی وتنشری کتورک حاضر اوجاقده
استیجاق صویر حاضر در بیقرار الکره ویزرم دینجه خواجهیه
مخالفت اولمز واردیلر جنازهیی کتور دیلر خواجه ده جنازهیی ایچرو
آلوب تنشره اوزاندی بونله دیدی که سزله طشه ده دورک
زیرا بونده حرم وارد غسل ایدر سزه خبر ایدرم دینجه بونله
چیقوب طشرده دور دیلر خواجه قپویسی قپایوب تفکر ایلدی
بو استیجاق صویه یاز قدر م بنم چاماشیرم کبرویه قالور دیوب مکر
خواجهنک خانسندک ایچندن بر چای کچوردی هان خواجه
ده عقلیله دیدی که بن بو جنازهیی چایه دالدروب آباغندن
طوقوب بر قاچ کره صوقار جبقاروم اللینه ویررم والسلام دیوب
چایه دالدروب آباغندن طوترکن چای ضربلو آقار الندن جنازهیی
قاچروب چای آلدی کتوردی غیری خواجهیی تلاش آلوب بوکنا بر
حیله لازمدر دیوب هان قپویه واروب جماعته دیدی که بو جنازه
نه کونه آدم ایدی دینجه کویلورلی جملهسی بردن بر زانی
وحیله یاز وحرامی آدم ایدی دیدیلر خواجه بویله سوسک بو
آدم الله اعلمر مغفور اولمش کورنور زیرا تنشر اوستنده بیقرار
ایدم بیقرار بتوردم سلبوردم هان اول کوزلرینی آچوب دوردی
باقدم کوکدن کمش زنجیرلر پیدا اولوب ملائکه لر کوکه
چکدیلر معلومکز اوله صاقنوب بو آدمک حقه فنا دیوب

سویلمیسیسز زبیرا کنهه کیرسز بو آدم بر باشقه آدم ایمش دیدی
 کویلور خواجەنک سوزنه غایت ایله اعتماد ایدر لر اییدی
 جملهسی امر اللهکدر دیوب کندیلر اما اوچ بش کوندن صغره
 میت وارهری چایک چاق آشاغەسندە بر چایبه الشوب وشیشمش
 باتور بولوب همان سکرنشوب خواجعیه کلوب یا خواجە سن بزه
 کوکه چکەیلر دیدکک جنازه آشاغیده چایک ایچنده الشمش
 باتور دینجە همان اول ساعت خواجە دیدی که کرچک چکدیلر
 اما سز لر جواب ایندکتر که حرامیدر وحیلەباز در دیوب کیم
 بلور کنه یوقارده نه هرزه یمشدر یاخود بر شیء چالمشدر تکرار
 آشاغە آندیلر دیدی وارک دغن ایلک یوخسه کنه قالقوب بر
 هرزه ده بوراده بر دیدی ۵

حکایت ۷

بر قیش کونی کیجەسی خواجە اهلی ایله معا یاترکن ایکی
 کشی خواجەنک پنجرەسی آلتندە بربریلە غوغا ایدر ایکن
 باشلدیلر آرتمغه غوغا پک بیودی آرتق بچاق بچاغە کلدیلر
 خواجەنک اهلی دوشکندن قالقوب پنجرەدن باقدی کوردی
 کمر همان بربرلرینی اولدرمه رتبهسنه وارمشلر کلدی خواجعیی
 اویاندردی قالقک یا خواجە الهی سورسن شونلری آیر زبیرا بونلم
 بربرلری اولدرر بونک ثوابی چوقدر بعدە خواجە جواب ایدر
 که کل قاری یات یرگده دنیاده بندن غیری اولرنده آدم یوقی
 شمدی مرچمدن مرض حاصل اولور قاری بنی حالمة قو بو
 قیش کونی صوغوقده اختیار آدم سوقاغە چقیم بلکه آرادە بنی
 اورر لر دینجە قاری انه آیاغنه زیاده صارلدی عورتلر معلوم
 در همان خواجە ده غصبه کلرک وقاری به سوکترک یورغاننه
 صارلوب سوقاغە چقدی بونلرک یاننه واروب ایتمک ایلمک اوغلم

بهر آن صقاله مرجمه ایلک دیزکن بو غوغا ایدن آملر
 خواجهنک ارقسنده کی یورغانی قاپوب قاجدیلر خواجه ده یا
 پک ایو اولدی دیوب ایچرو کیدی قپویی قهادی پوقاری چیقدی
 قاری دوشکدن دیدی که کوردگی نه قدر ثوابه کړدک آشامه
 ایندکک کی سسلری کسلدی خواجه دیدی که او ساعت
 کسلدی بعده قاری سؤال ایدوب دیدی که غوغالری نه
 ایچون ایش دینجه هان خواجه غضبندن شاشقین غوغا
 بزم یورغان ایچون ایش وار شمدن صکره یلان دریسی
 اورتون دیدی ۵

رساله برکوبدن ماخوذ بر قاج فصل

بیان الصفات السلییه

اول وصیتیم اولدر که ایدهلر شهادت ایدرلر عبادته لائق
 و مستحق یوقدر الا الله تعالی واردر شریکی ونظیری یوقدر کیمدن
 وقوشامدن ویمدن وایچمدن واریمقدن وطوغمدهن وطوغرمدن
 وعورتدن وارغلاندن وقیزدن منزهدن بونسنه لر آنده اولنر واولنق
 مکن نخی دکدر کوکده ویرده دکدر مکاندن منزدر صاعده
 وصولده اوکده وارتده واورتده و آلتده دکدر جهندن منزدر
 صورتدن وشکلدن ورنکدن واعضادن باش وقولاق وکوز وبل
 وآنغز وال وایاق کی منزدر وارلغنک اولی و آخری یوقدر کندوندن
 غیریدن دکدر ذات شریفه سی بر حال اوزره ثابتدر خسته
 اولمدن وغصه لنمدن وقورقندن وتغیراندن جمله بریدر اکسلک

صفتانردن جمله بریدر بو جمله عالم یوغیکن اول واردی هیچ
 کسمهیه محتاج دکل در عجزدن بریدر دیلسه بو جمله عالی بی
 آنده یوق ایدر و دیلسه کیرو بر آنده وار ایدر و آگا هیچ بی
 نسنه کوچ کلمز بر سگکجک یراتمغه یدی کوکلی ویدی
 یرلری یراتمق برابردر کسه آگا حکم ایتمز اول جملهیه حکم
 ایدر هیچ نسنه آگا واجب دکلددر بر کسه دن نفع کورمهدن
 ویا ضرر کورمهدن بریدر جمله کافرلر مؤمن اولسه و جمله فاسقلر
 مطیع اولسسلر عبادته دورشسلر آگا بر فائده حاصل اولمز واکر
 جمله خلق کافر اولسسلر آگا هیچ ضرر کلمز ۵

من الصفات الثبوتیة

قدرت قادر در هر ممکن اولانی یرادر دیلر ایسه اولوی دیلرتمکه
 وطلشی و آعاجی سوبلتمکه و بوزتمکه قادر در کوکلی و یرلری
 یوق ایتمکه و کیرو وار ایتمکه قادر در نیچه بیگ بو کولم
 کی کولر و یرلر کی یرلر یراتمغه قادر در بو جمله یری آلتون
 ویا کومش ایتمکه قادر در صویی یوقاری آقتمغه و آقارکن
 کومش ایتمکه قادر در بر قولی بر ساعتده مشرقدن مغریه
 و مغریدن مشرقه ایلمکه قادر در و بر قولی بر ساعتده یر
 یوزندن یدناجی کوه ایلتوب کیرو کتورمکه قادر در قدرتی
 قدیم در ازلی در ابدی در صکره دن اوله دکلددر و شمدن کیرو
 دوکتور دخی دکلددر

محمد علیه السلامک معراجی و بر کیجه ده مکهدن قدس
 مبارکه واروب و آندن کولره چقوب جنتی و جهنمی کوروب حق
 تعالی ایله سویلشوب و کورمشدر لکن آندن غیری هیچ بی
 کسه دنباده الله تعالی پی کورمشدر و شمدن کیرو دخی
 کورمز لکن آخرتده جنتده مؤمنلر کورسه کرکدر لکن اوکلرنده

ویا اوستنده اولوق ایله دکل نیتنه کلسز کوررلر و آندن صکره کیرو
مکیه اینمشدر دخی صباح اولمان ودخی معجزه لری چوقدر
جمله سنک اعظمی فراندر قتی قصه سور سنک نظیرن کتور معدن
جمله عام خلقی عاجز اولمشدر زیرا الله تعالی کلامیدر مخلوق
آکا نظیر کتورمه که قادر دکلدر ۵

بیان سنت سنت اولدر که رسول الله آتی اکثر زمانده
ایشلمش اوله ترک ایدنه عذاب اولمز لکن عتاب و شفاعتدن
محروم اولغه مسحق اولور مسواک و جماعت و اوغلان جق لری
سنت ایتمک و اولندکی وقتده طعام ایتمک کی

بیان مسحّب مسحّب اول در که رسول الله آتی بر کره یا
ایکی کره ایشلمش اوله ویا ایشلینه ثواب وار دیمش اوله ایشلمینه
عذاب و عتاب و شفاعتدن محروم اولمز لکن ایشلمه سنده
ثواب اولور نافله نماز قلمق و نافله صدقه و بیرمک و نافله اورج
طویق کی الله تعالی کتابنده و رسول الله حدیثنده بو جمله
واردن لکن بعضی آشکاره در هر کشی آکلار و بعضی کز لو در
عالم و عاقلر آکلار حق تعالی امر ایتمشدر عالمه که چالشلم
وز جتنر چکه لر کندو کتابدن و رسول الله سوزندن اول کز لو
اولانلری بوله لر و آنک ایله عمل ایدلر و غیریلره اوکریدلر تاکه
بونلره چوق ثوابلر ویره اکر اول عام یا کلش آکلادیسه معذور
اوله آکا کنه اولمیه بو مرتبعیه قادر اولمیانلره امر ایندی که
بونلردن بیرینه اویه آنک سوز ایله عمل ایده اول دخی معذور
اوله کنه اولمیه اکرچه اول اویدغی عام خطانه ایدیسه ۶ پس
رسول الله علیه الصلوة والسلام دنیادن کتدکدن صکره اصحاب
غزایی مهم کوروب آکا چالشدی لر کتاب الهدن و حدیثدن
چوقچه احکام چقاروب یازمغه اللری دکمدی و آنلرک احتیاجی

یوغیدی زیرا اکثری مجتهد ایدی وقت حاجتده اجتهاد ایله عمل ایدرلر ایدی خلق اورتاسنده حوادث چوق دکل ایدی استفتا آز واقع اولور ایدی آنلر کتدکدن صغره اهل اسلام چوغلدی وحوادث وجهل شایع اولدی پس لازم اولدی اول زمانه عالمی چالشوب غیری نسنه دن واز کچروب اجتهاد ایدرلر کتابدن وحدیثدن احکام چقاروب یازرلر هر عام عقلی ایدرکی قدر چالشدی وآنلدغی خلقه بیان ایدوب یازدیلر هر برینه بر طائفه تابع اولدی کمی ابی حنیفیه وکمی شافعییه وکمی مالک وکمی احمد وکمی سفیان ثورییه وکمی داود طاهرییه وغیریلر تابع اولدیلر وبونک اوزرنه عمل اتدیلر تا بو زمانه کلنجه وبو جمله اعتقادده بر در اهل سنت وجماعتدر غایتی بو که عملده بعض خصوصده بری برینه مخالفت ایدرلر اول مخالفت الله تعالی انذیله اولمشدر ضرر ویرمز هر قنغیسنه تابع اولسه بر کشی جائدر قیامتده جتنه کیرر تابع اولدغی امام خطابه ایدیسه ضرر ویرمز وبو دیارده ابی حنیفه رحمة الله علیه مذهبی شایع اولمشدر بو بیرک خلقی آتی امام ایدمشدر زیرا جمله اماملردن اول اول کلمشدر رسول اللهک هجرتندن سکسان ییل کچدکده طوغمشدر یوز آلی ییل اولدقدده وفات ایتمشدر وآنک شاکردلری واردر ابو یوسف ومحمد وزر وغیری رحمة الله علیهم آنلر دخی مجتهدلردر بعض خصوصده اُستادلرینه مخالف قوللری واردر آنلدقارنه کوره لکن بونلر باشقه مذهب صایلمز زیرا اُستادلرنه چوق برده تابع اولورلر بلکه جمله بر مذهب صایلر ابو حنیفه مذهبنده اولان بعض خصوصده بونلرک قولی ایله عمل ایلسده اولور امام شافعی رحمة الله علیه ابو حنیفه رحمة الله علیه وفات اتدکی ییلده طوغمشدر وغیری ذکر

اولناملر جمله آندن موخر در ظن شالبسز اولدر که ابو حنیفه
 رحمه الله علیه آکلیوب چقرغی مسئله لرک صوابی چوق اوله
 غیرى اماملردن عبده ملهیم ابو حنیفه دهنک مناسی ابو
 حنیفه عبادتده و معاملده امام ایدندم و کتاب الهدن و حدیثدن
 آکلیوب چقرغی قبول اتدم و آنک سوز ایله عملی اختیار اتدم
 دیکدر ۵

اخلاق نمیه ودخی و صبتیم اولدر که قلب چقرغی آیدلمر
 مؤمنلره سوء ظن ایتمکن اعنی بر کسمیه آواجق هلامت ایله
 معصیت اوزره و یارمز فعل اوزره آکلیملر صلاحنه حمل ایدلمر
 مکن اولدقچه وریادن که اول عبادتله دنیا فاندسی نیلمکدر
 خصوصاً اُجرت ایله کلام الله اوقومدن زیاده حذر ایدلمر و حسدن
 که اول کونلمکدر بر کسمنک نعتی زائل اولمسی استمکدر
 اکر اول نعتک قدری بلوب آنک ایله فاندللمش اولسه اول
 نعمت مال اولسون و کورکسه علم اولسون و کورکسه ریاست
 و منصب اولسون و کورکسه صحت بدن و کثرت اولاد اولسون اما
 اکر اول نعتک قدرن بلیمه آنک زوالن استمک حسد دکدر
 بلکه غیرقدر مثلا بر کسمنک چوق مالی اولسه معاصی به
 خرج اتسه و یا چوق علمی اولسه انکله مال و ریاست تحصیل
 اتسه سن آنلرک مالنک زوالن استمک معصیته آلت ایدلمر چون
 بو جائر در ودخی جائر در که بر کسمنک نعتی کی بنده
 نعمت اولسه دیسنک آندن زوالن استمک آغا غیظت دیرلم
 و کبردن که اول کندویی غیریدن ابو کورمکدر شیطان صفتی
 در که انا خیر دیمشدر قتی قچمق کرکدر و مجبدن که اول
 عملن و عبادتن کندودن کوروب الله تعالی نکت توفیق ایله
 و احسان ایله اولدغندن هفتت در و حلالدن که کین طوتوق

در دنیا خصوصندن اوترو ایناجنین قلبه سومهوب دشمنلق اتمک
 در اما غیبهله ظلم اندکنندن اوترو سومسک با فسق ومعصیت
 اندکی اجلدن سومسک اول کوزل در آکا غضب فی الله دیرلم
 وحبّ نهبان که اول دنباله نوق اتمک استمک در ککوئل
 ویروب تکثیرنه سی اتمکدر جمله کناهلرک بشهدر دنیا دار بلادر
 بونده نوق اتمک استمک اتمقلقدار زهرا نوق جتنده اولور آکا
 کوئل باغلمق کرکدر وحبّ راستدن که اول بللو بر آدم اولوق
 استمکدر قصا وتدریس ووعظ کی قوینه سالنمش آج فورده
 ضرندن بونک ضرری کشینک دینه ارتقدر دیشدر حبیب
 الله وطول اهلدن که اول کندویه اوزون عمر تقدیر ایدوب
 چوق باشامیبی سومکدر دنیا حظی ایچون اما عبادق
 آرتیجق اتمک ایچون اوزون عمر استسک اول جانزدر ونفس
 آروسنه تابع اولدن که اول نه استرسه کوئل بیجهکدن
 وکبهچکدن وبنادن وعورتدن تحصیلنه سی اتمک در وفقیرلقدن
 قورتهدن واللهم تقدیر اندکنه ایناجنمک والک القشن سومهون
 واستمندن ونفس ایچون غضب ایتمندن وعناددن که اول
 حقی یلوب انکار اتمکدر وقهولندن عار اتمکدر وچردندن وطمعندن
 واخلندن وغلبیری غناسندن اوترو اولوقمق وفقیرلری خورلقدن
 والکه عیبن یوقلمندن وامانته خیانتندن وکسیمی آلدتمندن
 وقلبدن آخرت خوف وحرنی چقمندن بو جملهدن قلبیجغزلری
 آردیلر خلاف مقتضالرنه ممارست ایدوب نمر حقنده وارد
 اولان اناهلری دائر تأمل اتمکله ۵

بر وعظ نصرانینک اول کلامی

بر بیگی یورک جو جغه اگ ایوشی در ، یا سوکولو جو جقلرم
 اومرم که دوشنرسگزر نه دیورم سزه ، اوقورم سزه بر وعظ که
 مخصوص چوجقلر ایچون یاپلمشدر واول قدر آچق یاپلمش که
 اومرم اگلارسگزر هیپسینی ، ظن ایدرم که بلرسگزر جانگزرگ
 وار ایدکی که آنلر یاشیجقلر اولمگزرده وکیدجکلر کوکه یاخود
 جهنمه ابدی ، حالا ظن اتمز میسگزر که مناسبدر جانگزی
 دوشنمگزر شوپله که کتمسونلر جهنمه ، بلرم که سورسگزر
 اوینمایمی و مناسب در بعض اوینمهگزر اما دوشنملوسگزر بعض
 باشقه شیلیری اویندن ما عدا ، بلرسگزر که وارد بر الله وکه
 دیری در کوکده و او در که ویرر سزه بیجکی وایچجکی
 وکینجکی ، او در که صقلر سزی خستلقدن واولمدن و او ایدر
 بونی که ایدن سگزر وقت ایله فکر ایتمکه آنک ایچون ودا
 ایتمکه آتی ، زیرا استرم بلمگزی که اللهک سزه اوکه لنمسی
 بر صرصلجق شی در او باباگزرگ واناگزرگ یاخود اوستاگزرگ
 اوکه لنمسندن دخی زیاده فنادر قابل که آنلر اوکه لنمزلنده
 دوکله سزی لکن قدرقلو الله آته بلر سزی جهنمه یاغعه آتشد
 ابدی ، قابل که دیهسگزر اومرز که اتمبه بزه اوپله سوکولو
 چوجقلرم بن دخی اوپله اومرم و اوقرم بونی سزه که بلرسگزر
 نه اصل قاجملو اول سفلیکدن وکه اوکره سگزر کوکک یولی ،
 حالا عیسی المسیح در کوکک یولی اول اندی کوکدن
 قورترمغه بزی جهنمه کتمکدن و او آندی بونی سیاستلنمکله
 واولمکله کنه لرمز ایچون که بز کندینز چکمیهلم آنلر ایچون
 مثلا نه اصل که سزدن پریسنک دوکلوب حقدن کلنجک
 اولسه ایدلن قباحتی ایچون و بر غیربسی سزه سوکولو اولوب

وصفایوب سزی قوشولنمقدن سزک بیرکزه او دوکسه و بویله سز
 قاجسگز او غضیدن ، اول شسی که لازم در بلنمک سزک
 قورتلماکزه دایر خصوصده بو در که سز کنه کارلر سگز آتی که
 اتمشسگز اتمملو ایدگز و آتی که ایتمشسگز ایتملو ایدگز قچجان
 دوغراندگز اوکلنرلر ایسه سزه ایدلن قباحث ایچون قابل که
 دوشنسگز صکره آندن اوترو و تاسه لئسگز و تاسه لئمگزده استسگز
 آنلرک سزه عفو ایتمسنی و کیدوب آنلردن دلسگز عفو وعد ایدرک
 هیچ بر دخی ایتمهکه اویله ، حالا واردر مذهبه بونک کی
 بر شی هیبیز ایتمشوردر نهیی که ایتملو ایدک و الله صادق
 ایله اوکلنمک بلر بزه اما واردر آنده عقوق آنک سوکولو
 اوغلی عیسی المسیح یوکلندی آنک اوکسنی بزم ایچون
 وکوندرر کندی قولریتی اناجیل ایله یعنی ایو مزده ایله دیهرک
 بزه که اکر کیدرسک آکا عیسی سوکولو اوغلیله عفو
 ایدجکدر بزه و مروتولونه جکدر بزه و بارنم ایدجکدر بزه ایوجه
 عملری اتممز ایچون ، حالا اوقودغم تمم کلام اللهک مروتولو
 وهدی در کندی اولدلرینه بر یگی یورک ویرهیم سزه ، بو
 سوز یورک معنالمز تنگترک بر پارچهسینی آکلایشی وجانی و میلی
 معنالمز که الله آتی ایدجک در یگی و دوغرو و ایو شویله که
 سووب قولنق ایدسگز آکا بو دنیاده م اودر همان او شی که
 بشقه یرده جاغرلر تکرار دوغش ، آکا بلرسگز اوقونانی یوحن
 اوچ باشد که بر اختیار آدم نیکداموس آدلو کلدی عیسی
 المسیحه کیجه ایکن اوکرمکه آندن و که قورتیجمز ندی
 کرچک دیرم سکا اکر بر آدم تکرار دوغمزسه قادرلنمز کورمه
 اللهک پادشاه لغنی بونک ایله معنالدی یورکک بر دکشلمسنی
 که اولور اللهک قوق و لطفی ایله ، حالا اکر یورک کوتو دل

ایسه محتاجلنم دكشترمه آئی لکن هر كشنك وهر چوجفك
 یورکی کوتو در جوق تاكم لطف دكشتره آئی هییمز دوهرز
 كناهه و سوزز كناق تاكه دوعده تکرار واو زمان سوزز مسیحی
 وهر ایوشی ودقت ایله طارتمکرده آگلارسکر که واپتسلنش یاخود
 یایقنش دکل در همان او تکرار دوعش کی بو پاکلیوب دكشدره
 یورکی او لطفك پر طشرکی نشانهسی در اما دکل اصل
 لطف ۶

بو لطفلو دكشلمهنگ معناسی سزه اشکاراییم وصف ایله
 ایله هم اسکی یورکی که الله آئر ویچی یورکی که الله ویر ۶
 برنجسی یورکه طبیعت ایله پک در که او تم کلامك صوٹ
 سوزلنده بگردیلر بر طاشه که هیچ دیوز آدم یورکنك
 طبیعتجه یوقدر تاثیرنمسی یعنی یوقدر دیوشی روحانی شیلردن
 اونرو بر کسمه که یوق در لطفی اولا بلر یومشاق یورکلو
 یارلشداشلر ایله آغلیه بلر آغلیانلر ایله لکن فکر اتمز نه که
 الله دیر آئی عزیز کتابده عزیز کتاب دیر که هییمز غایب اولمش
 ویقلمش كناه کارلر ایز که الهك دارغلفی قالر اوزمزه اگر ایمان
 ایتمسکه که الله اوکلنر فنالره ودوندردجکدر آنلری جهتمه لکن
 نه قدر از جماعت حاجت ایذر هونی ۶ یرلر وایچرلر وصفالنرلر
 تا رینگ کونده بله کویا هیچ بر شی یوق کی شمدی کلمومی
 بو یورکه پکلکندن ۶ اکر کورسیدنتر بر یرامز فقرایی شراعت
 کرسیسنده حکم اولنمش قاصیدن اوله و قالسیدی دكشلمکسزین
 یاخود کولسیدی دخسی قاصینك حضورنده یوزنه باقری
 صافونتر آئی که زیادسنجه پکه یورکلو در آمدی هو كناه کارش
 حالی بو در سوکولو چوجقلم او دکلمی سوٹا هالکز سز سکر
 طبیعت ایله دارغونلغك اولادلری دخی پشعلری کی ۵

جهان نمان بر قلی مانه

خصایص ین قهوه سی بو قهوه اوصافی هزار فن حسین
 افندی نقل ایلدکی وجه اوزره بو قهوه ایکی ناحیهده اولور
 بری زبید اوزرنده اولان طاعلر بیت الفقیه مقابلهسنه کلنجه
 که آکا اوصاب ناحیهسی دیرلر وبری نهاری ناحیهسنده جزان
 بندرینه قریب اولان ناحیهلر در وبو ذکر آتدکمز برلر انکیه
 یماچه شکل واقع در قهوه آعاجلری اول موضعلرده صف صف
 غرس اولنمشدر وبو قهوه آعاجی کراس آعاجنه مشابه در لکن
 قویو یشل وکراس بپراغندن بپراغی قالنجه در و آعاجلرک قدی
 سکنز آرشون قدر اولور ویکرمی اوتوز بیللق آعاجلر واردر
 چچکی بیاهن اولور وصاپلری ایکهسی اوچی بر یرده اوزونجه
 کراس صاپلری کی اولور ویشی عینیه کراس کی در یشل
 ایکن ککرمهسی در بعده قرمز اولور و آزاجق هوضتی اولور
 بعده کمالی بولدقده قویو قرمز وشنه رنگی کی ایری طاتلو
 اولور اکر صاپلر ایله جمع ایدوب حصار کراسنک آراسنه قونلسه
 من بعد فری اولنمز ایدی مکر حین تناولده رایجسنندن
 وچکرککی چفت اولدغندن بیلهلر بلکه کراسدن لذیذ در
 خام ایکن جمع ایدرلر و اولرینک اوستی خراسان ایله صوالو در
 ودوزدر جمع ایلدکلری قهوه سی اول طاعلرک اوزرینه سزلسر
 نارسیده اولغله تیز قورهبوب سیاه اولور اول قهوهیه قورو وخام
 قهوه دیرلر بعده دکرمنه قورلر قشری قیرلوب چکرککی قالر آندن
 صکره صاوروب قشری آیرلوب صاف قلب قالر بو قهوه که روم
 دیارنه وغبیری برلره کتوروب صاتدقلری در اما رسیده اولان دکرمنه
 کرمز ال ایله چکرککین چقارلر و تشرقی بفر یصدی اوزمی کی
 قورلوب اهل ین باز هکونلنده ترتیب و تمبرید وجود ایچون

بو قشری قیندوب ایچرلر غایت لذیذ اولور که ایچنلر شکر شربتی طن ایدرلر اول قشر روم دیارنه کلمز زیرا چنده قلب قهوه دن زیاده ثمن ایله ساتلر و قهوه نکه اعلاسی بیوک ویشلرک اوله و بو قهوه نکه قشری طبیعتی درجه اولده حار رطب یاز کونلرنده ایچلسه طبیعتی تیز ایدر و قلبه فرح ویرر و صبحدن واقع و حاصل اولان کسلی زائل ایدر و قلب قهوه نکه هندبا کی طبیعتی اول درجه رطبدر بونک دخی فرح و نشاطی واردر و بورغونلغه غایت موافق در و قهوه نکه زیاده قاورلمسی فنادر خاصیتی کیدر و قهوه طعمدن صنگ بر ساعت مرور آندکده اشراب اولنسه فائدهسی واردر معده اولان رطوباتی و فضلاتی کیدرر و صداعه و زکامه دخی فائدهسی واردر و دخی اویخو زمانلرنده شویله اوتورمق استینلره موافق در و بو قهوه دن هر سنه سکسان بیگ فرده چقر قرق بیگ فرده سی جدهیه کلر ما عداسی بصریه و سائر یلره توزیع اولنور و هر فرده اوچ قنطار در که دورت قنطار اون بطن بر قنطار شامی قنطاری کلر ۱۵

بو قهوه نکه ابتدا ظهوری سنه طقوز یوز آلتمش ایکی ولایت رومده و استانبولده قهوه خانلر پیدا اولدی تحت القلعه قرینده شامدن بر شامی کلوب بر قهوه خانه آچوب اکثر دانشمندان و فضاة و اهل کیف اولان طرفا بعض مدرسین و اهل دل درویشان جمیعت ایدوب و اول زمان خلقت کوکلی کوزی غنی اولغله قانقوب کندکلی وقت کیف ما اتفق هر کس قدرتی یتدکی قدر آدجه و بیروب کیدرلر و کیدرک مننشر اولدی و بر مرتبه اولدی که اهل طبع اولان طرفا مجمعنه مکتب عرفان دیوب آد قودیلر و اول مرتبهیه واردی که اشرف دیار و ذو المناصب و اکابر عالی مراتب بو قهوه خانیه تشریف ایدر اولدیله

بو قهوه‌نک سبب ظهوری مغربدن شیخ ابو الحسن شاذلی
 حضرتلری آلتیوز الی آلتنده سواکن سمتنه حجه کیدرکن زُمرد
 طاغندن اوتنه آلتی قوناق جبل ابرک و آندن اوتنه دخسی آلتی
 قوناق جبل عجین بو ایکی طاغک آراسنده مریدی اولان شیخ
 عمره دیدی که بن بونده وفات ایدرم امدی سکا وصیتیم بو در
 که اول ائناده بر یوزی اورتولو بر کمسه کله هر نه ایدرسه وهم
 نه سویلرسه آنگله عمل ایله دیدی ولحاصل شیخ شاذلی وفات
 اتدکده او یوزی اورتولو شخص ظاهر اولدی واول موضعه
 سهلجه یری حفر اتدی باهر الله صو ظاهر اولدی اول صو ایله
 شیخ شاذلی حضرتلرینی غسل اتدی ودفن ایلدی واول شخص
 چکلوب کتمک مراد اتدکده شیخ عمر دامنندن طوتوب سز
 کمسکر البته بجا خبر ویرتکر دیوب ابرام اتدکده اول شخص
 یوزندن برقی رفع اتدکده کوردی که کندو شیخی اولان
 حضرت شیخ شاذلی کندوسی در بعده شیخ شاذلی حضرتلری
 شیخ عمره آعاجدن بر طوب ویروب تنبیه ایلدی که بو طوب هم
 قنده طورسه آنده ساکن اول بعده شیخ عمر سواکنه کندی
 و آنده نزول اتدکده طوب حرکت اتمکله آنده طورمیوب کمی
 ایله مخایه واردقده طوب آنده حرکت اتمیوب قرار داده اولمغله
 همان اول آراهه سازدن بر قلیبه چانوب ساکن اولدی و آنده بر
 قیو حفر اتمکله بر لطیف طاتلو صو چقدی مقدما مخانک
 صویبی اولمیوب بعید یردن کتورلردی بعده اهل نخایه بر
 خستلنق مستولی اولوب خلق شیخ عمره خستلرین کتوروب
 اول دخسی دعا ایدوب باهر الله شفا بولورلردی اول ائناده اول یرتک
 پادشاهنک قیزی که غایت حسنالردن ایدی اول دخسی خستلغه
 مبتلا اولمغله مزبور شیخ عمره کتوریلر وبر قچ کون شیخ

عمرش پاننده قالوب آتخا دخی اوقیوب دُعا اتمکله اول دخی آفات
 بولوب صحت بولدی بویله اولیاجق خلق مزبورش حَقنده
 ناسزا کلماته باشلیوب پادشاهش بویله محبوبه ومرغوبه کویجسی
 بونک پاننده بو قدر کون مقیمه اولوب نه آنکه اطالعه دست
 ایتمیه وتعرض اولنیمه دیوب کُفت وکو پادشاهش سمعنه واصل
 اولدقده پادشاهه عار لاحق اولوب شیخ عمری اوصاب طاغنه
 نفی فرمان اتمکله بر قچ مریدی ایله کوه مزره نفی اندیلر شیخ
 مریدلر ایله اول محله واصل اولدقلرنده آنده قهوه دن غیره بر شیء
 بولدیلر تناول ایلیملر آخر کار قهوه یی بر چولمکه قویوب قینادوب
 صوینی ایچیرلردی اول ائناده مُحایه کیجیک علتی مستوی اولوب
 محاده شیخک مُجبلرندن بر قاچ کمسنلر شیخک زبارق ایچون
 اوصاب طاغنه کلدیلر واول قهوه نک صویندن ایچدکلی کی
 کیجیک مرضندن تخلیص اولدیلر بعده مُحایه کلدکلرنده اهل
 محایه بولره سؤال اندیلر که نیچه خلاص بولدئز آنلر دخی
 شیخه واردق وآنده بر صو ایچدک مرضمن زائل اولدی
 دیدکلرنده بو خبر میان خلقده شیوع بولوب پادشاهه منعکس
 اولدقده تکرار پادشاه شیخ عمری مُحایه دعوت وعظیم رهابت
 ایدوب شیخ ایچون عظیم آستانه بنا ایلدی وحالا اول آستانه
 واول طوب آنده باقی در بعده شیخ تأهل ایدوب بر اولادی
 دنیایه کلدی که اسمنه اَبُو الفتح دیرلر تمام بیویوب یکت
 اولدقده آتخا تنبیه ایلدی که سواکنه وار واول بر که شیخ عمر
 آنده بر قاچ کون آرام اتمش ایلی اول محله مکث ایله حالا
 بر عظیم آستانه در والی آلن شیخلری بو نسلدندر ،
 بحیره زغر دخی بحیره منتنه دیرلر وحالا بحیره لوط
 دیرلر بو بحیره اعمال طبریهدن خسیسه وپهسان بیننده در

طولی اون میلدر عرضی آلتی میلدر دوری ایکی کونلک
 وسطنده بر صخره و ملقوره واردر بو بحیره نهر اردن که نهر
 شریعه دخی دیرلر منصب اولور بو بحیره نه طیور سماک اصلا
 اولور آنجیق بعض سنده هیجان و خروش ایدوب ایچنده بر
 شیء چقار آکا حمیر دیرلر باله بئزر آسمه چبوغنه سورلر که بر
 جنس بوجک ضرر اتمسون دخی غیری شیء ایچون استعمال
 ایدرلر و بوندن وافر مال تحصیل ایدرلر و بو بحیره نکه اطرافی
 ایکی حکومتدر بو حمیر بحیره اورتاسنده برکنور بعده روزگار
 بر طرفه آثار اول طرف کیمک حکومتنده ایسه اول حمیر آنک در
 مقدما بو بحیره نکه یرنده بش مدینه وار ایدی اگ بیوکی
 سدوم ایکنجی صبغه اوچننجی غمره دورننجی رومادر بشنجی
 صعده و بونلر قوم لوط مدینه لری ایدی و حضرت لوط حضرت
 ابراهیمی غایت سوردی حضرت لوط حضرت ابراهیم ایله
 هجرت ایدوب معا کلمشدر در سدوم شهرنه نازل اولمشدر
 خلقی فاحشیه ابتداء اندکده نهی ایلدی سوزنی اصغا
 ایلمدیلر الله تعالی اول مدینه لری باش آشاعی ایلدی آندن اوترو
 اول مدینه لره موتنکات یعنی منقلبات دیرلر صکره حضرت لوط
 صکفر طاب قصبه سنده وفات اتدی بو قصبه خلیل الرحمندر بر
 فرسخدر ۱۵

اوصاف حلب آل عثمان فتح اندکده بر ایالت اتمشدر
 ویدی سنجاق الحاق اتمشدر که بونلر در اذنه بالیس بیره چک
 حلب عزیز کلیس معره صکره اول سنجاقلرک بعضیسی ایالت
 اولمش اذنه کی که باشقه پاشاسی واردر و بعضیسی سنجاق
 اولمش معره و بیره چک کی و بعضیسی خاص اولمش عزیز کلیس
 کی و الحاصل حالا حلب پای تخت ولایت در بشیوز آقچه

مولویت بر شهر قدیمه قلعه‌سی مرتفعه و متینه در بر کوچک طاع
اوزره واقع در بو قلعه بناسی آلتیوز طقسانده تمام اولدی
حلبک بساتییی آز در ونهر قویق حلبه اوغرار و بو شهرک اولری
کوزل در وسوری حجردن در و خندق بیوک در و وسطنده مصانع
ماء یتمش دورت محله‌سی واردر و اون دورت بیخک او تحریر
اتمشلر در جوامع و حماماتی چوقی در و بر میدان ایچنده بر
قیاق نصب اولنمش بو موضع ملعب لئیل در و خلیلک صلوات
الله علیه حلبده ایکی مقامی واردر بری قلعه‌ده بری قلعه
خارجنده زیارت اولنور و بر مغاره حضرت ابراهیم غمی آنده
جمع اولوردی نقل ایدرلر که حضرت ابراهیم غمنندن صاغی
صاغوب ثلثنی هر جمعه‌ده قُرایه تصدق ایدردی بو سبیدن
حلب تسمیه اولندی بو سوز غایت بعید در زیرا حلب حضرت
ابراهیمدن صخره بنا اولنمشدر و هر لسانی عبرانیدر و حضرت
خضرک ایکی مقامی واردر بری قلعه‌ده بری باب النصره در
و بو حلبده زرع و غرس اولنور و ماء مطر ایله سقی اولنور قطن
سوسم قریوز خیار دارو کرم فستق قیسی الما اناجیر اولور
و حلبده مدارس و مشاهد و بیع کثیر در که کوچک هند تعبیه
ایدرلر و بیع و شرا ایچون افرنکدن قونسلوسلر واردر اسکندرون
اسکله‌سنده مراکبلری آنده طورر و ظاهر باب الفرج نام دیکر
باب الیهود دیرلر طریق اوزره بر حجر واردر بو حجر ایچون نذر
ایدرلر مسلمین و یهود و نصارا بو حجره اعتبار ایدرلر و دیرلر که
انبیادان پرینک قبریدر و مدرسه حلاویده کنار برکه اوزره
مانند سربیر بر حجر واردر و میانی بر مقدار منقور در فرنگ بو
حجره عظیم معتقد در حتی اهل اسلامدن اشترا اتمکه چالشدیلر
اما اهل اسلام و یرمدیلر و حلبده سوق الزجاج خارج باب الحده

باب قوسارن بو سوقة اوغرایان ظرایف عجیبه کثرتندن عجبه قالب
 وبو حلبده اوزنکی وقلقناری مشهور در ۱۵
 حبرون حضرت خلیل الرحمن شهیدر بونده قبر ابراهیم
 الخلیل واسحق وبعقوب وسارا وادم وخوا و سلیمان و ذکریا و عیسی
 صلوات الله علیهم اجمعین دخی مقام ابراهیم ادھر و عبد
 الله بن صامت اولور وبو مدینه جبال کثیفه الاشجار بیننده
 بر مکان مطمئنه در وبو سمتک جبالک وسهلک اشجاری
 وزیتون وتین وخرنوب وسائر فواکه اولور خصوصا باغلی در
 که حدی وحسانی یوقدر و آندہ صرچه معدنلی واردر اشلر
 وسائر اطرافه کوتروب متارلر حتی سودان وحبش ولایتلرینه بله
 زیکلر بوندن کیدر وتبر ایله تبدیل ایدرلر وبو شهرک پکاری
 وقورو اوزومی مشهوردر وبو شهرک حصارنده مستحفظلر اولور
 وبر حصن منیفی واردر که خلق زعم ایدرلر که اجته بناسیدر
 زیرا اجاری غایت بیوکدر وهر بری مربع طولی آلتی یدی
 آرشون در عرضی دورت بش آرشون کلر بر کوزل چشمهسی
 واردر وبو مدینه هر طرفنده نصف مرحله قدر باغلر وباغچهلم در
 واتمار والماسی واوزومی وآیواسی مشهور در وبو مدینهده حالا
 حضرت ابراهیم ضیافتی چقار طباخلی واهمکچیلری وخداملری
 واردر زیت یاغیله مرجمک پشورلر حاضر اولان اغنیا وقرآ آندن
 یرلر وبو طعامک بر غریب خاصهسی واردر انسان بو طعامی
 کوردکده گیری طعامه ترجیح ایدر وغیریدن لذیذ در وبو
 مرجمک هر سنه مصردن کلر آندہ وقفی واردر وسنده بر عظیم
 موسملری واردر خصوصا شام زواری ایله بازرگانلر کلر عظیم بازاری
 اولور وبو سمتک خلقی ایکی فرقه در بر برینه عداوت اوزره در
 بری آقلو یعنی یعنی دیدکلری قومدر برینه قزولو دیرلر که بونلر

قیسدر و جنک محلد هتزلو یا لهو بر (کز) چاغر لر و اقلو که بونلر
 یمنیدر جنک محلد یا معروف چاغر لر بو شئر ایام جاهلیندن
 قالمشدر آنجق بر حمیه جاهلیه ما بینلرنده در و بو شهرده بر برکه
 واردر سیل کلدکده آکا آقار وشهره قریب بر کوچک طاغ بحیره
 لوطه مشرف در آکا صغر دیرلر آنده بر مساجد واردر ابو بکر
 صباحی بنا اتمشدر ودخی آنده قرقرک بر مبارک مکانی واردر
 زیارت ایدر لر بو خلیل الرحمن شهری قدس شریفه تابعدر وقومی
 غایتله شدید قومدر قدسدر بعدی آلتی فرساختدر بو مسافده
 عظیم اورمان واردر ۱۵

غزه ساحل بحرده بر بلده متوسطه در مقدما
 اوچاقلق طریقیله بر پاشاسی واردی اما حالا اوچاقلقدر
 چقوب قدسه الحاق اتمشدر بو شهرده بساتین وکروم و ناخل
 وزیتون وتورنج ولیمون وموز وغیری واردر وبر مقبول قیسی
 سی واردر آکا مشمش اعلی تعبیر ایدر لر غایت لذیذ در و جمیز
 آغاجلری واردر بونک بوشی اناجیره بخر اما چکردکی یوقدر
 و بلدی مقبول در زیرا طعی لذیذ در و قشری غایتله یوقده در
 و دریا کنارنده بر کوزل مسیره بلغچه سی واردر ایچنده انواع
 اثمار اولور وغزه و بحر ماییننده اکوام رمل واردر آنده کی میوه
 آغاجلری قامت انسان قدر قومدر مرتقدر وغزه قاضی سی
 قدس مولاسی طرفندن ضبط ایدر وبر قاچ ناحیه سی واردر ماجدل
 رمله لد در و بو غزه قبر هاشم بن عبد مناف وزمان جاهلینده
 بونده حضرت عمر اسیر اولدی و حضرت عمر زمانده معاویه بن
 ابی سفیان فتح آندی و بونده سنه یوز اللیده حضرت امل
 شافعی طوغدی ویدی سالنده قرآنی حفظ آندی و اون سالنده
 موطای حفظ ایلدی و بو غزه مولد شریف کلدکده اماکن

متبرکده هر جمعه کوفنده مولد شریف اوقورار عظیم جیبعیت
اولور آنلرده بر مشهور موسملر و بو غزیده بر عادت جمعه ایرتسی
دریا ساحلنه تنزه اتمکه و اول کونه سبتیه تعبیر اولنور ۵

لهاجة اللغدن ماخون بر قاچ ماده

قپلان مشهور جانوردن عربیسی نونک فتحی میبک
سکونی آخرده راء مهمله ایله نمر در جمعی نونک ضعی میبک
صم و مدی آخرده راء مهمله ایله نور و هزنگ فتحی نونک
سکونی میبک ضعی آخرده راء مهمله ایله امر و هزنگ فتحی
نونک سکونی میبک فتح و مدی آخرده راء مهمله ایله انمار
دخی کمر و کافک فتحی نونک سکونی عین مهملنگ فتحی
آخرده میمله کغم نمر کی در وضاد مجمعنگ فتحی راء مهملنگ
سکونی جیبک فتحی آخرده عین مهمله ایله صرّج کغم کی
در وزاء مجمعنگ کسری میبک سکونی جیبک کسر و مدی
آخرده لام ایله زماجیل صرّج کبیدر و عین مهملنگ ضعی
سین مهملنگ سکونی باء موّحدنگ دخی ضعی آخرده راء
مهمله ایله عسبر زماجیل کبیدر و کافک لامک فتحلی آخرده
دال مهمله ایله کلد عسبر کبیدر و کافک فتحی ثاء مثالثنگ
سکونی عین مهملنگ فتحی آخرده میمر ایله کغم کلد کی
قپلان در فارسیسی باء فارسیبک لامک فتحلی نونک سکونی
آخرده کافله پلنک در وجیم فارسیبک صم و مدی ثاء مثالثنگ
فتحی آخرده ها ایله چوئه پلنک کبیدر ، قپلان زیاده قوت

وقهر وسطوت صاحبی بر حیواندر وزیاده غضوبدر شویله که
 غضبندن کندی نفسی قتل ایدر وزیاده عجب وغروری وارد
 حتی جیفه اکل انمز وقچین طوق اولوب اویسه اوچ کون تمام
 اویور اویاندقدہ آچ اویانوب صیده عزم ایدر واغزینک راجهسی
 کوزلدر آرسلان کی بد راجه لو دکلدر ویلان ایله بینلرنده
 زیاده صداقت ومحبت وارد حتی طوغردقدہ البته باوروسنک
 بویننه بر یلان صاړلوب حلقه کی طورر واول باورویی صوقوب
 آنکله تعیش ایدر کن اولدرمز وقیلانک ایچ یاغی حار ویاپس
 در فالچ مرصنه مبتلا اولان اول یاغی سورنسه نفع عظیم
 مشاهده ایدر سائر خواصی اول باده مؤلف اولان کتبه مقید
 ومصّرحدر ۵

بالح عریبسی حوت در جمعی حیتان کلر وجواف بر
 نوع بالقدر وشبوط قالقان بالغیدر وهف اوافق بالقدر وسّمک
 مطلقا بالقدر جمعی سماک کلر وسّموک دخی کلر وسّمیکاء شول
 اوافق بالقدر که قوردلر آنرینه وترهور وابات کبیلره اطلاق
 اولنور وکترچ اوصقمری بالغیدر کذا فی بابوس ترجمه قاموس
 وحرفشف بالح پولیدر و نون حوت کبیدر جمعی آنوان ونینان
 کلر قران کریمده سورّه نونده بر قولده نونه مراد دنیایی
 کتورن بالقدر دیو اهل تفسیر بیان ایلدی وبهموت یاخود
 یهموت دنیایی کتورن بالغک اسمیدر حتی قول شاعره دخی
 واقع اولمشدر مالی اریکم کلکم سکوتا والله ربی خالق البهوتا
 وبلهوت بهموت کبیدر ولوتیا بلهوت کبی در مزبور بالغک
 کیفیت خلقتی وحکایت عجیبهسی اوکوز ماتهسندہ مذکور
 ومقیددر وصلور یلان بالغیدر وچریت سازان بالغیدر وچری
 یاین بالغیدر وخراسن لورک بالغیدر وطریخ ترهوز دیدکلی

اوافق بالقدر که کیبجه آتش ایله اولرلر آندن صلاموره ایدرلر
 وکنعد تکنلی بالق که ترکیده اسقور پیت بالعی دیرلر خواص
 حیوانه متعلق کتبدن بویله فام اولنور و مبدع اوافجق بالق
 که مثلا آترینه وایلاریه کی و نعووص کوپک بالغیدر جمعی
 نصابیص کله و مارماهیچ یلان بالغیدر معربدر فارسیسی ماهی
 در وچپاغ یابین بالغیدر و شیمر کوپک بالغیدر که آرقه سنده
 بیاص پولری اولور و کرماهی ینه یابین بالغیدر و نهنگ تمساح
 بالغیدر نیل صوینه مخصوص در صوده کزدکی کبی قره ده دخی
 کزر و قوم اوزرنده چقلشر و یاورى چقاردقده صوده طوغوب
 تمساح اولور و قومده طوغورسه سقنقور اولور و جمیع چرنده
 و پرنده ننگ آلت چکنده سی حرکت ایدر آلا نهنگ و قوقنوسک
 اوست چکنه لری حرکت ایدر و هرزباده بیوک اولان بالغه نهنگ
 دیرلر و مارماهی یلان بالغیدر تازه بالغک طبیعتی بارد و رطیدر دگر
 بالعی طاتلو صو بالغندن زیاده جه حرارته مانلدن سریع الاستخالدر
 معدده هر قنغی خلطی بولورسه آکا دونر بالغک کمنی
 یاقوب بهقه و برصه طلا ایلسه لر نافع و دافعدر باشنی یاقوب
 محروقنی مقعد شیشنه و شقاقنه ضما د ایلسه لر نفع عظیمی
 واردر عجائب مخلوقاتده قزوینی عبد الرحمن بن هاروندن نقل
 ایدر که بر کون بحر مغربده کمی ایله کیدرکن برطون دیرلر
 بر محله واردق کمیده بر اوغلان وار ایلی یاننده اولطه سی وار
 ایش دگره بر اقدی بر قارش قدر بر بالق طوتدی کمیده اولانلر
 بالغه باقدق قدرندن صاغ قولاغی اوزرنده لا اله الا الله و دیه سنده
 محمد و صول قولاغی اوزرنده رسول الله یازلمش فسجان القادر
 لخلق بالغک سائر خواص و منافی کتب طبه مذکور در ۵
 کیونا برلری کنورن اوکوز در وهب بن منبه دیدی که

حق سبحانه و تعالی ارضی خلق ایلدکده سفینه کی حرکت ایدوب قرار قیلمزدی پس الله تعالی زیاده قوتلو عظیم بر ملک خلق ایلدی و آنجا امر ایلدی که یرک آلتنه کیرهده آتی اوموزلری اوزرنه آله ملک مزبور دخی اول منوال اوزره ایدوب بر الینی مشرقدن و بر الینی مغربدن چقاروب یری اطرافندن طوتدی لکن آیاقلری قرار ایددهجک محلی اولمغله الله تعالی قرمزی یاقوتدن بر صخره عظیمه خلق ایلدی اول صخره ننگ اورتاسنده یدی بیگ دلیکی وار ایدی و هر بر دلکدن بر بحر پیدا اولدی که اول ابهرنگ عظمی اللهدن غیری کمسنه بلمز بعده اول صخره یمه امر ایلدی که ملک مزبورنگ قدمینی تختنه کیره صخره مزبوره دخی قرار ایددهمکه جناب باری بر عظیم لایته اوکوز خلق ایلدی دورت بیگ کوزی و دورت بیگ بورنی و دورت بیگ قولاغسی و دورت بیگ آغزی و دورت بیگ دیلی وار ایدی و هر ایکی ایاغنگ ما بینی بش یوز یللق ایدی و جناب حق اول اوکوزه امر ایلدی اوکوز دخی اول قرمزی یاقوتدن اولان صخره عظیمه یمی آرقه و یوینزلی اوزره آلدی اول اوکوزنگ اسمی کیوتا ایدی اوکوز دخی بر وجهله قرار ایددهمکه الله تعالی بر عظیم الوجود بالقی خلق ایتدی کمال مرتبه بیوکلکندن و کوزلریننگ شعله و کبرندن کمسنه نظر ایتمه قادر اوله مزدی حتی دینلدیکه دنیا و ما فیهاده اولان دنگرلر بورنینگ بر دلکنه وضع اولنسه بر صخره عظیمهده اولان دانه خردل قدر آنجق اولوردی الله تعالی اول بالغه اوکوزنگ آیاقلری آلتنده طور دیوب امر ایلدی اول بالغنگ اسمی یهموت در و اول بالغنگ تختنده کندویه قرارگاه اولمغیچون صو خلق ایلدی و اول صویگ آلتنده هوا و هوا تختنده ظلمات خلق ایدوب بونلرنگ تختنده علم خلائق

منقطع اولمغله ما وراسن الهمدن غيرى كمنسنه بلمز فسجان
القادر الخلاق كذا نقله القاضى شهاب الدين ابن فضل الله فى
كتاب مسالك الابصار فى مالكة الأمصار فى الجزء الثالث والعشرين

منه ٥

تقويم وقيامى

احتساب ناظرى بولنان عزتو ابراهيم افندى اكرجه عفيف
ومستقيم الاطوار بندكان شاهانهدن ايسهده جريزه احبابندن
اولماسنه وانا دخى بر آز مسنجه اولهرق نظارت مرقومه ايسه
خيلى دغدغهلو خدماتدن واصناف واسعار مادهلرى بو مأمورىتكن
متفكراتندن بولنمنسه مبنى سايه شوكتوايه حضرت پادشاهيده
نظارت مذكوره مصالحكن حسن صورتله ادارسى ضمنده
افندى مومى اليهكن عزل وتبديليه بيرينه بندكان سلطنت
سنيهدن آخر بر مناسبكن تعيينى لازم كلمش ومجلس
احكام عدليه اعضاسندن سعادتو عثمان بك افندى جريزه
ولياقت وبو مقوله مصلحتكن بر وفق مطلوب رويت وادارهسنه
اقتدار واهليت احبابندن بولنمش اولدغنه بناء نظارت
مذكورهكن رتبه سابقهسى يرنده اولق اوزره رتبه ذاتيهسىله
مير مومى اليه عهدسنه توجيه اولنمى وبو صورتده مير
مومى اليهكن مجلس مذكور اعضالغندن انفصالى طبيعت
بمصلحت اقتضاسندن آندن منحل اولهجو مجلس
اعضالغنكن مقتدر بر ذاته توجيهى ايجاب حالدن اولهرق
(مجلس عالىء مذكوره تعيين بيوريلهجو ذاتكن وقوف

کامل احکامیندن بولنمسی ایسه مجلس مذکورک اساس نظامندن بولنوب) لوندیره سفیری سابق مومی الیه شکیب افندی حضرتلری ابتدای نشأتندنبورو باب عالی ماموریتلرنده بولنهرق سایه شوکتوایه جناب ملوکانهده مصالح داخلیه وخارجیه کسب وقوف ومعلومات ایلمش بندکان شاهانهدن واز هر جهت اعصالح مذکوره شایان احکام لیاقت ودرایتندن بولنمش اولسیله مومی الیه شکیب افندی حضرتلرینه دخی مجلس والا اعصالحی توجیه قلممسی خصوصلرینه اراده احسانعاده جناب جهانبائی شرف افزای سنوح وصدور بیورلمش ومنطوق منیفی اوزره اقتضاسی اجرا اولنهرق ناظر مومی الیهک اساس ماموریتندن اولدغی وجهله اسعار واصناف مادهلرینه ونان عزیز مصلحتنه نظارت وعبادته محتاج اولدقلری کافه حوایج ضروریهسنه دقتله طرف اشرف حضرت ملوکانه ایچون جملهدن دعوات خیریه استجلابنه اعتنا ومبادرت ایلمسی خصوصلری کندوسنه بالاطراف تفهیم وتاکید قلمشدر

TRADUCTION.

ÉLOGE DE FEU MAHMOUD PACHA.

Nous allons raconter ce qui s'est passé pendant la vie de feu Mahmoud Pacha.

Le victorieux Mourad, père du sultan Mohammed, qui le premier a conquis Istamboul, avait l'habitude, lorsqu'il habitait Andrinople, la bien gardée, d'envoyer secrètement dans tous les arrondissements des hommes de confiance, pour savoir si la justice y était bien rendue et pour s'informer de l'état des provinces. De cette manière il acquérait une connaissance exacte de ce qui se passait dans ses états.

Un homme intelligent parmi les gens du sultan, envoyé en Roumélie pour y étudier l'état des esprits, entra par hasard dans la ville de Monaster. Un jour de printemps qu'il se promenait aux environs de cette ville, il aperçut une assemblée de trois ou quatre cents moines qui délibéraient entre eux. Il aborda l'un de ces moines et lui adressa cette question: „Pourquoi êtes-vous assemblés ici?” Le moine lui répondit: „Nous avons coutume de poser chaque année une question difficile sur l'explication des Évangiles; c'est alors qu'un avancement a lieu parmi nous, car celui d'entre nous qui résout la question, nous le faisons abbé” L'envoyé du sultan Mourad prêta une oreille attentive aux discussions de l'assemblée. Il vit un jeune homme d'une stature élevée et vigoureuse se lever soudain, s'avancer au [p. 2] milieu des moines, et résoudre une question qui pendant plusieurs années avait occupé les savants. Aussitôt les moines s'inclinent devant le jeune homme, l'accablent

d'honneurs et lui témoignent le plus grand respect. L'envoyé du sultan demanda quel était le motif de ces hommages; on lui répondit que ce jeune homme avait résolu la question difficile, qu'il était dès lors proclamé chef de la communauté, et que c'était pour cela qu'on lui rendait tant d'honneurs. De retour à Andrinople l'envoyé du sultan Mourad Khan fit un rapport exact de ce qu'il avait observé de répréhensible dans les contrées qu'il avait visitées. Dans son discours il fit mention de la ville de Monaster et n'oublia pas de parler de l'assemblée des moines, qui avait eu lieu dans la plaine; il raconta comment le jeune homme avait résolu une question jusqu'alors insoluble, et fit l'éloge de sa sagacité et de son esprit. La perspicacité du jeune homme devait plaire à la noble nature du Padischah qui résolut de le faire venir en sa présence.

Il dépêcha à Monaster quelques-uns de ses serviteurs, avec une lettre adressée au père du jeune homme qui était boucher. La lettre était conçue en ces termes: „Envoyez-moi votre fils avec les hommes qui iront vous trouver de ma part; j'ai une charge convenable à lui donner dans le gouvernement de mon empire.” La lettre arriva à l'improviste à Monaster chez le père qui, l'ayant lue, dit aux envoyés: „Je n'ai plus aucun pouvoir sur mon fils, car il est déjà moine; allons cependant trouver ces religieux; prions-les de s'assembler, et instruisons mon fils de cette offre; nous nous soumettrons à ce que l'assemblée décidera.

Aussitôt les moines se réunissent et délibèrent, mais après qu'on leur eût exposé l'affaire, les uns furent d'avis qu'on le livrât aux envoyés du sultan, les autres s'y opposèrent, et une vive discussion s'éleva entre eux. Enfin ils firent venir le fils du boucher et le mirent au courant [p. 3] de la délibération. — Depuis longtemps le jeune homme avait songé à embrasser la vraie foi et à entrer au service du sultan Mourad Khan. Ayant appris de quoi il était

question, il rendit grâces dans son coeur au Dieu tout-puissant et répondit aux moines: „Vous savez que nous devons tous obéissance à nos supérieurs.” Alors quelques-uns des moines s'écrièrent: „Il faut le livrer au sultan.” D'autres s'obstinèrent à le refuser. Enfin l'un d'entre eux dit: Que ceux qui disent: „Livrons-le au sultan” se rangent d'un côté, et que leurs adversaires se rangent de l'autre. La séparation faite, la majorité s'écria: „Livrons-le pour qu'il n'y ait point de querelle entre nous.” Comme le nombre de ceux qui voulaient le livrer était plus considérable, leur opinion triompha. On se soumit à cette décision en livrant le jeune homme aux envoyés de Mourad Khan, et il prit dès lors le nom de Mahmoud.

Les habitants de la ville de Monaster, s'étant assemblés sur une place, chargèrent une colonne de marbre sur un chariot et accompagnèrent tous ensemble le jeune homme jusqu'à un mille hors de la ville. La colonne de marbre fut placée sur le lieu où ils prirent congé de lui, et aujourd'hui encore on appelle cette colonne: le marbre de la séparation. — On amena le jeune homme au Padischah qui fut charmé de ses manières et de sa tenue; on peut même dire que Mahmoud dépassa son attente, ce qui mit le sultan de fort bonne humeur. Son excellence le seigneur Kourani était alors le savant en vogue à la cour du sultan Mourad, qui le fit venir auprès de lui, et lui dit: „Effendi, puisque ce jeune homme est parfaitement instruit dans la connaissance de l'évangile, nous espérons que tu sauras aussi lui enseigner les préceptes du Koran.” L'Effendi répondit: „Il sera fait comme le Padischah le désire”; puis il fit donner une chambre au jeune homme et l'instruisit pendant deux années. Un jour le Padischah donna à ses hommes de lettres un ordre ainsi conçu: [p. 4] „Assemblez-vous dans mon palais où l'examen d'un de mes serviteurs va avoir lieu; hâtez-vous, vous allez éprouver

son éloquence." Conformément à l'ordre du sultan, les lettrés s'assemblèrent au sérail. Il y eut ce jour-là grande réception, et on fit revêtir à tous les assistants des habits de cérémonie donnés par le sultan. On nomma président de l'examen un homme distingué, Ali Effendi, qui était alors juge de l'armée (Kaziasker). Lorsque le moment fut venu, il dit au chef des gardes: „Que notre frère entre!" Aussitôt le chef fit entrer Mahmoud Pacha qui parut, enveloppé d'un voile noir; le Kaziasker Ali Effendi voyant ce jeune homme voilé, dit à l'Aga: „Reconduisez notre frère dehors et enveloppez sa tête d'un turban; car c'est ici une assemblée de savants devant laquelle il n'est pas convenable de se présenter avec un voile."— L'Aga fit sortir le jeune homme et, après avoir couvert sa tête d'un turban, il le ramena dans la salle. A son entrée tous se levèrent en signe de respect. Mahmoud Pacha, ayant baisé la main à tous les Effendis présents, se plaça au dernier rang. Après quoi les Effendis lui adressèrent l'un après l'autre des questions auxquelles il répondit sans hésiter. Le Kaziasker lui ayant à son tour adressé une question, Mahmoud lui répondit: „Mon Seigneur, vous êtes plus savant que moi!" puis il baisa la main d'Ali Effendi et retourna à sa place. —

Ali Effendi applaudit à cette réponse et dit: „Vous auriez pu aussi répondre à cette question, mais ce n'est que par un excès de modestie que vous vous êtes tu. Après cela, Ali Effendi se tournant vers les savants Effendis, leur dit: „Ce frère que vous venez d'entendre est un homme plus distingué que nous tous." Sur quoi ils écrivirent d'un commun accord une lettre de recommandation, qu'ils envoyèrent au Padischah. Celui-ci, en la recevant, la porta à ses yeux et à son front, puis il envoya de nouveau aux savants des vêtements d'honneur. Le lendemain, le sultan [p. 5] Mourad Khan expédia à son grand-vizir, Qodja Ibrahim Pacha, un rescrit ainsi conçu: „Maitre, j'attends beau-

comp de votre désintéressement. J'ai distingué un de mes serviteurs, homme spirituel et vertueux; ses lumières et son bon naturel me déterminent à lui confier la dignité de grand-vizir. Vous vous contenterez d'être second vizir, et j'espère que vous trouverez cela raisonnable." Dix jours après, il éleva Mahmoud Pacha à cette haute dignité. Pendant trois ans celui-ci exerça cet emploi en pratiquant la justice, mais, au bout de ce laps de temps, les autres vizirs, jaloux de sa prospérité, cherchèrent à lui nuire de mille manières, en répandant sur son compte les calomnies les plus absurdes, afin de lui enlever l'amitié et la confiance du Sultan.

Ils en firent tant qu'un jour Mourad donna l'ordre de faire venir Mahmoud Pacha devant le sérail et de lui trancher la tête; puis il prit place sur un trône qu'on avait préparé pour lui-même sur le lieu de l'exécution. Lorsqu'on amena Mahmoud Pacha, les mains liées, les vieux serviteurs du Padischah firent retentir l'air de leurs plaintes et de leurs lamentations, espérant par là obtenir la grâce de Mahmoud; mais ils étaient tellement troublés par cet événement, qu'ils ne trouvaient pas de paroles pour parler en sa faveur. Enfin ils dirent tous ensemble au bourreau: „Il ne faut pas qu'un homme aussi distingué périsse par suite d'une intrigue; il faut que le Padischah lui pardonne." Et en disant cela, ils pressent le bourreau de se rendre à leurs supplications.

Celui-ci se rendit chez le Padischah et lui rapporta ce qui se passait. A cette nouvelle la colère du sultan ne connut plus de bornes: „Mon ordre, s'écria-t-il, et, de fureur, il fit trois pas en avant, mon ordre, n'est il pas un ordre? il me faut absolument la tête du coupable." Que pouvait faire le bourreau en présence de la colère du Padischah? Il tira son sabre et s'élança sur Mahmoud; mais, tout-à-coup, celui-ci disparut comme par enchantement, et ceux qui l'entouraient déclarèrent qu'ils ne pouvaient comprendre ce prodige, ce qui porta à son paro-

xisme la fureur du sultan. Le lendemain la populace s'attroupa en tumulte autour du sérail en criant: „Mahmoud Pacha s'est bien tiré d'affaire; il s'est délivré lui-même par enchantement.” [p. 6] C'était justement à la fin du conseil. —

Le vendredi de cette même semaine, au point du jour, un villageois âgé, qui se rendait en ville, en passant par le pont de Moustapha Pacha, aperçut près de la ville deux personnages, dont l'un était un vieillard de haute taille, et l'autre un homme de belle apparence, qui, enveloppé dans son manteau, était respectueusement assis aux pieds du vieillard. Celui-ci fit un signe au villageois, qui descendit aussitôt de sa monture et s'approcha de ceux qui l'avaient appelé.

Après les salutations d'usage, le vieillard lui dit: „Nous connais-tu?” „Non, je ne vous connais point,” répondit le paysan. „Eh bien,” dit l'inconnu, „je suis Élie et mon compagnon s'appelle Mahmoud. Il a été vizir du Bey de cette ville; on l'a calomnié, puis on a voulu le mettre à mort injustement. Je l'ai délivré par ordre de Dieu. Maintenant fais ce que je vais te dire, et tu en seras amplement récompensé; va trouver le Bey de cette ville, et dis-lui de ma part que je lui renverrai Mahmoud; mais qu'on se garde bien de faire tomber un seul cheveu de sa tête, de peur qu'il n'arrive quelque malheur.” Là-dessus le vieux paysan continua sa route vers Andrinople, et se rendit en droite ligne au sérail. Il attacha sa monture à la porte, et voulut entrer, mais les portiers l'en empêchèrent. Les Agas préposés à la garde de la porte, ayant aperçu ce vieillard, le prirent à part et lui dirent: „Ta démarche doit cacher quelque mystère; pourquoi entres-tu ainsi dans le palais, et quelle nouvelle nous apportes-tu?” Le vieillard leur répondit: „J'ai à révéler un secret au Padischah; faites en sorte qu'il m'accorde une audience.” Les Agas rapportèrent incontinent ces paroles au Padischah qui ordonna de faire entrer le vieillard. A peine eut-il été introduit

que le sultan Mourad fut saisi d'un tremblement subit; son visage se décomposa et il perdit connaissance. Les Agas de l'intérieur du palais, étonnés de tout cela, dirent au vieillard: „Ta présence porte malheur!” et ils l'entraînèrent au-dehors, tandis que d'autres versaient de l'eau sur la tête du Padischah (pour lui faire reprendre ses sens) [p. 7]. Quelques jours après, le sultan ordonna qu'on lui amenât le paysan. Lorsque celui-ci fut en présence du sultan, il baisa la terre suivant la coutume, puis, s'étant relevé, il se tint debout devant lui selon les règles de la politesse. „Qui es-tu?” lui demanda Mourad. — „Je suis,” répondit-il, „un des humbles (Rayas) sujets de votre Majesté. Il y a quelques jours que, venant en ville pour affaires, j'aperçus deux hommes assis sur une élévation de terrain; l'un d'eux était un vieillard et l'autre un personnage voilé. Le vieillard m'appela et me dit: „Je suis Élie, et cet homme-ci est le vizir du Bey de cette ville. On a voulu le mettre à mort injustement; mais je l'ai délivré par ordre de Dieu. Demain, j'enverrai Mahmoud à Andrinople — qu'on ne touche pas à un seul cheveu de sa tête! au reste c'est au Padischah à voir ce qu'il doit faire.”

Lorsque le sublime sultan Mourad eut entendu ce récit de la bouche du vieillard, il lui témoigna beaucoup de reconnaissance et le combla de présents. Puis il donna aux vizirs l'ordre suivant: „Montez à cheval, parcourez les environs d'Andrinople, et en quelque lieu que vous trouviez Mahmoud, amenez-le-moi en le traitant avec beaucoup d'égards.” Aussitôt les vizirs s'empresment de monter à cheval et explorent dans tous les sens les environs d'Andrinople. Mais ils reviennent bientôt dire au sultan que toutes leurs recherches ont été inutiles.

Le lendemain était jour de conseil; les conseillers du divan trouvent en entrant Mahmoud Pacha en prières, les mains levées au ciel, précisément à la même place où l'on avait voulu lui trancher la tête. En apercevant Mahmoud Pacha, ils s'em-

pressèrent autour de lui et le reconduisirent au sérail, en lui témoignant les plus grands égards. Le sultan Mourad transporté d'allégresse ne tint pas de conseil ce jour-là. A midi précis, il s'avança jusqu'au milieu du sérail à la rencontre de Mahmoud Pacha, qui se prosterna aux pieds du Padischah, le front contre terre. Le Padischah, de son côté, les larmes aux yeux, s'excusa en ces termes: „On a eu bien des torts envers toi, pardonne l'injustice qui t'a été faite.” Mahmoud Pacha lui répondit: [p. 8] „Sublime Padischah, cela n'est pas étonnant, car les hommes sages sont toujours en butte aux intrigues.” Après cela le sultan nomma Mahmoud Pacha grand-vizir des volontaires, en augmentant son traitement de cent mille piastres. Trois mois s'étaient à peine écoulés que le sultan mourut; que la grâce de Dieu abonde sur lui!

Son fils Mohammed Khan qui lui succéda, ordonna, suivant l'usage, un deuil public de quarante jours. A la nouvelle de la mort du sultan Mourad, trente ou quarante mille Tartares de la Crimée pénétrèrent dans l'empire, et, marchant jour et nuit, vinrent dresser leurs tentes jusque sous les murs d'Andrinople. „L'empire est à nous,” s'écriaient-ils, „car le sultan Mourad est mort,” et ils firent sommer Mohammed Khan de leur livrer la place. A la nouvelle de leur arrivée, celui-ci fit aussitôt venir auprès de lui Mahmoud Pacha et lui demanda ce qu'il fallait faire. Mahmoud Pacha lui répondit: „Glorieux Padischah, cette agression favorise vos sublimes intentions.” Puis il prit incontinent ses mesures et fit préparer, pour les trente ou quarante principaux chefs Tartares, des vêtements empoisonnés. Après quoi il se rendit lui-même au camp des Tartares et leur parla en ces termes: „L'empire est en votre pouvoir; mais accordez-nous, de grâce, un délai de quinze jours, jusqu'à ce que le temps de notre deuil soit écoulé; alors nos bêtes de somme seront prêtes à aller vous chercher, et nous vous

apporterons tous nos effets précieux. Les Beys Tartares acceptèrent ses propositions et promirent de s'y conformer. Alors Mahmoud Pacha revêtit, de sa propre main, chacun des chefs, des vêtements qu'il avait fait faire; puis il s'en retourna auprès du Padischah et lui dit: „Sublime Padischah, j'ai trouvé, grâce à Dieu, le moyen d'éviter les désastres sans nombre qu'aurait pu nous causer l'armée Tartare. J'ai revêtu de ma propre main chacun de leurs chefs de vêtements empoisonnés. Ces paroles tirèrent de son abattement le sultan Mohammed Khan. Mahmoud Pacha écrivit dans les termes les plus flatteurs aux Beys, ses alliés, qui se trouvaient à Andrinople à la tête de dix mille cavaliers [p. 9] environ. Pour les flatter, il fit présent à chacun d'eux d'un sabre d'honneur. „Si le Dieu tout-puissant le permet,” leur dit-il, „d'ici à quinze jours nous nous retrouverons sur le champ de bataille, et tout le butin des Tartares sera pour vous.” Telles furent les promesses qu'il leur fit. Cependant les Beys des Tartares revêtirent les robes empoisonnées, et suivant l'engagement qu'ils avaient pris, ils se tinrent tranquilles; mais lorsque le seizième jour, terme fixé, arriva, ils étaient tous morts.

Les Tartares, éperdus de douleur, et consternés de la mort de leurs Beys, se dispersèrent en tous sens. Aussitôt Mahmoud Pacha enflamme par ses discours l'ardeur de ses volontaires, qui fondent sur les Tartares et en font un tel massacre qu'il ne s'en sauva que trois ou quatre mille. Conformément à sa promesse, Mahmoud Pacha céda tout le butin aux volontaires, et ainsi, par la grâce de Dieu, l'empire ottoman fut délivré des Tartares, dont la fuite eut lieu le quarante et unième jour du deuil. Après cela Mahmoud Pacha fit publier une proclamation qui ordonnait que dans toutes les provinces ottomanes, on célébrât cette victoire par des réjouissances publiques.

Puis il dit à sa hauteesse Mohammed Khan: „Le moment est venu d'entreprendre la conquête de Constantinople.” Bientôt

en effet, les troupes, qui se trouvaient sous ses ordres, se mirent en route, en récitant leur confession de foi, et quittèrent Gallipoli pour se diriger vers Brousse. Le sultan Mohammed fit un pèlerinage aux tombeaux de ses nobles aïeux, et de là se rendit à Iznik où l'armée s'arrêta trois mois. Pendant son séjour dans cette ville, Mahmoud Pacha se fit instruire par le célèbre Achref-Zade et devint un zélé [p. 10] sectateur du Hadji Beiram. Il quitta enfin Iznik et se dirigea avec ses troupes sur Constantinople. Il prit position sur un emplacement nommé Eski-Hizar qui s'étend depuis la contrée de Qodja-Ili jusqu'à la mer Noire, et envoya un homme chargé de dire au Bey de Constantinople, dans le cas où celui-ci viendrait à l'interroger sur le motif de l'arrivée de Mahmoud Pacha: „C'est parce que l'eau de cette contrée est bonne et l'air de cette plaine agréable, qu'il est venu ici pour rétablir sa santé et pour être pendant quelques jours votre voisin." Telles furent les instructions qu'il donna à son envoyé. Les troupes restèrent campées en ce lieu pendant quelques mois.

Un jour Mahmoud Pacha dit à Mohammed Khan: „Sublime Padischah, si nous ne parvenons à prendre pied près de Stamboul, dont un bras de mer nous sépare, la conquête de cette ville ne sera pas chose facile." Le sultan lui répondit: „Mon maître, je m'en remets à toi; prends tes dispositions en conséquence, et agis comme bon te semblera." Mahmoud Pacha prit aussitôt une peau de boeuf qu'il enveloppa d'un drap et dit: „Sublime Padischah, demandons pour nous l'espace que peut recouvrir une peau de boeuf." Ils envoyèrent effectivement cette peau au Bey de Constantinople, et l'homme qui la portait avait ordre de lui dire: „Le Padischah te prie de lui donner sur cette rive une petite étendue de terrain, de la grandeur d'une peau de boeuf, pour venir s'y délasser quelque temps. Cet homme ayant rempli sa mission, le Bey de Constantinople accorda sans hésiter

cette demande en disant: „Sur ma tête, je lui accorde ce terrain.” Aussitôt que Mahmoud Pacha en fut informé, il passa sur la rive opposée; puis, se plaçant au centre de la peau, il la découpa toute entière, avec un couteau tranchant, en une mince lanière. L'espace que put contenir cette peau ainsi découpée forma le contour d'une forteresse qu'ils bâtirent sur ce lieu même. Le Bey de Constantinople, confus de s'être ainsi laissé surprendre, se repentit alors d'avoir donné cette permission, mais ce tardif repentir ne pouvait remédier au mal. En ce temps-là, Stamboul tirait tous ses approvisionnements de la mer Noire; or, comme Gallipoli nous appartenait, on coulait à fond à coups de canon les navires qui venaient de l'Égropont. Le manque de vivres affaiblit considérablement l'ennemi; en outre après trente-trois jours de siège, [p. 11] dix mille hommes s'emparèrent par surprise de Galata. Alors Mahmoud Pacha se rendit auprès de Mohammed Khan et lui dit: „Sublime Padischah, pourquoi restons-nous ici?” Le Padischah lui répondit: „Mon maître, agis comme tu le jugeras à propos.” Mahmoud pacha ajouta: „Sublime Padischah, les moines prétendent que les Musulmans ne pourront s'emparer de Constantinople, avant d'avoir fait partir un vaisseau du continent; nous allons exécuter cette mesure sous les auspices du Padischah.” Alors, de concert avec Keduk pacha, il fit venir sur terre, sous le feu de l'ennemi, une galère montée sur des roues qui, armée de canons et de soldats, fut mise à la mer*) à l'heure qui parut la plus favorable pour la réussite de cette entreprise.

Le navire fit voile vers le bord opposé, et se dirigea tout droit vers la porte du phare qu'ils détruisirent sous le feu de leurs canons. Ils se retirèrent pendant la nuit après avoir laissé un millier d'hommes pour la défense de Galata,

---

*) Dans le port de Constantinople fermé par une chaîne, en sorte que les vaisseaux ne pouvaient y entrer par mer.

tandis que dix mille hommes ne cessaient de canonner la ville. Au point du jour l'assaut fut donné à la porte des Canons et à celle de Silivri. Dans la place étaient les méprisables infidèles, tandis qu'au dehors étaient les soldats de l'Islam, qui, pendant deux jours et deux nuits, ne laissèrent aucun relâche aux assiégés. Le troisième jour l'armée des croyans entra dans Stamboul, et les infidèles éperdus s'enfuyaient de tous côtés; mais les guerriers mahométans les poursuivirent et les passèrent au fil de l'épée. Mohammed Khan et Mahmoud Pacha s'étant placés sur un plateau un peu élevé du côté de la porte des Juifs lancèrent chacun une flèche en disant: L'Aya Sophia *) appartiendra à celui dont la flèche tombera le plus près de cette église. Enfin ils convinrent que Mahmoud irait d'un côté et le sultan de l'autre, et que celui qui entrerait le premier dans une place en prendrait possession. Sur quoi ils partirent en courant, chacun de son côté. —

Sur la place de la mosquée de Mahmoud Pacha s'élevait alors une grande église, semblable à l'Aya Sophia. Mahmoud Pacha se dirigea vers ce point, tandis que le sultan Mohammed le conquérant s'élançait en droite ligne vers l'Aya Sophia qu'il atteignit bientôt. — Les débris de l'armée des infidèles s'étaient réfugiés, harassés de fatigue, dans [p. 12] l'intérieur de cette église. Quant à Mahmoud Pacha, il trouva dans l'église où il s'était rendu un grand nombre de moines qu'il fit massacrer jusqu'au dernier; puis il plaça des sentinelles autour de la mosquée et se rendit à l'Aya Sophia sur les traces de Mohammed Khan. Cette église avait servi de refuge à une multitude d'infidèles, dont la plupart furent massacrés; le reste chercha un asile dans les Sept Tours. Au bout de dix jours on s'empara de cette forteresse, et toute la ville de Constantinople appartint dès-

---

*) Sainte - Sophie.

lors aux vainqueurs. Quand la tranquillité fut rétablie, les chefs de l'empire se rendirent chacun à son poste. Le sultan Mohammed dit alors à Mahmoud Pacha: „Mon maître, comme c'est toi qui a fait partir le vaisseau de la terre ferme, je te confie l'emploi de Kapudan.” Mahmoud Pacha accepta cette charge, et, après avoir désigné pour son successeur le Keduk pacha, il s'embarqua sur ses galères. L'année suivante il restait encore, dans la forteresse de Tchetal-tchè, tout près de Constantinople, cinq à six cents infidèles qui faisaient continuellement des sorties dans les districts de Constantinople et tuaient ainsi beaucoup de monde. Ayant appris cela, Mahmoud se rendit en personne sur les lieux et s'empara de Tchetal-tchè; puis il s'en retourna auprès du sultan et lui baisa la main. Mohammed Khan lui dit: „Mon maître, puisque tu as fait une expédition dans la Roumélie, je te nomme Beylerbey de cette province.” Mahmoud baisa de nouveau la main du sultan et entra effectivement en possession de cette haute dignité. Trois ans plus tard, le Kaziasker Ali Effendi demanda au sultan la permission de faire le pèlerinage de la Mecque. Le sultan lui répondit: „Choisis un homme, qui te surpasse en mérite, pour qu'il te remplace; après quoi, tu feras ton pèlerinage.” Ali Effendi lui répondit: „Votre serviteur Mahmoud Pacha est, à mon avis, l'homme qui, plus que tout autre, me surpasse en mérite.” Le sultan Mohammed Khan s'adressant alors [p. 13] à Mahmoud, lui dit: „Veux-tu te charger de l'emploi de Kaziasker?” Mahmoud Pacha lui répondit: „Puisque tel est l'ordre du padischah, quoique le Kaziasker Ali Effendi soit mon maître, je consens à faire son service pendant son absence.” Ali Effendi ayant reçu son congé, se mit en route; mais, comme il était déjà très avancé en âge, il mourut bientôt. Alors le sultan Mohammed Khan confia définitivement la charge de Kaziasker à Mahmoud pacha qui, de cette manière, se trouva occuper à la fois

quatre places: celles de grand vizir, de Kapoudan, de Beylerbey de Roumélie et de Kaziasker. Chaque année il se faisait remplacer pendant quarante jours, qu'il allait passer dans la solitude, livré à des méditations pieuses. —

Il y avait alors une grande église à l'endroit où s'élève maintenant la noble mosquée qui porte son nom. Il demanda au sultan la permission d'abattre l'église pour bâtir à sa place une mosquée, et le padischah lui accorda sa demande. Quand on eut démoli l'église, on découvrit en creusant les fondements de la mosquée deux grands et magnifiques vases remplis d'or. Mahmoud les fit remettre au Padischah, pour qu'il décidât quelle serait leur destination. Mohammed lui dit: „Mon maître, ceci vous appartient”. Alors Mahmoud Pacha dit aux architectes, aux maçons et aux autres ouvriers: „Je ne veux retirer aucun profit de cette noble mosquée, je n'en ai pas besoin. Que ce trésor appartienne donc aux ouvriers. Qu'ils dorment s'ils le veulent ou qu'ils se reposent s'ils l'aiment mieux; qu'ils fassent tout ce qu'il leur plaira. Dieu me préserve de leur faire tort en quoi que ce soit.” Quand la mosquée fut achevée, Mahmoud Pacha alla un jour la visiter avec les conseillers du divan, et resta quelque temps en prières, tourné vers le Mîhrab. Pendant qu'il était livré à ses pieuses méditations, le sommeil le surprit, et il vit en songe le sultan des prophètes (que la paix soit sur lui!); personne ne sait ce qu'il lui a révélé. [p. 14] Lorsqu'il se réveilla, il se mit pleurer à chaudes larmes, puis il s'écria: „Apportez ici le reste de l'argent qu'on a retiré des fondements de la sublime mosquée. Lorsqu'on lui eut apporté cette somme, il frappa sur le sac et dit aux conseillers présents: „Musulmans, vous m'êtes témoins que tout l'argent qui va sortir de ma main sera donné aux pauvres de la ville sainte en l'honneur des mille et un noms de Dieu; qu'il soit loué!” Plein de confiance, il tire l'or du sac par poignées; on compta la somme qui

s'éleva à mille et une pièces, ni plus ni moins. De là vient que, de nos jours encore, on donne chaque année aux pauvres de la sainte ville mille et une pièces d'or. —

Passons maintenant au récit du martyre de Mahmoud Pacha. La femme de son devancier Ibrahim Pacha étant morte, le sultan Mohammed Khan lui avait donné en mariage une de ses odalisques. Lorsque le sultan Mourad avait nommé Mahmoud Pacha grand vizir (en considération de son savoir), le susdit Ibrahim Pacha était devenu second vizir, et en avait gardé à Mahmoud Pacha une rancune ineffaçable. Il lui donna un jeune esclave qui fut, plus tard, la cause de la mort de Mahmoud; car ce fut par son moyen qu'Ibrahim Pacha put commencer ses intrigues. Il fit prier en secret ce jeune homme de lui envoyer une feuille de papier, scellée du sceau de Mahmoud Pacha. Celui-ci, par ignorance, s'empressa de se conformer à ce désir d'Ibrahim Pacha, qui écrivit sur cette feuille à sa propre épouse, au nom de Mahmoud Pacha, une lettre d'amour ainsi conçue: [p. 15] „Tu es jeune, belle et gracieuse, tandis qu'Ibrahim pacha n'est qu'un vieil impotent. Est-il juste qu'une femme comme toi, avec la figure d'un ange, soit la victime d'un pareil homme? Que ne l'empoisonnes-tu? je t'épouserai ensuite.” Après avoir terminé cette lettre, Ibrahim pacha se rendit à minuit chez le sultan Mohammed. Dans ce temps-là, il n'y avait pas de portier (Kapoudji) pour les vizirs; ils pouvaient tous entrer chez le Padischah, quand ils le voulaient. Les portes du sérail étant ouvertes, Ibrahim se présenta au Padischah qui daigna le recevoir, et il se mit à verser des larmes feintes en montrant au Sultan la lettre qu'il venait de forger. Aussitôt que le sultan Mohammed eut parcouru cette lettre, il entra en fureur et donna ordre d'emprisonner Mahmoud Pacha dans les Sept Tours. Quinze gardes des portes furent désignés à cet effet; ils trouvèrent Mahmoud pacha en prières, et lui ayant dit l'ordre du Pa-

dischah, Mahmoud les suivit sur le champ aux Sept Tours en se faisant accompagner de quatre domestiques. —

Le lendemain, il envoya à Achref-Zadeh, dont il avait été le disciple, une lettre dans laquelle, après l'avoir mis au courant de sa situation, il lui disait : „Mon seigneur et maître, comment tout ceci finira-t-il?” Lorsque le cheikh Achref-Zadeh eut reçu cette lettre, il se livra aussitôt à la méditation; puis, relevant sa tête bénie, il dit au messenger: „Monte de suite à cheval, et rends-toi au village voisin; là se trouve une femme de distinction; après l'avoir saluée en mon nom, implore son secours; peut-être réussira-t-elle à apaiser la colère du padischah. Le messenger arrive chez cette femme; celle-ci lui demande, de l'intérieur de sa maison, ce qu'on lui veut. Le messenger répond: „Je suis un serviteur de Mahmoud Pacha; l'Effendi Achref-Zadeh vous envoie ses salutations, et vous fait dire que le Padischah est irrité contre Mahmoud Pacha; veuillez vous intéresser à lui, car il met en vous sa suprême espérance. —

A ces mots, cette femme s'écria: „Ta parole est véridique, ô prophète de dieu! la flèche une fois lancée ne retourne plus en arrière. Les vœux que j'ai faits, il y a quatorze ans, sont à présent exaucés. Voici pourquoi j'ai fait tomber ma malédiction sur Mahmoud Pacha. Lors de la conquête de Négropont, quelques étrangers, au nombre desquels se trouvait mon fils, commirent des actions blâmables et, ayant été condamnés à perdre la vie, mon fils fut mis à mort avec eux. Comme Mahmoud Pacha était alors Séraskier, je maudis, dans ma douleur, l'homme qui avait fait périr mon fils en m'écriant: „Puisse-t-il s'attirer un jour la colère du Padischah!” Quoique Mahmoud pacha n'en fût point coupable, car il travaillait à rétablir l'ordre dans le monde, moi, malheureuse que j'étais, je n'ai pu que le maudire, parceque la douleur d'avoir perdu mon fils me dominait entièrement. Cette catastrophe n'empêchera nulle-

ment Mahmoud pacha de jouir de la félicité éternelle, mais il m'est impossible de lui sauver la vie. Saluez de ma part le Cheikh Effendi et dites-lui qu'il avertisse Mahmoud Pacha de se tenir prêt à entrer dans la vie éternelle”.

Aussitôt Achref-Zadeh expédia à Mahmoud Pacha la lettre que voici: „Mon ami, soyez prêt pour le monde à venir; ne vous chagrinez pas; la position dans laquelle vous vous trouvez vous garantit le martyr.” Le messenger s'en retourna aux Sept Tours et remit cette lettre à Mahmoud Pacha qui, après l'avoir lue, s'écria: Grâces en soient rendues à Dieu! c'était là mon plus ardent désir; et il ne cessait de remercier Dieu. Puis il prit une plume et de l'encre, et se mit à écrire au sultan Mohammed cette lettre testamentaire: „Sublime Padischah, en vérité nous appartenons à Dieu et nous retournerons à lui. Dieu sait, — que son nom soit béni, — que j'ai été calomnié et que je n'ai pas eu la moindre intention de commettre un crime aussi atroce. Je suis tout-à-fait innocent de cette affaire; mais il paraît que c'est la volonté de Dieu, que je subisse la mort d'un martyr. Adieu, sublime Padischah! je n'ai plus qu'une prière à vous faire, c'est de ne pas réunir mes fondations pieuses aux domaines de l'état, mais de les laisser subsister telles quelles sans y toucher; je suis certain que mon Padischah n'en changera pas la destination. Cela fait, il s'inclina plusieurs fois et fit ses prières. —

Tandis que tout le monde était livré au sommeil, Mahmoud dit à son domestique: „Yousouf, verse de l'eau dans l'aiguière, je vais faire mes ablutions, car j'ai aperçu des flambeaux du côté de l'Aya-Sophia; on vient pour me mettre à mort.” Il était encore occupé à faire ses ablutions et à réciter quelques prières, lorsqu'on frappa à la porte des Sept Tours. C'étaient les gardes qui arrivaient accompagnés du bourreau. A peine le bourreau fut-il entré, qu'il tira son glaive, prêt à répandre le sang de Mah-

moud Pacha qui lui dit: „Aie un peu de patience; il me reste encore une ablution à faire.” Mais le bourreau qui était lui-même un vieux guerrier couvert de blessures, et inaccessible aux sentiments de la pitié, s'élança sur Mahmoud en lui disant: „C'est l'ordre du Padischah”! Mahmoud Pacha de son côté lui appliqua, du revers de la main, un soufflet d'une violence telle que sa tête alla frapper son épaule. Aussitôt le bourreau et les gardes se précipitent sur lui en s'écriant: „Pourquoi le frapper?” Mahmoud Pacha recommença ses ablutions et après avoir achevé les prières de deux Reka, il implora la miséricorde de Dieu et s'humilia devant lui; puis il passa la main sur son visage et dit au bourreau: „Ce que je t'ai fait, je ne l'ai point fait pour m'opposer à ton ministère; je t'ai frappé parce que, lorsqu'un homme est sur le point de périr, il doit se défendre autant que possible, pour ne pas faillir à la croyance Mahométane; je me suis défendu autant que je l'ai pu afin que la sublime loi pût s'accomplir.” A ces mots il tira de sa poche une poignée d'argent qu'il distribua aux gardes et au bourreau en disant: „Maintenant que la volonté de Dieu soit faite, et toi, fais ton devoir.” Alors le bourreau l'étrangla au moyen d'un lacet. Que la grâce de dieu soit sur lui! A peine l'oeuvre du bourreau était-elle achevée qu'on frappa de nouveau à la porte des Sept Tours. C'était le Padischah qui envoyait l'ordre de surseoir à l'exécution de Mahmoud Pacha; mais il était trop tard! On chargea son corps sur un chariot et on le transporta dans la noble mosquée où il fut enseveli (on y montre encore aujourd'hui son tombeau). Le lendemain matin, le sultan Mohammed Khan alla avec ses favoris centempler le corps de Mahmoud Pacha; il pleurait au point qu'il fallut essuyer les larmes avec son mouchoir: „Cher Mahmoud, dit il, ce n'est pas moi qui ai causé ta mort; c'était la volonté de Dieu; je t'ai fait Padischah du monde à venir. Plût à Dieu que mon rang fût

égal au tien dans l'autre monde!" Et, ce disant, il pleura amèrement. On éleva à l'illustre mort un monument que l'on voit encore aujourd'hui. — Que la grâce de Dieu repose sur lui.

NARRATIONS.

I.

Le prophète Jésus, (que la paix repose sur lui!) était allé se promener au pied d'une montagne. Quoique la journée fût excessivement chaude, il monta jusqu'au sommet de la montagne, où il aperçut un homme en prières, assis au pied d'un rocher. Jésus se dirigea vers lui et, lorsqu'il l'eut rejoint, il lui dit: „Oh homme! que faites-vous donc, par une telle chaleur, sur la cime de cette montagne?" Le vieillard lui répondit: „Je rends un culte à mon Dieu." Jésus lui demanda depuis combien de temps il adorait Dieu sur la montagne. „Depuis mille ans," lui répliqua le vieillard. Jésus lui ayant encore demandé ce qu'il faisait pendant l'hiver, le vieillard lui dit: [pag. 19] „La chaleur de l'été et le froid de l'hiver passent sur ma tête sans que je m'en aperçoive." Jésus lui conseilla de se bâtir une petite maison. Mais il lui répondit: „Il me faudrait donc négliger le service de mon Dieu, jusqu'à ce que cette construction fût achevée!" Jésus dit alors au vieillard qu'à la fin du monde il viendrait un prophète dont la secte durerait soixante ou soixante-dix ans, mais, que dans cet intervalle, ses partisans construiront tant d'édifices en pierre, tant de sérails et de pavillons qu'il serait impossible de les compter.

Le vieillard répondit: „Dieu m'est témoin que si je vivais assez pour voir ce temps-là, je resterais jusqu'alors dans une adoration continuelle. Oh Jésus! ajouta-t-il, plutôt à Dieu que vous-même vous ne fussiez pas venu me distraire de mes

pieuses occupations!" et il se remit aussitôt à prier. Jésus le quitta alors et s'éloigna de ce lieu. —

Vous aussi, mes chers frères, vous êtes des hommes semblables à celui-là; réfléchissez à quoi vous employez votre vie, car le jour de la résurrection viendra bientôt, et alors vous aurez à rendre compte de toutes vos actions. —

II.

Haçan de Bassora, (que la grâce de Dieu repose sur lui) étant allé un jour s'informer de la santé d'un infidèle (adorateur du feu), qui était malade, s'aperçut que cet homme était en danger de mort. L'infidèle lui dit: „Oh Cheikh! j'entrerai bientôt dans l'autre monde; donnez-moi le droit d'aller en paradis." Le Cheikh lui répondit: „J'ai un bon conseil à vous donner si vous voulez bien l'accepter." „Je l'accepte, ô Cheikh! répartit l'idolâtre." Alors le Cheikh lui conseilla d'embrasser la foi musulmane; mais l'infidèle lui répondit: „J'ai vécu soixante années en adorant le feu; puis-je croire que si je dis: Il n'y a de dieu que Dieu, et Mahomet est son prophète, puis-je croire, dis-je, que Dieu me pardonne mes péchés? Oh! garantissez-le-moi, donnez-moi un papier qui empêche que mes péchés ne me soient jetés à la face, qui m'ouvre la porte du Paradis, et alors je veux bien embrasser la vraie foi." Le Cheikh accepta cette proposition et lui donna par écrit un certificat ainsi conçu: „Moi, Haçan de Bassora, j'atteste que cet idolâtre est entré dans la véritable foi et qu'il est digne d'entrer au Paradis, en gage de quoi il a reçu ce certificat." Il lui remit dans la main cet écrit. Sur cette assurance, le mage embrassa la foi musulmane, puis il dit: „Quand on me placera dans le tombeau, qu'on y place cet écrit à côté de moi." Peu après il mourut. Le Cheikh Haçan annonça cette nouvelle aux habitans de la ville qui assistèrent à la cérémonie funèbre. Le Cheikh récita les prières de l'inhumation, et quand

il s'en retourna, il faisait nuit. „Toi, pensait-il, dont le visage se noircira peut-être dans l'autre monde de l'image de tes péchés, es-tu certain d'être si bien vu de Dieu que tu puisses te porter caution pour un autre?" La tristesse s'emparant de plus en plus de son âme, il se coucha et finit par s'endormir. Pendant son sommeil il rêva que la résurrection était arrivée, et qu'il voyait entrer dans le Paradis, monté sur un cheval céleste, l'incrédule qui avait embrassé la foi musulmane. „Est-ce bien vous le mage converti?" lui dit le Cheikh en lui tendant la main. „Oui c'est moi" répondit-il; puis il ajouta: ô Cheikh! Dieu, (que son nom soit loué et célébré), ne m'a pas jeté trop sévèrement mes péchés à la face. Sa clémence a été si grande que je n'ai pas eu besoin du témoignage que vous m'aviez donné par écrit; tenez, prenez votre papier." Le Cheikh le lui reprit. Lorsqu'il se réveilla il trouva le certificat dans sa main. Eh bien! mes frères, n'est-il pas honteux qu'un homme qui passa sa vie dans l'impiété entre dans le paradis en disant une seule fois: Il n'y a qu'un seul dieu et Mahomet est son prophète, et vous, qui répétez si souvent les mêmes paroles, mourrez-vous sans foi? Allez et, réfléchissant sur votre état, agissez en conséquence.

III.

Au temps du prophète vivait un homme qui avait une femme et deux enfans; cette pauvre famille n'eut rien à manger pendant toute une semaine. Un jour pourtant, il leur arriva de recevoir quelques aliments, qui eussent à peine suffi pour une seule personne, et, au même instant, ils virent arriver un étranger qui venait leur demander l'hospitalité. Le mari dit à sa femme: „Que Dieu soit loué qui nous donne sa bénédiction en nous envoyant cet hôte; y a-t-il à la maison de quoi lui donner à manger?" Sa femme lui répondit: „Il n'y a plus que de quoi rassasier une personne seule"; sur quoi

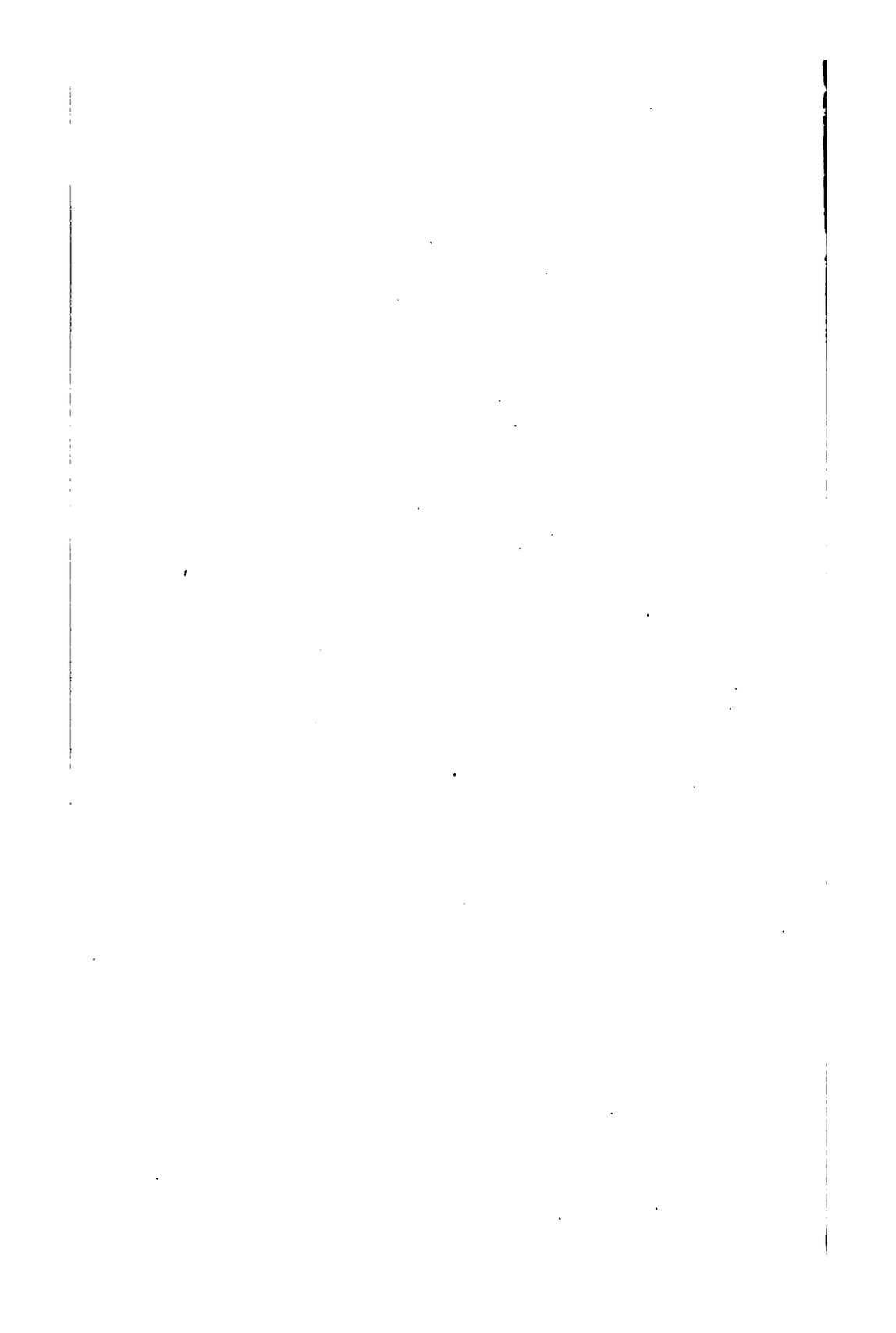
le mari lui dit: „Fais-moi le plaisir d'endormir les enfans, car il faut que notre hôte mange la nourriture que nous avons; c'est ce que nous avons de mieux à faire. Dès que la nuit sera venue, tu allumeras une lumière et tu l'apporteras en même temps que la nourriture; alors tu renverseras la lumière et tu diras: „La lumière s'est éteinte en tombant, je vais la rallumer." Alors moi je dirai: „Eh! mettons-nous à table sans lumière; nous pouvons nous en passer pour souper." Alors nous porterons dans l'obscurité nos mains au plat, et notre hôte, croyant que nous mangeons, ne s'apercevra pas qu'il mangera tout seul." Ils firent ainsi qu'il avait dit; leur hôte passa la nuit dans leur maison, et, de cette manière, il mangea toute la nourriture qu'ils avaient. Dès que le jour commença à poindre, l'étranger se leva et s'en alla. Le maître de la maison fit ses ablutions, puis s'étant rendu à la noble mosquée, il y vit le prophète assis, le dos appuyé au mihrab. Le prophète l'ayant aperçu lui dit: „Que la bénédiction soit sur toi! car Gabriel (que la paix repose sur lui!) t'a promis le Paradis. Puis il ajouta: „Dieu (qu'il soit loué et célébré!) te promet toi et à ta femme des grâces innombrables. —

A présent, mes frères, réfléchissez; avez-vous fait de telles choses? Pendant que vos enfans avaient faim, avez-vous donné à manger à un autre en vous privant vous-mêmes de nourriture?

GLOSSAIRE.

- ا
- a ألف *elif* la lettre a.
- p آب *ab* eau.
- t ابات *abat* espèce de poisson.
- a ابدى *ebedi* éternel.
- a ابتدا *ibtida* commencement;
— اتمك commencer.
- t ابداع ابتدا *ibtida* inventer, pro-
duire.
- p ابدست *abdest* ablution.
- a t ابرام اتمك *ibram* presser, sol-
liciter, faire des instances.
- a ابراهيم *ibrahim* Abraham.
- a ابراهيم ادثم *ibrahim edhem*
Ibrahim le roux : célèbre sa-
vant, fondateur de la secte
des Edhemis.
- t ابرك *ebrek* n. pr. d'une mon-
tagne.
- a p ابريق *ibryq* aiguière.
- a ابو الفتح *abou'l fath* le con-
quérant (père de la conquête).
- t ابو الفتوح *abou-l futouh* n. pr.
d'un homme.
- a ابو جهل *abou djehl* père de
l'ignorance. n. pr. du plus re-
doutable adversaire de Ma-
- homet; son nom entier était
ابو جهل ابن هشام
a ابو الحسن *abou-l Haçan* n. pr.
d'un homme.
- t آت *at* cheval.
- t آت اوغلانى *at oghlany* garçon
d'écurie. cavalier.
- t ات *et* viande.
- t آتا *ata* père.
- t اتمك اتمك *ettirmek* laisser faire.
- t آترينه *atriné* espèce de pois-
son.
- p آتش *atech* feu.
- a اتفاق *ittifaq* consentement;
union.
- a اتفاقا *ittifaqa* par hasard.
- a ما اتفق *ma ittafaqa* ce qui
correspond à.
- t اتلنمق *atlanmaq* monter à che-
val.
- t اتمق *atmaq* jeter, lancer.
- t ايتمك et اتمك *etmek* faire.
- t اتمك *etmek* pain.
- t اتمكجى *etmekdji* boulanger.
- a اثنا *esna* milieu, intervalle.
- a اثمار *esmar* pl. de ثمر fruits.
- t آج *adj* à jeun, qui a faim.

- a اجازت *idjaset* permission.
 at اجازت ويرمك *idjaset vermek*
 permettre, donner la permis-
 sion.
- a اجتهاد *idjtihad* soin, effort,
 guerre de religion; une opi-
 nion en matière religieuse.
- a اجداد *edjadad* (plur. de جد
 grandpère) ancêtres.
- a اجرت *udjret* loyer.
 t اچق *atchyq* ouvert, découvert.
- a اجل et اجلدن *edjel* à cause.
 a اجل *edjil* heure de la mort
 fixée par le destin.
- t اچلق *atchlyq* faim.
- a اجمعين *edjma'in* pl. de اجمع
 tous.
- t اچمق *atchmaq* ouvrir.
- a اجنه pl. de جن génies, es-
 prits.
- t اجی *adji* amer, douleur.
- a t احاطه *yhatha* it. entourer,
 environner.
- a احتساب *ihtisab* compte.
- a احتياج *yhtiadj* besoin; indi-
 gence.
- a احداث ا *yhdas* produire, in-
 venter.
- a احسان *yhsan* bienfait, grâce,
 faveur.
- a احصار اتمك *yhsar* appré-
 ter.
- a احمد *ahmed* nom propre
 d'homme.
- t احمق *ahmaqlyq* sottise, bê-
 tise.
- a اختلال *ykhtilal* altération, trou-
 ble.
- a اختيار *ykhtiar* libre arbitre.
- t اختيار *ykhtiar* vieillard, vieux.
- a آخر *akhar* autre, l'autre.
- a اخرت *akhyrat* la fin; l'autre
 vie.
- a آخر الامر *akhyr ulemr* à la fin,
 enfin.
- t اخشام *akhcham* soir.
- a اخلاق *akhlaq* plur. de خلق
 qualités du coeur, naturel.
- a احوال *ahval* pl. de حال, affai-
 res.
- t آد *ad* nom.
- a آداء *eda* paiement; air, ma-
 nière.
- a آداب *adab* pl. de ادب, bonnes
 moeurs.
- a آداب *idaré* circonvension, cir-
 culation.
- t آدرنه *edrené* nom de la ville
 d'Andrinople.

- a أدلة *edille* pl. de دليل arguments, preuves.
- t ادلو *adlu* nommé.
- a آدم et ادم *Adam*, homme.
- t آدم *adum* le pas.
- t ادنه *edne* nom d'un gouvernement.
- a انن *izn* permission; pag. 24 il y a une faute بانن au lieu de يانن
- a انن *uzn* oreille.
- t آرا *ara* milieu, intervalle.
- p آرام *aram* se reposer.
- a ارباب *erbab* possesseurs, doués, pl. de رب membre du divan.
- a ارباب ديوان *erbabî divan* membres du divan, conseillers d'état.
- t آرت ou آرد derrière.
- t ارتق *artyq* plus, d'avantage.
- a ارتكاب *irtikiab etmek* faire; commettre un crime.
- t ارتق *artmaq* croître, augmenter.
- t ارتق *aritmaq* nettoyer.
- t آردن *ardèn* an arrière.
- a آردن *arden* le Jourdain.
- p آرزو *arzou* désir.
- a ارسال *irsal* envoi ايلمك envoyer.
- t آرسلان *arslan* lion.
- t آرشون *archoun* aune.
- a ارض *ars* la terre.
- a ارغاد *irghad* ouvrier (ἐργάτης).
- t آرقه *arqa* dos.
- a ارکان *erkian* colonnes, soutiens; pl. de ركن
- ايرمك voyez ايرمك parvenir atteindre.
- a اريكم *urikum* je vous montrerai.
- t آز *az* peu.
- t آزاجق *azadjq* dim. de آز peu, un petit peu.
- t ازتمق *azitmaq* pervertir.
- a ازلی *ezeli* éternel.
- t ازنيق *iznyq* Nicée ville de l'ancienne Bithynie.
- a اساس *eças* base, fondement.
- a اسباب *esbab* pl. de سبب motifs, instruments, utensiles.
- a استاد *oustad* maître.
- p آستانه *acitane* seuil, porte, cour.
- pa آستانه سعادت *acitanev-sea'det* la porte de félicité, la résidence impériale Constantinople.
- a استجلاب *istidjlabé* l'action d'attirer, acquisition.
- a استحالہ *istihalé* changement de position.

- a استخدام *istykhdam* emploi.
- a استعمال *isti'mal* se servir, faire usage.
- a استفتنا *istifta* la demande d'un fetva, solution d'un cas douteux auprès d'un savant, juge.
- a استمالت *istimalet* caresse, flatterie.
- t استتمك *istèmek* demander.
- a استناد *istinad* se reposer, s'appuyer.
- a إسحاق *ishaq* n. pr. de Isaaq.
- a أسعار *es'ar* pl. de سعر *sîr* prix, taxe de denrées (Preistaxe).
- a أسفل *esfel* plus bas, le plus bas.
- t أسقور پيٽ *usqour peît* espèce de poisson.
- t اسكله *iskeleh* port.
- a اسکندرون *iskenderoun* Alexandrette en Syrie.
- t اسكى *eski* viges. اسكى حصار *eski hysar* vieille tour, nom d'une place.
- a اسلام *islam* religion mahometane, islamisme.
- اسلام ٻيله *islam ٻيله* avec la confession de l'islam.
- t اسلامبول *islamboul* pour استامبول Constantinople.
- a اسلوب *ustoub* ordre méthode; manière.
- a اسم *ism* nom.
- a اسناد *asnad* appuis pl. de سند *sened*.
- p آسود *àsoud* tranquille.
- t آسى *issi* maitre, possesseur.
- t آسى *isci* chaud, chaleur.
- a اسير *esir* prisonnier.
- a اشارت *icharet* indice, marque. اشارت اتمك *avertir, notifier*.
- a اشترا اتمك *ichtira* acheter.
- t ايشتمك ou ايشتمك *ichitmek* entendre.
- a اشجار *echdjar* pl. de شجرة arbres.
- a t اشراب اولنمق *ichrab olounmaq* être bu.
- اشرف زاده *achref zadé* nom d'un Cheikh. cf. Djihannuma 662, 63.
- a اشراف *achraf* pl. de شريف les plus nobles, notables.
- a آشغى et آشغى *achagha* en bas; le dessous, gouvern. l'abl.
- p آشكار *achkiar* clair, évident.
- t اشكارلمك *echkiarlemek* expliquer.

- t اشلنمك *ichlenmek* être travaillé.
- p آشنا *achina* connu, ami.
- t آشوری *achouri* au de là, de l'autre côté.
- t آصا *aça* suspendu.
- a اصالة *igaleten* fermement.
- a اصحاب *ashab* possesseurs, amis.
- t اصغا اتمك *ysgha* entendre.
- a اصل *asl* cause, origine.
- a اصلا *asla* nullement, d'aucune manière.
- t اصلیق *asylmaq* être pendu.
- t اصمړلک *ysmarlamaq* recommander.
- t اصمه *asma* pendant, treille.
- a اصناف *asnaf* pl. de صنف corporations et jurandes.
- a اطاله ا *ythala etmek* alonger, prolonger.
- a اطراف *ethraf* pl. de طرف côtés, environs, limites.
- a اطلاق اتمك *ythlaq* répudier.
- a اطوار *athvar* pl. de طور actions, mouvements.
- a اعتبار *y'tybar* appréciation, considération, honneur.
- a اعتنا *y'tyna* soin.
- a اعضا *a'za* pl. de عضو membres.
- a اعضاء *a'zad* pl. de عضو bras.
- a اعظم *a'zem* plus grand.
- a اعلم *a'lem* plus savant.
- a اعلى *a'la* meilleur, mieux.
- a اعمال *a'mal* pl. de عمل oeuvres. provinces.
- a اعنى *a'ni* je veux dire.
- t اغا *agha* seigneur, maitre.
- t اغاج *aghadj* arbre, bois.
- t اغرتق *aghyrtmaq* causer de la douleur.
- t اغاردیجی et اغردیجی *aghar-didji* qui blanchit les murs, badigeonneur.
- t اغریبوز *eghribouz* Négropont *εὐριπος*.
- t اغز *aghz* bouche.
- t اغلمق *aghlamaq* pleurer.
- a آفات *afat* malheurs, calamités pl. de آفت
- a افرنگ *efrenk* Franc, Européen.
- p افرین *aferin* bravo, *applaudissement.
- p افزا *efza* qui augmente, multiplie.
- a افضل *efzal* plus distingué.
- t افندی *efendi* monsieur *αὐ-Σέντης*.
- t آق *aq* blanc.
- a اقتدار *yqtydar* pouvoir, puissance.

- a اقتضا *yqyza* exigence, nécessité.
- t آقتمق *aqytmaq* faire couler.
- a اقدم *aqdam* plus ancien.
- t آق couler.
- t انھ *en* particule turque qu'on place avant l'adjectif pour former le superlatif.
- a اكبر *ekiabir* pl. de اكبر les grands, puissants.
- a اكثر *ekser* la plupart.
- t پ اكر *ëer* si, quoique.
- t پ اكرجه *ëiertché* quoique, bien que.
- a اكرام *ikram* honneur, respect.
- t اكسك *eksik* moins.
- t اكسكلك *eksiklik* défaut, manque.
- t انكلامق *an lamaq* comprendre, regarder.
- انكلايش *anlatch* la perception.
- t اكلندرمك *eilendurmek* faire passer le temps. amuser.
- t اكلنمك *ëilenmek* s'arrêter, séjourner, s'amuser.
- t اكنه *igne* aiguille.
- a اكوام pl. de كومه *ekvam* colonne.
- a آل *al* posterité famille.
- آل عثمان *al عثمان* les ottomans.
- t آل *il* étranger, d'autrui.
- t آل *el* main. t آل آلمق *el al-maq* prendre la main. devenir disciple de. t آل آرقسى *al Arqsy* le dessus de la main.
- a الا *illa* si non, excepté.
- a البت *elbet* et البتة certainement.
- a آلت *alet* instrument.
- t آلت *alt* dessous.
- t آلتنده *altynnda* dessous.
- a التفتات *iltifat* politesse, estime, respect.
- t التمك *iletmek* porter, conduire.
- t التمش *altmych* soixante.
- t آلتنجى *altindji* sixième.
- t آلتون *altoun* or.
- a الحاق اتمك *ilhaq etmek* ajouter, joindre.
- t آلدتمق *aldatmaq* tromper.
- t الشمك *ilichmek* s'attacher.
- a القا اتمك *ilqa* instiguer, exciter.
- t آلقش *alqych* bénédiction.
- t الما *elma* pomme.
- t آلمق *almaq* prendre.
- a اله *ilah* et الله *allah* dieu.
- a الله جلا و علا *allatu djellè ve ala* dieu il soit célébré et élevé.
- a الهى *illahy* o dieu! pour اى الله *ei allah*.

- a الى الان *ilalan* jusqu'à présent.
- a اما *emma* mais, cependant.
- a اماكن *emakin* pl. de مكان lieux.
- a امام *imam* personne dévouée aux fonctions du culte.
- a امان *eman* sûreté, protection.
- a امانت *emanet* sûreté dépôt.
- a امة *ummet* peuple, secte, religion.
- a امتحان *imtihan* épreuve, examen.
- t امدى *imdi* donc, ainsi.
- a امر *emr* ordre, chose, affaire.
- a امل *emel* espoir. désir.
- a امين *emin* constant, sûr.
- a آن *an* temps, heure.
- t آن *an* celui là, cela. t آندن *andan* *sonra* après cela.
- a شاء الله *in cha allah* si dieu veut.
- a انا لله وانا اليه راجعون *inna lillah wainna ileihi radjiouna* en verité nous sommes à dieu et nous retournons chez lui.
- t انا *ana* mère.
- t اناحق et اينماحق *inanmaq* croire.
- t اناندرماق *inandurmaq* persuader.
- a انبياء *embia* prophètes pl. de نبي
- a انتقال *intiqaal* se transporter, émigrer, mourir.
- t انجبق *andjaq* seulement.
- t انجيلين *andjilein* de cette manière là.
- t انجنمك *indjinmek* être offensé, se fâcher.
- t انجبير *indjir* figue.
- a انجيل *indjil* évangile.
- p اندام *endam* stature, corps.
- t اينمك et اتمك *enmek* descendre.
- t اندرمك *endirmek* faire descendre.
- a انفصال *infisal* cessation.
- a انكار اتمك *inkiar etmek* nier, refuser.
- a انواع *enva* pl. de نوع sortes, espèces.
- t او *av* chasse, gibier.
- t او *ev* maison.
- p آواز *avaz* son, voix.
- t اوپمك *eupmek* baiser.
- t ال اوپمك *el eupmek* baiser la main.
- t اوت *ot* herbe.
- t اوتانمز *outanmaz* éhonté.
- t اوترمق *oturmaq* s'asseoir, rester.

- t اوتورو *euturu* à cause, pour, postposition qui gouverne l'ablatif.
- t اوتنه *eutè* au delà, de l'autre côté.
- t اوتوز *otouz* trente.
- t اوچ *utch* trois.
- t آووج *avoudj* creux de la main, poignée.
- t اوچاق *odjaq* cheminée; foyer.
- t اوچاقلق *odjaqlıq* une domaine de ménage. une terre qui appartient à la maison.
- t اود *oud* feu.
- t اوده *oda* chambre, logis, maison.
- t اورايه *o-araïa* là, pour آرايه او, vers ce lieu là.
- t اورتمک *eurtmek* couvrir.
- t اورتتمک *eurtunmek* se couvrir.
- t اورته *orta* milieu, centre.
- t اورتو *eurtu* couverture, couvercle.
- t اورج *oroudj* jeune.
- t اورسپي *orouspou* femme prostituée.
- t اورمان *orman* forêt.
- t اورمق *vourmaq* frapper.
- t اوزتمق *ousatmaq* prolonger, étendre.
- t اوزاق *ouzaq* éloigné, loin; اوزاقدن de loin.
- t اوزر *uzer* sur, contre.
- t اوزره *uzré* sur, selon, d'après.
- t اوزمه *uzum* raisin.
- t اوزنكي *uzengui* étrier.
- t اوزون *ouzoun* long, longueur.
- t اوزونجه *ouzoundja* un peu long.
- t اوست *ust* partie supérieure.
- t اوستا *ousta* maître.
- t اوشمک *evichmek* se hâter ensemble.
- a اوصاب *ousab* n. pr. d'un canton.
- a اوصاف *avsaf* pl. de وصف descriptions, qualités.
- t اوغرامق *oghramaq* rencontrer. se présenter.
- t اوغل *oghul* fils.
- t اوغلان *oghlan* petit garçon.
- t اوفق *oufaq* petit pag. 32 se trouve par erreur اقوي
- t اوق *oq* flèche.
- a اوقاف *avqaf* pl. de وقف fondations pieuses.

- t اوقوماق *oqoumaq* lire, appeler, inviter.
- t اوقونماق *oqounmaq* être lu.
- t اوکرتتمک *euiretmek* enseigner, faire apprendre.
- t اوکرتتمک *euirennek* apprendre.
pag. 45. se trouve par erreur اوکرتتمک
- t اوکة *euke* colère.
- t اوکةلنمک *eukelenmek* se mettre en colère.
- t اوکوز *eukuz* boeuf, taureau.
- t اوڭڭ pl. اوڭڭم le devant, avant.
- t اول *ol* et او *o* ceci, celui-ci.
- a اول *evvel* le premier.
- t اولجک *eulédjek* moribond, mortel.
- t اولچک *eultchek* mesure.
- a t اولجه *evveldje* un peu plutôt.
- t اولدیرمک *euldirmek* faire mourir, tuer.
- t اولشمک *eulechmek* être distribué, partagé.
- t اولشدیرمک *eulechdirmek* faire distribuer.
- t اولطه *olta* hameçon.
- t اولمزشي *olmaz chei* chose impossible.
- t اولماق *olmaq* être, devenir.
- t اولنمق *olnemek* être fait; devenir.
- t اولمک *eulmek* mourir.
- t اولنمک *evlenmek* se marier.
- t اولو *eulu* mort, défunt.
- t اولو *oulou* grand.
- t اولولماق *ouloulamaq* honorer.
- t اوموز *omouz* épaule.
- t اومق *oumaq* espérer.
- t اون *on* dix. اون *oun* farine.
- t اونتمق *ounoutmaq* oublier.
- t اوياتمق *ouianmaq* s'éveiller.
- t اويتمق *ouioutmaq* laisser dormir.
- t اويقو *ouiouqou* sommeil.
- t اويله *euilé* ainsi, tellement.
- t اويله *euilé* midi.
- t اوييق *ouioumaq* dormir.
- t اوييق *ouimaq* se conformer; obéir.
- t اوينمق *oïnamaq* jouer.
- a آ *âh* interjection pour exprimer le soupir.
- a اهل *ehl* habile, doué, possesseur, digne, habitant, époux, épouse. pl. اهالی *ehali* habitants.
- a p اهل دل *ehl dil* gens de langue.
- a اهل تفسير *ehl tefsir* les interprètes.
- a اهليت *ehliiet* capacité, habileté.

- p ای *ei* oh, eh!
- t آی *ai* lune, mois.
- t آيا صوفيه *aia sofa* Sainte Sophie, grande mosquée de Constantinople.
- t آياق *aiaq* pied.
- a ايات *cialet* principauté, gouvernement.
- a أيام *eiiam* jours pl. de يوم
- a ايام جاهليية *eiiam djahiliiet* les temps du paganisme.
- t ايتمك *èitmek* dire.
- t ايتمك ou اتمك *etmek* faire.
- t ايتدرمك *etturmek* laisser faire.
- a ايسار *isar* offrir en présent.
- t ايتچ *itçh* partie intérieure.
- a ايجاب *idjab* rendre nécessaire.
- t ايتچرى *itçheru* dans, dedans.
- t ايتچمك *itçmek* boire.
- t ايتچون *itçhin* prép. pour, à cause.
- t ايدنمك *edinmek* se faire.
- t ايرته *ertè* le lendemain.
- t ايرلماق *airylmaq* être séparé.
- t ايرمك *irmek* arriver, atteindre.
- t ايرى *iri* gros.
- t ايسه *içé* troisième personne du subj. du verbe defect. ايم *em* je suis. *içé* équivaut souvent à „quant à”.
- t ايش *ich* ouvrage, travail.
- t ايشته et اشته *ichté* voici, voilà.
- t ايشتمك *ichitmek* entendre.
- t ايشلمك *ichlémek* travailler.
- t ايكن *iken* (part. prés. du verbe defect. ايم *em*) étant.
- t ايكي *iki* deux.
- t ايل *il* contré, province, autre.
- t ايلاربه *ilaria* espèce de poisson.
- t ايلتمك *iletmek* conduire, transporter.
- t ايلرو *ileru* avant, en avant.
- t ايلمك *eilémek* faire.
- t ايله *avec, et; attaché à un mot il s'écrit له.*
- a ايمان *iman* foi, religion.
- t اينانماق *inanmaq* croire.
- p اينچنين *intchunin* ainsi de telle manière.
- t اينمك *inmek* descendre.
- t آينه *dîné* miroir.
- p اينى *eini* plainte.
- t ايو *èiu* bon, beau.
- t آيوأ *diya* coing.
- پ ب
- a باء *ba* la lettre b.
- t بابا *baba* père.
- a باب *bab* porte, cour, matière.
- a باب النصر *bab el nasr* porte de victoire une porte d'Aleppo.

- t باٲمق *batmaq* s'enfoncer dans l'eau.
- t بابوس *babous* nom d'un commentaire turc du Qamous par Ahmed ibn Markaz; cf. Hadji Khalfa dict. biogr. IV, 492.
- p بادم *badem* amande.
- p پادشاه *padichah* monarque empereur.
- t پارچه *partcha* morceau.
- a بارد *barid* froid.
- p پاره *para* morceau, pièce; petite pièce de monnaie.
- p t پارولو *paralu* profitable.
- a باری *bari* créateur, dieu.
- p بازار *basar* marché.
- p بازارگان *basarguan* marchand. Les Turcs écrivent ce mot ordinairement بازارگان et prononcent *bazyrgan*.
- t باش *bach* tête, chef, chapitre.
- t باش اوزرینه *bach uzrineh* sur ma tête, volontiers.
- t بللو باشلو *bllo bashlu* notable, distingué.
- t پاشا *titre* des grands gouverneurs des provinces et des premiers dignitaires de l'empire.
- t باشورمق *bacharmaq* accomplir finir.
- t باشقه *bachqa* séparément, à part, seul, différent, extraordinaire.
- t باشلمق *bachlamaq* commenter.
- a باعث *ba'is* cause, auteur.
- p باغ *bagh* jardin, vigne.
- p t باغچه *baghtcha* jardin.
- t باغلو *baghtlu* lié, attaché.
- t باغلمق *baghlamaq* lier, attacher.
- t باٲق *baqmaq* regarder.
- a باقی *baqy* permanent, éternel, restant.
- p پاک *pak* pur, parfait.
- t پاکلمق *paklamaq* nettoyer.
- t بال *bal* miel.
- t بالچیق *balchyyq* limon, argile, boue.
- a بانضروری *bizzarouri* par force, forcement.
- a بالیس *balis* nom d'un gouvernement.
- t بالیق *balyq* poisson.
- a بامرالله *b'emrillah* par la volonté de Dieu.
- p پای *pai* pied, base.
- p پای تخت *pai takht* pied du trône; résidence.
- p بتر *beter* pire, pis.
- t بتمک *bitmek* germer, croître.

- t **بیتورمک** *biturmek* finir, achever.
- t **بیتچاق** *bitchaq* couteau.
- a **بِحَمْدِ اللّٰه** *bihamdillah* par les louanges, par la grâce de dieu.
- a **بِوَهَائِرِ** *bouhaira* petite mère, lac.
- p **بِخَيْرِ** *bakht* bonheur, félicité.
- a **بِخَلِّ** *bakhl* avarice, parcimonie.
- p **بِد** *bed* mauvais. usé.
- بِد دَا** *beddou'a* malédiction.
- a **بِدَل** équivalent, échange.
- a **بِدَن** *beden* corps de l'homme.
- t **بِر** *bir* un.
- p **بِر** *ber* sur selon, **بِر مَوْجِب** *ber moudjib* conformément.
- p **بِر** *pur* plein, beaucoup.
- p **بِرَابِر** *beraber* égal, ensemble.
- a **بِرَاقُ** *buraq* jument céleste.
- t **بِرَاقُف** et **بِرَاقُف** *braqmaq* jeter, laisser abandonner.
- p **بِرَاكِنْدَه** *perakendè* repandu, dispersé.
- p **بِرْبِر** *berber* barbier.
- a **بِرْبِر** *berber* les Brèbes, Berbères.
- p **بِرْچَه** *partcha* morceau voyez **پارچه**
- t **بِرطون** *bortoun* probablement Oporto, ville très - connue du Portugal.
- t **بِرص** *baras* lèpre.
- a **بِرْقَع** *burqa'* voile, cape, capuchon.
- a **بِرَكَات** *berekiat* bénédictions, abondance. pl. de **بِرَكَة**
- t **بِرْکَلْنِمَك** *berklenmek* devenir solide, ferme.
- a **بِرْکَوِي** *berkevi* nom d'un auteur turc.
- a **بِرْکَه** *birké* bassin, réservoir.
- t **بِرْلَه** *birle* avec, ensemble, aussitôt que.
- t **بِرِنْدِجِي** *birindji* le premier; en premier lieu.
- p **بِرِنْدَه** *perendè* qui vole, oiseau.
- t **بِرُو** *beru* ici, en deça, de ce côté ci, depuis. C'est une postposition qui gouverne l'ablatif.
- t **بِرَه** *bré* interjection hé, holà.
- a **بِرِي** *beri* exempt, libre éloigné.
- p **بِرِي پِيْکِر** *peri peiker* qui est beau comme un ange.
- a **بِر** *bez* toile.
- a **بِرَزَز** *bezzaz* marchand de toiles, de draps.
- p **بِرْس** *pes* après, ensuite.
- a **بِرْسَاتِيْن** *besatin* plur. arabe de **بُرْسْتَان** jardin de fleurs, jardin potager.
- a **بِرْسَم** *bismi* au nom (de).

- t بش *bech* cinq.
- a بشارت *becharat* nouvelle agréable.
- a بشر *becher* homme, mortel.
- t پشورمک *picurmek* faire cuire, rôtir.
- p پشیمان *pechimán* repentant.
- t پشیمانلق *pechimánlyq* le repentir.
- a بصرة *basra* la ville de Bassora.
- a بصرى *basry* de Bassora. adj. rel. ar.
- a بصيرت *basiret* attention.
- أولف *avulf* بصيرت أوزرة être attentif, veiller.
- a بعد *ba'dehou* ensuite, après cela.
- a بعض *ba'z* quelques, quelques uns.
- a بعنايت *bi'inaieti* بعون *biaoni* par l'assistance.
- a بعيد *ba'id* éloigné, pas probable.
- t بخر *baghr* poitrine, intestins, entrailles.
- a بغض *boughz* haine, rancune.
- a بقيه *baqiè* le reste, restant.
- t بك *bei* seigneur, gouverneur d'un district.
- t بکریکی *bellerbei* le bey des beys, gouverneur général.
- t بکریکیلیک *beßerboïlik* charge d'un beilerbei.
- t پک *pek* fort dur.
- t بکلمک *beklemek* conserver, garder, attendre.
- t پکماز *pekmaç* vin cuit, espèce de raisiné.
- t بکنمک *bèienmek* approuver, agréer.
- t بگزمک *beñzetmek* assimiler, comparer.
- t بگزمک *beñzemek* ressembler.
- t بل *bel* taille (vieux).
- a بلا *bila* sans.
- a بلا *bela* mal, malheur.
- a بلاغت *belaghat* éloquence.
- t بلدirmek *bilürmek* faire savoir.
- t بلکه *belki* et بلکی *belki* peut-être, mais, plutôt.
- t بلگلمک *bileñlemek* réveiller en sursaut.
- t بللو *bellu* connu, manifeste.
- t بلمز *bitmez* ignorant.
- t بلمزلیک *bilmezlik* ignorance.
- t بلیمک *bilmek* savoir, connaître, regarder.
- p پلنک *pelenk* tigre, léopard.
- t بلنمک *bilinmek* être connu.

- t بله *bilé* ensemble, aussi.
- t بله; بيك *bilézik* espèce de bracelet de verre.
- a بلهوت *balhout* nom d'un poisson fabuleux.
- a بلي *beli* certes, sans doute.
- a بنا *bina* édifice.
- a بنا اتمك *bina etmek* bâtir.
- a بنا *benna* architecte.
- p پنجره *pendjéré* fenêtre.
- a بندر *bender* port de mer, place de commerce.
- t بنمك *binmek* monter sur.
- a بني اسرائيل *beni israël* les enfants d'Israël.
- p بنياد *buniad* base, fondement.
- t بو *bou* ceci, celui-ci.
- t بوجك *beudjek* ver, insecte.
- t بوراده *bourada* pour بوراده ici.
- t بورس *boursa* la ville de Brousse.
- t بورن *bouroun* nez.
- t بوزلف *bozoulmaq* se gâter, se corrompre.
- t بوزمق *bozmaq* gâter, violer.
- t بوغاز *boghaz* gosier, gorge,etroit, canal.
- t بوغمق *boghmaq* suffoquer.
- t بوق *boq* excrément de l'homme.
- me. بوق *boq* faire des choses méprisables.
- t پون *poün* écaille de poisson.
- t بولشترمق *boulouchtourmaq* procurer une audience.
- t بولشمق *boulouchmaq* se trouver ensemble.
- t بولك *beuluk* division, corps.
- t بولمق *boulmaq* trouver.
- t بولنمق *boulounmaq* se trouver, être présent.
- t بويله *beuile* ainsi.
- t بويلدجه *beuilédjé* ainsi.
- t بوي *boï* taille, stature.
- t بويلو *boïlou* qui a une grande taille.
- t بوين *boïoun* cou.
- t بوينز *boïnouz* corne.
- a بي *bihi* avec lui, en lui.
- p به *bé* bon, meilleur.
- p بها *beha* prix, rançon, بهالو cher, précieux.
- p بهار *behar* printemps.
- a بهتان *buhtan* calomnie.
- a بهق *bahaq* espèce de lèpre.
- a بهموت *bahmout* poisson fabuleux.
- p بي *bi* sans.
- p بي امان *bi aman* cruel; sans pardon.

- a بيت *beït* maison, tribu, distique.
- a بيت الفقيه *beït elfakyh* n. pr. d'une ville.
- a بياض *bèiaz* blanc.
- a بيان *beian* évidence, explication.
- a اتمك *atmek* expliquer.
- p a بحضور *bihouזור* sans repos, inquiétude.
- p پيدا *peïda* visible, manifeste.
- p پير *pir* vieillard.
- t بيردجك *birédjik* nom d'un gouvernement.
- a بيسان *beïsan* n. pr. d'une ville.
- p پيش *pich* partie antérieure, avant, devant.
- p پيشتمال *pichtumal* tablier.
- p پيشکش *pechkech* don, présent.
- a بيع *beï* vente.
- a بيعت اتمك *beï'at etmek* devenir sectateur d'un savant.
- p پيغمبر *païghamber* prophète.
- a بين *beïn* entre.
- a t ما بينمۇزدا *ma beïnumuzde* entre nous. بين *beïn* intervalle.
- t بيك *biñ* mille.
- t بيورماق *bouïourmaq* ordonner, commander; daigner, faire.
- t بيوك *buiuk* grand, important.
- t بيوجك *buiudjek* un peu grand.
- t بيوكلك *buiuklik* grandeur.
- t بيومك *buiumek* grandir, croître. بيوتك *bioutek* augmenter, faire grandir.
- ت
- a تاء *Ta* la troisième lettre de l'alphabet Te.
- t تا *ta* prép. jusqu'à.
- a تابع *tabi'* qui suit, sujet, sectateur. تابع اولمق *tabi' olmuc* suivre, obéir.
- t تاتار *tatar* tartare.
- a t تاتيرلنمك *te'estirilenmek* être pénétré de (au figuré).
- p تاج *tadj* diadème.
- a تأخير *te'ekhir* retard, délai.
- p تازه *tazè* nouveau, jeune.
- t تازهلمك *tazelemek* renouveler.
- t تاسلنمك *tassèlenmek* se charger, s'ennuyer.
- p تاكه *taki* afin que.
- a تاكيد *te'ekid* confirmation.
- a تامل *te'emmul* considération, réflexion.
- t تاهل *te'ehul* se marier.

- a t **تبدیل اتمک** *tabdil* changer, altérer.
- a **تبر** *tibr* or natif en mine.
- a **تبرید** *tebrid* rafraichissement.
- t **تپه** *tepe* (on écrit plus souvent **تپه**) cime, colline.
- a **تجدید** *tedjdid* renouveler.
- a **تجسس ا** *tedjessus* prendre des informations, espionner.
- a **تحت** *taht* sous **حکومت تحت** sous la juridiction.
- a **تحت القلعه** *tahtal qol'at* la place du château, un quartier de Constantinople.
- a **تحدیث اتمک** *tahdıs* causer d'affaires, raconter; annoncer.
- a **تحریر** *tahrır* écrit; **اتمک** écrire.
- a **تحصیل** *tahsil* acquisition, quête, collecte.
- p **تخت** *takht* trône, siège.
- a **تخلیص ا** *tahlis olmaq* devenir pur, être délivré.
- a **تدارک** *tedaruk* apprêt, préparatif; **اتمک** préparer se pourvoir.
- a **تدریس** *tedris* fonction de professeur. **اتمک** enseigner.
- a **تذکره** *tezkere* billet.
- a **التراب** *attourab* la poussière, terre.
- p **تراش** *tirach* qui rase; **تراش تراش اتمک** être rasé. **تراش تراش** raser, tailler.
- a **تربه** *turbé* sépulcre.
- a **تربیت** *tarbiyet* éducation, construction.
- a **ترتیب** *tertib* ordre, arrangement.
- a **ترجمه** *terdjeme* interprétation.
- a **ترجیح اتمک** *tardjih* préférer.
- a **تردد** *teredduđ* irresolution, refus.
- p **ترشه** *tirche* parchemin.
- a **ترقی** *taraqqy* augmentation de la solde; avancement.
- a **ترک** *terk* laisser, abandonner.
- t **ترهوز** *turhouz* espèce de poisson.
- a **تزویج ا** *tezoidj* marier.
- a **تسلی** *teselli* consolation.
- a **تسلیم ا** *taslim* saluer, confier, rendre, remettre.
- a **تسمیه** *tesmié* dénomination, appellation.
- a **تشریب** *techerrub* boire, boisson.
- a **تشریف ا** *techrif* rendre des honneurs.

- a تشويش *techowich* mélange, trouble, confusion.
- a تصدق *tasadduq* l'action de donner aumône.
- a تصرف *taçarrouf* posséder.
- t تصنيف *tasnif* composer, rédiger.
- a تصرع *taçarrou'* humilité, supplication.
- t تعبیر اولمق *ta'bir olmaq* expliquer, décrire, interpréter.
- a تعجب *te'adjjub* admiration, étonnement.
- a تحجیلا *ta'djilen* à la hâte.
- a تعدی *ta'addy* transgression, violence, oppression.
- a تعرض *ta'arruz* injustice, dommage.
- a تعصیا *ta'assian* par desobéissance à dieu.
- a تعظیم *ta'zim* honneur, respect.
- a t تعليم ايلمك *ta'lim eilemek* enseigner.
- a t تعیش اتمك *ta'aiiouch* vivre de son industrie et de son travail.
- a تعيين *ta'in* désignation, description.
- a تغيرات pl. de تغییرت *taghaiiu-* rat changement, altération.
- a تفريق *tefryq* séparation.
- a تفکر ا *tefekkur* réfléchir.
- a تفویض ا *tefoviz* confier.
- a تفهیم ا *tafhim* faire comprendre.
- a تقدیر *taqdîr* destin, prédestination.
- a تقریر *taqrir* rapport, exposé, mémoire.
- a تقویم *taqoim* tablettes ou calendrier annuel, éphémérides.
- a تکالیف *tekialf* pl. de تکلیف impôts, impositions, contribution.
- a تکبر *tekebbur* orgueil, faste, arrogance.
- a تکثیر *teksîr* augmentation.
- a تکرار *tekrar* de nouveau.
- t تکرلک *tekerlek* roue.
- a تکلیف *teklif* imposition, cérémonie.
- t تگری *tanri* dieu.
- t تکنلی بالق *tikenli balyq* espèce de poisson.
- p تلاش *telaeh* disparition, dispersion.
- a تلف ا *telef* perdre, ruiner.
- a تلقین ا *talqyn* enseigner, informer.
- t تیز *ttz* vite, prompt.

- p نبع *tigh* épée, sabre.
- t تيمورلنك n. pr. Tamerlan fameux conquérant tartare.
- a تمام *temam* complément, entier.
- a تمساح *timsah* le crocodile.
- a temel *temel* base, fondement.
- تمل كلام *temel kalâm* texte.
- p تن *ten* corps, personne.
- a تناول *tenavoul* manger.
- a تنبيه *tenbih* défendre, ordonner.
- t تندجرو *tendjere* casserole de cuivre, chaudière.
- a تنزه *tenexsuh* récréation, jouissance.
- a تنشور *tenechchur* table de pierre ou de marbre sur laquelle l'imam lave le corps d'un mort avant de le porter à la sépulture.
- a تنفس *teneffus* respirer.
- a توجه *teveddjuh* se tourner vers, s'acheminer.
- a توجيه *tevdjth* conversion, promotion.
- p تورنج *turundj* orange douce.
- a توزيع *teozl'* division, distribution.
- a توفيق *tefoyq* grâce divine.

- a توكل *tevekkul* confiance en dieu.
- توكلا *tevekkulan* en confiance.
- a تهلكه *tehlike* péril, lieu périlleux.
- a تين *tîn* figue.

ث

- a ثا *Se* la quatrième lettre de l'alphabet. ث *ç* ou *s*.
- a ثابت *sabit* fixe, constant.
- a ثاني *sani* second.
- a الثالث وعشرون *essalisu wa-ichrouna* le vingt troisième.
- a الثبوتية *assuboutiie* constant, inhérent.
- a ثلث *sulus* le tiers.
- a ثنا *sena* louange.
- a ثواب *sevab* récompense d'une bonne oeuvre.
- a ثوري *savrl* homme de la ville Thavr. adj. rel.

ج

- a ج *djim* la cinquième lettre de l'alphabet. ج *tche*.
- t جاتمق *tchatmaq* se joindre, bâtir.
- p چادر *tchadir* tente, pavillon.

- p t چاره بولماق *tcharé boutmaq* trouver du remède, remédier.
- a جاريه *djarie* jeune fille, jeune servante.
- t چاغرمق *tchaghyрмаq* appeler, inviter.
- t چاق *tchaq* temps, jusque, même (adv.).
- t چالشمك *tchalychmaq* travailler, sefforcer.
- t چالماق *tchalmaq* battre, frapper. چالنامق le passif de چالماق être frappé.
- t چالي *tchaly* ronce, buisson.
- t چاماشير *tchamachir* linge.
- a جامع *djami* mosquée du premier rang.
- p جان *djan* âme.
- a جانب *djanib* côté, partie, part.
- p جانور *djanver* animal.
- t جانسز *djansyz* sans âme.
- a جاهل *djahil* qui ne sait pas, ignorant, sot, idolâtre.
- a جاهليت *djahiliet* ignorance. وقت للجاهليت le temps de l'idolâtrie.
- t چاي *tchai* rivière, fleuve.
- p چاپاغ *tchapag* esturgeon.
- a جبال *djibal* pl. de جبل montagnes.
- a جبرائيل *djebraïl* l'archange Gabriel.
- t چبوق *tchybouq (tchoubouk)* baguette, pipe. آصمه چبوقلری sarments.
- t چتالچه *tchataltcha* petite fourchette. nom d'une forte-resse.
- a جتّه *djousset* stature, port.
- t چچك *tchitchek* fleur.
- a جتّه *djiddé* n. pr. le port de la Mecque.
- a جراحة *djirahat* blessure, plaie.
- t چرپز *tchurpus* (ingénieux) genialité.
- p چركين *tcherkin* laid, difforme.
- p چرندە *tcherendé* bête de pâturage.
- چرپيت *djirrit* la carpe.
- t جري *djirri* sillure.
- a جزء *djuz'* volume.
- a جزا *djeza* compensation, rétribution, recompense.
- a جزان *djezan* n. pr. d'un port.
- p t چشمه *tchechmé* fontaine.
- p چفت *tchift* couple, la paire.
- t چفتلشمك *tchiftlechmek* s'accoupler.
- t چق, چق, جق *djiq, tchyq* particule

- que les Turcs placent à la fin des mots pour en former des diminutifs.
- t چىقىمق *tchyqmaq* sortir.
- t چىقارماق *tchyqarmaq* mettre dehors, ôter.
- t چىكىردىك *tchekirdek* noyau, pépin.
- t چىكىلمىك *tchekilmek* faire retraite.
- t چىكىك *tchekmek* tirer, éprouver. اربىعين *arba'in* faire le jeûne pendant quarante jours.
- t چىشە *tchené* mâchoire inférieure, menton.
- a جىلاد *djellad* bourreau.
- t چىلقالىنماق *tchalqalanmaq* être secoué, être remué.
- a جىلوس اىتمىك *djulous etmek* s'asseoir, monter sur le trône.
- t جىلەين *djilein* est une particule qui se place à la fin des noms et qui signifie de manière, à l'instar, comme. exemple: سىنجىلەين *sendjilein* comme toi.
- a جىماعت *djema'at* rassemblement, assemblée.
- a جىم *djem'* rassemblement, le pluriel.
- a جمعة *djum'a* semaine, vendredi.
- a t كۈنى جمعة *djum'a guru* le jour de la réunion, vendredi.
- a جمعيت *djem'i'iet* réunion, rassemblement.
- a جملة *djumlé* somme, entière, universalité.
- a جُمْلَةٌ *djumleten* sommairement, en somme.
- a جىبىعا *djemien* en tout; généralement.
- a جىمىعه *djami'a* réunion, le tout.
- a جناب *djenab* titre qu'on donne à dieu, aux princes et à ses supérieurs: altesse, majesté.
- a جنازە *djenazé* brancard sur lequel on étend le mort. obsèques.
- a جىنت *djennet* paradis.
- a جنس *djins* genre, espèce, race.
- a جواب *djevab* réponse, discours. وىرىمىك reprendre.
- a جىواف *djuvaf* espèce de poisson.
- p جىوال *djuval* sac.
- a جىوامىع *djevami'* pl. de جامع mosquées.

- p جوان *djuvan* jeune, jeune homme.
- p چوٽه *tchouçe* tigre, léopard.
- t چوچق *tchodjouq* enfant.
- t چورک *tcheurek* gâteau.
- t چورمک *tchurumek* pourrir.
- t چوق *tchoq* beaucoup.
- t چوقلمق *tchoqlamaq* se multiplier, être augmenté.
- t چولمک *tcheulmek* marmite, pot de terre.
- p چون *tchun* comme, parceque.
- t چه *dje* particule t. inséparable, jointe aux substantifs elle signifie selon, suivant; ajoutée aux adjectifs et aux ad-
verbes elle signifie: un peu, p. ex. *guzeldje* un peu beau, joli; *qaradja* un peu noir, noirâtre.
چه est une particule pers. qui ajoutée aux noms forme des diminutifs.
- p جهانبان *djihanban* qui protège le monde Dieu monarque.
- p جهاننما *djihannuma* cosmographie.
- a جهت *djihet* côté.
- a جهل *djehl* ignorance.
- a جهنم *djehennem* enfer.
- t جيب *djeib* poche, bourse, jabot.
- a جيفه *djifet* cadavre.
- t چيقارمق *tchyqarmaq* voyez چقارمق
- t چينمک *tcheinemek* mâcher.
- ح
- a ح *ha* sixième lettre de l'alphabet *h* plus fortement aspiré que *s*.
- t حاجت *hadjet* nécessité.
- t حاجی *hadji* pélerin mahomé-
tan.
- t حاجی بیرام *hadji beiram* nom d'un savant célèbre.
- a حار *harr* chaud.
- a الحاصل *elhaçyl* bref, en un mot.
- a حاصل اولمق *haçyl* résulter, provenir.
- a حاضر *hazyr* prêt, prompt, présent.
- a حاکم *hakim* juge; administra-
teur; homme chargé de l'ad-
ministration civile ou de la justice.
- a في الحال *hal* état situation, في الحال *fil-hal* tout de suite.
- a حالا *hala* actuellement, pré-
sentement.

- a **حبرون** *Hebron*.
- a **حبس أ** *habs* emprisonner.
- t **حبش** *habech* Abyssinie.
- a **حبيب** *habib* bien aimé, cheri.
- a **حج شريف** *haddjī cherif* le noble pèlerinage.
- a **حجاب** *hydjab* honte modeste.
- a **حجت** *heuddjet* décret, sentence du juge.
- a **حد** *hadd* borne, limite.
- a **حديث** *hadis* nouvelle.
- a **باب الخدبة** *babul-hadaba* une porte d'Aleppo.
- a **حذر** *hazer* précaution.
- t **حرارة** *hararet* chaleur.
- t **حراسن** *harasin* espèce de poisson maritime.
- a **حرام** *haram* une chose défendue par la loi, sacrée.
- a **حرامي** *haramy* voleur.
- a **حرف** *harchaf* écaille de poisson.
- a **حرص** *hyrs* avidité, grand désir.
- a **حركات** *harekiat* mouvements.
- a **حرم** *hareem* épouse, fille.
- a **حريف** *harif* homme, un indidividu pour lequel on n'a ni estime ni considération.
- a **حزن** *huzn* tristesse.
- a **حساب** *hyçab* compte.
- t **حسب** *haceb* quantité, mesure, nombre.
- a **حسد** *hased* envie, jalousie.
- a **حسن** *haçan* n. pr. dun fils d'Ali Haçan
- a **حسين** *houçain* n. pr. un fils d'Ali.
- a **حسنا** *housna* bonté.
- a **حصار** *hyçar* fort; forteresse.
- a **حصن** *hysn* forteresse.
- a **حصول** *houçvul* acquisition, résultat.
- a **حضرت** *hazret* présencé, dignité, excellence, altesse.
- a **حضور** *houzour* présence.
- a **حظ** *hazz* plaisir, contentement.
- a **حفر** *hafr itmek* creuser.
- a **حفظ** *hyfz* garde, défense, protection. **حفظ اتمك** *hyfz itmek* retenir dans la mémoire.
- a **حق** *haqq* droit, vérité, Dieu, en faveur, envers. **حقد** *haqqynda* sur son compte.
- حقدن** *haqqyndan* **كلمك** *guelmek* punir, châtier.
- a **حقد** *hyqd* malveillance, haine, rancune.

- a حَقِير *haqyr* vil, abject, mé-
prisé.
- a حَقِيقَت *haqqat* vérité, droi-
ture.
- a حِكَايَات *hikāiat* pl. de حِكَايَة
narration, conte.
- a حَكْم *hakm* jugement, sentence
juridique, ordre.
- a حِكْمَت *hykmet* sagesse, science.
- a حُكُومَت *houkioumet* juridic-
tion, gouvernement.
- a حَكِيم *hekim* savant, philosophe,
médecin.
- a حَلَاوِي *halavi* nom d'une école
' à Aleppo.
- a حَلَاوَت *halavet* douceur, agré-
able.
- a حَلَال *halal* chose permise, lé-
gitime.
- a حَلَب *Haleb* ville d'Aleppo.
- a حَلَق *halq* gosier, gorge.
- a حَمَامَات pl. de حَمَام *hammam*
bains.
- a حَمَايَة *hymaïet* protection, dé-
fense.
- a حَمْد *hamd* éloge, louange.
- a حَمْدُ اللَّهِ تَعَالَى *elhamdu lillah*
ta'ala grace à dieu qui soit
célébré.
- a حَمَلُ اِتْمَك *haml* attribuer.
- a حَمْلَة *hamla* attaque اِتْمَك
attaquer avec impétuosité.
- a حَمُوزَات *humouzat* amertume.
- a حَمِير *hamir* une matière qui se
trouve dans la mer morte pag.
51. peut-être faut-il lire خَمِير
pâte.
- a حَامِيَة *hamié* zèle ardeur جَاهِلِيَة
zèle aveugle.
- a حَاوَا *hava* Evah.
- a حَاوَالَة اِتْمَك *havalat itmek* tour-
ner, diriger.
- a حَاوَادِج *havaïdj* choses néces-
saires.
- a حَوْت pl. حَيْتَان *hout* poisson.
- a حَيَاة *haïat* vie.
- a حَيْف *haïf* injustice.
- a حَيْلَة *hylé* ruse, fraude.
- a حَيْلَبَاز *hylebaz* astucieux,
rusé.
- a حَيْن *hin* temps, moment.
- a حَيَوَان *haïvan* animal, brute.
- a حَيَوَت *haïvet* vie.

خ

- a خ *khy* septième lettre de l'al-
phabet arabe.
- t خَاتُون *khatoun* femme, é-
pouse.
- a خَادِم *khadim* serviteur.

- a **خارج** *kharijd* qui est au dehors, extérieur.
- a **خاص** *khass* propre, particulier. ce qui appartient à la personne du grand seigneur.
- a **خاص اوده** *khass oda* appartement particulier des sultans.
- a **خاصه** *khassé* qualité, qualité particulière.
- a **خاصيت** *khassüet* propriété, qualité, vertu naturelle.
- a **خاطر** *khatyr* coeur, esprit.
- p **خاکسار** *khaksar* vil, méprisé.
- a **خالق** *khalyq* créateur.
- p **خام** *kham* cru.
- t **خان** *khan* l'empereur, le souverain particulièrement des Tartares.
- p **خانه** *khané* maison.
- a **خبر** *khaber* avis.
- a **خدا** *khoda* dieu, maître.
- a **خداام** *khouddam* serviteurs. pl. de **خادم**.
- a **خدعت** *khoud'at* fraude, tromperie.
- a **خدمت** *khydmet* service, on prononce à présent généralement **خدمت** *khyzmet*.
- a **خدمتکار** *khydmetkiar* serviteur
- t **خراسان** *khorasan* poudre rouge que l'on obtient en broyant des tuiles et dont on fait le ciment en la mêlant avec de la chaux et du sable.
- a **خرج** *khardj* révenu, tribut.
- a **خرج ايلمک** *khardj* dépenser.
- a **خردل** *khardel* moutarde.
- a **خرقه** *khyrqa* habit de moine.
- p **خُرم** *khourrem* agréable, gai.
- p **خرنوب** *kharnoub* cosse, gousse, silique.
- p **خروش اتمک** *khourouch* être dans une forte commotion.
- p **خزینه** *khaziné* trésor.
- p **خسته** *khasta* blessé, malade.
- t **خستہلق** *khastalyq* maladie en général.
- p **خسروانی** *khosreoani* royal.
- t **خسیسه** *khasisé* n. pr. d'une ville.
- p **خشم** *khychm* colère, dédain.
- a **خصایص** *khaçaïs* propriétés, qualités. pl. de **خاصیت**.
- a **خصوص** *khouçous* particularité, affaire. **بو خصوصه** dans cette affaire.
- a **خصوصا** *khousousa* particulièrement.
- a **خضر** *khysr* St. Élie.

- a **خطا** *khatha* erreur.
- a **خطاب** *khytab* allocution, adresse.
- a **خفيّة** *khafieten* en secret.
- a **خلاص** *khalas* liberté, délivrance. **اولق** être délivré.
- a **خلاق** *khallaq* créateur.
- a **خلائق** *khalaiq* créatures.
- a **خلط** *khylth* humeur.
- a **خلعت** *khy'at* habit, robe d'honneur.
- a **خلق** *khalq* créatures, hommes.
- a **خلل** *khalal* manque, dommage.
- a **خلوت** *khalvet* lieu retiré, solitude.
- a **خليل** *khalil* ami, l'ami de dieu Abraham; Hebron.
- a **خمير** *khamir* pâte.
- a **خندق** *khandaq* fossé.
- p **خواب** *khab* sommeil, songe.
- a **خواجه** *khodja* vieillard, maître.
- a **خواص** *khavass* propriétés, choses belles.
- t **خورماق** *khorlamaq* abaisser, dédaigner.
- a **خوف** *khauf* crainte, peur.
- a **خون** *khoun* sang.
- p **خون فشان** *khounfechan* qui répand du sang.
- t a **خييار** *khyar* concombre.
- a **خيانه** *khyané* perfidie, trahison.
- a **خير** *khair* bon, bien.
- a **خير دعا** *khair dou'a* bénédiction.
- a **خييل** *khail* chevaux.
- p t **خيلي** *khaili* nombreux, beau-coup.
- د
- a **دال** *dal* huitième lettre de l'alphabet, la lettre د *d*.
- a **دآء** douleur maladie pl. **دوآء** *edva*.
- a **دآب** *deeb* usage, coutume.
- a **داخل** *dakhyl* qui entre, intérieur.
- p **داد** *dadé* donné.
- a **دار** *dar* maison, habitation.
- p **دار** *dar* qui tient, possède; partic. pers. qui se lie avec des noms.
- t **دارغئلق** *darghynlyq* colère, chagrin.
- t **دارو** *darou* millet.
- p **دآش** *dach* compagnon, collègue.
- a **دآي** *da'i* affectionné, dévoué,

- c'est le terme moyen dont se servent les personnes, qui ne veulent par trop s'humilier en parlant d'elles mêmes.
- a دافع *daf'* qui chasse, détourne, empêche.
- t دالدرمق *daldyrmaq* faire plonger.
- t دام *dam* toit.
- p دامن *damen* le bord d'un habit, le bas, le pan de la robe.
- p دانشمند *danichmend* lettré.
- p دانه *dané* grain, pièce.
- a دایر *daïr* relatif à, concernant.
- a دایره *daïrè* cercle, circonférence; contour.
- a دائم *daïm* continu, qui dure toujours.
- t دپه *depè* sommet, cime, colline.
- a دخول *doukhoul* entrée, accès, revenu.
- t دخی *dakhy (daha)* aussi, encore.
- t ددی 3. pers. prété. de دیک *diçk* il a dit.
- p در *der* porte, en, sur, selon.
- a در حال *der hal* aussitôt, sur le champ.
- t در *dir* il est.
- a درایت *diralet* jugement sain, discernement.
- a درجه *deredjè* degré, point.
- t p درد *derd* douleur, chagrin.
- a درس *ders* étude, leçon.
- t درشمک *duruchmek* s'efforcer, travailler.
- p درگاه *derguiah* porte, cour.
- p درون *deroun* intérieur, dedans.
- p درویش *derovich* moine mahométan, pauvre.
- t دری *deri* peau.
- t دری *diri* vivant, vif.
- p دریا *deria* mer, grand fleuve.
- p دزد *duzd* voleur, assassin.
- p دست *dest* main, force.
- p دستمال *destimal* essuie-main.
- p دشمن *duchmen* ennemi.
- t دشمنلک *duchmenlik* inimitié, haine.
- a دعا *dou'a* prière, ایلمک souhaiter du bien à quelqu'un.
- a دعوت *da'vet* prière, invitation.
- a دعصص *dou'mous* pl. دعامیص poisson semblable à une petite anguille.
- a t دغدغولو *daghdaghalı* compliqué.
- a دفع *def'* répulsion, expulsion.
- a دفع ا *def'it* chasser, détourner, empêcher, éloigner.

- a اچمک *defn itmek* cacher, inhumer.
- a داچمک *daqq* frapper.
- a دققت *diqqat* soin, exactitude.
- t دڤرمن *dêrmen* moulin.
- t دڤنر *deñiz* mer.
- t دڤشمک *deřhilmek* changer.
- t دڤشمک *deřhilmek* être changé.
- t دڤل *dell* il n'est pas, non.
- t دڤنلمک *dinlenmek* se reposer.
- t دڤنلی *deñli* particule qui marque la quantité d'une chose, نه دڤنلی combien.
- a دڤمک *deimek* atteindre, parvenir, valoir.
- t دڤمک *dikmek* ficher, clouer, attacher.
- t دڤن *dein* postpos. ajoutée au datif du nom, ou au participe en دڤنجه *indje* jusque, jusqu'à ce que.
- p دل *dil* coeur.
- t دل *dil* langue, langage.
- a دلایل *delail* arguments, preuves pl. de دلیل *delil*.
- p دلبر *dilber* qui ravit le coeur, joli, beau.
- t دلک *delik* trou.
- t دلک *dilek* désir, prière, intercession.
- t دڤلمک *dilemek* v. دڤلمک
- p دم *dem* temps, moment.
- t دهر *démir* fer.
- t دن *den* postp. de par.
- a دنی *deni* impur, méchant.
- a دنئی *dunii* mondain.
- a t p دنیا *dunia* monde.
- a دوا *deva* médicament, remède.
- a دوام *devam* durée perpétuelle.
- a دور *devr* cercle, circuit, siècle.
- t دورت *deurt* quatre.
- t دورشمک *duruchmek* s'efforcer, tâcher.
- t دورمق *rester*, demeurer, être debout.
- t دوز *douz* uni, égal, plat.
- p دوست *dost* ami.
- p دوستان *doustan* ami.
- t دوش *duch* songe.
- t دوشک *duchek* lit, matelas.
- t دوشمک *duchmek* tomber, se coucher.
- p دوشمن *douchmen* ennemi.
- t دوشنمک *duchunmek* penser, réfléchir.
- t دوغرمق *doghourmaq* et دوغرمق *doghourmaq* accoucher, mettre au monde.

- t دوغرو *doghrou* droit.
- t دوغش *doghouch* naissance.
- t دوغمق *doghmaq* naître.
- t دوکمهک *deuimek* frapper, battre.
- t دوکنمهک *dukenmek* être épuisé, être fini.
- p دولبنده *dulbend* bandeau de mousseline qui enveloppe le tourban.
- t دولنمق *dolanmaq* entourer, tergiverser, chercher des detours.
- a دولت *devlet* empire, gouvernement.
- t دولنمهک *devlenmek* se tranquilliser.
- t دونامه *donanma* flotte, escadre, réjouissances publiques ordonnées pour une victoire remportée.
- t دوندرمهک *deundurmek* faire retourner, rendre, restituer.
- t دونش *deunuch* retour.
- t دونمهک *deunmek* retourner (se tourner vers), être changé.
- t دوید *devid* encrier, écritoire.
- t دوپورمق *doïourmaq* rassasier.
- t دویمق *douimaq* s'apercevoir, comprendre.
- t ده postp. t. en dans.
- a دیار *diar* contrée, province.
- t دیب *dib* fond, pied (pied d'une montagne).
- t دیرک *direk* poutre, pilier.
- t دیرلمک *dirilmek* être vivifié.
- t دیری *diri* vif, vivant.
- t دیش *dich* dent.
- p دیکر *diguer* autre.
- t دیلمک *dilmek* désirer, vouloir.
- t دیلناجی *dilendji* mendiant.
- t دیمک *dimek* dire, appeler.
- t دیو et دیوب prt. disant.
- a دین *din* religion, foi.
- t دیوار *divar* mur.
- a p دیوان *divan* audience publique du monarque.

ذ

- ذ *zal* neuvième lettre de l'alphabet arabe se prononce en turc comme *z* français et en arabe comme *d*.
- a ذات *zat* essence, nature.
- a ذاتی *zatii* essentiel, naturel.
- a ذخیره *zakhyra* provision, vivres.
- a ذکاوت *zekiavet* perspicacité, subtilité de l'esprit.
- a ذکر *ziker* mention, commémoration.

- a ذَكَرِيَا Zacharie.
- a ذَلَّةٌ *zillet* bassesse, honte.
- a ذَمٌّ *zemm* blâme.
- a زِمَّةٌ *zimmet* obligation, devoir.
- a زَمِيمٌ *samim* blâmé.
- a زَوْو *zou* possesseur, maître.
- a زَوْوٌ *zevq* goût, délices, plaisir, volupté.
- ر
- راءِ *re* dixième lettre de l'alphabet arabe se prononce comme *r* français.
- a رَاجِعٌ *radji'* qui revient, qui se rapporte.
- a رَأْسٌ *rèès* tête, chef.
- p رَاسِتٌ *rast* droit, vrai, sincère.
- p رَاسِتٌ كَلِمَكُ *rast guelmek* rencontrer, réussir.
- a رَاضِيٌ *razi* qui accepte, agréé, content.
- p رَاسٌ *rah* chemin, route, voie, règle.
- a رَأْيٌ *rei* conseil, avis.
- a رَائِحَةٌ *raiha* odeur tant bonne que mauvaise.
- a رِبْحٌ *ribh* gain, profit, usure.
- a رَبِّي *rebbi* mon dieu, mon seigneur.
- a رُتْبَةٌ *rutbet* degré de dignité, office.
- a رَجَا *ridja* espérance, prière, demande.
- a رَجَاءُ اِتْمَكُ *redja* espérer, prier, demander.
- a رِجَالٌ *ridjal* pl. de رَجُلٌ hommes, troupes.
- a رِحْلَةٌ *ryhla* voyage, départ, passage.
- a رَحْمَةٌ *rahmet* miséricorde, pitié.
- a رِزْقٌ *ryzq* biens, provisions.
- a رِسَالَةٌ *risale* mission, ambassade, traité.
- a رِسْمٌ *resm* dessin, plan. بِنَا رِسْمِيٌّ plan d'édifice.
- a رَسُولٌ *rasoul* ambassadeur, envoyé.
- p رَسِيدٌ *recide* parvenu à maturité, mûr.
- a رِضَا *riza* consentement, volonté, permission.
- p رَطْبٌ *rathb* mou, tendre, humide.
- a رَطْوِيَّةٌ *routhoubet* humidité.
- a رِءَايَا *ri'aia* pl. de رِءَايَةٌ sujets non musulmans.
- a رِءَايَاتٌ *r'iaiet* égards, respect.
- a رِءَايَاتَانِ *r'iaiatan* en consideration.
- رَقٌ *raq* ou رَكٌ *rek* particule tur-

- que qui jointe aux adjectifs sert a former le comparatif.
- a ركب *rikiab* étrier pl. de كَب
- a ركعة *rik'at* génuflexion, une certaine partie de la grande prière des mahométans.
- a رمل *reml* sable.
- p رنك *renk* couleur.
- p روا *reva* convenable, permis.
- a روح *rouh*  me, esprit, vie.
- a روحاني *rouhani* spirituel.
- p روزگار *rouzguiar* vent, siècle, temps.
- a روم *roum* partie de l'Europe qui s'étend de l'océan Atlantique jusqu'au Pont Euxin.
- t روم ابيلى *roumili* la Turquie d'Europe.
- t رومادر *roumadir* nom de l'une des cinq villes situées sur les bords de la mer morte et ruinées par le feu céleste.
- a رويت *rouiat* action de voir, vue, opinion.
- a رهبان *ruhban* moines chrétiens. plur. de راهب
- a ريا *ria* hypocrisie, fausseté.
- a رياست *riacet* commendement, gouvernement.
- ز
- a ز se onzième lettre de l'alphabet arabe se prononce comme z français.
- p زاده *zad * n , fils.
- a زانى *zani* adultère, fornicateur.
- a زائل اتمك *zail* faire disparaître, ôter, éloigner.
- a زائل اولئق *zail* manquer.
- t زبان *zeban* langue, discours, idiome.
- t زبون *zaboun* faible, infirme.
- a زبيد *sebid* nom pr. d'une ville.
- a زجاج *zudjadj* verre, vitre.
- a زحمت *zahmet* peine, fatigue.
- p زر *zer* or.
- a زرع *zer* action de semer, semence.
- a زعم *zu'm* opinion, prétention.
- p زغر *zaghar* ennui, chagrin, affliction.
- a زكام *zukiam* rhume de cerveau.
- a زمان *zeman* temps, siècle.
- t زمجیل *zimdjil* le tigre.
- p t زمرد *zumrud*  meraude.
- a زنبیل *zenbil* espèce de corbeille.
- p زنجير *zendjir* chaîne.
- p زنهار *sinhar* prenez garde, garde à vous.

- a زوار *zeoov* visitant, visiteur.
 a زوال *zeval* déclin, décadence.
 p زهر *zehr* poison.
 t زهرلکم *zehirlemek* empoisonner.
 p زهرلو *zehirli* venimeux.
 a زیاده *ziadé* augmentation, accroissement, plus, d'avantage.
 a زیاده‌لنمک *ziadelenmek* être augmenté.
 a زیارت *ziaret* visite, pèlerinage.
 a زیت *zeit* huile d'olive.
 a زیتون *zeitoun* olive.
 p زیرا *zira* car, parceque.
- س
- a سین *sin* douzième lettre de l'alphabet arabe س se prononce comme le *s* français au commencement des mots et le *ç* entre deux voyelles.
 a سابق *sabyq* précédent, susdit.
 a ساحل *sahyl* côte, rive.
 a سارا *Sara*.
 t ساز *saz* roseaux.
 p ساز *saz* instrument de musique.
 t سازان ou سازان بالغی *sazan balyghy* carpe.
 a ساعت *sa'at* heure.
- a سافل *safil* d'en bas, vil, bas.
 a ساکن *sakin* qui repose, habitant.
 p سال *sal* an, année.
 a سالم *salim* sain, sauf, intact.
 a سایر *saïr* qui marche, autre.
 p سایه *saïé* ombre.
 a سبب *sabab* cause, motif, occasion.
 a سبت *sebet* et سبتیه *sebtie* Sabbat.
 a سبحان الله سبحان *subhan* o dieu saint.
 سبحان من یرانی و یرزقی ولا ویسمع کلامی و یرزقی ولا ینسائی *subhan* dieu soit loué, lui qui me voit, et connaît ma place, et entend mes paroles; qui me nourrit et ne m'oublie pas.
 t سپمک *sepmek* pour سپمک *sepmek* arroser, asperger.
 a سبیل *sebil* chemin.
 a سجاده *sedjadé* petit tapis sur lequel les musulmans se placent pour faire leur prière.
 a سجده *sedjé* adoration.
 a سحر *sahar* aube, aurore, matin.
 a سحر *syhr* enchantement.
 a سدوم *n. pr.* Sodome.

- a سر *sirr* le secret.
- p سراى *serai* maison, palais.
- p a سراى عامره *serai* 'amire palais impérial.
- p سردار *serdar* commandant, général.
- t سرعسكر *ser'asker* général en chef.
- t سرمك *sermek* étendre par terre comme la toile, le tapis.
- a سرور *surour* gaieté, allégresse.
- p سرير *serir* trône.
- a سريع *seri'* prompt, leste.
- t سز *siz* 1) vous pron. pers. 2) postposition qui signifie sans.
- t سس *ses* voix, bruit.
- a سطر *sathr* ligne, rangée.
- a سطوة *sathvat* domination, puissance.
- a سعادت *se'adet* bonheur, félicité.
- a سعى اتمك *sa'i* s'efforcer, tâcher.
- a سفر *safar* voyage, guerre.
- a سفل *sefl* abaissement, bassesse, partie inférieure.
- a سفير *sefir* ambassadeur, envoyé.
- a سفينه *sefiné* bateau, navire.
- t سقنقور *syranqour* (du grec) espèce de lézard.
- a سقى *saqi* arrosement.
- t سكردم *seirdim* course, excursion.
- t سكرمك *seirmek* sautiller, palpiter.
- t سكر *sekiz* huit.
- t سكسن *seksen* quatre vingt.
- t سئك *siñek* mouche.
- a سكوت *sukiout* tranquillité, silence. سكوتن *sukiouten* en silence, tranquillement.
- a سكون *soukoun* repos, signe indiquant que la lettre sur laquelle il se trouve n'a pas de voyelle.
- a سلام *selam* paix, sûreté, salut.
- a السلبية *assalbié* négatif.
- a سلطان *sultan* dominateur, prince, aussi le titre des grands savants.
- a سلمك *silmek* essuyer, nettoyer.
- a سلطنة *sulthanet* règne, empire.
- a سلوري *Siliori* jadis Selibrie ville de la Thrace.
- a سليمان *sulèiman* Salomon.
- a سمت *semt* chemin, contrée.
- a سمك pl. سماك *semek* poisson.

- a سميكاء *dim. de sumeika* petit poisson.
- t سنجاق *sandjaq* gouvernement d'une petite province.
- a سنة *sunnet* précepte du prophète.
- a سنت اتمك *sunnet etmek* instruire dans la loi.
- a سنة *sene an*, année.
- a سنوح *sunouh* manifestation, arrivée.
- a سنیه *seniie* haute, élevée.
- a سوء *sou* le mal, mauvais, méchant.
- a سواكن *n. pr.* d'un village.
- a سؤال *su'al* question.
- a سودان *n. pr.* le Soudan.
- a سور *sour* mur d'un château, ville.
- t سورمك *surmek* tirer, oindre, frotter.
- t سورنمك *surunmek* se trainer se frotter.
- a سورة *souré* Surate, chapitre.
- t سوز *seuz* mot, parole.
- t سوقاق *soqaq* rue.
- سوسم ou سوسن *sovsem* sésame.
- a سوكولو *sovgulu* aimé, cher, le bien-aimé.
- t سويمك *seuimek* injurier, gronder.
- t سومك *sovmeK* aimer.
- t سويلشمك *seuilechmek* parler s'entretenir.
- t سويلمك *seuilemek* dire, parler.
- a سهل *sehil* plain, plat.
- t سياستلنمك *siasetlenmek* être puni, être châtié.
- p سياه *siah* noir.
- a سيل *seil* torrent.
- ش
- شين *chin* treizième lettre de l'alphabet arabe-turc-persan se prononce comme le *ch* français.
- a شاء الله *cha' il a voulu* الله s'il plait à dieu.
- a شاب *chabb* adolescent, jeune homme.
- p شادمان *chadman* gai, content.
- p شان *chaz* gai, joyeux.
- a شانلي *adj. rel.* de شانل
- a امام شافعي *imam chafe'i* nom d'un des quatre imams du rite mahométan orthodoxe.
- t شاگرد *chaguirâ* élève, disciple.
- a شامی *chami* Syrien.
- p شاهانه *chahanè* royal, magnifique.

- a شاهد *chahid* témoin, martyr.
- p شاید *cha'ed* v. p. au subjonct.
il convient, peut-être.
شاید کی il se peut que.
- p شایان *chaïan* convenable, digne.
- a شایع *chaï* divulgué.
- a شبهه *chubhé* doute, scrupule, soupçon.
- a شبوط *chabouth* espèce de poisson qui a la forme d'une lyre.
- a شبیه *chebih* semblable.
- p شتر *choutr* chameau.
- a شجاعت *chedja'at* valeur, bravoure, courage.
- a شجره *chedjeré* un arbre, toute plante.
- a شخص *chakhs* individu, personne.
- a شداد *Chedad* n. pr. d'un roi fabuleux qui bâtit une ville nommée Djennet (paradis.)
- a شدید *chedid* fort, dur, robuste.
- a شر *cherr* mal, méchanceté, perversité.
- a شرا *chera* vente, achat.
- a شراب *charab* boisson en général, vin.
- a شراعت *chera'at* loi, justice.
- a شربت *cherbet* limonade, sorbet.
- a شرح *cherh* commentaire.
- a شروع *chourou* *itmek* commencer, entreprendre.
- a نهر شریعه *char'a* le fleuve Jourdain.
- a شریف *cherif* noble, élevé.
- a شریک *cherik* compagnon, associé.
- a شعله *chou'la* flamme, éclat, splendeur.
- a شفا *chifa* remède, convalescence.
- a شفاعت *chifa'at* intercession, prière.
- a شقاق *chyqaq* division, hostilité, rébellion.
- a شك *chekk* doute, soupçon.
- p شكار *chikiar* chasse, prise, butin.
- p t شكر *chekr* sucre.
- a شكر *chukr* louange à dieu, actions de grâces.
- a شكل *chekl* figure, forme, sorte, manière.
- a شكوت *chekoet* lamentation, plainte.
- t شمدي *chimdi* à présent.

p شن *chen gai*. شن اولق être gai.

a پ شوکت *cheeket* puissance, magnificence.

a p شوکتوایه *cheeketoaié* à qui la puissance a échoué en partage.

a قدم شوم *choumqadem* homme dont les pas portent malheur.

t شویله *cheuilé* ainsi.

a شهادت *chehadet* présence, témoignage, martyrologe.

a شهر *chehr* mois, lune.

p شهر *chehr* ville, cité.

a شے *cheÿ* chose. pl. اشیا *echia*.

a شیخ *cheikh* vieillard, personne respectable.

t شیشمش *chichmich* enflé, bouffi.

t شیشمک *chichmek* enfler, se gonfler.

a شیطان *chaïthan* satan, diable, démon.

a شیم *cheim* nom du كویك بالغی

a شیوع *chuiou'* divulgation, publicité.

ص

ص *sad* quatorzième lettre de l'alphabet arabe turc persan,

elle se prononce partout comme le *s* français au commencement des mots.

t صاب *sap* tige des plantes.

t صاتمق *satmaq* vendre.

a صاحب *sahyb* compagnon, ami, possesseur.

a صادق *sadyq* vrai, sincère. صادق صادق vérité.

t صارمق *sarylmaq* s'envelopper, embrasser.

t صارمشمق *sarmychmaq* s'attacher, s'envelopper.

t صارمق *sarmaq* envelopper, embrasser.

t صاغ *sagh (saou)* droit, sain.

t صاغمق *saghmaq* et صاغو صاغمق traire.

a صاف *saf* pour صافی pur, sincère, clair.

t صاقتمق *saqynmaq* se garder, être sur ses gardes.

t صالمق *salmaq* envoyer, lancer, pousser, mouvoir, agiter.

t صاتمق *sanmaq* penser, croire, désirer, vouloir.

t صاورمق *savourmaq* vanner.

t صایمق *saïmaq* compter, calculer.

- a صباح *sabah* matin. صباحين *sabahin*
le matin.
- a صبح *soubh* aurore, pointe du
jour.
- a صبر *sabr* patience.
- a صبغة *sabighat* nom d'une des
cinq villes situées sur les bords
de la mer Morte et consumées
par le feu céleste.
- a صحبت *sahbet* société, amitié.
- a صحت *syhhat* santé.
- à صحرا *sahra* plaine vaste.
- a صحن *sahn* (plat de) cuivre.
- a صخرة *sakhra* pierre, roc, ro-
cher.
- a صداع *souda'* mal de tête.
- a صداقت *sadaqat* vérité, since-
rité.
- a صدر *sadr* place de devant de
toute chose, poitrine.
- a صدقة *sadaqa* aumône, bien-
fait.
- الصدقة تردّ البلاء وتزيد العمر
l'aumône empêche le malheur
et augmente la vie.
- a صدّقت 2. prs. msc. prêt. du
verbe arabe صدّق vérifier.
- a صدور *soudour* apparitions, é-
manations. pl. of صدر
- t صرجه *syrtcha* verre.
- t صر صلمق *sarsylmaq* être agi-
té, ébranlé. صر صلدجق *sar-
syladjak* épouvantable.
- a صرف *sarf* changement, action
de détourner.
- a صدها *sa'deh* nom d'une des
cinq villes situées autrefois sur
les bords de la mer morte.
- t صغر *syghyr* boeuf.
- a صف *suff* file, rang.
- a صفا *sefa* pureté, clarté, plaisir,
divertissement.
- a صفات *syfat* attributs, qualités.
- a صفة *syfet* attribut, qualité.
- t صقال *saqal* barbe.
- t صقلمق *saqlamaq* conserver,
garder, cacher.
- à صلاح *salah* prohibé, droiture.
- t صلامورة *salamoura* saumure.
- a صلب *salb* croix.
- a صلح *soulh* paix, concorde.
- a صلوة *salwa* ou *salat* prière, bé-
nediction.
- à صلور *sillaor* anguille.
- t صناسن *sanasin* a le voir tu di-
rais.
- a صنعت *san'at* art, métier.
- t صو *sou* eau.
- t صوا *syva* plâtre, crépissure.

- a صوت *savt* son, voix, cri.
 t صوچ *souch* faute, délit.
 a صورت *sourat* forme, figure.
 t صومق *sormağ* demander, s'informer.
 t صومق *soğmaq* ficher, enfoncer, piquer comme les scorpions.
 t صوگ *soñ* fin, issue, le dernier.
 t صول *sol* gauche, coté gauche.
 t صومق *sounmaq* tendre, présenter.
 t صوق *soouq* froid, le froid.
 a صيد *saïd* chasse et pêche, gibier, proie.

ص

- a صاد *sad* quinzième lettre de l'alphabet arabe turc persan, est prononcée par les Turcs comme le *s* français presque double avec un sifflement fort et clair. Les Arabes prononcent cette lettre comme une *d* forte.
 a ضبط *zâbth itmek* administrer, gouverner.
 a ضرب *zarb* coup. ضربلو par secousses.
 a صرّج *zardja'* tigre.
 a ضرر *zarar* domage, perte, affliction.

- a ضروري *zarouri* nécessaire.
 بالضروري *bizzarouri* forcé, nécessairement.
 a ضرورية *zarourîe* chose nécessaire, nécessité.
 a ضعف *zou'f* débilité.
 a ضم *zamm* la voyelle u, ou et eu.
 a ضماد *zymad* bandage pour bander une plaie.
 a ضمند *zymnynda* par rapport à, à l'égard de.
 a ضيافت *zyafet* hospitalité, hospice.

ط

- ط *tha* seizième lettre de l'alphabet arabe turc persan exprimée par *th* dans les mots arabes et dans quelques mots turcs et persans et par *d* ou *dh* dans certains mots d'origine purement turque.
 t طایمق *thapmaq* adorer.
 a طاب et طابه *thabé* il est bon; il sent bon. cf. الطراب طاب puisse sa tombe répandre une odeur agréable c'est à dire puisse-t-il jouir du bonheur éternel.
 t طاتلو *thatly* doux, suave.

- t طارمق *thartmaq* peser, examiner avec soin.
- a طارى *thary* qui arrive, survient.
- t طاش *thach* pierre.
- a طاعت *tha'at* obéissance, adoration, culte.
- t طاغ *thagh (thaou)* montagne.
- a طالب *thalib* qui cherche, demande, inquisiteur.
- t تام *tham* toit.
- t طاهر *thahir* pur, sans tache.
- a طاهري *thahiri* adj. rel. de Thahir.
- a طائفه *tha'ifé* peuple, troupe d'hommes.
- a طب *thybb* médecine, art de guérir.
- a طباخ *thabbakh* cuisinier.
- t طبراق *thopraq* terre, sol, poussière.
- a طبع *thab'* caractère, nature, goût. اهل طبع hommes de goût.
- a طبق *thabaq* ordre, rangée, temps, état.
- a طبقة *thabaqat* grade, degré, étage, classe.
- a طبيب *thabib* médecin.
- a طرف *tharaf* coté d'une chose, partie.
- a طريخ *thirrikh* petite espèce de poisson.
- a طريف *tharif* récent, nouveau.
- t طشرة *thachra* dehors.
- طشرة كى extérieur.
- a طعام *tha'am* nourriture.
- طعام اتمك manger, donner un repas.
- a طعن *ta'an* coupe de lance, blâme.
- t طقوز *dhoqouz* neuf.
- a طلا *thala* attente, personne, individu.
- a طلب اتمك *thaleb itmek* demander, chercher, requérir.
- a طلق *thalq* liberté.
- a طمع *thama'* avidité, avarice. اطماع pl.
- t طنبورة *thanboure* instrument semblable à la guitarre.
- t طنجرة *thandjara* chaudron.
- t طوار *dhavar* animaux domestiques, bêtes de somme.
- t طوب *thop* balle, ballon, boule, canon.
- t طومق *thoutmaq* prendre, saisir, tenir.

t طومق *dhourmaq* être debout, rester, s'arrêter.

t طوغرو *dhoghrou* droit, direct.

t طوغمق *dhogmaq* naître.

t طوق *thoq* rassasié, austère.

t طوقنمق *doqounmaq* toucher, heurter.

a طول *thoul* longueur, longitude.

t طوچلق *dhoioumlouq* batin.

t طين *thyn* limon, boue; terre.

a طيور *thouïour* pl. de طير oi-seaux.

ظ

a ظا dix-septième lettre de l'alphabet arabe persan-turc se prononce comme le z français.

a ظاهر *zahyr* extérieur, manifeste, évident.

a ظاهرًا *zahyran* manifestement, évidemment.

a ظرايف *zaraïf* pl. de ظريفة objets beaux et élégants.

a ظرفا *zourafa* pl. de ظريف beaux, élégants.

a ظفر *zafer* victoire, triomphe.

a ظل *zyl* ombre, protection.

a ظلم *soulm* injustice, oppression.

a ظلمات pl. de ظلمة *souloumat* ténèbres.

a ظن *zann* opinion, soupçon.

a ظن اتمك *zann etmek* juger, avoir une opinion de quelque chose.

a ظهور *zouhour* apparition.

ع

a عين *'Aïn* dix-huitième lettre de l'alphabet arabe persan turc prend le son du point voyelle qui lui est donné est fait que ce point voyelle et prononcé d'une manière gutturale.

a عاجز *'adjiz* faible, debile.

a عادة *'adet* habitude, coutume.

a عادل *'adil* juste, équitable.

a عادية *'adjet* injustice, iniquité.

a عار *'ar* déshonneur, ignominie.

a عار اتمك *'ar itmek* avoir honte. se construit avec le dat. et l'ablatif.

a عارف *'arif* qui sait, qui connaît.

a عاصي *'acy* désobéissant, rebelle.

a عاقبت *'aqybat* enfin.

a عاقبة الامر *'aqybat al amr* à la fin, finalement.

- a عاقل 'aqyl intelligent, sage, prudent.
- a عالم 'alem monde, temps, siècle.
- a عالم 'alym savant, érudit, docte.
- a عالي 'ali haut, élevé.
- a عام 'am an, année.
- a عالم 'amm commun, universel.
- a عامل 'amyl qui agit, gouverneur d'une province.
- a عبادت 'ybadet adoration, culte, obéissance.
- a عبد 'abd serviteur, homme comme serviteur de dieu.
- a عبراني 'ybrani hébraïque.
- a عبرت 'ybrat exemple qui sert d'enseignement aux autres.
- a عتاب 'ytab reproche.
- a عثمانية 'osmaniet pays, empire ottoman.
- a عجالاً 'yjaleten adv. vite, promptement.
- a عجائب pl. de عجيبة 'adjaib choses extraordinaires, merveilles.
- a عجب 'adjeb admiration, étonnement.
- a عجب 'oudjeb fierté, orgueil.
- a عاجز 'adjez état d'infirmité, faible.
- a عجله ايله 'adje hâte. عجله promptly.
- a عجوز 'adjez vieille femme.
- a عجين 'adjez n. pr. d'une montagne.
- a عدالت 'adalet justice, équité.
- a عداوت 'adawet inimitié, hostilité, haines.
- a عدليه 'adilet justice, équité.
- a عدو 'aduov ennemi. pl. اعداء 'ada.
- a عذر 'ouzz excuse.
- t عربة 'araba char, chariot, voiture.
- a عربي 'arabi arabe.
- a عرض 'arz exposition, offrande.
- عرض حال 'arsou hal rapport, présentation, latitude.
- عرض ا 'arz itmek présenter, proposer.
- a عرفان 'yrfan connaissance, science, doctrine.
- a عزازة 'azaset rareté, dignité.
- a عزّة 'izzet puissance, dignité.
- a عزتلو t 'izzetli honorable, éminent.
- a عزرائيل 'yzaïl nom de l'ange de la mort.
- a عزم اتمك 'asm entreprendre.

- a عزيز *'azir* nom d'un gouvernement.
- a عزيز *'aziz* cher, vénérable, glorieux.
- a عزيمت *'azimet* projet, entreprise.
- a عسبر *'usbur* tigre, léopard.
- a عسکر *'asker* armée, soldat.
- a عشق *'ychq* amour passionné.
- a عطاء *'atha* bon, présent, bienfait.
- a عظيم *'azym* grand, magnifique, pl. عظام *yzam* grands, illustres.
- الله العظيمه لله ديمك الله عظيمه dire dieu est magnifique, grand.
- a عفو *'afu* pardon, absolution.
- a عفولق *'afolyq* pardon.
- a عفيف *'afif* qui s'abstient de ce qui est défendu, chaste.
- a عقد *'aqd* pacte, alliance.
- a عقل *'aql* esprit, intelligence, raison
- a علت *'yllet* maladie.
- a علامت *'alamet* signe, étendard drapeau.
- a علم *'ylm* science, connaissance, doctrine.
- a علماء *'oulema* pl. de عليم savants, lettrés.
- a علو *'ouluu* élévation, hauteur, orgueil, supériorité.
- a اهل *'ali* nom du quatrième Califé; nom propre de beaucoup d'hommes.
- a على *'ala* sur, dans, de, contre, par, selon.
- a على السكر *'alescahar* au point du jour.
- a على الغفلة *'alal ghaslé* à l'improviste.
- a عليك *'aleike* sur toi (la paix).
- a عليه *'aleihi* sur lui.
- a عليه السلام *'aleihi essalam* que le salut soit sur lui.
- a عمر *Omar* n. pr. d'un homme.
- a عمر *'oumr* vie, âge.
- a عمر سورمك *'oumr surmek* vivre.
- a عمل *'amel* travail, oeuvre.
- a عمل مانده *'amel mandé* qui n'est plus en état de travailler.
- a عمل ا *'amel etmek* travailler, agir.
- a عناك *'ynad* opiniâtreté.
- a عنايت *'ynaïet* sollicitude, grâce, faveur.
- a عون *'aon* aide, secours.
- a عهد *'ahd* pacte, traité, convention.

- a عهد *ouhdé* responsabilité, emploi, fonction.
 a t عهد سنن *klmck* s'acquitter d'un devoir, d'une obligation.
 a عيب *'aib* défaut, honte, dés-honneur.
 a عيسى *'yca* Jésus.

غ

- a غين *ghain* dix-neuvième lettre de l'alphabet arabe persan turc prend dans la prononciation turque le son d'un *g* français suivi des voyelles *a, o* et *u* ou d'une consonne. Placé entre deux voyelles ou à la fin d'une syllabe, il a le son adouci du *γ* des Grecs modernes.
 a غارت *gharet* excursion, invasion de la cavallerie.
 a غازی *ghazi* guerrier, particul. qui combat pour la foi, victorieux.
 a غافل *ghafil* négligent.
 a غالب *ghalib* vainqueur, qui obtient la supériorité.
 a غایب *ghaïb* perdu, caché.
 a غایت *ghaïat* extrémité, fin. بغایت excessivement.
 a غبطة *ghybta* émulation; désir de jouir comme les autres d'une chose mais sans jalousie.
 a غذا *ghyda* le repas du matin.
 a غرس *ghars* action de planter.
 a غرض *gharaz* but, intention, machination, haine, rancune.
 a غرق *gharq* submersion.
 غرق اتمک *gharq atmek* noyer.
 a غرور *ghourour* tromperie, vanité.
 a غریب *gharib* étrange, merveilleux.
 a غزا *ghasa* expédition guerrière, combat, bataille.
 a غسل *ghousl* ablution de tout le corps ordonnée par la religion.
 a غصه *ghoussé* tristesse, chagrin.
 a t غصه لنمک *ghoussélenmek* se chagriner, être affligé.
 a غضب *ghazab* colère, zèle, ardeur, empressement.
 a غضوب *ghazoub* colère (adj.), irrité, en colère.
 a غفلت *ghaflet* négligence, insouciance.
 a غلّ *ghyll* haine, rancune, envie.
 a غلا *ghala* cherté, pénurie.

- a غلبة *ghalebé* victoire, supériorité.
- ا غلطة *ghalatha* faubourg situé en face de Constantinople.
- a غليظ *ghalyz* rude, âpre.
- a غم *gham* chagrin, tristesse.
- a غمرة *Ghomorra*.
- a غنا *ghana* richesses, biens.
- a غنم *ghanem* brebis, proie, bœuf.
- a غنى *ghani* abondant, riche.
- a غوغا *ghaughha* assemblée, réunion de conversation, dispute, rixe.
- a غير *ghair* autre, divers et part. négative arabe comme بغير sans.
- a غيرت *ghairat* zèle, jalousie, émulat.
- a غيرى *ghairy* autre, l'autre.
- ف
- a فا *fa* vingtième lettre de l'alphabet arabe persan turc est prononcée comme le *f* français.
- a فاحشه *fahycha* chose mauvaise, crime abominable.
- a فارسي *farci* persan.
- a فاسق *fasyq* méchant, malhonnête.
- a فاضل *fasil* qui distingue, excellent.
- a فالج *falidj* hémiplexie.
- a فائدة *faïda* utilité, profit, avantage.
- t فائدة لمنش *faïdalanmych* qui a profité de.
- a فتح *feth* la voyelle a.
- a فتح *feth* action d'ouvrir une porte, de conquérir une ville, conquête. a t فتح ايتمك ouvrir, résoudre une question.
- a فتوا *fetva* réponse juridique, decision du مفتى *mufti*.
- a فخر *fakhr* l'action de se glorifier, gloire.
- a فرار *ferar* fuite, اتمك fuir.
- a فراسه *fraset* sagacité.
- a فراغت اتمك *firaghat* se reposer.
- a فراق *feraq* départ, séparation.
- a فرح *feredj* joie, plaisir.
- a فرح *ferah* gaieté, allégresse.
- a فرده *farda* paquet de marchandises, fardeau.
- p فرسخ *fersakh* distance d'environ 4 milles ou $1\frac{1}{3}$ lieue d'à présent.
- a فرصت *fourçat* occasion, opportunité.

- a **فِرْعَوْن** *fir'awn* Pharaon, roi d'Égypte, en général tout roi impie.
- a **فَتْرٌ** *fatr* distinction entre le bon et le mauvais, tout livre sacré. **تَفْقِيحٌ** le Kasan.
- a **فِئْرَةٌ** *fi'at* troupe d'hommes, secte.
- p **فَرْصَةٌ** *far'sat* ordre, commodément.
- فَتْنَةٌ** *fat'nat* vobis **فَتْنَةٌ**
- p **فَتْنَةٌ** *fat'nat* plainte, lamentation.
- a **فَسَادٌ** *fasad* méchanceté, encre.
- a **فَسْتَقٌ** *fas'taq* pistache, pignon, pomme de sapin.
- a **فَسْخٌ** *fas'x* méchanceté, toute transgression volontaire des préceptes divins.
- a **فَتْمَانَةٌ** *fat'manat* éloquence, fi-
randa.
- a **فَتْلٌ** *fat'l* article, chapitre.
- a **فَتْنَةٌ** *fat'nat* le superflu, l'excédant.
- a **فَعْلٌ** *fa'el* action, oeuvre, ouvrage.
- p **فَتَانٌ** *fat'an* cri, lamentation, gémissement.
- a **فَقِيرٌ** *fa'qir* pauvre, indigent, pl. **فُقَرَاءٌ** *fu'qara*.
- a **فَقِيرَةٌ** *fa'qirat* pauvreté, indigence.
- a **فَقْرٌ** *fa'qr* les pauvres, pl. de **فَقِيرٌ**
- a **فَكْرٌ** *fa'kr* pensée, soin. **فَكْرٌ** *fa'kr* penser, réfléchir.
- a **فَدْلٌ** *fa'dl* (falan) un tel, un certain.
- t **فَدْرٌ** *fa'dr* ducat d'or.
- a **فَنَاءٌ** *fa'na* sans corruption, adj. mauvais.
- t **فَنْرٌ** *fan'r* fenar lanterne, fanal, nom d'un quartier de Constantinople.
- a **فَوَاكِهِ** *fa'wahih* pl. de **فَوَاكِيْهٌ** fruits.
- t **فَوْتَدٌ** *fa'watd* fawts espèce de tablier.
- a **فَهْمٌ** *fa'h* intelligence, science, connaissance.
- a **فَهْلٌ** *fa'h* sur le champ, aussitôt.

ق

- a **قَفٌ** *qaf* vingt et unième lettre de l'alphabet arabe persan turc est prononcée comme le c français suivi des voyelles a, o, u mais avec plus de force.
- a **قَبِلٌ** *qabil* qui reçoit, possible.
- t **قَبْمَقٌ** *qabmaq* enlever, emporter.

- a قات *qat* partie, côté, flanc.
- t قاتماق *qatmaq* joindre, ajouter.
- t قاتچيرماق *qatchyrmaq* faire fuir, laisser échapper.
- t قاتچىماق *qatchmaq* fuir, s'échapper.
- a قادىر *qadyr* puissant, un des noms de dieu.
- t قادىرغا *qadyrgha* (du grec *καταργον*) galère.
- a t قادىرلىنىك *qadyrlenmek* être capable, être puissant.
- t قار *qar* neige.
- t قارىش *qarych* empan, palme, mélange.
- t قارىشماق *qarychmaq* se mêler, être mêlé à quelque chose.
- t قارن *qarn* ventre.
- t قارا *qara* terre ferme, continent, adj. pour قىر et قىرا noir.
- t قارى *qary* femme, épouse.
- t قازان *qazan* chaudron.
- t قازماق *qazmaq* creuser, fouiller.
- a قاضى عسكرى *qazy'asker* juge d'armée. قاضى عسكرلىك *qazy'askerlik* l'emploi du *qazi asker*.
- t قاضىلىق *qazylyq* juridiction, arrondissement du ressort d'un juge.
- a قاف *qaf* nom que les Orientaux donnent aux montagnes qui dans leur opinion devaient entourer toute la terre.
- t قالدىرماق *qaldyrmaq* faire rester. élever, soulever.
- t قالقان *qalqan* bouclier.
- t قالقماق *qalqmaq* se lever, partir.
- t قالماق *qalmaq* rester, survivre.
- t قالىن *qalyn* gros, épais.
- a قامت *qamet* taille d'homme, stature.
- a. قاموس *qamous* océan, nom du grand dictionnaire arabe composé par Firouzabadi.
- t قان *qan* sang, meurtre.
- t قاندا *qanda* où.
- a p t قانون *qanoun* règle, loi, statut.
- t قاورماق *qavourmaq* torrifier, griller.
- t قاق *qavouq* bonnet de drap rond aplati par le haut, rempli de coton, et autour du quel les Turcs entortillent une pièce de mousseline.
- a قاهر *qahyr* qui subjugué, violent.
- a قايد *qaid* conducteur, chef.

- t قباق *qabaq* courge.
- a اقبال *qybal* action d'être en face, vis à vis.
- t قپامق *qapamaq* fermer, enfermer.
- a قبر *qabr* tombe, tombeau, sépulcre.
- a قبص *qabz* action de prendre, saisir, puissance, pouvoir.
- t قپلان *qaplan* tigre.
- a قپلته *qyblet* côté situé sur le devant de nous, la direction vers le temple de la Mecque.
- t قپو *qapou* porte, porte ottomane.
- t قپوجی *qapydjy* portier.
- t قپودان *qapoudan* (de l'ital.) chef capitaine, proposé.
- t قپودانلق *qapoudanlyq* charge de chef (capitaine).
- a قبول *qaboul* action de recevoir, acceptation. قبول ا accepter.
- a قت *qat* côté, partie.
- t قندنه *qatynda* chez lui, auprès de lui.
- a قتل *qatl* action de tuer, assassiner. قتل ا it. tuer.
- t قتی *qaty* fort violent.
- t قچ ou قچ *qatch* combien.
- برقچ quelques.
- t قچان et قچس *qatchan* quand.
- a قحط *qahth* sécheresse de l'année, famine.
- a قدد *qadd* quantité, taille, corps.
- a قدر *qadr* action de pouvoir, puissance. quantité, mesure.
- a قدرت *quodret* pouvoir, puissance, omnipotence de dieu.
- a t قدرتلو *qudretli* puissant.
- a قدس *quods* Jérusalem.
- a قدم *qadem* pied. pl. اقدام
- a قدیم *qadim* ancien, vieux, antique.
- a قرابه *qarabé* parenté.
- a قرار *qarar* action de se reposer, stabilité, consistance, repos. قرار اتمک *qarar* s'arrêter.
- a p قرارگاه *qararguah* lieu de séjour, domicile.
- t قراڭو *qarañou* obscur, sombre.
- a قرآن *qouran* le Coran.
- a قرب *qourb* proximité, voisinage.
- t قریوز *qarpouz* melon, d'eau, pastèque.
- t قرشو *qarchy* contre, vers, en face.

- a قرشولماق *qarchylamaq* aller à la rencontre, s'opposer.
قرشولنماق s'opposer.
- a قرعة *qour'at* meilleure partie du bien, sort.
- t قرغه *qargha* corneille.
- t قرق *qyrq* quarante.
- t قریق *qyryq* brisé, rompu, cassé.
- t قرلانغج et قرلانغج *qyrlanghydj* hirondelle.
- t قرمیزی *qyrmysy* cramoisi, rouge.
- t قرماق *qyrmaq* rompre.
- t قرداش *qaryndach* frère.
- t قرا *qara* terre ferme, content. adj. noir. t قره دئیز *qara deñiz* mer noire.
t قره یوزلو *qara iuzlu* dont le visage est noir.
- a قریب *qarib* proche.
- a قریم *qyrym* Crimée.
- a قریة *qariet* pl. قری *qoura* ville, village.
- t قز *qyz* fille.
- t قرزل *qyzyl* rouge.
- a قزوینی *Qasvini* originaire à la ville de Qazvin, nom d'un auteur.
- t قسطنطنیه *qostantinié* Constantinople.
- a قسم *qysm* portion, partie, genre, espèce.
- a قشر *qychr* écorce, croûte, peau, cosse.
- a قصاب *qasçab* boucher.
- a قصار *qasçar* foulon, dégraisseur.
- a قاصبه *qaçaba* ville.
- a قصد *qasd* tendance, intention.
- a قصه pour خصه petit, bref, mince.
- a قصه *qysça* événement, conte, histoire.
- a قضا *qaza* charge et office de juge.
- a قضاة *qouzat* juges.
- a قضیة *qaziet* action de décider, jugement.
- a قطب *qouthb* chef, homme principal de sa nation ou tribu.
- a قطع *qath'* action de couper, retrancher, décider.
- a قطن *qouthn* coton.
- t قفتان *qastan* vêtement d'honneur.
- t قل *qyl* cheveu, poil.
- a قلب *qalb* coeur, moelle, noyau.
قلبجی dim. de قلب.

- a قالد *qalal* petit nombre, petite quantité d'une chose.
- t قلدج *qalydj* sabre, glaive, épée.
- a قلعة *qal'at* ville fortifiée, forteresse.
- t قلغان *qalqan* bouclier.
- t قلغمق *qalqmaq* se lever, partir.
- a قلم *qalem* plume.
- a قليبە *quleibe* cabane.
- a قلیل *qalyl* peu nombreux, modique.
- t قندە et قاندا *qanda* où.
- t قنغى *qanghy* quel, lequel?
- a قنطار *qynthar* poids équivalent à 120 livres.
- t قوپمق *qopmaq* s'élever, se lever.
- a قوت *qout* aliment, nourriture.
pl. اقوات
- a قوت *qouvoet* force, pouvoir, vigueur.
- t قودجه *qodja* vieillard, mari, époux. قودجه ايلي *qodja ili* nom d'un district.
- t قودوش *qodoch* mari qui prostitue lui-même sa femme.
- t قوربغە *qourbagha* grenouille.
- t قورتارىجى *qourtarijji* sauveur.
- t قورتارماق *qourtarmaq* délivrer, sauver.
- t قورتلىق *qourtoulmaq* s'évader, se sauver, être délivré.
- t قورتىق *qourbutmaq* sécher, rendre sec.
- t قورد *qourd* ver. loup.
- t قورقماق *qorqmaq* avoir peur, craindre.
- t قورماق *qourmaq* apprêter, disposer.
- t قورۇماق *qouroumaq* devenir sec.
- t قورۇماق *qoroumaq* défendre.
- t قورو *qourou* parc, bosquet.
- t قورۇ *qourou* sec, avide, vain, vide.
- t قوزى *qouzou* agneau, ce mot peut être employé dans une allocution comme mon enfant.
- a قوسارن *qousaran* n. pr. d'une porte d'Aleppe.
- t قوشانماق *qouchanmaq* se ceindre.
- t قوشلق *qouchlouq* l'heure du jour entre le matin et le midi. اورته *la susdite* heure juste.
- قوڭنوس *qoqnous* oiseau rare, phénix.
- t قوڭشۇ *qoñchou* voisin.
- t قول *qol* bras.
- a قول *qavl* le dire, parole.

- t قول *qoul* esclave, serviteur.
 t قوللق *qoullouq* esclavage, servitude, service.
- t قولاق *qoulaq* oreille. طوئق *thoutmaq* écouter, prêter l'oreille.
- t قولاي *qoulaï* facile, commode.
 a قوم *qum* peuple.
 t قوم *qum* sable.
- t قومق *qoumaq* poursuivre, chasser.
- t قومق *qomaq* placer, mettre, abandonner. construit avec دن empêcher.
- a قومە *qoumet* pl. de قائم chef, préposés.
- t قوناق *qonaq* hôtel, station.
- t قونوق *qonouq* hôte, qui reçoit l'hospitalité, convive.
- t قونسولوس *qonsolos* Consul.
- t قونولماق *qonoulmaq* être placé.
- t قونماق *qonmaq* se placer, se poser.
- a قوي *qoui* fort, robuste, ferme, stable.
- a قوئق *quvaiq* nom d'un fleuve.
- t قويماق *qouïmaq* placer, mettre dedans.
- t قويون *qouioun* sein. brebis, mouton.
- t قويون *qouïou* épais, foncé.
- t قويوييرمك *qouïouïermek* laisser, abandonner.
- a قهر *qahr* force, violence, puissance.
- a قهوة *qahue* café.
- t قيا *qaiä* rocher, écueil, caillou.
- a قياس *qyas* analogie.
- a قيام *qyam* action d'être debout. اتمك se lever, être debout.
- t قيرماق *qyrmaq* rompre, briser.
- a قايس *qais* n. pr. d'une tribu.
- t قايسى *qaïci* abricot à noyau doux.
- t قيش *qyçh* hiver. قيشين *qyçhyn* en hiver.
- t قىمق *qyïmaq* 1. hacher, couper en petits morceaux. 2. tuer.
- t قىنماق *qainatmaq* faire bouillir.
- t قىنماق *qainamaq* cuire, bouillir.
- t قيو *qouïou* puits. adj. épais, foncé.

ك

- a كاف *kiaf, kief, quief* nom de la vingt-deuxième lettre de l'alphabet arabe - persan - turc.
 Toutes les fois que cette lettre

- est suivie d'une des voyelles *a*, *o*, *ou*, les turcs lui donnent une prononciation adoucie, semblable à celle qu'aurait notre *k* suivi d'un *i*. ك *guief* lettre particulière d'abord aux Persans et adoptée par les Turcs a l'articulation de *gu*.
- a كاتب *kiatib* qui écrit, écrivain, secrétaire.
- p کار *kiar* oeuvre, travail. کار *itmek* travailler, s'occuper de quelque chose.
- p کارگیر بنا *kiarguir bena* édifice, construction en pierre.
- p کاشکی *kiachki* plût à dieu que.
- a کاغذ *kiaghid (kiahat)* papier, lettre.
- a كافة *kiafet* totalité, le tout.
- a کافر *kiafir* qui ne connaît dieu, infidèle.
- p گاه *guiah* temps, moment.
- p گاهچه *guiahtché* peu de temps.
- p گهبر *guebr* adorateur du feu, infidèle, impie.
- a کابر *kabr* orgueil.
- t گبه *guiebé* grosse, enceinte.
- t گبی *gibi* comme.
- a کتاب *kitab* livre, lettre, ordre, loi. pl. کتوب *kutub*.
- p کتخدان *kethhouda* maître de la maison, proposé, lieutenant.
- t گتیمک *guimek* partir, s'en aller, périr.
- t گتورمک *guèturmek* amener, apporter.
- a کثره *kesret* multitude, grand nombre.
- a کاغتم *kaçam* tigre, léopard.
- a کثیر *keçir* nombreux, abondant.
- a کثیفه *kasifé* épais, grossier.
- t کچمک *guetchmek* passer, traverser, pénétrer. avec ablat. s'éloigner.
- t کچورمک *guetchurmek* faire passer, percer, traverser.
- a گدوک *guedouk* solde, paye.
- a کذب *kizb* mensonge.
- t کراس *keras* cerise.
- p کربچ *kerpidj* brique non cuite.
- t کرجک *guertchek* vérité, le vrai.
- a کرسی *kursii* fauteuil, chaise, trône.
- t کړک *kerek* besoin. v. imp. il faut, soit que; soit l'un soit l'autre.
- a کرم *kerem* générosité, libéralité, faveur.

- a کرم *kerm* cep de vigne.
- p کرمای *guiermahi* esturgeon (poisson).
- t کرمیت *keremit* corrompu de l'arabe قرمید *tnile*.
- a کَرّ *kerré* fois, coup.
- t گورو *guru* (*geri*) de nouveau, en arrière.
- a کوروم *kuroun* pl. de کرم ceps de vigne.
- a کوریرج *kurairidj* espèce de poisson petit et vert.
- t گوز *guez* fois, coup. بوگز *bogez* cette fois - ci.
- a کریم pl. کرام *kerim* illustre, généreux.
- t گوزلو *guizlu* caché, secret, recelé.
- t گوزمک *guezmek* se promener, aller librement.
- t کس *kes* quelqu'un. چاکس *çhak* chaque individu.
- a کسر *kesr* action de rompre, briser. la voyelle *i*.
- t کسکین *keskin* aigu, âcre, fort.
- a کسل *kesel* torpeur, nonchalance, paresse.
- t کسمک *kesmek* couper, retrancher, tronquer.
- p کشتی *kechti* vaisseau, navire.
- t کچی *kichi* homme, individu, personne.
- p کچیش *kechich* moine, religieux, prêtre.
- a کفار *kuffar* pl. de کافر infidèles, non musulmans.
- a کفایت *kifaïet* quantité suffisante, capacité.
- p گفت *guft* le dire.
- p گفتوکو *guftugou* propos, contes.
- a کفر *kuf* impiété, blasphème.
- a کفیل *kafil* qui se rend caution pour quelqu'un.
- کفیل اولوق *kafil awluq* cautionner quelqu'un.
- کفرطاب *kefr thab* n. pr. d'une ville.
- t ککرمک *kekremek* devenir aigre.
- a کل *kull* totalité, universalité. adj. tout, chaque.
- p گل *gul* toute fleur en général; rose.
- a کلام *kelam* discours, parole, phrase.
- a کلب *kelb* chien; pl. کلاب.
- a کلد *keled* tigre, léopard.
- a کلکم *kullakum* vous tous, c'est l'accusatif de کل avec le suffixe

- de la seconde personne du pluriel.
- a کلمات pl. de کلمه *kelimat* mots, paroles, discours.
- t گولمک *gulmek* venir, arriver.
- t گولندجه *gulindje* gérondif du v. گولمک tant qu'il ne vient, jusque.
- a کولی *kullî* général, universel, le tout.
- t گولیبولی *gulîboli* Gallipoli, ville sur la rive européenne de l'Hellespont.
- a کلیس *kelis* nom d'un gouvernement.
- کلیسا *kelisa* église des Chrétiens.
- t کم *kim* pron. qui; que.
- a کم *kem* combien. comme subst. quantité.
- t گولم *gulm* frein, mors. گولمق reprimer.
- a کمال *kemal* perfection, état d'une chose complète.
- p کمانه *kemané* violon.
- t کمسه et کمسنه *kimesné* quelqu'un.
- t گولمش *gulmush* argent.
- t گولمک *gulmuk* os.
- t کماله *kimale* composé de کم *kim* et که quel qu'il soit, qui que ce soit.
- p کمنه *kemend* lacet.
- t گولمى *gulmî* vaisseau, navire.
- p کنار *kenar* côté, bord, rive.
- p گناه *gunah* faute, péché, délit.
- p گناهکار *gunahkîar* pécheur.
- t گولندو *guendu (kendi)* pr. soi-même.
- a کارد *kar'ad* espèce de poisson.
- a کانه *kan'am* tigre.
- t گولنه *guenè* de nouveau.
- p کولپ *kiaup* jarre pour conserver de l'eau.
- t کولپرى *kupri (keupru)* pont.
- t کولتو *keutu* mauvais.
- t کولتورى *gueuturi* le tout ensemble.
- t گولچ *gutch* force, violence.
- t گولجلاه *gudjilè* difficilement, avec peine.
- p کوچک *kutchek* petit.
- t کور *imp. de گولمک* voir; signifie allons.
- p کور *kior (kieur)* aveugle.
- a گولوانى *n. pr. d'un savant.*
- t گولرشمک *gueurushmek* se voir, se rencontrer.
- t گولرشمک *gueurmek* voir, regarder.
- t گولرشمک *gueurushmek* être vu, apparaître.

- t *gueuré* selon, comme, en se conformant.
- t *gucus* oeil.
- t *guezotmek* observer, avoir soin de quelque chose.
- t *guzel* beau, élégant, bon.
- t *guezlemek* observer, surveiller, épier.
- t *gueustermek* montrer, faire voir.
- p t *kieuchk* pavillon; origine du français kiosque.
- t *gueuk* ciel, bleu turquin.
- t *gueñul* coeur, esprit.
- t *gulmek* rire.
- t *gumich* argent.
- t *gueun* peau, cuir.
- t *guioun* jour, soleil.
- t *gunduz* pendant le jour.
- t *gundermek* envoyer, expédier.
- t *guiounlik* chemin d'un jour.
- t *gunulmek* envier, jalouser.
- p *guiouné* forme, extérieur, manière, sorte.
- p *kiouh* montagne, colline.
- t *kēui* village, voisinage.
- p *guiouia* part. de گفتن; qui dit, qui parle; on dirait que.
- t *keuïtu* villageois.
- t *ki* 1. pron. p. qui, que, lequel. 2. conjonct. p. t. que.
- t *guidjé* nuit, soir; *کیاجه* pendant la nuit.
- t *guidjik* pour *کیاجیک* démangeaison.
- t *guidermek* faire partir, enlever, ôter.
- t *guèidurmek* revêtir, mettre en habit.
- t *guïrmek* et *kirmek* entrer.
- t *guïru* (*geri*) de nouveau, après.
- a *kis* bourse, petit sac.
- a *keïf* gaieté, bonne humeur.
- a *kaïfiet* la qualité.
- t *guèïmek* vêtir, mettre en habit.
- t *guèïnmek* être vêtu, habillé.
- p *ktn* haine, vengeance.
- t *kaïouça* nom du boeuf qui porte le monde.

ل

- a لام *lam* vingt-troisième lettre de l'alphabet arabe-turc-persan se prononce comme le *l* français.
- a لا *la* non, ne pas, il n'est pas.
- a لا آله الا الله محمد رسول الله *la ilah illa 'llah mohammed rasoul ellah* il n'y a point de dieu si ce n'est que dieu et Mohammed est le prophète de Dieu.
- a لازم *lazim* nécessaire, urgent; adv. nécessairement.
- p t لالا *lala* gouverneur d'un fils de prince, c'est de là que le grand seigneur appelle ses conseillers intimes ou vizirs
للام *mon* gouverneur.
- a لحم *lahm* viande, chair d'animal.
- a لائق *laïq* digne, convenable.
- a لباس *libas* vêtement.
- a لد *led* nom pr. d'un district.
- a لذيز *laziz* doux, agréable.
- p لرزة *lerzé* tremblement.
- a لسان *lisan* langue, discours, parole.
- p لشكر *lechker* armée.
- a لطافت *lethāfet* beauté, grâce, élégance.
- a لطف *louthf* grâce, faveur.
- a لطيف *lathyf* gracieux, doux, agréable.
- a لعنة *la'net* malédiction, anathème.
- a لغت *loughet* mot, parole.
اللغت *el loughet* la lexicographie.
- t لك *lik* est une particule qui jointe aux infinitifs en مك en fait des noms d'action, سومكلك l'action d'aimer. 2. ajoutée aux adjectifs et aux noms concrets elle en fait des noms abstraits, كوزلك beauté. 3. jointe aux noms de nombre elle leur donne une signification plus déterminée, cf. ايكيلك pièce d'argent de deux piastres. 4. ajoutée à certains noms substantifs elle en modifie également la signification, اكنه لك étui à aiguilles.
- a لكن *lakin* mais, cependant, néanmoins.
- p لنك *lenk* boiteux.
- t لوتيا *loutia* nom du poisson qui porte le monde.

- لور *lor* lit d'une rivière, nom
 d'un oiseau. لورث بالغي un
 poisson cf. p. 56.
 a لوط *louth* Lot.
 p لوند *levend* volontaire, soldat
 volontaire.
 لوندرا *loundra* Londres.
 a لهجت *lehjet* la langue.
 لهجت اللغت *lehjet ul tou-*
ghet la langue des lexico-
 graphes, titre d'un diction-
 naire turc-arabe-persan im-
 primé à Constantinople en
 1795.
 a لياقت *līaqat* habilité, mérite
 pag. 1. ainsi le manuscrit.
 peut-être on doit lire سياقت
siāqat écoulement d'histoire.
 t ليمون *limoun* limon, citron.
- م
- a ميم *mīm* vingt-quatrième lettre
 se prononce comme le *m*
 français.
 a ماء *ma'* eau.
 a ما *ma* ce que, ce qui, combien,
 comment, non; chose.
 ما بين *ma bein* intervalle, adj.
 entre.
 a مادام *madam* aussi longtemps
- que. ما عدا *ma 'ada* outre,
 ce qui reste. ما فيها *ma fiha*
 ce qu'il y a dedans. ما ورا *ma*
vera ce qui est au-delà.
 a ماتر *meetem* lamentation, pleurs.
 a ماخوذ *meekhouz* extrait tiré.
 a مادّة *maddé* matière, sujet,
 article.
 p مارماهي *marimahi* anguille.
 p مارماهيچ *marimahidj* une es-
 pèce d'anguille.
 a مال *mal* bien, argent comp-
 tant, richesses,
 p مالمال *malamal* tout rempli.
 p مالدار *maldar* riche.
 a مالي *mali* ma possession.
 a ما موريت *me' emouriet* charge,
 mission.
 a مانع *mani'* qui empêche, dé-
 fend; obstacle.
 p مانند *manend* semblable, res-
 semblant; adv. comme à l'in-
 star de.
 p ماه *mah* lune, mois.
 p ماهي *mahi* poisson.
 a مائل *mail* penché, incliné.
 a مباحثة *mubahacet* dispute,
 conférence, discussion.

- a مبادرت *mubaderet* action de se hâter, se dépêcher.
- a مبارک *mubarek* heureux, fortuné, béni.
- a مباشرت *mubacheret* action d'entreprendre une affaire.
- a مبتلا *mubtela* affligé, éprouvé.
- a مَبْدَع *mabda'* petite espèce de poisson.
- a مبني *mabni* bâti; prononcé *mubanna* (p. 59). il coïncide avec بناء conformément à, selon.
- a مبين *mubeilen* expliqué, éclairci.
- a متبرک *muteberrick* béni, favorisé, saint, sacré.
- a متحير *mutchaiser* étonné, stupéfait.
- a متسلي *muteçally* consolé.
- a متصرف *muteçarryf* versé, habile.
- a متصل *muttaçil* joint, contigu, proche; متصلا *muttaçilen* sans intervalle, sans interruption.
- a متعالی *mute'ali* élevé, éminent.
- a متعلق *mouta'allyq* qui se rapporte.
- a متفرع *muteferrî'* dérivé, déduit, appartenant à.
- a متفرعات *muteferrî'at* choses qui dérivent d'une autre principale et qui en dépendent, dépendances.
- a متوجه اولق *moutavaddjih* se diriger vers, s'acheminer.
- a متوسط *mutavassyth* qui se tient au milieu.
- a متين *metin* fort, solide.
- a مثل *mecel* semblable. مثلا *mecelen* par exemple.
- a مثلث *muçallaçé* une lettre avec trois points diacritiques.
- a مجادلة *mudjadelet* contention, dispute, conflict.
- a مجال *medjal* pouvoir, puissance, faculté.
- a مجتهد *mudjtehid* qui fait des efforts, soldat musulman.
- a مجدل *midjdel* citadelle; pl. مجادل.
- a مجلس *medjlis* lieu où l'on s'assied; conversation, séance.
- a مجتمع *medjma'* réunion, recueil.
- a مجموعت *medjmou'at* collection, recueil.

- a **مجنون** *medjnoun* insensé, fou.
- a **مجنوس** *madjous* adorateur de feu; mage.
- a **محب** *mouhybb* amant, ami.
- a **محبّة** *mouhabbet* amitié, amour.
- a **محبوبه** *mahboubé* amante, bien-aimée.
- a **محتاج** *mouhtadj* qui a besoin de quelque chose, qui exige.
- a t **محتاجلنمك** *muhtadjlenmek* être nécessaire, avoir besoin.
- a **محتشم** *mouhtechim* grand, puissant.
- a **محراب** *myhrab* espèce d'autel dans les mosquées mohamétanes pour indiquer la direction vers la Mecque.
- a **محرّم** *mouharrem* défendu, prohibé.
- a **محرّوسة** *mahroucé* gardée (se donne aux capitales ou aux villes considérables où réside le monarque).
- a **محرّوق** *mahrrouq* brûlé.
- a **محصّل** *mouhassal* réuni, rassemblé, résumé, précis. **محصّل** *mouhasçali kelam* en résumé, en un mot.
- a **محصّر** *mouhsyr* qui fait venir en présence, recommande.
- a **محصّر** *mouhkem* fort, solide, raffermi.
- a **محل** *mahall* lieu, endroit, place.
- a **محمّد** *mouhammed* loué, célèbre, nom de Mahomet le prophète, et n. pr.
- a **محمود** *mahmoud* loué, nom pr.
- a **محميّة** *mahmiyé* protégée, bien-gardée, épithète qui se donne aux capitales et aux villes considérables de l'empire.
- a **محنة** *mihnet* calamité, malheur.
- a **مخا** *moukha* Mokha, ville de l'Arabie heureuse.
- a **مخالفت** *moukhalefet* opposition, contraste.
- a **مختار** *moukhtar* choisi, élu.
- a **مختلف** *moukhtalif* divers, différents, varié.
- a **مخفي** *makhfi* caché, occulte, adv. en secret
- a **مخلوق** *makhlouq* créé, formé.
- a **مخلوقات** *makhlouqat* plur. de مخلوقة créatures de dieu, choses créés.
- a **مد** *medd* prolongation d'une voyelle.

- a مدت *muddet* espace de temps, durée.
- a مدارس *medaris* pl. de مدرست collèges, écoles.
- a مدرس *muderris* professeur au collège.
- a مدرسه *medrecé* école.
- a مدفون *medfoun* enterré.
- a مذهب *mezheb* chemin; secte, religion.
- a مرابح *murabih* avare.
- a مراتب *meratib* plur. de مرتبة grades, dignités, rangs.
- a مراد *mourad* n. pr.
- a مراد *mourad* voulu, désiré, volonté, désir. مراد اتمك *murad* vouloir, avoir intention.
- a مراقبة *muraqabet* action d'observer.
- a مربع *murebba'* carré.
- a مرتبة *mertebé* grade, degré.
- a مرتفع *murtefi* élevé, rehaussé.
- t مرجمك *merdjimek* lentille.
- a مرحلة *merhalé* journée de chemin.
- a مرحمت *merhamet* compassion, miséricorde, clémence.
- a مرحوم *marhoum* qui a éprouvé la clémence de Dieu; défunt.
- p مرد *merd* homme, homme courageux, guerrier.
- a مرض *maraz* maladie, mal.
- p مرغ *murgh* oiseau, poule.
- a مرغوب *marshoub* désiré, agréable, excellent.
- a مرقوم *marqoum* tracé, susdit, susmentionné.
- a مركب *merkeb* monture.
- a t مرمر *mermer* marbre.
- a متولوا *muruvoetlu* humain, généreux.
- موتولونمك *muruvoetlulenmek* être généreux.
- a مرورا اتمك *murour* passer, traverser.
- a مرید *murid* disciple docile et obéissant.
- a مزاج *mizadj* mélange, santé.
- a t مزاد اتمك *mazad* augmenter le prix, faire une promotion.
- a مزبور *mezbour* susdit, susmentionné.
- p مزده *mujdé* nouvelle bonne, agréable.
- a مساعد *maça'ada* aide, assistance, faveur.

- a مسافر *musafir* qui voyage, étranger.
- a مَسَافَة *meçafé* distance, espace entre deux lieux.
- a مسالك الابصار في ممالك *masalik elabsâr fi memalik elamsar* littéralement: promenades des regards dans les environs des grandes villes. C'est le titre d'un livre arabe très-rare. Dans le dictionnaire biographique de Hadji Khalfâ publié par Flügel V pag. 506 n. 11861 on lit: مسالك الابصار في اخبار ملوك الامصار; mais le titre juste se trouve dans les manuscrits d'Oxford et de Londres. Comparez les indications bibliographiques (par Frähn, St. Pétersbourg 1845, pag. 53). Le nom entier de l'auteur était Chihab eddin ahmed ibn Yahya ibn Muhammed al kirmani al omari achchaféï connu sous le nom d'Ibn fadl allah. Il vivait à Damas et mourut 749 = 1348; mais un manuscrit de Paris présente l'an 741. Le Lehdjet
- imprimé écrit fautivement مالک الامصار.
- a مستحب *mustehabb* aimé, agréable.
- a مستحق *mustahaqq* qui mérite, digne.
- a مستحفظ *mustahfiz* garde, soldat de garnison.
- a مستقيم *mustaqym* droit, plein de probité.
- a مستولي *musteoli* qui s'empare de quelque chose; qui obtient la souveraineté.
- a مسجد *mesdjid* mosquée.
- a مسرور *mesrour* gai, joyeux.
- a مسكن *meskin* domicile, habitation.
- a مسلسل *mucelcil* enchaîné.
- p مسلمان *muçulman* musulman.
- a مسمى *mucemma* nommé, appelé.
- a مسن *mucinn* âgé, d'un âge avancé.
- a مسواك *misoak* cure-dent.
- a مسيرة *muceüere* lieu agréable.
- a مسئلة *mas'elâ* question.
- a مشابه *muchabih* ressemblant, semblable.
- a مشارك *mucharik* associé.

- a مشاورت *mushaveret* consulta-
tion, conseil.
- a مشاهد *mechahid* pl. de مشهد
mechhed tombeaux des mar-
tyrs, lieux de réunion.
- a مشاهد *muchahedé* action de
regarder, اتمك voir de ses
propres yeux.
- a مشايخ *mechaykh* pl. de شيخ
vieillards.
- t مشتلامي *muchtelamaq* annon-
cer une bonne nouvelle.
- p مشتة *muchté* soufflet; (poi-
gnée d'un sabre).
- a مشرف *muchref* lieu élevé.
- a مشرق *mechriq* orient.
- a مشعلة *mech'alet* sorte de ré-
chaud de fer dans lequel on
entretient une flamme rouge,
flambeau.
- a مشغول *machghoul* occupé.
- a مشکل *muchkil* difficile, ob-
scur.
- a مشمش *muchmich* espèce d'a-
bricot.
- a مشهود *mechhoud* témoigné,
attesté.
- a مشهور *mechhour* célèbre, cé-
lèbre, connu.
- a مصاحب *muçahyb* ami intime
ou favori du prince.
- a مصاحبة *muçahabat* société,
amitié.
- a مصافحة *muçafahat* action de
se donner réciproquement les
mains.
- a مصالحة *mouçalahat* pacifica-
tion, réconciliation.
- a مصانع *macany'* pl. de مصنع
citernes.
- a مصالح pl. de مصالحت *maçalyk*
affaires, occupations.
- a مصحف *mashaf* cahier, vo-
lume.
- a مصدق *mouçaddyq* qui vérifie,
constate.
- a مصر *misr* nom pr. d'Égypte;
toute grande ville; pl. امصار.
- a مصر *moucyrr* qui persiste, per-
sévère.
- a مصرح *moucarrah* clair, évi-
dent, ouvert.
- a مصطفى *moustafa* choisi; nom
propre.
- a مصالحت *maslahat* affaire, oc-
cupation.
- a مصاعف *mousa'af* double,
doublé, augmenté.
- a مضر *mouzyrr* nuisible.
- a مطر *mathar* pluie.

- a **مطلب** *mathleb* demande, réquisition, question.
- a **مطلع** *mouthalt* qui s'élève, informe; **أولق** être informé, instruit.
- a **مطلقا** *mouthlaqan* d'une manière absolue.
- a **مطمئن** *muthma'en* tranquille, content, tranquilisé.
- a **مطيع** *mouthy* obéissant, sujet.
- a **مظفر** *mousaffer* vainqueur.
- a **معاً** *ma'an* ensemble, en compagnie.
- a **معاصي** *ma'acy* pl. de **معصية** péchés.
- a **مُعَالمة** *mou'alemet* action de chercher à se surpasser dans la science.
- a **معتقد** *mou'taqyd* attaché fortement à une croyance, fidèle.
- a **معتد** *mou'temed* celui en qui on a de la confiance. a **معتد عليه** *mou'temed a'leih* celui en qui on a de la confiance.
- a **معجزة** *maudjiset* miracle.
- a **مُعْجَمة** *mu'djama* la lettre marquée d'un point diacritique.
- a **معدن** *ma'din* mine, fabrique.
- a **معدة** *ma'ydet* estomac.
- a **معدود** *ma'doud* compté.
- a **معدوم** *ma'doum* qui n'existe pas, anéanti.
- a **معذور** *ma'sour* excusé.
- a **معراج** *mi'radj* échelle, l'ascension de Mahomet.
- a **معرب** *mou'arreb* rendu arabe, arabisé.
- a **معرفة** *ma'rifet* connaissance, science.
- a **معرة** *ma're* nom d'un gouvernement.
- a **معروض** *ma'rouz* présenté, représenté; exposition.
- a **معروف** *ma'rouf* connu, reconnu; comme subst. bienfait.
- a **معصيت** *ma'cyet* plur. **معاصي** révolte, rébellion, péché.
- a **معظم** *mou'azzam* honoré, respecté.
- a **معقول** *ma'qoul* intelligible, raisonnable.
- a **معلم** *mau'allim* qui enseigne, précepteur, maître.
- a **معلوم** *ma'toum* connu, notoire, célèbre.
- a **معنى** *ma'na* signification, sens, chose, objet.
- a t **معنالى** *ma'nalamaq* signifier.

- a معهود *ma'houd* promis, déterminé, convenu, désigné.
- a مغارة *magharé* caverne, grotte.
- a مغاير *moughaïr* contraire, opposé.
- a مغرب *maghrib* coucher du soleil; partie de l'Afrique qui comprend les états barbaresques.
- a مغرور *maghrour* trompé, circonvenu.
- a مغضوب *maghzoub* fâché, courroucé.
- a مغفور *maghfour* celui à qui les péchés ont été pardonnés.
- a مغموم *maghmoum* attristé, chagriné.
- a مفتي *mufti* chef de la loi mahométane.
- a مفرد *mufréd* seul, solitaire, isolé.
- a مفسد *mufsed* qui corrompt, qui gâte.
- a مفصل *moufasçal* disjoint, séparé, détaillé, مفصلاً en détail.
- a مفعول *mef'ouï* fait, effectué.
- a مفيد *muftid* utile, salutaire, sain.
- a مفهوم *mefhoum* compris, le contenu d'une lettre.
- a مقابلة *mouqabala* opposition, rencontre.
- a مقام *maqam* lieu, endroit, place.
- a مقبول *maqboul* accepté, agréable.
- a مقتدر *mouqtadyr* puissant, fort.
- a مقتصر *mouqtaçar* abrégé, résumé.
- a مقتضا *mouqtaza* exigé, requis, demandé.
- a مقدار *myqdar* quantité, espace de temps et de lieu, mesure.
- a مقدس *mouqaddas* sanctifié, saint, sacré.
- a مقدم *mouqaddam* mis en avant, prédécesseur. a مقدما *mouqaddama* précédemment, d'abord.
- a مقرر *mouqarrer* établi, confirmé, déterminé. a مقرر اتمك *mouqarrer atmak* confirmer, approuver.
- a مقعد *maq'ad* lieu où l'on s'assied.
- a مقولة *maqoulé* espèce, manière, façon.

- a مقيد *mouqâïad* attaché, con-
signé; écrit.
- a مقيم *mouqym* qui séjourne
quelque part, assidu, persé-
vérant.
- a مكاتبه *mukiatebé* correspon-
dance épistolaire.
- a مكالمه *mukialémé* conversation,
dialogue.
- a مكان *mekian* lieu, place.
- a مكتب *mekteb* école.
- a مكتوب *mektoub* écrit, lettre,
missive.
- a مكث *meks* action de tempo-
riser, de s'arrêter.
- p مكر *meguer* adv. si ce n'est,
par hasard, mais.
- a مكرم *mukerrem* honoré, illu-
stré.
- a مكة *mekka* la Mecque.
- a مكين *mekin* fort, fermement
établi.
- t مكين *meguin* affixe turc ajou-
té à la racine des verbes turcs,
à la valeur de puisque,
parceque, à cause de. p. e.
سومكين.
- a ملال *melal* ennui, tristesse.
- ملام *mulazim* qui s'attache à
quelqu'un et le suit.
- a ملائكة *melaïké* pl. de ملاك *me-
lek* anges.
- a ملابس *mulabbas* vêtu, habillé,
enveloppé.
- a ملحق *moulhaq* ajouté, joint
à un autre, qui suit un autre.
- a ملزوم *melzoum* nécessairement
lié, attaché.
- a ملعب *mel'ab* lieu où l'on joue;
ملعب الخيل lieu où l'on dresse
les chevaux.
- a ملعون *mel'oun* maudit, misé-
rable.
- a ملك *melek* ange.
- a ملك *melik* roi, prince, mo-
narque.
- t ملو *mèlu* affixe ajouté à l'im-
pératif d'un verbe turc sert à
former le participe futur et
exprime en même temps l'im-
pératif pl. سوملو *seomelu* on
doit aimer.
- a ملوكانه *muloukiané* royal, im-
périal.
- a ملول *meloul* triste, affligé.
- a ممارست *mumarecet* applica-
tion, zèle.
- a مالک *memalik* pl. de ملكة
pays, provinces.

- a **مُنْتَنِ** *muntini* inaccessible, fort, redoutable.
- a **مُمْكِن** *mumkin* possible.
- a **مَمْلَكَت** *memleket* royaume, règne, pays, province.
- a **مَمْلُوء** *memlu* plein, rempli.
- a **مَنْ** *men* qui? celui qui.
- a **مَنْع** *menn* bienveillance, bienfaits, faveurs.
- a **مُنَادِيَة** *munadjat* prière, acte de dévotion.
- a **مُنَاسِب** *munasib* convenable, juste.
- a **مُنَاسِبَة** *munasibe* opportunité, accord avec les circonstances.
- t **مُنَاسِيْرَة** *monastyr* nom d'une ville en Serbie; le manuscrit porte en tout endroit **مُنَاسِيْرَة** (du grec).
- a **مُنَاصِب** *menacyb* pl. de *mansab* dignités, emplois; **دِرَالْمُنَاصِب** l'employé.
- a **مَنْفَعَة** *menafi'* plur. de *menfa'at* utilités, profits.
- a **مُنَافَقَة** *munafaqat* hypocrisie, **مُنَافِقَة** par hypocrisie.
- a **مِنْنَة** *minnet* obligation, grâce, faveur.
- a **مُنْتَشِر** *muntechir* dispersé, divulgué.
- a **مُنْتَنِ** *muntin* fétide, puant.
- a **نِيَة مَنَجِيْرَة** *mundjerr* attiré; **نِيَة مَنَجِيْرَة** à **أُولُوْر** à quoi mènera-t-il?
- a **مُنْحَل** *munhall* délié, défait.
- a **مَنْزِل** *mansil* pl. **مَنْزِلَات** *menazil* station, auberge, hôtel.
- a **مُنْعَزَع** *muneszeh* libre, exempt de quelque chose.
- a **مَنْسُوب** *mensoub* relatif, appartenant à.
- a **مَنْسُوب** *mansyb* dignité, rang, emploi.
- a **مُنْصَب** *munsabb* qui verse ses eaux.
- a **مَنْسُوب** *mansoub* office, place, emploi.
- a **مَنْطُوق** *manthouq* dit, prononcé, articulé.
- a **مَنْظُور** *mansour* visible, observé, gardé.
- a **مُنْعَكِس** *mun'akis* retourné.
- a **مُنْقَلِبَات** *munqalibat* les cinq villes renversées et qui occupaient l'espace où l'on voit maintenant le lac asphaltite ou la mer morte.
- a **مَنْقُور** *manqour* creusé, cavé.
- a **مُنْكَسِر** *munkecir* brisé, rompu, battu.

- a منوال *minoal* manière, façon, forme.
- a منور *muneover* éclairé par une lumière; rendu brillant.
- a منيف *munif* élevé, éminent.
- a موافق *muwafyq* conforme, propice, favorable.
- a موتنكات pl. de موتنكده *mu'tinkiat* abattues, affligées.
- a موجب *moudjib* qui cause, motif.
- a موجود *meodjoud* présent (أولق) exister, être présent.
- a موحده *mouahhada* la lettre avec un seul point diacritique.
- a موخر *mu'akhhkar* postérieur, placé en arrière.
- a موز *maoz* une espèce de figue.
- a موسم *meosim* foire.
- a موسى *mouça* Moïse.
- a موصول *meosoul* joint, réuni.
- a موضع *mevsi* lieu, endroit, place.
- a موطا *muwatta* une place battue. C'est le titre d'un livre, le nom entier de ce livre est موطا في الحديث les traditions les plus usitées. Ce livre est composé par l'Imam Malik ibn ans (انس)
- al himiari al ashabi al madani † 179. cf. Hadji Khalfa dict. biogr. VI, p. 264. n. 13437. On peut comparer Ablf. ann. II, 130 d'où probablement Hadji Khalfa a pris ses remarques sur l'Imam Schafeï.
- a مولا *meola* seigneur, maître.
- a مولد *meolid* temps de naissance, naissance.
- a مؤلف *mu'elles* composé, écrit.
- a مولويت *meolavilet* appartenant au seigneur, domaine.
- a t موم *moum* chandelle.
- مؤمن *mu'min* qui rend sûr, fidèle, croyant.
- a مؤنس *mu'nas* familier, intime.
- a مهر *muhr* sceau, cachet.
- t مهرلك *muhurlemek* sceller.
- a مهلت *mihlet* délai, repit; مهلت وبيرمك donner du repit.
- a مهمت *muhimm* affaire importante.
- a مهمت *muhimmat* affaire importante.
- a مهملة *muhmelé* dépourvue de points diacritiques.

- p درمیان *mlan* milieu; درمیان آتک *produire, faire voir.*
- a میت *metit* mort, défunt, cadavre.
- a میدان *meïdan* champ vaste, hippodrome.
- a میسر *mul'escer* rendu facile, accordé par dieu.
- a میل *meyl* inclinaison, penchant, affection.
- a میل *ml* mille, mesure de distance.
- p میوه *mive* fruit.
- ن
- a نون *noun* vingt - cinquième lettre toujours prononcée comme le *n* français articulé fortement.
- p نا *na* particule persane négative placée devant les noms, répond à la syllabe française *im* ou *in*.
- p ناتوان *natuvan* impuissant, faible.
- p ناچار *natchar* privé de secours, misérable; malheureux.
- pa ناحق *nahaqq* injuste, inique.
- a ناحیه *nahye* côté, contrée.
- a نار *nar* feu, élément chaud.
- p نارسیده *naresidé* qui n'est pas mûr.
- a نازل *nazil* qui descend.
- p نازنین *nazenin* délicat, gracieux.
- p ناسزا *naseza* indécent, indigne.
- a ناصر *nacyr* victorieux, défenseur.
- a ناظر *nazyr* inspecteur, gardien.
- a نافع *nafi'* utile, profitable.
- a نافله *naflé* acte surérogatoire de dévotion et non de précepte.
- a ناقص *naqys* défectueux.
- p ناگاه *naguiah* à l'improviste, subitement.
- p نام *nam* renommée, réputation.
- ap نامعقول *nama'qoul* absurde.
- p نامه *namé* lettre missive, diplôme.
- p نان *nan* pain.
- p نای *naï* roseau, flûte.
- a نائب *na'ib* substitut de juge, remplaçant.
- a نبی *nebi'* pl. انبیا *enbia* prophète.
- a نجات *nedjat* délivrance, action de se sauver.

- t نكح *nitché* de quelle manière?
 a نخل *nakhl* palmier.
 a ندا *nida* action d'appeler, vocation. ندا اتمك *nida itmek* crier, proclamer.
 a نديم *nedim* confident, conseiller intime.
 a نذر *nezz* voeu.
 p نردبان *nerduban* escalier, échelle.
 a نزول اتمك *nouzoul etmek* descendre.
 a نساء *niça* femme, le sexe féminin.
 a نسبة *nisbet* relation, rapport à.
 a نسل *nesl* race, enfants, postérité.
 t نسه *nesné* chose quelconque.
 a نشأة *necha'et* action de se montrer.
 a نشاط *nichat* joie, allégresse.
 p نشان *nichan* نشانه *nichané* signe, marque.
 a نصب *nasb* action de planter, établissement, institution.
 a نصر *nasr* assistance, secours, victoire.
 نصر الدين *Nasreddin* nom pr.; victoire de la foi.
 a نصارا *nasara* plur. de نصران *nasran* Chrétiens.
 a نصرائى *nasrany* chrétien.
 a نصف *nisf* demi, moitié. نصف الليل *nisf ulleil* minuit.
 a نصيحة *nacyhat* conseil, avis.
 a نظام *nizam* arrangement, disposition, rangée, ordre.
 a نظير *nazyr* pareil, semblable.
 a نعت *ni'met* commodités de la vie, grâce, bienfaisance.
 a نعوذ بالله بفدائكم *naouz billah bifeda'ik* nous prenons notre refuge auprès de Dieu pour ta délivrance.
 a نفر *nefr* une personne, un individu.
 a نفوس *nefs* pl. نفوس *noufous* âme, esprit, personne, en personne.
 a نفع *nef'* utilité, avantage.
 a نفي *nefi* action d'exiler.
 a نقل *naql* narration, transport.
 a ت نكاح ايلمك *nikiah* se marier.
 p نماز *namaz* prière que les Musulmans sont obligés de faire cinq fois tous les jours. p ت نماز قلمق *namaz qylmaq* faire la prière.
 a نمور, نمور, نمور *nimr* le tigre.

- ta مقدار = مقدارى نه *ne myq-tar* combien?
- a نوال *neval* don, faveur, bien-fait, manière.
- a نوبه *nevbé* fois, coup.
- a نور *nour* lumière, clarté.
- a نوع *nev'* espèce, genre.
- t نه اوليدى pour نوليدى *nolaidy* plât à Dieu que.
- a نون plur. نونان *noun* poisson.
- t نه *neh* quoi, quel.
- نه اصل *ne asl* comment, de quelle espèce? نه آنکه *nè anki* il s'en faut beaucoup.
- a نهاری *nehari* n. pr. d'un canton.
- a نهايت *nihāiet* fin, extrémité, excès.
- p نهنگ *nehenk* tout poisson énorme, crocodile.
- a نهی *nehi* défense, prohibition.
- p نیاز *nikaz* besoin, prière.
- a نيّة *niyet* intention, projet, plan.
- t نيچه *nitche* voyez نيچه.
- t نيچون *nitchun* pourquoi.
- نيكدموس *Nikodémous*.
- a نيل *nil* le Nil.
- t نيلر *neiler* que fera-t-il = نه ايلر.
- t نيلسون *neileçun* pour نه ايلسون que doit il faire?
- و
- a واو vingt-sixième lettre de l'alphabet se prononce comme *ve* quand elle est consonne.
- a وايتسلنمک (*Βαπτίζω*) être baptisé.
- a واجب *vadjyb* nécessaire, indispensable, convenable.
- a واحد *vahyd* unique.
- a وادی *vady* vallée ou lit d'un torrent; fleuve.
- t وار *var* verbe impers. il y a.
- t وارن (*lisez ainsi p. 2 l. 15*) part. de وارمق qui va, se dirige vers.
- a وارد *varyd* qui descend, qui arrive.
- t وارلق *vartyq* ce qu'on a, possède.
- t وارمق *varmaq* aller, marcher.
- p واز *vaz* de nouveau.
- a واسع *vasy'* large, étendu.
- a واصل *vacyl* qui parvient, arrive. واصل اولمق *vacyl olmaq* arriver, parvenir à.

- a **وافر** *vafyr* abondant, beaucoup.
- a **واقع** *vaqr* qui a lieu. a t **واقع** *vaqr' olmaq* avoir lieu, arriver.
- a **واقعه** *vaqr'a* accident. **songe.**
واقعه كورمك rêver, voir en songe.
- a **واقف** *vaqyf* (avec le datif) bien informé, renseigné.
- p **والا** *vala* éminent, grand.
- a **وجود** *voudjoud* action de trouver, existence, personne, individu.
وجود وبرمك donner l'existence, créer. **وجود بولق** naître, recevoir l'existence.
- a **وجه** *vedjh* face, manière, façon.
- a **وحى** *vahi* révélation divine.
- a **وداع اتمك** *veda'* faire ses adieux, prendre congé.
- a **وزارت** *vizaret* le vizirat, la charge de vizir.
- a **وزرا** *vouzara* pl. de **وزير** *vizirs*.
- a **وسط** *vasat* milieu, moyen, juste.
- t **وشنه** *vichné* aigriette, sorte de cerise un peu aigre.
- a **وصف** *vasf* description.
- a **وصفة كلمز** *vasfé guelmez* impossible à décrire.
- a **وصول** *vousoul* arrivée, **بولق** arriver.
- a **وصية** *vacylat* précepte, commandement.
- a **وصية نامه** *vacylat namé* testament.
- a **وضو** *vouz'u* lotion de certaines parties du corps, pratique religieuse chez les musulmans.
- a **وعد** *va'd* promesse.
وعد اتمك *va'd etmek* promettre.
- a **وعدة** *va'det* promesse.
- a **وعظ** *va'z* admonition, avertissement.
- a **وفا** *vesa* fidélité, exactitude.
- a **وفا اتمك** *vesa* remplir, **عهده** remplir les obligations.
- a **وفات** *wefat* mort, décès.
- a **وفرة** *vafret* abondance, grande quantité.
- a **وقايح** *vaqat'* pl. de **وقیعة** *vaqr'at* cas, accidents, événements.
- a **وقت** *vaqt* temps, moment.
- a **وقعة** *vaq'at* conflit, cas accident, songe.
- a **وقف** *vaqf* legs pieux, fondation pieuse.
- a **وقوف** *vouqouf* connaissance exacte d'une chose.

a وكيل *vekil* commissaire chargé de la gestion des affaires de quelqu'un.

وكيل اولئق *se charger d'une affaire, garantir.*

a ولايت *vilalet* amitié, gouvernement de province, juridiction.

a ولوله *velvelé* grand bruit, tumulte.

واهب ابن منبّه *vahéb ibn munnebbih.* C'est le nom d'un des plus autorisés musulmans en fait de traditions. cf. d'Herbelot: Bibliothèque orientale. cf. Abulfeda Annales II, 159; 630.

t ويرمك *virmek* donner.

»

» *ha* vingt-septième lettre de l'alphabet se prononce quand elle est consonne comme l'*h* aspiré.

p هاى *ha* ah particule p. qui exprime l'admiration, l'exaltation, l'encouragement ou la douleur.

t هپ *hep* tout, هپيسى la totalité.

a هجره *hidjre* fuite. الهجرة la fuite, l'hégire du prophète Mahomet.

a هجوم *houdjoun* attaque subite.

a هدايا *hedai'a* plur. de هدية *hedlet* dons, présents.

a هدى *heda* direction dans la voie droite; la voie droite.

a هذا *haza* pron. demonstr. ce, cela.

p هر *her* adj. pron. p. chaque, chacun. adv. autant que. هرگاه *herkiah* toujours, à chaque occasion. هرگز *herguez* chaque fois, toujours, suivi d'une négation d'aucune manière, jamais.

p هزار *hezar* mille.

a p هزار فن *hezar fen* n. pr. d'un homme.

a هزيمت *hezimet* fuite, déroute.

a هف *heff* petite espèce de poisson.

p هفت *heft* sept.

p هفتد *hefte (hafta)* semaine.

a هلاك *helak* destruction, perte, mort.

p هله *helé* laissez, cessez, enfin, après tout.

p هم *hem* et aussi, également.

p همان *heman* seulement, ainsi, de même, aussitôt, sur le champ. p هاندم *hāndem* au même moment.

p همايون *humaïoun* fortuné, béni.

a همت *himmet* bienveillance, faveur, grâce.

a همزة *hemzet* signe orthographique qui a cette forme ء, la lettre *elif* même.

a هند *hind* nom de l'Inde.

a هندبا *hindeba* chicorée.

p هنوز *henouz* encore, aussi.

a هو *huve* lui, celui qui est, l'être par excellence, dieu.

a هوا *heva* (*hava*) air, atmosphère.

p هت *hit* tumulte, cri.

t هيچ *hitch* quelque chose, rien, rien du tout.

a هيجان *heïedjan* mouvement, excitation de la colère.

ی

یا *ia* nom de la vingt-huitième lettre de l'alphabet se prononce quand elle est consonne comme *i*.

a یا *iah* o, s'emploie en turc et en persan seulement avec les

noms de dieu et de prophètes.

Pag. 54. یا معروف *ia lama'-rouf* o le bien connu! c'est-à-dire dieu et یا هو *ialahou* o lui! o dieu.

p یا *ia* ou, ou bien.

a یابس *iabis* sec.

t یاپمق *iapmaq* faire, opérer, bâtir, construire.

t یاتمق *iatmaq* être couché, se coucher.

p یاخود *ialkhod* ou, ou bien.

p یار *iar* ami, compagnon, aide.

t یارادلمق *iaradylmaq* être créé.

t یاردم *iardym* secours, assistance.

t یارلمق *iyarylmaq* se fendre cf. 33; je pense que l'on doit lire یارلدى il s'évanouit au lieu de یارلدى.

t یارامز *iaramaz* méchant, vaux-rien.

t یارمق *iarmaq* fendre.

t یارن *iyaryn* demain.

t یاز *iaz* été.

t یازق *iazzyq* dommage, perte, hélas!

t یازمق *iazmaq* écrire.

a یاش *iach* âge.

t یاشامق *iachamaq* vivre.

t یاغ *iaagh* toute espèce de graisse.

- t باقىن *iaqmaq* brûler.
- a باقوت *iaqout* pierre précieuse, rubis, saphir.
- t باكلش *iañlych* faute, erreur.
- t يالكث *ialyn* flamme, éclat, lustre, brillant.
- t يالكتر *ialynys* seul, tout seul, seulement.
- t يان *ian* côté, flanc.
- t يانماق *ianmaq* être brûlé, brûler (en parlant du feu ou d'une matière en combustion).
- t يايقنماق *iaiqanmaq* être lavé, se laver.
- t ياورو *iaury* le petit d'un animal.
- t يابن بالغي *iaïn balyghy* silure, sorte d'esturgeon.
- p ييبان *ieban* désert, plaine déserte.
- a ييبس *iebis* sec.
- t ييپراق *iapraq* feuille de plante.
- t ييتميش *ietmich* soixante-dix.
- t ييتمك *ietmek* parvenir, arriver.
- a يىدى قلە *iedi qoullé* les sept tours, prison d'état à Constantinople.
- t يىر *ier* place, terre, يىرچىكز une petite place.
- تيرلو يىرندە *terlu ierindé* chaque chose, chacun à sa place.
- t يىراتماق *iaratmaq* créer.
- t يىرادلماق *iaradylmaq* être créé.
- t يىراق *iaraq* arme, appareil.
- a يىرامز *iaramaz* qui ne vaut rien, méchant, mauvais.
- t ييشل *iechil* vert ييشلرک plus vert.
- t يىصماق *iasmaq* étendre, élargir. يعقوب *Jaqob*.
- a يعنى *ia'ni* c'est-à-dire.
- t يىقا *iaqa* bord, rivage, côté.
- t يىقلماق *iyqylmaq* être ruiné, abattu, renversé.
- t يىقماق *iyqmaq* abattre, renverser, détruire.
- a يىقن *iaqyn* proche adv. près.
- p يىك *iek* un, adv. une fois. يىك un à un.
- p يىك *ieg* bon, meilleur.
- t يىگت *iguit* jeune homme, homme.
- t يىگرمى *iguirmi* vingt.
- t يىڭى *ieñi* neuf, nouveau.
- t يىل *iel* vent.
- t يىل *ïyl* an, année.
- t يىلان بالغي *ïylan* serpent, يىلان *ïylan balyghy* anguille.
- t يىلان *ïalan* faux, mensonge.

- t يالانجى *ialandjy* menteur.
- t يلكن *ielken* voile; mouchoir de tête.
- t يلكن اتمك *faire voile.*
- t يىللىق *ilylyq* voyage d'une année, espace d'une année.
- t يىش *yemich* fruit.
- t يىك *yemek* manger.
- a يىمن *yemen* l'Yemen, l'Arabie heureuse.
- a يىنى *yemeni* de Yemen.
- a يىمىن *yemîn* la main droite, serment.
- t يىنە *yene* de nouveau, derechef.
- t يىوجە *ioudja* élevé, haut.
- t يىوخسە *iokhsa* autrement, ou bien.
- t يىورتىك *ürutmek* faire marcher, faire avancer.
- t يىورغان *iorghan* couverture de lit.
- t يىورغونلىق *iorghounlyq* fatigue, lassitude.
- t يىورك *üre* coeur.
- t يىورمك *ürumek* marcher, aller.
- t يوز *jouz* cent.
- t يوز *üz* face, visage, figure.
- a يوسف *ïouçouf* Joseph.
- t يوققە *ïoufqa* mince, fin, subtil.
- t يوق *ïoq* non, nullement.
- t يوقارى *ïoqary* en haut, au-dessus.
- t يوقلامق et يوقلمق *ïoqlamaq* toucher avec la main, tâter, palper, examiner, passer en revue.
- t يوكسك *üksek* haut, élevé.
- t يوكلىتىك *ükletmek* charger un chariot.
- t يوكلىنىك *üklenmek* être chargé d'une charge.
- t يول *öl* voie, chemin.
- t يولداش *öldach* compagnon, camarade.
- t يومشاق *ïoumchaq* mou, tendre à toucher.
- a يىموت *ïahmout* poisson qui porte le monde.
- a يىهودى *ïehoudi* juif.
- t يىيقامق *ïaïqamaq* laver.
- t يىيل *ÿl* année.

160

APPENDICE.

- a احتساب ناظری *yhtisab naziri* chef de la police.
- a آخر *akhyr* enfin, après.
- a أخرى *oukhra* fem. de آخر une autre, cmp. p. 29.
- a أربعين *arba'in* gen. et acc. de quarante, p. 13.
- چهاردهی *il sortit quarante jours c'est-à-dire pour faire le jeûne.*
- t اسبجاق *yssydaq* chaud.
- a اعتقاد *y'tyqad* foi, croyance, confiance.
- a اعتماد *y'tymad* it., avoir une entière confiance.
- t آقچه *aqtcha* blanc; aspre; argent monnayé.
- a الهی *ilahi* divin, p. 28; الهی *ilahi* p. 26, mon dieu!
- t آلدنمق *aldanmaq* être trompé, se tromper.
- a امید درکده *umid* espoir, امید on espère que.
- a آن *an* temps, moment.
- a آنکب *enkeb* ondulé.
- a انا الله *inni ana-llah* en effet je suis dieu.
- t اوشمک *uchmek* accourir.
- t اون قاپن *oun qapan* halle à la farine à Constantinople au fond du port.
- اون قاپن جانبندن p. 11. du côté de la halle à la farine; (le manuscrit porte اوق جانبندن).
- t اوباندرمق *oulandyрмаq* éveiller.
- t اوبانمق *ouianmaq* s'éveiller.
- t اويخو *oufoukhou* sommeil.
- p آيين *aïin* loi, canon, usage, coutume; اوزره *ouzerre* selon sa coutume.
- a ب *bi* prép. à, avec, dans, par.
- t بكار *bekiar* célibataire, p. 9. jeune homme indépendant et gaillard.
- a بعد *bu'd* éloignement; من بعد *min bu'd* de loin.
- t به *beh* part. turque pour admirer et appeler avec emphase: o!

- a **تعصب** *te'assub* partialité pour les siens, injustice.
- t **چالمق** *tchalmaq* frapper, voler.
- a **جیمیز** *djummaiz* un fruit ressemblant à la figue.
- p **چهره** *tchehré* visage, mine.
- a **حمایه** *hymaïatan* en protégeant.
- a **خراب** *kharab* dévastation.
- a **خلاف** *khalaf* le contraire, contrairement à.
- a **خطا** *khatha* erreur, péché, malheur.
- a **دخل** *dakhl* revenu, denrée.
- a **دعوا** *da'va* procès, prétention.
- t **دورمق** *dourmaq* rester, s'arrêter p. 33; **دورمز آغلسن** *tu* pleures continuellement.
- t **دی** particule t. pour animer, encourager: ça, or. ça, allons!
- t **دینلمک** *dinilmek* être dit, s'appeler.
- a **حق سبحانه** *haqq soubhanehou* dieu très-saint.
- t **سیرپمک** *serpmek* arroser, asperger.
- t **سکرتمک** *seirtmek* courir.
- a **سنت** *sunnet* institution, loi; circoncision p. 10, **سنت اتمک** *sunnet atmek* circoncire p. 40.
- t **سوسمق** *sousmaq* se taire.
- t **شاشقیس** *chachqyn* étourdi, troublé, sot, poltron.
- a **شام** *cham* la Syrie, Damas.
- a **شرع** *cher* loi, justice.
- a **صامت** *samit* qui se tait, n. pr.
- t **صاقلماق** *saqlamaq* garder, conserver, préserver.
- t **صاتمق** *voy. صاتمق*.
- t **صوغوی** *soghouy* froid.
- a **طبیعت** *thabi'at* nature, naturel, genre.
- a **طریق** *tharyq* chemin, manière.
- a **طعم** *tha'm* goût.
- t **طقسان** *dhoqsan* quatre-vingt-dix.
- t **طولانماق** *dholanmaq* aller autour.
- a **ظاهر** extérieur; adv. hors de.
- a **عز وجل** *'azza vadjalla* il est grand et glorieux.
- a **الله عشقنه** *allah ychqyrta* pour l'amour de dieu.
- a t **غذالنمق** *ghydalanmaq* se nourrir.
- a **غرا** et **غرة** *ghyrra* tromperie, illusion.
- t **قرداش** *qardach* pour **قرداش** frère.
- t **قلمق** *qylmaq* faire, opérer.
- a **قومه** *qoma* c'est une allocution d'encouragement: allons!

- a قيد *qaid* action de lier, lien, règle, application, soin, souci.
 قيدنه دوشمك songer à ses propres affaires, cmp. p. 9.
- t كوپك *keupék* chien.
- t كوپك *keupuk* écume.
- t کوچ *gutch* force, travail; adj. difficile, pénible.
- t كوله *keulé* esclave.
- a مخالف *mukhalaf* opposé.
- a مخصوص *makhsous* propre, particulier à; particulièrement.
- a مقدار *myqdar* quantité, mesure. بر مقدار un peu. cmp. p. 6 et 7. il ouvrit un peu ses yeux.
- a ملك *mulk* propriété, royaume.
- a منلا (مولا) *minla* juge, seigneur.
- t می *mi* particule interrogative
- est-ce que? دكلميدر n'est ce pas? بلورميسون savez-vous?
 بوميدير est-ce celui-là?
- t نيچك et نيچك *nitché* combien, plusieurs, quelquesuns.
- t نجه *nidje* ou نيچك comment? de quelle façon?
- t نينهلك *nitelik* p. 40. qualité, essence d'une chose; نينهلكسز نينهلك sans qualité, d'une manière abstraite.
- p هرزه *herzé* vain, frivole, inutile.
 هرزه بك dire des niaiseries, - bavarder.
- a يباب *iabab* dévasté, ruiné.
- t يئتمك *ïitmek* finir, périr.
- t يماچك *ïymatcha* penchant d'une montagne, pente.
- t يوغورماق *ïoghourmaq* pétrir la pâte.

CORRECTIONS.

p. 17 l. 16	ایتدیکی نعصبا	p. 32 l. 4	کلامنه
- - - 22	بلد و کتزدن	d. l.	امر پادشاه گدر
d. l.	بو غماگ	- 33 - 5	صورتی
- 18 - 6	نولیدی	- - - 22	وطنجره سیندن
- 19 - 11	آدم اوغلانپسن	- 40 - 5	نیتد نکسز
- - - 18	ایلسم ده سنده قبول	- 42 - 12	کونلمک
	ایلیپسن	- 44 - 9	اوپنمه گز
- 20 - 7	تعالی قننده —	- 45 - 10	آنک
	قورتار گمی	- 46 - 1	کشی نک
- - - 17	کچوب — دیپک	- 47 - 6	انکبه
- 23 - 22	قویارم	- 53 - 10 et 11	بله زیکلر
- 24 - 10	بادن	- 59 - 17	رتبده
- - - 23	— شداد — آتی	- 105 - 19 a	جریث
- 27 - 10	قصعی	- 107 - 8	چوغلمق
- - - 23	سولشمیبدک	- 109 - 7	hukm
- 28 - 14	الهی	- 113 - 20	amis
- 29 - 22 et 23	هد الندم	- 123 - 24	تراپه tourabouhou
- 30 - 1	تختی	- 140 - 26	لدید
- - - 14	بومیدر	- 153 - 1	نجه
- 31 - 8	سپیله		

p. 69 l. 6 au lieu de 'quelques jours après': le sultan en entreouvrant un peu ses yeux.

-- 70 - 12 effacez 'des volontaires'.

- 71 - 11 au lieu de 'aux Beys': aux jeunes hommes.

- 84 - 10 ajoutez après plat 'mais nous ne mangerons rien'.

